

NYÍRSÉGTERV Kft.

Székhely: 4431. Nyíregyháza, Mackó u. 6. sz.
Iroda: 4400. Nyíregyháza, Szegfű u. 73. sz.
Telefon/fax: (42) 421-303
Mobil: (06-30) 307-7371
E-mail: nyirsegterv@nyirsegterv.t-online.hu
nyirsegterv@gmail.com
Web: www.nyirsegterv.hu

PÁLHÁZA VÁROS MEGALAPOZÓ VIZSGÁLAT ÉS INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIA

2018

KÖZREMŰKÖDŐ SZAKÉRTŐK

Generál tervező

Név: NYÍRSÉGTERV KFT.
Székhely: 4431. Nyíregyháza, Mackó u. 6. sz.
Iroda: 4400. Nyíregyháza, Szegfű u. 73. sz.
Telefon/fax: (42) 421-303
Mobil: (06-30) 307-7371
E-mail: nyirsegterv@gmail.com

Vezető településrendező tervező

.....
Dudás Ede

építésmérnök, építész tervező szakmérnök
okl. településmérnök
TT/E-15-0303

Tervező munkatárs:

.....
Liskány Tamás
építőmérnök

Tervező munkatárs

.....
Fazekasné Jánócsik Zsuzsa
építőmérnök

Társadalompolitikai, gazdaságfejlesztési, partnerségi,
antiszegregációs szakértők:

Gurály Edina
Dr. Hüse Lajos

Nyíregyháza, 2018. szeptember hó

3. TARTALOMJEGYZÉK

PÁLHÁZA VÁROS

Integrált Településfejlesztési Stratégiája

1. HELYZETFELTÁRO MUNKARÉSZ

- 1.1. Településhálózati összefüggések, a település helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok
- 1.2. A területfejlesztési dokumentumokkal (Országos Területfejlesztési Konceptióval és a területileg releváns megyei, valamint térségi területfejlesztési koncepciókkal és programokkal) való összefüggések vizsgálata
- 1.3. A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata
- 1.4. A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveinek – az adott település fejlesztését befolyásoló – vonatkozó megállapításai
- 1.5. Hatályos településfejlesztési döntések bemutatása
 - 1.5.1. A hatályos fejlesztési koncepció, integrált településfejlesztési stratégia vonatkozó megállapításai
 - 1.5.2. Hatályos településfejlesztési és településrendezési szerződések
- 1.6. A település településrendezési tervi előzményeinek vizsgálata
 - 1.6.1. A hatályban lévő településrendezési eszközök
 - 1.6.2. A hatályos településszerkezeti terv megállapításai, megvalósult elemek
- 1.7. A település társadalma
 - 1.7.1. Demográfia, népesesség, nemzetiségi összetétel, képzettség, foglalkoztatottság, jövedelmi viszonyok, életminőség
 - 1.7.2. Térbeli-társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok
 - 1.7.3. Települési identitást erősítő tényezők (történeti és kulturális adottságok, társadalmi élet, szokások, hagyományok, nemzetiségi kötődés, civil szerveződések, vallási közösségek stb.)
- 1.8. A település humán infrastruktúrája
 - 1.8.1. Humán közszolgáltatások (oktatás, egészségügy stb.)
 - 1.8.2. Esélyegyenlőség biztosítása
- 1.9. A település gazdasága
 - 1.9.1. A település gazdasági súlya, szerepköre
 - 1.9.2. A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői
 - 1.9.3. A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai települést érintő fejlesztési elképzelése
 - 1.9.4. A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők (elérhetőség, munkaerő képzettsége, K+F stb.)
 - 1.9.5. Ingatlanpiaci viszonyok (kereslet-kínálat)
- 1.10. Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz- és intézményrendszere
 - 1.10.1. Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program
 - 1.10.2. Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere
 - 1.10.3. Gazdaságfejlesztési tevékenység
 - 1.10.4. Foglalkoztatáspolitikai
 - 1.10.5. Lakás- és helyiséggazdálkodás
 - 1.10.6. Intézményfenntartás
 - 1.10.7. Energiagazdálkodás
 - 1.11. Településüzemeltetési szolgáltatások
- 1.12. A táji és természeti adottságok vizsgálata
 - 1.12.1. Természeti adottságok
 - 1.12.2. Tájhasználat, tájszerkezet
 - 1.12.2.1. tájtörténeti vizsgálat
 - 1.12.2.2. tájhasználat értékelése
 - 1.12.3. Védett, védendő táji-, természeti értékek, területek
 - 1.12.3.1. tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek
 - 1.12.3.2. nemzeti és nemzetközi természetvédelmi oltalom alatt álló vagy védelemre tervezett terület, érték, emlék
 - 1.12.3.3. ökológiai hálózat
 - 1.12.4. Tájhasználati konfliktusok és problémák értékelése
- 1.13. Zöldfelületi rendszer vizsgálata

- 1.13.1 A települési zöldfelületi rendszer elemei
 - 1.13.1.1. szerkezeti-, kondicionáló szempontból lényeges valamint a zöldfelületi karaktert meghatározó elemek
 - 1.13.1.2. zöldfelületi ellátottság értékelése
- 1.13.2. A zöldfelületi rendszer konfliktusai és problémái
- 1.14. Az épített környezet vizsgálata
 - 1.14.1. Területfelhasználás vizsgálata
 - 1.14.1.1. a település szerkezete, a helyi sajátosságok vizsgálata
 - 1.14.1.2. az ingatlan-nyilvántartási adatok alapján, termőföld esetén a művelési ágak és a minőségi osztályok
 - 1.14.1.3. beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területek
 - 1.14.1.4. funkció vizsgálat (intézményi ellátottság, funkcionális és ellátási kapcsolatos)
 - 1.14.1.5. alulhasznosított barnamezős területek
 - 1.14.1.6. konfliktussal terhelt (szlömösödött, degradálódott) terület
 - 1.14.2. A telekstruktúra vizsgálata
 - 1.14.2.1. telekmorfológia és telekméret vizsgálat
 - 1.14.2.2. tulajdonjogi vizsgálat
 - 1.14.3. Önkormányzati tulajdon kataszter
 - 1.14.4. Az épületállomány és a környezet geodéziai felmérése
 - 1.14.5. Az építmények vizsgálata
 - 1.14.5.1. funkció, kapacitás
 - 1.14.5.2. beépítési jellemzők (beépítési mód, beépítési mérték, sűrűség)
 - 1.14.5.3. magasság, szintszám, tetőidom
 - 1.14.5.4. településkarakter, helyi sajátosságok: utcakép, térarány, jellegzetes épülettípusok
 - 1.14.6. Az épített környezet értékei
 - 1.14.6.1. településszerkezet történeti kialakulása, történeti településmag
 - 1.14.6.2. régészeti terület, védett régészeti terület, régészeti érdekű terület
 - 1.14.6.3. védett épített környezet, a helyi, egyedi arculatot biztosító építészeti jellemzők
 - 1.14.6.4. világörökségi és világörökségi várományos terület
 - 1.14.6.5. műemlék, műemlékegyüttes
 - 1.14.6.6. műemlékvédelem sajátos tárgyai: a történeti kert, temető és temetkezési emlékhely
 - 1.14.6.7. műemléki terület: történeti táj, műemléki jelentőségű terület, műemléki környezet
 - 1.14.6.8. nemzeti emlékhely
 - 1.14.6.9. helyi védelem
 - 1.14.7. Az épített környezet konfliktusai, problémái
- 1.15. Közlekedés
 - 1.15.1. Hálózatok és hálózati kapcsolatok
 - 1.15.2. Közúti közlekedés
 - 1.15.3. Községi közlekedés
 - 1.15.3.1. közúti
 - 1.15.3.2. kötöttpályás
 - 1.15.4. Kerékpáros és gyalogos közlekedés
 - 1.15.5. Parkolás
- 1.16. Közművesítés
 - 1.16.1. Víziközművek
 - 1.16.1.1. vízgazdálkodás és vízellátás (ivó-, ipari-, tűzoltó-, öntözővíz, termálvíz hasznosítás)
 - 1.16.1.2. szennyvízelvezetés
 - 1.16.1.3. csapadékvíz elvezetés, felszíni vízrendezés
 - 1.16.2. Energia
 - 1.16.2.1. energiagazdálkodás és energiaellátás (villamos energia, közvilágítás, gázellátás, távhőellátás és más ellátórendszerek)
 - 1.16.2.2. megújuló energiaforrások alkalmazása, a környezettudatos energiagazdálkodás lehetőségei
 - 1.16.2.3. az önkormányzati intézmények energiahatékonysági értékelése
 - 1.16.3. Elektronikus hírközlés (vezetékes elektronikus hálózat, vezetékek nélküli hírközlési építmények)
- 1.17. Környezetvédelem (és településüzemeltetés)
 - 1.17.1. talaj
 - 1.17.2. felszíni és a felszín alatti vizek
 - 1.17.3. levegőtisztaság és védelme

- 1.17.4. zaj- és rezgésterhelés
- 1.17.5. sugárzás védelem
- 1.17.6. hulladékkezelés
- 1.17.7. vizuális környezetterhelés
- 1.17.8. árvízvédelem
- 1.17.9. Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák
- 1.18. Katasztrófavédelem (területfelhasználást, beépítést, befolyásoló vagy korlátozó tényezők)
- 1.18.1. építésföldtani korlátok
- 1.18.1.1. alábányászott területek, barlangok és pincék területei
- 1.18.1.2. csúszás-, süllyedésveszélyes területek
- 1.18.1.3. földrengés veszélyeztetett területei
- 1.18.2. vízrajzi veszélyeztetettség
- 1.18.2.1. árvízveszélyes területek
- 1.18.2.2. belvízveszélyes területek
- 1.18.2.3. mély fekvésű területek
- 1.18.2.4. árvíz és belvízvédelem
- 1.18.3. egyéb
- 1.18.3.1. kedvezőtlen morfológiai adottságok (pl. lejtés, falszakadás)
- 1.18.3.2. mélységi, magassági korlátozások
- 1.18.3.3. tevékenységből adódó korlátozások
- 1.19. Ásványi nyersanyag lelőhely
- 1.20. Városi klíma

2. HELYZETELEMZŐ MUNKARÉSZ

- 2.1. A vizsgált tényezők elemzése, egymásra hatásuk összevetése

A vizsgálatok alapján a tényleges állapotok elemzése, egymásra hatásuk összevetése, folyamataik elemzése

3. HELYZETÉRTÉKELŐ MUNKARÉSZ

- 3.1. A helyzetelemzés eredményeinek értékelése, szintézis

A tényleges állapot értékelése, továbbá a szélsőséges, a települési környezettel szemben támasztott általános követelményeknek ellentmondó, problematikus témakörök kiemelése. A település adottságainak, lehetőségeinek és a fejlesztés korlátainak összefoglalása, a település-veszélyeztető hatások alapján készített kockázateértékelés figyelembevételével.

- 3.1.1. A folyamatok értékelése

- 3.1.2. A település és környezetének fejlesztését befolyásoló külső és belső tényezők összefoglaló értékelése

- 3.1.3. A településfejlesztés és -rendezés kapcsolata

- 3.2. Problématérkép/értéktérkép

A település problémáinak és értékeinek összefoglalója térképi formában, a területi lehetőségek és korlátok térképi ábrázolása

- 3.3. Eltérő jellemzőkkel rendelkező településrészek

- 3.3.1. településrészek kijelölése, pontos lehatárolása, a lehatárolás indoklása, térképi ábrázolása, a lehatárolt településrészek rövid bemutatása

- 3.3.2. szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett területek lehatárolása, térképi ábrázolása és helyzetelemzése (potenciális akcióterületek)

- 3.3.3. egyéb szempontból beavatkozást igénylő területek lehatárolása, térképi ábrázolása és helyzetelemzése (potenciális akcióterületek)

4. AZ INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIA

- 4.1. Középtávú célok, és azok összefüggései

- 4.1.1. A stratégiai fejlesztési célok meghatározása

- 4.1.2. A tematikus és területi célok közötti összefüggések bemutatása

- 4.2. A megvalósítást szolgáló beavatkozások

- 4.2.1. Akcióterületek kijelölése, a kijelölés és a lehatárolás indoklásával

- 4.2.2. Az egyes akcióterületeken a megvalósításra kerülő fejlesztések összefoglaló jellegű bemutatása, a fejlesztések ütemezése

- 4.2.3. A településfejlesztési akciók összehangolt, vázlatos pénzügyi terve

- 4.2.4. Az akcióterületeken kívül végrehajtandó, a település egésze szempontjából jelentős fejlesztések és ezek illeszkedése a stratégia céljaihoz

- 4.3. Anti-szegregációs program

4.4. A stratégia külső és belső összefüggései

4.4.1. Külső összefüggések

4.4.2. Belső összefüggések

4.5. A stratégia megvalósíthatóságának főbb kockázatai

4.6. A megvalósítás eszközei és nyomon követése

4.6.1. A célok elérését szolgáló fejlesztési és nem beruházási jellegű önkormányzati tevékenységek

4.6.2. Az integrált településfejlesztési stratégia megvalósítás szervezeti kereteinek meghatározása

4.6.3. Településközi koordináció mechanizmusai, együttműködési javaslatok

4.6.4. Monitoring rendszer kialakítása (output és eredményindikátorok meghatározása az egyes akcióterületi beavatkozásokra és az integrált településfejlesztési stratégia intézkedéseire, azok mérési módjának, gyakoriságának rögzítése; a monitoring rendszer működtetési mechanizmusának meghatározása)

Nyíregyháza, 2018. szeptember hó

PÁLHÁZA VÁROS MEGALAPOZÓ VIZSGÁLATA

1. HELYZETFELTÁRO MUNKARÉSZ

1.1. TELEPÜLÉSHÁLÓZATI ÖSSZEFÜGGÉSEK, A TELEPÜLÉS HELYE A TELEPÜLÉSHÁLÓZATBAN, TÉRSÉGI KAPCSOLATOK

Pálháza Város Magyarország legészakibb részén, Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, a Zempléni Hegység keleti oldalán, a Sátoraljaújhelyi Járásban, a Hegyközben, Miskolctól 87 kilométerre, keletre, 165 méter magasságban a tengerszint felett fekszik. Észak felől Filkeháza, kelet felől Füžérradvány, délen Kovácsvágás, dél-nyugaton Kishuta, nyugaton Bózsza települések határolják.

Teljes területe 6,75 négyzetkilométer, a belterület ebből 1 km². A lakások száma 402, míg egyéb lakóegységek száma nincs nyilvántartva. Pálháza Város állandó népessége 2016-os statisztikai adatok alapján 1 075 fő, míg népsűrűsége 159 fő/km².¹

Pálháza Város pozíciója Magyarország és Borsod-Abaúj-Zemplén megye térképén²

Pálháza Város 2017-es statisztikai feldolgozott adatai³

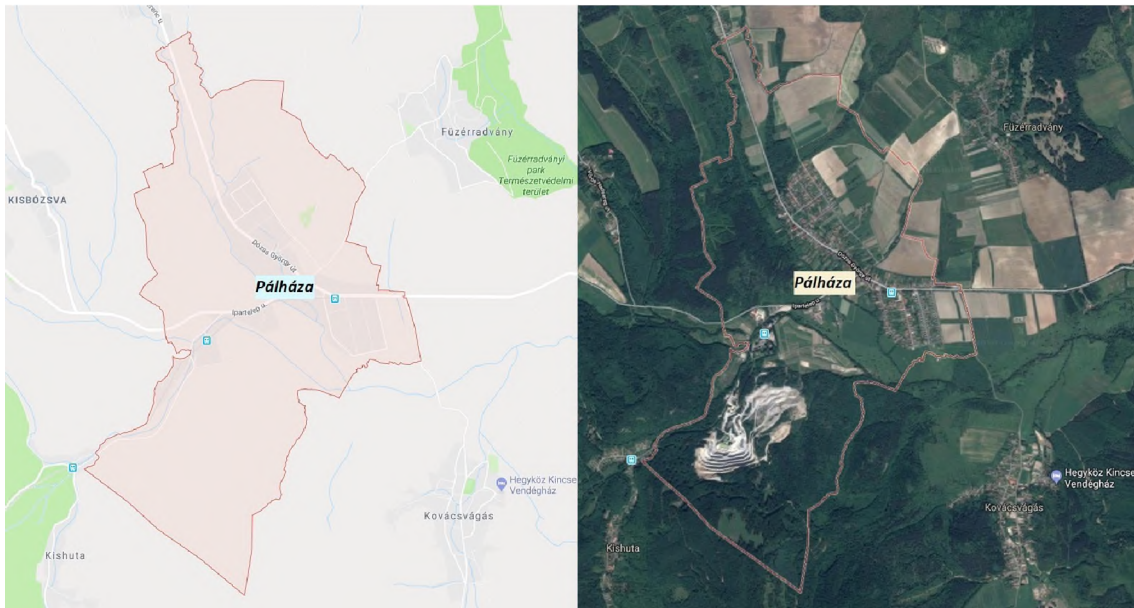
Pálháza településrészei

Megnevezés	Népesség (fő)	Lakások száma	Egyéb lakóegységek száma	Irányítószám	Jellege	Távolság a központtól (km)
Központi belterület	1 043	402	0	3994		0
Egyéb belterület						
lpartelep	10	12	0	3994		1
Külterület						
Perlit utca	8	2	0	3994	Lh.	0.5

¹ Forrás: Település.com

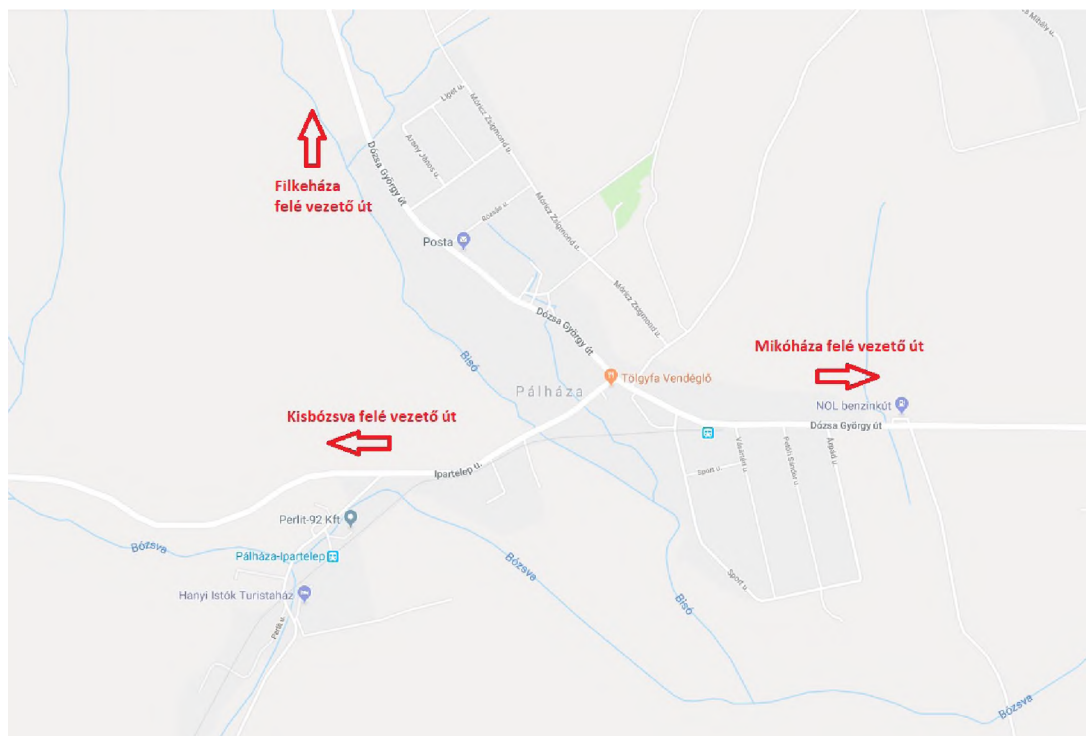
² Forrás: wikipedia

³ Forrás: Település.com

Átérzeti térkép teljes közigazgatási terület⁴

Pálháza a 3719. sz. országos közúton közelíthető meg Sátoraljaújhely és Kéked települések irányából. A településen ágazik ki a 3708. sz. út Telkibánya, illetve a 37126. sz. út Füzérradvány felé.

Pálháza útvonaladatok⁵

A település kötőtpályás útvonalon nem közelíthető meg. Pálházán kisvasút közlekedik, melyet Északerdő Zrt. üzemeltet. Ez a zempléni hegyek közötti kisvasút a legrégebbi működő kisvasutak közé tartozik. Különlegessége az egyre beszűkülő völgyben vezető vonala, mely Kőkapu megállóhelyénél a kő kapu sziklájába vájt alagúton halad át, egy egyszerű fekvésű vadászkastély alatt.

⁴ Forrás: google earth és www.maps.google.com

⁵ Forrás: www.utadat.hu; www.openstreet.hu

Kisvasút Pálháza és Rostalló vonalon⁶

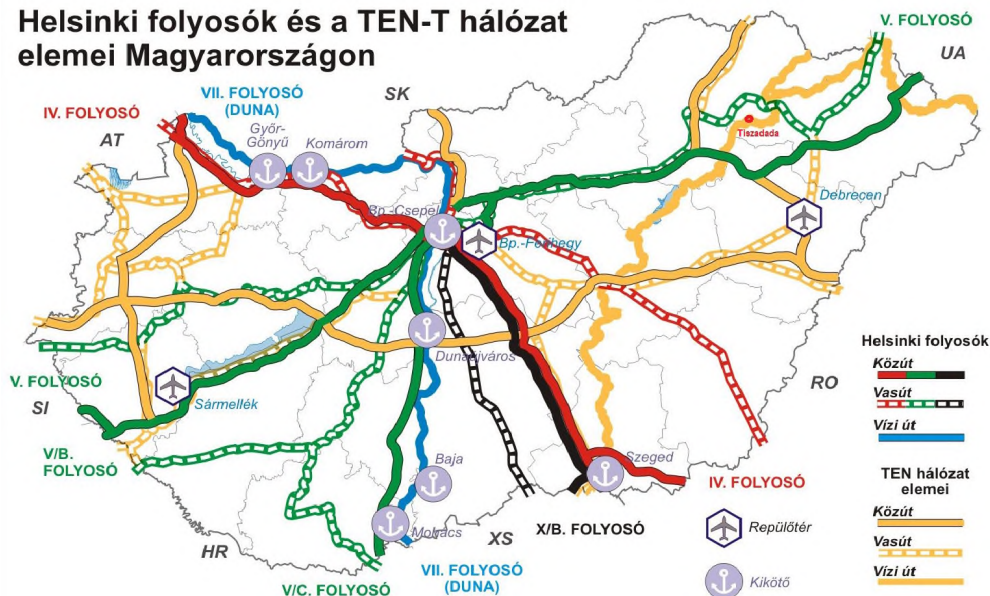
Térszerkezeti helyzet

Nemzetközi szerepkör

A páneurópai közlekedési folyosókat (más néven: Helsink-folyosókat) az 1994-es és 1997-es európai közlekedési miniszeri konferencián jelölték ki. A tíz kijelölt folyosó a transzeurópai közlekedési hálózat (TEN-T) kiterjesztése Kelet-Európa (az akkori Európai Unió szomszédos államai) irányába. A folyosók kijelölésének célja jó közlekedési kapcsolatok kiépítése volt az EU és szomszédjai között, a hatékony és biztonságos közlekedési rendszer révén, segítve az utasok és áruk hatékony szállítását, és ezáltal a versenyképességet és a gazdasági növekedést.

Pálháza Város két fontos európai közlekedési folyosó párhuzamos találkozásánál helyezkedik el. A „Helsinki korridorok” közül az V. folyosó (Velence-Trieszt/Koper-Ljubljana-Budapest-Ungvár-Lviv-Kijev) és a TEN-T hálózat, amely át is halad Pálháza Város közelében.

Helsinki folyosók és a TEN-T hálózat elemei Magyarországon

Páneurópai folyosók Pálháza érintésével⁷

Országos szerepkör

A település az Országos Területfejlesztési Konceptióban a vidékes térségek közé tartozik. A Város térszerkezetét jelenleg csak az alsóbbrendű, összekötő utak határozzák meg. Jelentős mértékben fejlesztésre szorul ennek ellenére a megközelítése. Pálháza biztosítja lakosságának a közszolgáltatásokat, az egészségügyi és szociális ellátásokat, így e funkciók fenntartása és fejlesztése elengedhetetlen. A település nem rendelkezik országos szerepkörrel, de a környék fejlődésére, felzárkóztatására jelentőséggel bír. A Város szerepe, amit az országos közlekedéshálózatban betölt, az egyes ágazati koncepciókat integráló Országos Területrendezési Terv (OTRT) alapján a következőképpen foglalható össze:

⁶ Forrás: wikipedia, www.kisvasut.hu

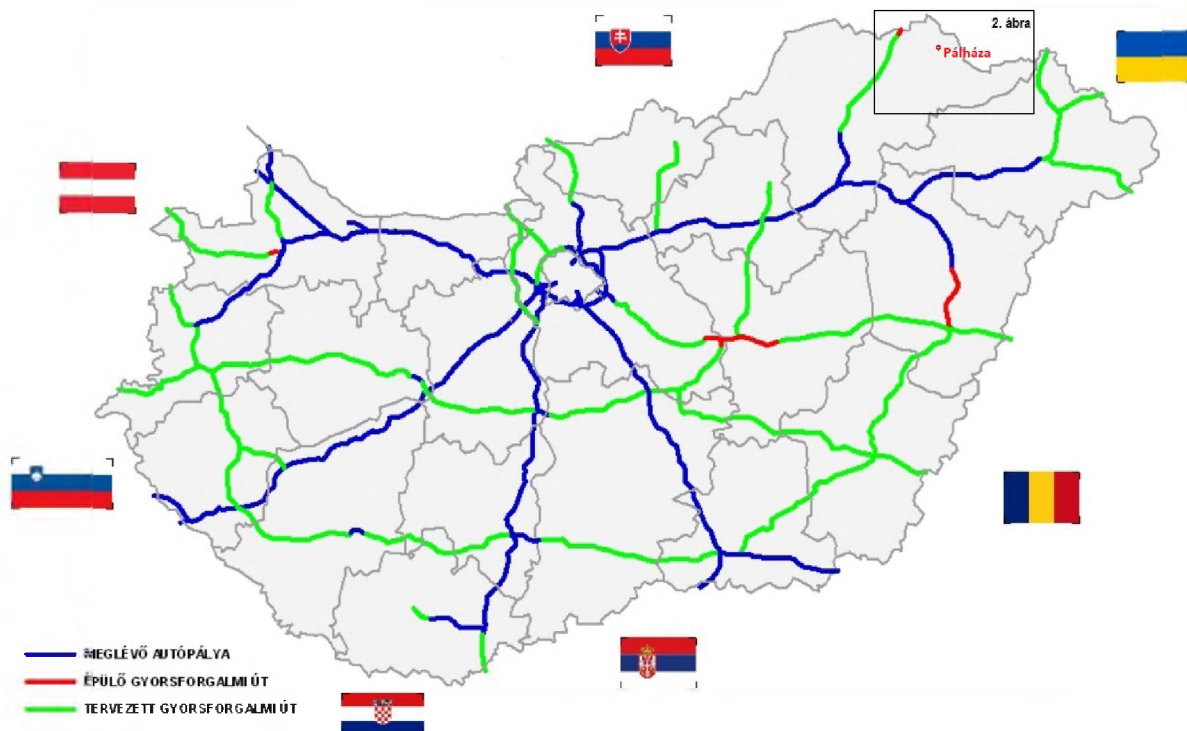
⁷ Forrás: wikipedia, www.kti.hu

- Az V. Helsinki folyosó részeként az M3-as autópálya keresztülhalad a megye területén, nyomvonala (Hatvan) – Mezőkövesd – Hejőpapi – (Polgár) településeket érinti.
- Egyetlen egy- és kétszámjegyű főút sem érinti közvetlenül Pálháza Városát, de a megyén keresztülhaladó 3. számú főút révén a település és térségének elérhetősége megoldott.
- A település közvetlen elérhetőségét biztosító utak:

- 3708. kl. sz. út (Hidasnémeti - Pálháza),
- 3719. kl. sz. út (Kéked – Pálháza – Mikóháza) összekötő utak,

A település központi belterületének úthálózatán keresztülhaladó átmenő fogalom elviselhető nagyságú.

Pálházán a vállalkozások többsége a kereskedelem és a szolgáltatás területén tevékenykedik.

Magyarország autópályái (meglévő autópálya, épülő- és tervezett gyorsforgalmi utakkal) ⁸

Borsod-Abaúj-Zemplén Megyén áthaladó autópályák, Pálháza közelében⁹

Megyei és regionális szerepkör

Pálháza, Magyarország legészakibb részén, a Zempléni Hegység keleti oldalán fekvő földrajzi, földtani értelemben rendkívül változatos megjelenésű és páratlan természeti értékű, egészséges mikroklímával rendelkező, hegyközi tájegység középpontjában fekszik.

⁸ Forrás: wikipedia

⁹ Forrás: wikipedia

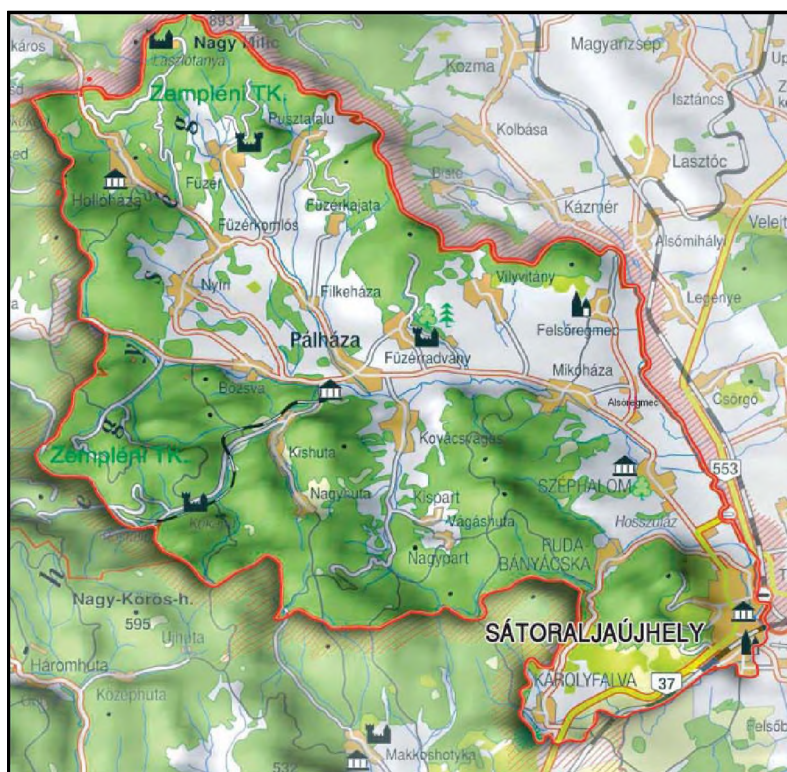
Vonzása a Hegyköz 17 településére terjed ki, állandó lakosainak száma 2006-ban 1167 fő. Területe 31.100 hektár, azaz 311 km², ami a megye területének mindössze 4,3 %-a. Pálháza város eddigi fejlődése során ezen térség ipari, kereskedelmi, közlekedési, idegenforgalmi, oktatási, egészségügyi, szociális, központjává vált.

A Sátoraljaújhelyi Járás Borsod-Abaúj-Zemplén megye területén helyezkedik el. A járás 19 települése természet földrajzi csoportosítás alapján a megye négy kistáján található:

- *Központi – Zemplén:* Hollóháza, Kishuta, Nagyhuta, Vágáshuta
- *Hegyközi – dombság:* Füzér, Nyíri, Füzérkomlós, Füzérkajata, Filkeháza, Bózsva, Füzérradvány, Pálháza, Kovácsvágás, Vilyvitány, Felsőregmec, Alsóregmec, Mikóháza
- *Vitányi – rögök:* Pusztafalu
- *Bodrogköz:* Sátoraljaújhely

A Várost a kissé távolabb lévő települések fejlesztési-rendezési javaslatai turisztikailag érintik, hiszen a tágabb térség biztonságának növelésével, a járulékos infrastruktúra fejlesztésével a térség adottságai, turisztikája is jelentősen változnak, előnyösebbé válnak.

Az országos közúthálózat fejlesztései, ha rövid időn belül nem is érik el a tágabb térséget és a Várost, de a megközelítés és elérhetőség javulása már belátható időn belül hatással lesz Pálházára is. Tervezik a Miskolc-Pálháza közötti szakaszok korszerűsítését, amely a jelenlegi rossz nyomvonalvezetésből, az ottani települések belterületét is érintő jelentős átmenő forgalomból eredő zavaró tényezők számát csökkenti, egyben az új közlekedési tengelyek új fejlesztési irányt is kijelölnek a Város számára is.

Járási szerepkör

Az önkormányzatok feladataik hatékonyabb, célszerűbb, gazdaságosabb ésszerűbb ellátása érdekében, illetve jogszabályi felhatalmazás alapján kívánnak részt venni a járási együttműködésekben. A települések képviselőtestületei más települési képviselő-testületekkel, gazdasági, szolgáltató szervezetekkel és közszolgáltatásokat nyújtó intézményekkel alakítanak ki járási együttműködések. Ennek a koordinációnak

azonban csak ott van létjogosultsága, ahol az együvé tartozás tudata él, s a többé-kevésbé szoros települési, vonzási kapcsolatoknak mély földrajzi alapjuk van.

Pálháza a Sátoraljaújhelyi Járás¹⁰ része, amely a kedvezményezett térségek besorolásáról szóló 290/2014. (XI. 26.) Kormányrendelet alapján az ország 174 járásán belül a kedvezményezett járások közé tartozik.

Pálháza járási szerepe jelentős több szempontból is:

- A második legnépesebb település a térségben
- Sátoraljaújhely mellett az egyetlen városi ranggal bíró település
- A térségben Pálháza bír a legalacsonyabb munkanélküliségi rátával
- A foglalkoztatottak aránya a térségi legjobb mutatóérték, kb. 33 % körül van
- A városban egészségügyi központ működik
- Térségi bölcsőde és óvoda és általános iskola található a településen
- A térség földrajzi középpontja
- A Hegyközi vásárnapok több évtizede működnek a városban
- A vállalkozási aktivitás Sátoraljaújhely után itt a legmagasabb

Pálháza településen több projekt is megvalósult¹¹:

Projekt megvalósulásának dátuma	Projekt száma	Projekt elnevezése
2008	ÉMOP-1.1.1/C-2008-0003	Fókuszban a Hegyközi vállalkozások, Pálháza Város Önkormányzatának inkubátorház fejlesztési projektje.
2009	ÉMOP-4.2.1/A-09-2009-0018	Pálházai Körzeti Alapszolgáltatási Központ fejlesztése
2009	ÉMOP-3.2.1/C-09-2009-0030	Pálháza belterületi vízrendezése
2011	ÉMOP-4.1.1/A-09-2010-0038	Orvosi rendelő rekonstrukciója és bővítése
2012	TÁMOP-6.1.2-11-2012-0690	Egészségre nevelő és szemléletformáló életmód programok Pálházán
2012	TIOP-1.2.3-11/1-2012-0021	Pálháza városi könyvtár infrastruktúra fejlesztése
2012	ÉMOP-3.1.2/E-11-2011-0065	Településrekonstrukció Pálháza árvízzel sújtott területein
2012	KEOP-1.2.0/B/10-2010-0067	Pálháza város szennyvíztisztító telepének korszerűsítése
2012.	ÉMOP-1.1.1/F-11	Gazdaságfejlesztés – Vállalkozásoknak nyújtott tanácsadás
2012.	GOP-2.1.1-11/A	Gazdaságfejlesztés – Vállalati technológia-fejlesztés KKV-knak
2012.	TIOP-1.2.3-11/1	Humán fejlesztés – Az oktatási és képzési infrastruktúra fejlesztése
2013.	ÉMOP-3.1.2/E-11	Településfejlesztés – Településrekonstrukció Pálháza árvíz sújtotta területein
2013.	GOP-2.1.1-11/M	Gazdaságfejlesztés – Vállalati technológia-fejlesztés KKV-knak
2013	HUSK/0901/2.3.1/0284	Kassa-Sárospatak kerékpárút fejlesztése
2014.	TÁMOP-3.1.11-12/2	Humán fejlesztés – Minőségi oktatás és hozzáférés biztosítása mindenkinek

¹⁰ Forrás: https://www.teir.hu/rqdist/main?rq_app=kister_info_09&rq_proc=alap&xterkod=3508

¹¹ <https://terkepter.palyazat.gov.hu/>

2014.	TÁMOP-3.2.13-12/1	Humán fejlesztés – Minőségi oktatás és hozzáférés biztosítása mindenkinek
2014.	TÁMOP-6.1.2-11/1	Humán fejlesztés – Egészségmegőrzés és egészségügyi humán erőforrás-fejlesztés
2015.	TÁMOP-3.3.14.A-12/1	Humán fejlesztés – A munka-erőpiaci részvételt és társadalmi befogadást támogató infrastruktúra fejlesztése
2018	TOP-2.1.1-15	Barnamezős területek rehabilitációja
2018	TOP-3.2.1-16-BO1-2017-00030	Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése
2018	EFOP-1.2.11-16-2017-00018	Esély otthon
2018	VP-6-7.4.1.1-16	Művelődési ház felújítása és energetikai korszerűsítése
2018	TOP-4.1.1-16-BO1-2017-00011	Dr. Kárpát György Egészségügyi Központ fejlesztése
2018	EFOP-3.3.2-16-2016-00374	Kulturális programok Pálháza és környéke köznevelési intézményeiben
2018	TOP-5.3.1-16-BO1-2017-00011	Helyi identitás és kohézió erősítése

Pálháza lakóépületek láthatósága¹²

Borsod – Abaúj - Zemplén Megyei Területfejlesztési Konceptiója (továbbiakban: Konceptió) nagyban befolyásolja a megye stratégiai térszerkezetét – lehetővé téve a célok területi fókuszáltságát. Észak-Magyarország (Borsod-Abaúj-Zemplén megye, Heves megye, Nógrád megye): A régió célja olyan társadalmi-gazdasági térszerkezet létrehozása, mely biztosítja a regionális versenyképességet, kiegyensúlyozott településrendszerre épül, szervesen és hatékonyan illeszkedik az európai térbe. A közszolgáltatások és életkörülmények tekintetében a régió belül mérsékli, vagy megszünteti az elfogadhatatlan területi egyenlőtlenségeket.

Az Országgyűlés 1/2014 (I.3.) OGY Határozata Nemzeti Fejlesztés 2030 - Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióról (melynek elkészítéséről az 1996. évi XXI. törvény rendelkezik) alapján:

¹² Forrás: wikipedia és <http://antsz.dyndns.org>

Átfogó fejlesztési célok:

1. Értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdasági fejlődés
2. Népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom
3. Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeinek megőrzése és környezetünk védelme
4. Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet.

Területi specifikus cél többek között:

Területi különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás és gazdaságösztönzés.¹³

A megye területén a szabadidő eltöltése és a rekreáció területi feltételei elsősorban az erdők, a hegyes-dombos tájak, a folyóvizek, a gyógy- és termálvizek, valamint a védett természeti területek hasznosításával és megóvásával függ össze. A területfejlesztési koncepció alapján a turizmus, az idegenforgalom fejlődése és a megyei lakosság szabadidős lehetőségei szorosan összefüggnek.

A megye rendkívül gazdag védett természeti és kulturális értékekben, melyekben jelentős fejlesztési kapacitás rejlik. Ha nem sikerül a kitűzött részcélok megvalósítása, az nemcsak a foglalkoztatás szintjének általános javulását veszélyezteti, de jelentős bevételkiesést okoz, valamint a helyben élők egészségtudatos életmódra való nevelésének, mozgáshoz és szabadidős tevékenységeket biztosító infrastruktúrához való hozzájutásának lehetőségét is gátolja.

A tervezett összekötő utak összhangban vannak Borsod-Abaúj-Zemplén megye - határos szlovákiai megyékkel egyeztetett – területrendezési tervével. Az egyedi természeti és kulturális erőforrások fenntartható hasznosítása stratégiai célon belül a Szlovákiát érintő fejlesztési javaslatok nincsenek. Ettől eltekintve az Aggteleki karszt és a Gömöri karszt, továbbá a Tokaj-Hegyalja borvidék értékőrző összehangolt fejlesztése a két ország közös érdeke.

Az energia megújuló forrásokból történő előállításának és helyi felhasználásának, valamint az energia hatékonyságának az ösztönzése a határon túli területeket nem érinti, azokra környezetvédelmi szempontból hatással a koncepció fejlesztési céljai hatással nem lesznek. A környezeti állapot és a környezetbiztonság javítása stratégiai cél meghatározóan a megye környezetminőségének javítását szolgáló fejlesztési célokat tartalmaz. A megye környezetminőségének javítása közvetve kedvező hatással lesz a határon túli térségek környezetminőségére is.

Összefoglalóan megállapítható, hogy a koncepcióban megfogalmazott stratégiai céloknak az országhatáron átnyúló kedvezőtlen környezeti hatásai nem lesznek. A több stratégiai célban is hangsúlyosan szerepeltetett oktatást, kutatást, gazdaságfejlesztést, közlekedés fejlesztést és közvetlen települési együttműködést szolgáló fejlesztési javaslatok mindkét ország és a határ két oldalán lévő megyék közös érdekeit szolgálják.

A Sátoraljaújhelyi járás Borsod-Abaúj-Zemplén megyéhez tartozó járás Magyarországon 2013-tól, székhelye Sátoraljaújhely. Területe 321,38 km², népessége 22 703 fő, népsűrűsége 71 fő/km² volt a 2012. évi adatok szerint. Két város (Sátoraljaújhely és Pálháza) és 19 község tartozik hozzá.

A Sátoraljaújhelyi járás, a járások 1983-as megszüntetése előtt is létezett, csupán 1932 és 1938 között volt beolvasztva a Sárospataki járásba szolgabírói kirendeltségként. Az 1950-es megyerendezésig Zemplén vármegyéhez, azután Borsod-Abaúj-Zemplén megyéhez tartozott, székhelye az állandó járási székhelyek kijelölése (1886) óta mindig Sátoraljaújhely volt.

Sátoraljaújhely járásszékhely város területe 7 347 ha, míg Pálházáé 676 ha. A járás össz területe 32 150 ha ebből Pálháza közigazgatási területe kb. 2%-ot teszi ki. A járásban két város található, az egyik Sátoraljaújhely, a másik Pálháza. Nagyközség nincs a járásban. A népességi kvóta összesen 23 659 fő, ebből Pálháza százalékarányosan kb. 4,8%-ka.

¹³ Forrás: Sátoraljaújhely Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája, 2014-2020.

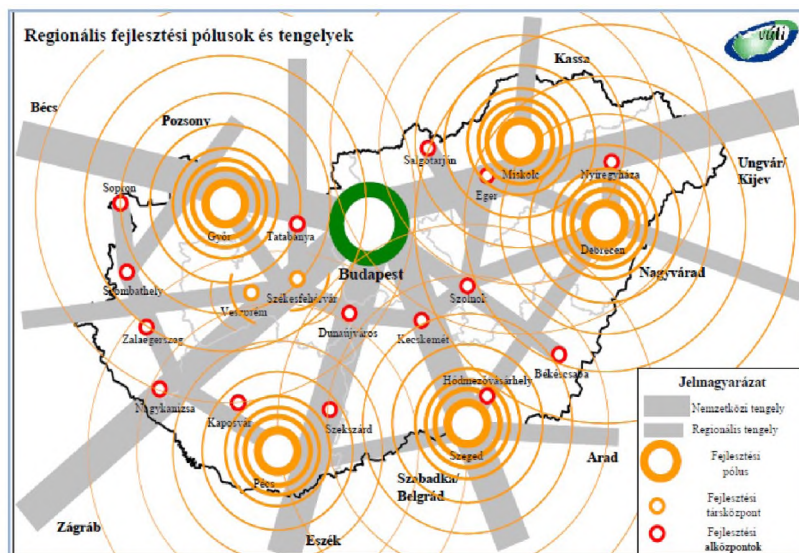
Település	Jogállás	Népesség (fő)	Terület (ha)
Sátoraljaújhely	járásshékhely város	15 713	7 347
Pálháza	város	1 142	676
Füzér	község	437	3 750
Nagyhuta	község	82	3 506
Kovácsvágás	község	677	2 109
Mikóháza	község	598	1 692
Nyíri	község	429	1 647
Bózsza	község	194	1 639
Alsóregmec	község	212	1 539
Vilyvitány	község	265	1 313
Füzérkajata	község	122	1 145
Felsőregmec	község	354	1 075
Füzérradvány	község	344	986
Pusztafalu	község	218	700
Alsóberecki	község	785	686
Füzérkomlós	község	361	587
Kishuta	község	307	518
Filkeháza	község	122	441
Felsőberecki	község	295	353
Hollóháza	község	917	236
Vágáshuta	község	85	205

Sátoraljaújhely járás települései adatokkal kiegészítve¹⁴

¹⁴ Forrás: 2011. ÉVI NÉPSZÁMLÁLÁS 3. Területi adatok 3.5. Borsod-Abaúj-Zemplén megye., KSH

1.2. A TERÜLETFEJLESZTÉSI DOKUMENTUMOKKAL (ORSZÁGOS TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓVAL ÉS A TERÜLETILEG RELEVÁNS MEGYEI, VALAMINT TÉRSÉGI TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓKKAL ÉS PROGRAMOKKAL) VALÓ ÖSSZEFÜGGÉSEK VIZSGÁLATA

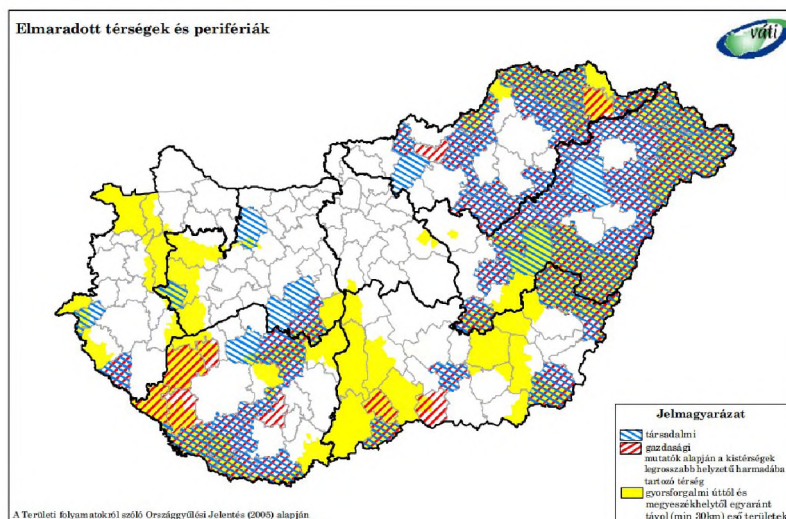
Az a státusz, melyben a térség van, nem csak nemzeti, vagy regionális, hanem nemzetközi is. Ezzel számolt az Országgyűlés által elfogadott OTK (Országos Területfejlesztési Konceptió), az elfogadott Országos Területrendezési Terv, és a helyi regionális tervek is. A térség regionális infrastruktúráinak fejlesztését a megyei regionális terv is előírja.

Országos Területfejlesztési Konceptió térképe¹⁵

Az OTK Pálháza szempontjából releváns pontjai az alábbiak:

Elmaradott térségek, és periferiák térképe alapján, társadalmi és gazdasági mutatók szerint Pálháza a stagnáló helyzetbe sorolt Sátoraljaújhelyi Járásba tartozik.

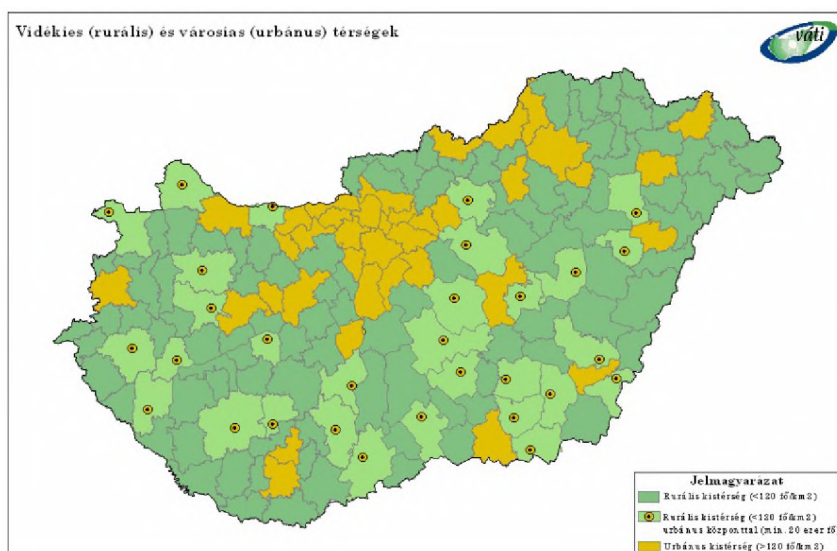
Elmaradott térségek és periferiák¹⁶

¹⁵ Forrás: www.vati.hu és www.tankonyvtar.hu (Vidék és területfejlesztés 5.; Az Országos Területrendezési Konceptió. A regionális politika megvalósításának pénzügyi forrásai és intézményei.)

Megnevezés	Dinamikusan fejlődő	Fejlődő	Felzárkózó	Stagnáló	Lemaradó
Észak-Magyarország	Egri	Miskolci, Tiszaújvárosi, Gyöngyösi	Kazincbarcikai, Sárospataki, Hatvani, Balassagyarmati, Rétsági, Salgótarjáni	Encsi, Mezőkövesdi, Ózdi, Sátoraljaújhegyi , Szerencsi, Szikszói, Füzesabonyi, Bátonyterenyei, Pásztói, Szécsényi	Edelényi, Hevesi, Pétervásárai

A járásek listája fejlődési típusaik és régiók szerint¹⁷

A térség népsűrűsége és a népességszámmal meghatározott urbanizált települések előfordulása alapján a jellemzően vidékies (rurális) járásekhoz tartozik.

Videkies-városias térség-típusok¹⁸

Borsod-Abaúj-Zemplén megye fejlesztési koncepciója után elkészült a megyei fejlesztési program. A megyei fejlesztési program két részből, a stratégiai programból és operatív programból áll, a programok tartalmi követelményeit, így tematikáját meghatározza a 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól.

A stratégiai program célja, hogy középtávon kijelölje azokat a fejlesztési célokat és tevékenységeket, melyek Borsod-Abaúj-Zemplén megyében megvalósulhatnak. Ennek érdekében a stratégiai program igazodik a finanszírozási feltételekhez, melyek keretét a jövőben is várhatóan az EU által társfinanszírozott operatív programok adják. Ezért a stratégiai program jelenlegi tervezete az alábbi dokumentumok alapján készült el:

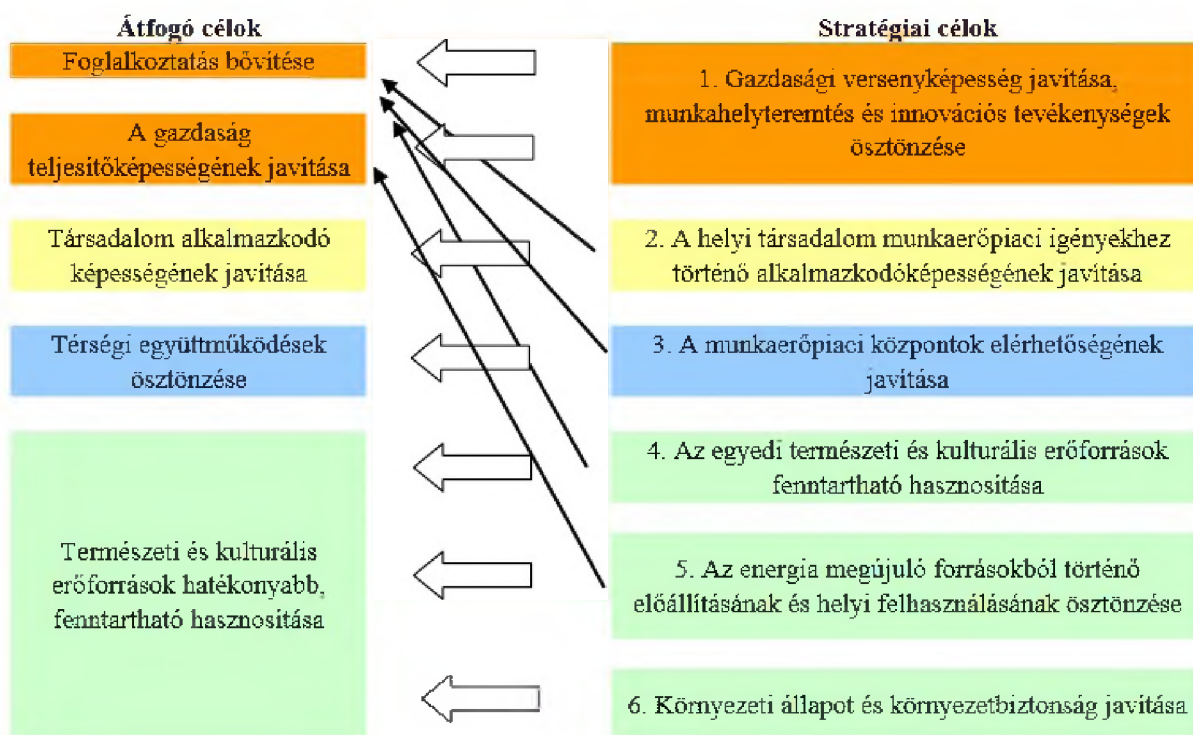
- Borsod-Abaúj-Zemplén megye elfogadott fejlesztési koncepciója, amely a program tartalmi kereteit határozza meg.

¹⁶ Forrás: Országos Területfejlesztési Koncepció; OTI 2005. Hivatkozási alap: www.tankonyvtar.hu (Vidék és területfejlesztés 5.; Az Országos Területrendezési Koncepció. A regionális politika megvalósításának pénzügyi forrásai és intézményei.)

¹⁷ Forrás: Magyar Tudományos Akadémia Közgazdaságtudományi Kutatóközpont: Faluvégi Albert: A társadalmi-gazdasági jellemzők területi alakulása és várható hatásai az átmenet időszakában

¹⁸ Országos Területfejlesztési Koncepció; OTI 2005. Hivatkozási alap: www.tankonyvtar.hu (Vidék és területfejlesztés 5.; Az Országos Területrendezési Koncepció. A regionális politika megvalósításának pénzügyi forrásai és intézményei.)

- 2014-20-ra készülő operatív programok partnerségi egyeztetési változata, mely meghatározza a jövőben rendelkezésre álló finanszírozási források kereteit, illetve a jövőben támogatható tevékenységeket. Fontos kiemelni, hogy ezen dokumentumok korántsem véglegesek, még egyeztetés alatt vannak az EU Bizottsággal, továbbá belső szakértői és partnerségi egyeztetések zajlanak, ezért a programok tartalma, forráskerete változhat a közeljövőben.
- Egyéb szakmai, főként országos szintű stratégiák, pl. Nemzeti Közlekedési Stratégia, Nemzeti Energetikai Stratégia, Nemzeti Vidékfejlesztési Stratégia, Nemzeti Turisztikai Stratégia, Regionális Innovációs Szakosodási Stratégia.

Borsod-Abaúj-Zemplén megye koncepció célrendszere¹⁹

A megyei fejlesztési stratégiában a járásközpontok fejlesztésének orientációja elsősorban a minőségi szolgáltatások fejlesztése és ezzel a cél egy minőségi szolgáltatásokat nyújtó járáshálózat alapjainak megteremtése. A megyei fejlesztésének stratégiai céljait az átfogó célokhoz illeszkedve határoztuk meg. Az egyes stratégiai célok több átfogó cél elérését is támogathatják. A stratégiai célokban belül részcélokat, illetve tervezett beavatkozásokat is megfogalmaz a dokumentum. Külön figyelmet kell fordítani azokra a térségekre, ahol gyengék a decentrumok. Ezekben a területeken a városoknak a gazdaságfejlesztő szerepét szintén erősíteni kell, ilyen a Sátoraljaúj helyi járás és térsége, azaz Pálháza település is.

1.2.1. EU 2020 stratégia

A 2014-2020 közötti időszakban jelentős uniós forrás áll Magyarország rendelkezésére. A korábbi hét éves periódushoz képest – melynek a legfőbb célja a leszakadt régiók felzárkóztatása volt – a most induló ciklusban az EU más célkitűzéseket vállalt. Ezeket 11 pontban foglalta össze. Az összes tagállamnak a 11 célhoz kell igazítania saját fejlesztési terveit, így mind a 28 ország egy irányba fejlődik majd tovább.

11 tematikus célkitűzés:

¹⁹ Forrás: Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Fejlesztési Program – Stratégiai részprogram 2014. év

1. a kutatás, a technológiai fejlesztés és az innováció erősítése;
2. az IKT-hoz való hozzáférésnek, azok használatának és minőségének a javítása;
3. a kkv-k, (az EMVA esetében) a mezőgazdasági, illetve (az ETHA esetében) a halászati és akvakultúra-ágazat versenyképességének a növelése;
4. az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság felé történő elmozdulás támogatása minden ágazatban;
5. az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a kockázatmegelőzés és -kezelés előmozdítása;
6. a környezet megóvása és védelme és az erőforrás-felhasználás hatékonyságának előmozdítása;
7. a fenntartható közlekedés előmozdítása és szűk keresztmetszetek megszüntetése a kulcsfontosságú hálózati infrastruktúrákban;
8. a fenntartható és minőségi foglalkoztatás, valamint a munkavállalói mobilitás támogatása;
9. a társadalmi befogadás előmozdítása és a szegénység, valamint a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem;
10. az oktatásba, és a képzésbe, többek között a szakképzésbe történő beruházás a készségek fejlesztése és az egész életen át tartó tanulás érdekében;
11. a hatóságok és az érdekelt felek intézményi kapacitásának javítása és hatékony közigazgatáshoz történő hozzájárulás.

2011-2013 között közel 2000 milliárd forint uniós forrás állt Magyarország rendelkezésére, amelynek köszönhetően megerősödhet a gazdaság, növekedhet a foglalkoztatás. Az akciótervekben található pályázatok és kiemelt projektek igazodnak az Új Széchenyi Terv (ÚSZT) hét kitörési pontjához, amelyek biztosítják a foglalkoztatás bővítését, a gazdasági növekedés feltételeinek megteremtését, és hazánk versenyképességének javítását.

Kitörési pontok:

- egészségipar
- zöldgazdaság-fejlesztés
- otthonteremtés
- vállalkozásfejlesztés
- közlekedésfejlesztés
- tudomány-innováció
- foglalkoztatás

Mindannyiunk által elérni kívánt cél Magyarország hosszú távú fejlődésének elősegítése, hozzájárulás a tartós növekedés megkezdéséhez és fenntartásához.

1.2.2. Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (OFTK)

Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (OFTK) az ország társadalmi, gazdasági, valamint ágazati és területi fejlesztési szükségleteiből kiindulva egy 2014-2020 közötti időszakra vonatkozóan határozza meg Magyarország legfontosabb fejlesztéspolitikai céljait és elveit. A Koncepció a nemzeti fejlesztéspolitika és azzal egyenrangúan a területfejlesztési politika egészét foglalja keretbe. Két fő tematikai részből áll, amelyek egymással összhangban vannak:

- ágazati fejlesztéspolitikai koncepció: a szakpolitikai fejlesztési irányokat, prioritásokat rögzíti, megalapozva a 2014-2020 közötti szakterületi operatív programokat, országos fejlesztési szempontokat adva az ágazati stratégiák számára.
- területi fejlesztéspolitikai koncepció: az átfogó területpolitikai és területfejlesztési, vidékfejlesztési célkitűzéseket, prioritásokat, a beavatkozási térségtípusokat és azok fejlesztési irányait rögzíti, megalapozva a 2014-2020 közötti operatív programok térségi beavatkozásait és tartalmát, a területi fejlesztésekre irányuló operatív programokat, illetve a területi stratégiákat.

A Koncepció kialakítása nemzetstratégiai céljainkból indul ki, de mozgásterét a forrásokon és az EU szintű célokon keresztül meghatározzák az Európai Unió fejlesztés- és támogatáspolitikai keretét jelentő közösségi

politikák. Ennek EU szintű stratégiai keretét az Európa 2020 stratégia képezi. A Konceptió jövőképében és célrendszerében illeszkedik a kiemelt nemzeti és nemzetgazdasági stratégiai tervdokumentumokhoz és kapcsolódik a szakpolitikai stratégiai tervdokumentumokhoz. Az OFTK országos célrendszerét és fejlesztéspolitikai feladatait szervesen kiegészítik a megyék területfejlesztési koncepciói és területfejlesztési programjai, melyeket az OFTK célkitűzéseivel igazodva, a helyi, térségi fejlesztési igényeket és specifikumokat megjelenítve a megyei önkormányzatok állítanak össze.

Az OFTK négy hosszú távú, 2030-ig szóló átfogó fejlesztési célt fogalmaz meg:

- Értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdaság és növekedés: A nemzetstratégiai ágazatokban történő beruházások és vállalkozásfejlesztés támogatása jelenti a gerincét a fejlesztési célnak, amelyben, a kis- és középvállalkozások, az önellátást elősegítő és családi gazdaságok, a nemzeti vállalatok megerősítése kapja az elsődleges fókuszot. Kiemelt területek a piaci lehetőségeik szélesítése a nemzeti szolgáltatási piacok visszaszerzése, a biztonságos élelmiszerellátás, a helyi gazdaság megerősítésével a helyi közösségek autonóm, önfenntartó, öngondoskodó erejének a helyreállítása.
- Népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom: A népességszám növelése, a gyermekek születésének ösztönzése, a népesség szellemi, erkölcsi, tudásban, készségekben és értékekben való gyarapodásának elősegítése. A közép- és az alsó-közép-osztály, valamint a közösségek és családok megerősítése, a nemzeti, közösségi és egyéni felelősségvállalás és értékátadás ösztönzése. A társadalmi megújulás és gyógyulás elősegítése, az egészséges életmód, a sport és a mozgás, a kultúrához való hozzáférés és a közművelődés biztosítása, valamint az egészséges táplálkozás ösztönzése, az egészségi állapot javítása, a hatékony közegészségügy és egészségügyi szolgáltatások fejlesztése, a megelőzés és rekreáció biztosítása. A kulturális és épített örökség megőrzése.
- Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme: természeti erőforrásainkkal való fenntartható gazdálkodás megteremtése; az erőforrások megőrzése a jövő generációk számára; az élelmiszer-, az energia-, a környezet-, valamint a klímabiztonság megteremtése; az egészséges ivóvíz ellátás, a biodiverzitás, a tájak és az élővilág sokféleségének megőrzése; az egészséges élet környezeti feltételeinek és jobb minőségének biztosítása; a fenntartható életmód, termelés és fogyasztás elősegítése.
- Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet: Az ország Budapest központúságának oldása, a gazdasági növekedés és beruházások területi terítése. A térségi versenyképességet és növekedést segítő térszerkezet létrehozása. A térségi kapcsolatok kialakítása, erősítése, a települési és térségi kapcsolatok, területi együttműködés és integráció erősítése, a város-vidék kapcsolatok megújítása. A térségi autonómia, önellátó és önfenntartó képesség erősítése. Az elmaradott térségek felzárkóztatása, a térségi sajátosságoknak megfelelő térségi fejlődési pályák kialakítása.

Az átfogó célok elérése érdekében az OFTK tizenkét, az átfogó céloknál egyenként jóval szűkebb tárgykörű specifikus célt tűz ki. E specifikus célok nemzeti jelentőségű ágazati és területi tématerületeket ölelnek fel:

- Gazdasági növekedés, versenyképes, exportorientált, innovatív gazdaság: A magyar gazdaság újrapozicionálása, külpiazi és belpiazi pozícióinak visszaszerzése, erősítése. A nemzetstratégiai ágazatokra és erőforrásaink, értékeink fenntartható használatára alapozva gazdasági versenyképességünk növelése. Az importkiváltó gazdasági termelés ösztönzése.
- Gyógyuló és gyógyító Magyarország, egészséges társadalom (egészség- és sportgazdaság): A gyógyító és gyógyuló Magyarország megteremtése az egészségügyi szolgáltatások és ellátás, egészséges életmód, kiemelten a sport és az egészséges táplálkozás, valamint a rekreáció ösztönzésével.
- Élhető és életképes vidék, egészséges élelmiszer-termelés és ellátás: A vidéki térségek népességeltartó és népességmegtartó képességének javítása, ennek érdekében tájaink természeti értékeinek, erőforrásainak megőrzése, a sokszínű és életképes agrártermelés, az élelmiszer- és élelmiszerbiztonság, a vidéki gazdaság létalapjainak biztosítása, a vidéki foglalkoztatás növelése, a vidéki közösségek megerősítése, a vidéki népesség életminőségének javítása.

- Kreatív tudástársadalom, korszerű gyakorlati tudás, K+F+I: A nemzeti kreatív képességeinkre, tudástőkénkre és tudáserőforrásainkra építő értékteremtés. Ennek érdekében az infó-kommunikációs háttér javítása, a gazdasági és társadalmi megújulást és a megélhetést biztosító képzési rendszer kialakítása, a fejlesztéseknek kedvező szellemi, innovációs környezet biztosítása, piacképes, szükség esetén mobil egész életen át tartó tanulásra képes, kreatív, kezdeményező, fejlett munkakultúrájú munkaerő-piaci kínálat megteremtése.
- Közösségi megújulás, értéktudatos és szolidáris öngondoskodó társadalom, romaintegráció: a gyarapodó, szolidáris, felelős és összetartó, értékeit ismerő, értéktudatos társadalom és helyi közösségek kialakítása.
- Jó állam: nemzeti közművek és közszolgáltatások, szolgáltató állam és biztonság: A magyar közszféra hatékonyabb szerepvállalása a közjó, a munka, a rend, a biztonság, a tudás és a munka szolgálatában.
- Nemzeti stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata, és környezetünk védelme: A természeti erőforrásokkal való takarékos és hatékony gazdálkodás, a fenntartható energiagazdálkodás, a zöldgazdaság-fejlesztés. A stratégiai természeti erőforrások, a víz, a talaj, az ásványkincsek fenntartható használata. A biodiverzitás megőrzése, a természeti értékek védelme, a környezetminőség javítása, környezetbiztonság erősítése, a fenntartható életmód, fogyasztás és termelés elterjesztése, a környezettudatosság erősítése.
- Az ország makro regionális gazdasági és térszerkezeti csomópont: Az ország központi fekvéséből (Európa közepe) adódó fejlesztési potenciál kibontakoztatása, makro regionális csomóponti funkcióinak erősítése, a fenntarthatóság figyelembevételével.
- Többközpontú növekedésünk motorjai: városok és gazdasági térségek: A településhálózat egységes elvek alapján történő fejlesztése, a többszintű településhálózati kapcsolatok kiegyensúlyozott működtetése, korszerű várospolitikai és városfejlesztés, városhálózati kapcsolatrendszer javítása, a térszerkezet funkcionális fejlesztése
- Vidéki térségek értékalapú felemelése: A vidéki térségek táji és közösségi értékeire, természeti erőforrásaira, épített örökségi értékeire alapozott fejlesztése, a speciális térségi vidékfejlesztési problémák kezelése, az elmaradott vidéki térségek felzárkóztatása, a közszolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása, a foglalkoztatás növelése a hátrányos helyzetű vidéki térségekben.
- Egységes és integrálódó társadalom és gazdaság és egyenlő létfeltételek az ország egész területén: A leszakadó, hátrányos helyzetű térségek, külső és belső perifériák fejlesztése, az eddigieknél sokszínűbb eszközök alkalmazásával, például speciális gazdaságpolitikai eszközökkel, saját meglévő társadalmi és gazdasági erőforrásaik kibontakoztatásával, valamint a közszolgáltatásokhoz, a tudáshoz, a közművelődéshez, az értékekhez való hozzáférés biztosítása, elérhetővé tételével.
- Elérhetőség és mobilitás megújuló rendszere: Helyi szinten a hatékony és fenntartható városon belüli, illetve a város és vonzáskörzete közötti mobilitás biztosítása, térségi szinten a foglalkoztatási központok elérhetőségének biztosítása, országos szinten a többközpontú fejlődés elve alapján a centralizáltság oldása, a transzverzális kapcsolatok erősítése, hazánk erősen differenciált településhálózatának figyelembe vétele a hagyományostól eltérő megoldások alkalmazásával

1.3. A TERÜLETRENDEZÉSI TERVEKKEL VALÓ ÖSSZEFÜGGÉSEK VIZSGÁLATA

A területrendezési tervekkel való összefüggéseket a három tervezési szinten kell vizsgálni, melyek a következők:

- **Országos szint:** országos területrendezési terv + országos területfejlesztési koncepció + operatív programok
- **Térségi szint:** megyei területrendezési terv + megyei területfejlesztési koncepció + térségi operatív program
- **Települési szint:** településrendezési eszközök (koncepció + szerkezeti terv + építési szabályzat) + ITS

A területrendezési és településrendezési tervek kapcsolatát szabályozó, a települési önkormányzatok részére kötelező jogszabályok:

- az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény (OTrT),
- a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet,
- az országos településrendezési és építési követelményekről szóló 253/1997. (XII. 20.) Korm. rendelet (OTÉK)

Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei települési önkormányzatok részére kötelező jogszabály:

- a megyei területrendezési tervről szóló 10/2009.(V.5.) sz. megyei önkormányzati rendelet

A hatályos megyei területrendezési terv jóváhagyása óta az országos területrendezési terv változott, azaz a megyei területrendezési terv rajzi munkarészei nincsenek teljes mértékben összhangban az országos területrendezési terv tervlapjaival, ezért a településrendezési eszközök készítése, módosítása során az OTrT 31/B.§ rendelkezéseit kell alkalmazni.

Térségi szerkezeti terv részlet²⁰

Ssz.	Övezetek megnevezése	Övezeti érintettség Település
1.	A Térségi Szerkezeti Terv szerinti erdőgazdálkodási térség	érinti
2.	A Térségi Szerkezeti Terv szerinti mezőgazdasági térség	érinti
3.	A Térségi Szerkezeti Terv szerinti vegyes területfelhasználású térség	érinti
4.	A Térségi Szerkezeti Terv szerinti városias térség	érinti
5.	A Térségi Szerkezeti Terv szerinti hagyományosan vidéki települési térség	nem érinti
6.	A Térségi Szerkezeti Terv szerinti vízgazdálkodási térség	érinti
7.	A Térségi Szerkezeti Terv szerinti építmények által igénybevett térség	érinti
8.	A magterület övezet	érinti
9.	Az ökológiai folyosó övezet	érinti

²⁰ Forrás: Borsod-Abaúj-Zemplén Megye szabályozási terve, 2007.

10.	A pufferterület övezet	érinti
11.	A kiváló termőhelyi adottságú szántóterületek övezete	nem érinti
12.	Kiváló termőhelyi adottságú erdőterületek övezete	érinti
13.	Erdőtelepítésre javasolt területek övezete	érinti
14.	Tanyás térség övezete	nem érinti
15.	Térségi tájrehabilitációt igénylő terület övezete	érinti
16.	A térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezete	nem érinti
17.	Országos jelentőségű tájképvédelmi terület övezete – tájképvédelmi ter. öv.	érinti
18.	A világörökség és világörökség várományos terület övezete	nem érinti
19.	Országos vízminőség-védelmi terület	érinti
20.	A rendszeresen belvízjárta terület övezete	nem érinti
21.	A nagyvízi meder és a Vásárhelyi-terv továbbfejlesztése keretében megvalósuló vízkár-elhárítási célú szükségtározók területének övezete	nem érinti
22.	Térségi árvízi kockázatkezelési terület	nem érinti
23.	Ásványi nyersanyag-vagyon terület	érinti
24.	A földtani veszélyforrás területének övezete	nem érinti
25.	Szélerőműpark telepítéséhez vizsgálat alá vonható terület	nem érinti
26.	A kiemelt fontosságú meglevő honvédelmi terület övezete	nem érinti
27.	Honvédelmi terület övezete	nem érinti

1. táblázat

Pálháza							
Magterület	x	Erdőtelepítésre alkalmas terület	x	Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőségvéd. ter.	x	Rendszeresen belvízjárta terület	
Pufferzóna	x	Országos komplex tájrehab. igénylő területek		Felszíni vizek vízminőségvédelmi vízgyűjtő területe		Nagyvízi meder	
Ökológiai folyosó	x	Országos jelentőségű tájképvédelmi terület	x	Ásványi nyersanyaggyártási területek	x	Földtani veszélyforrás területe	
Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület		Térségi jelentőségű tájképvédelmi terület		Együtt tervezhető térségek		Vízerosciónak kitett terület által érintett település	x
Térségi komplex tájrehab. igénylő terület	x	Világörökségi terület		Kiemelt fontosságú meglevő honvédelmi terület		Szélerózióknak kitett terület által érintett település	
Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület	x	Történeti települési terület	x	Honvédelmi terület			

2. táblázat²¹

2009. május hónapban a megye közgyűlése elfogadta Borsod-Abaúj-Zemplén megye területrendezési tervét. A megyei területrendezési terv figyelembe vette a települések hatályos településszerkezeti terveit is, melyek tartalmazták a meghatározó, távlati fejlesztési elhatározásokat is. A megyei Területrendezési terv kidolgozásakor lehetőség volt a hatályos rendezési tervhez képest figyelembe vetetni az éppen aktuális, elindított módosítási fejlesztési elképzeléseket is, ha azok az országos területrendezési tervvel, és a település térségének érdekeivel összehangoltan készültek, illetve ha azok elhatározásaival nem álltak ellentétben.

A megye szerkezetalakítása vonatkozásában a megyei közgyűlés döntési hatásköre erőteljesen korlátozott. A kijelölhető térszerkezeti egységek és azok lehatárolása nagyjából az OTT-ben meghatározásra kerültek, a megye által meghatározható pontosítások illetve az országos területfelhasználási egységek térségi kategóriákba

²¹ Forrás az 1-2. táblázatokhoz: A 147/2011. (XI. 30.) Önkormányzati határozat 3. sz. melléklete: települések 2. melléklet szerinti sajátos megyei térségek általi érintettsége

történő kifejtése jórészt az OTrT-ről szóló törvény előírásai és/vagy az egyes ágazatokat képviselő államigazgatási szervek adatszolgáltatása szerint történik. Irányadóak – de nem kötelező érvényűek – a településrendezési terveknek a megye térszerkezetét (is) alakító elhatározásai.

Az Országos Településrendezési Terv (OTrT) a tájszerkezet alakítására vonatkozóan erdőgazdálkodási térség, mezőgazdasági térség, vegyes területfelhasználású térség, vízgazdálkodási térség területfelhasználási kategóriákat jelölt ki az Ország Szerkezeti Tervében.

A megyei területrendezési tervek készítése során az Ország Szerkezeti Terve által meghatározott tájszerkezet pontosítására vonatkozóan az OTrT a következő szabályokat tartalmazza:

6. § (1) Az országos területfelhasználási kategóriákon belül a kiemelt térségi és megyei területfelhasználási kategóriák kijelölése során a következő szabályokat kell alkalmazni:

- a) az erdőgazdálkodási térséget legalább 75%-ban erdőgazdálkodási térség kategóriába kell sorolni;
- b) a mezőgazdasági térséget legalább 75%-ban mezőgazdasági térség kategóriába kell sorolni;
- c) a vegyes területfelhasználású térséget legalább 75%-ban mezőgazdasági, erdőgazdálkodási vagy vegyes területfelhasználású térség kategóriába kell sorolni;
- d) a települési térséget legalább 75%-ban települési térség kategóriába kell sorolni;
- e) a vízgazdálkodási térséget legalább 90%-ban vízgazdálkodási térség kategóriába kell sorolni;
- f) az építmények által igénybe vett térség más térségi területfelhasználási kategóriába nem sorolható.

(2) A kiemelt térségi és megyei területfelhasználási kategóriákon belül a települési területfelhasználási egységek kijelölése során a következő szabályokat kell alkalmazni:

- a) az erdőgazdálkodási térséget legalább 85%-ban erdőterület területfelhasználási egységbe kell sorolni;
- b) a mezőgazdasági térséget legalább 85%-ban mezőgazdasági terület, beépítésre szánt különleges honvédelmi terület, beépítésre nem szánt különleges honvédelmi terület vagy természetközeli terület területfelhasználási egységbe kell sorolni, a térségben nagyvárosias lakóterület és vegyes terület területfelhasználási egység nem jelölhető ki;
- c) a vegyes területfelhasználású térséget legalább 85%-ban mezőgazdasági terület, erdőterület vagy természetközeli terület területfelhasználási egységbe kell sorolni, a fennmaradó részen nagyvárosias lakóterület kivételével bármely települési területfelhasználási egység kijelölhető;
- d) a települési térség bármely települési területfelhasználási egységbe sorolható;
- e) a vízgazdálkodási térséget legalább 85%-ban vízgazdálkodási terület vagy természetközeli terület területfelhasználási egységbe kell sorolni;
- f) az építmények által igénybe vett térséget az adott építmény jellege szerinti települési területfelhasználási egységbe kell sorolni.

(3) Az országos területfelhasználási kategóriákra vonatkozó szabályoknak a kiemelt térség vagy a megye területére vetítve, a kiemelt térségi és megyei területfelhasználási szabályoknak a település közigazgatási területére vetítve kell teljesülniük.

A Térségi Szerkezeti Terv szerinti erdőgazdálkodási térség

Erdőgazdálkodási térség az OTrT fogalom meghatározása szerint: „országos, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervekben megállapított területfelhasználási kategória, amelyben olyan meglévő erdőterületek, valamint erdőtelepítésre alkalmas területek találhatók, amelyek erdőgazdálkodásra való alkalmassága termőhelyi viszonyaik alapján kedvező és az erdőtelepítés környezetvédelmi szempontból is szükséges vagy indokolt.”

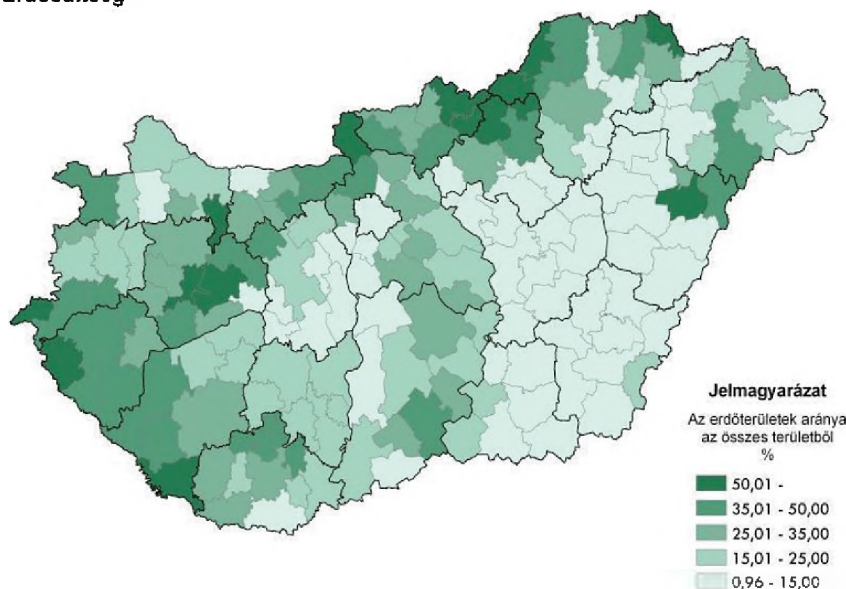
A megye területén az OTrT az Ország Szerkezeti Tervében meghatározóan a Hegyköz területén jelölt ki erdőgazdálkodási térséget, ebben a térségben csak néhány nagyobb kiterjedésű mezőgazdasági térség jelenik meg.

Fontos továbbá az ökológiai, táj- és természetvédelmi szempontból kiemelt jelentőségű térségek – Észak-Cserehát, Aggteleki Nemzeti Park törzsterülete, Galyaság, Borsodi Mezőség, Bodroghöz, Kopasz-hegy, Heves-borsodi dombság, Bükk Nemzeti Park puffer területei (Kisgyőr község határ gyepei, patak völgyei, Ásottfaterető „ősi” gyümölcsösei), Ózd környéke, Hortobágyi Nemzeti Park védőzónája – jelenleg alacsony erdőszűrségének növelése. Ezen térségek turisztikai tájpotenciáljának növelése is fontos, ezért a termőhelyi adottságoknak

megfelelő őshonos erdőállományok kialakításánál a több célú erdőgazdálkodás elvét fokozottan indokolt érvényesíteni, tehát az erdőtelepítéseket a védelmi és gazdasági rendeltetés mellett a közjóléti rendeltetés figyelembevételével indokolt megvalósítani.

A belterülettől északnyugatra, északra és keleti irányban egy-egy nagyobb kiterjedésű erdőgazdálkodási térség területe található.

Erdősültség

Magyarország erdőterképe²²

A Térségi Szerkezeti Terv szerinti mezőgazdasági térség

Az OTrT szerint mezőgazdasági térség olyan terület felhasználási kategória, amelybe elsősorban mezőgazdasági művelés alatt álló területek találhatók. Mezőgazdasági térség terület felhasználási kategóriába sorolja a terv azokat az összefüggő térségeket, ahol a mezőgazdasági termelés távlatban is meghatározó marad és az erdőterületek aránya távlatban sem éri el a 10-15%-ot.

A megyében a termőhelyi adottságok a mezőgazdasági áruterelés szempontjából az országos átlagnál kedvezőtlenebbek, amit igazol, hogy a megye területén az OTrT szerinti kiváló termőhelyi adottságú szántóterület alig akad. Ennek ellenére a megye tájgazdálkodásában a mezőgazdaságnak a jövőben is meghatározó szerepe lesz, így a jó minőségű termőföldek védelmét biztosítani kell. A természetvédelmi oltalom alatt nem álló, rossz termőhelyi adottságú mezőgazdasági területeken ösztönözni kell ebben a terület felhasználási egységben is az erdősítést.

A természetvédelmi oltalom alatt álló mezőgazdasági területeket a településrendezés eszközeiben olyan korlátozott használatú mezőgazdasági terület felhasználási egységbe célszerű sorolni, ahol épület nem létesíthető, vagy az épületek kialakítása a védelmi célokkal összhangban a természeti területek fenntartása, a természetvédelmi célú tájgazdálkodás, ismeretterjesztés, bemutatás, génmegőrzés és ehhez kapcsolódó ökoturisztikai fejlesztés érdekében történik. A település belterületének közvetlen környezetében található a mezőgazdasági térség övezete, melyek általában 3-4 AK értékű földterületek.

A Térségi Szerkezeti Terv szerinti vegyes terület felhasználású térség

²² Forrás: erdoterkep.nebih.gov.hu és lazarus.elte.hu

Az OTrT fogalom-meghatározása szerint vegyes terület felhasználású térség „országos, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervben megállapított terület felhasználási kategória, amelybe a mozaikos szerkezetű erdőgazdálkodási, mezőgazdasági és települési térségek tartoznak”.

Az OTrT szerint a vegyes terület felhasználású térség területének legalább 85%-át a településszerkezeti tervben mezőgazdasági vagy erdőterület terület felhasználási egységbe kell sorolni. Ez a terület felhasználási kategória tehát rugalmasabb szabályozási lehetőséget biztosít a települések számára az erdőgazdálkodási és mezőgazdasági térséggel szemben, amelyeket 85%-ban kell erdőterületként, illetve mezőgazdasági területként kijelölniük a településeknek a rendezési terveikben.

A túlzott „erdősítés” helyett az Ország Szerkezeti Tervében a meghatározóan erdőgazdasági térség helyett ebbe a térségi terület felhasználási kategóriába lett volna indokolt sorolni a Hegyköz területének túlnyomó részét. Az OTrT által mozaikosan kijelölt vegyes terület felhasználású térségekben semmiféle térségfejlesztési, térségrendezési elv nem fedezhető fel. A megye térségi szerkezeti terve a terület felhasználási kategória területét az OTrT vonatkozó szabályainak figyelembe vételével azokban a térségekben jelölte ki, ahol a mezőgazdasági célú hasznosítás mellett az erdőgazdálkodásnak is jelentős szerepe van már, vagy jelentős szerepet kellene betöltenie a jövőben.

A Hegyköz térségében azok a területek kerültek vegyes terület felhasználásba, ahol az 50 ha-nál kisebb – tehát a térségi szerkezeti tervben nem ábrázolható – erdőterületek halmazottan vannak jelen a mezőgazdasági területek közé ékelődve. A település belterületétől északi és déli irányba található aránylag nagy kiterjedésű területek.

A településtől délnyugatra és keletre vegyes terület felhasználású térség található.

A Térségi Szerkezeti Terv szerinti hagyományosan vidéki települési térség

Az OTrT-ről szóló törvény fogalom-meghatározása szerint hagyományosan vidéki települési térség: kiemelt térségi és megyei területrendezési tervekben megállapított terület felhasználási kategória, amelybe – ide nem értve a városokat – a 15 fő/ha-nál nem nagyobb belterületi laksűrűségű települések települési területei tartoznak. E definíció értelmében Borsod-Abaúj-Zemplén megye területén a jelenleg városi ranggal rendelkező 27 város települési területe kivételével minden település települési területe hagyományosan vidéki települési térség.

A meglévő belterület, valamint attól keletre haladva található hagyományos vidéki fejlesztésű térség.

A Térségi Szerkezeti Terv szerinti vízgazdálkodási térség

A vízgazdálkodási térség az OTrT törvényi előírása szerint: „országos, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervben megállapított terület felhasználási kategória, amelybe egyes folyóvizek, egyes állóvizek, egyes vízfolyások és egyes csatornák medre és parti sávja tartozik.”

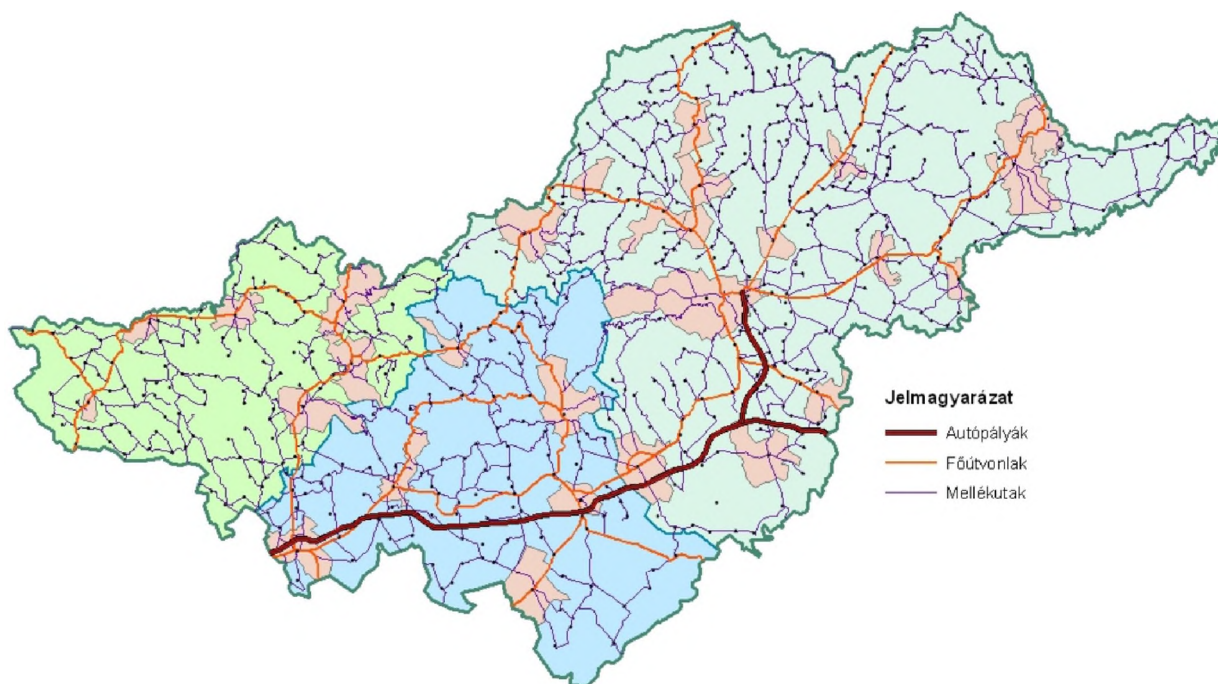
Az OTrT a vízgazdálkodási térség kijelölésére nem ír elő alsó méretbeli korlátot, így elvileg minden vízfelület ebbe a térségi terület felhasználási kategóriába sorolandó. A vízgazdálkodási térségekre vonatkozólag az OTrT előírja, hogy a területüket legalább 90%-ban vízgazdálkodási térség kategóriába kell sorolni, a fennmaradó részen városias települési térség nem jelölhető ki”.

A Város közigazgatási területe vonatkozásában elsősorban a vízfolyások medre, parti sávja érintett e térséggel.

A Térségi Szerkezeti Terv szerinti építmények által igénybevett térség

Észak-Magyarország közlekedési szerkezetének kialakulását a terület geológiai viszonyai jelentősen befolyásolták. Az Északi-középhegység hegyvonulatai miatt a közlekedés főtengelye mind vasúton, mind közúton a terület déli sík vidékén épült ki. A közlekedés gerincét adó M3 és M30 autópálya közvetlen összeköttetést tesz lehetővé Közép-Magyarországgal, valamint Észak-Alfölddel.

A régióban 146 km-en közlekedhetünk autópályán és autóúton, mely az országos 11%-a. A három megyeszékhely közül Miskolc közvetlenül, Eger és Salgótarján közvetve csatlakozik az autópálya rendszerhez.

Közúthálózat Észak-Magyarországon²³

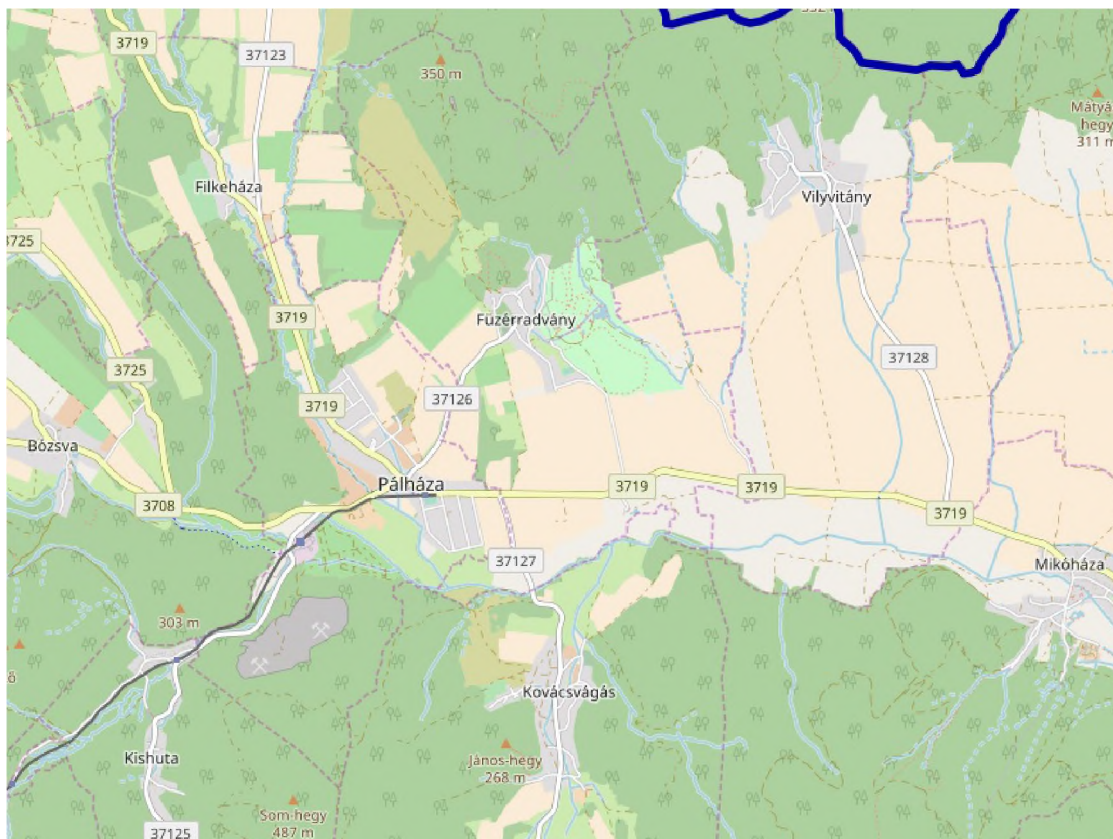
A közlekedési lehetőségek nagymértékben befolyásolják egy terület gazdasági és társadalmi fejlődését. A gazdaság fejlődése szempontjából fontos kérdés, hogy a Sátorajáújhelyi Járás be tud-e kapcsolódni az európai közlekedési hálózatok vérkeringésébe, hiszen ez a tényező nagyban befolyásolja majd a jövőbeli versenyképesség alakulását.

A közúti közlekedés fő tengelyvonalait a megyében a 27, 3, 37-es számú főutak és az M3-as autópálya jelentik. Észak-Magyarország megyéi közül Borsod-Abaúj-Zemplén területén a közutak hossza 2588 km, ami az országos úthálózat 8,2%-a (a régiós úthálózat 54%-a), egyik leghosszabb útszakasz az összes megye között, összefüggésben az aprófalvas településszerkezettel. Az úthálózat 2,5%-a autópálya, autóút, 4,4%-a I. rendű (3. sz. főút), egytizede II. rendű főút, 83%-a mellék-hálózat. Összességében továbbra is inkább a mellékutak dominanciája a jellemző.

Térségi mellékutak nyomvonala úgy került kijelölésre, hogy a meglévő úthálózaton belül az általános irányelveknek megfelelően erősítse a közlekedési kapcsolatokat. A régióban az utóbbi években jelentős közúti beruházások valósultak meg. Kiemelkedik az M3-as, és M30-as autópálya építése, de az alsóbb rendű utakon is fontos fejlesztések történtek, ilyenek például:

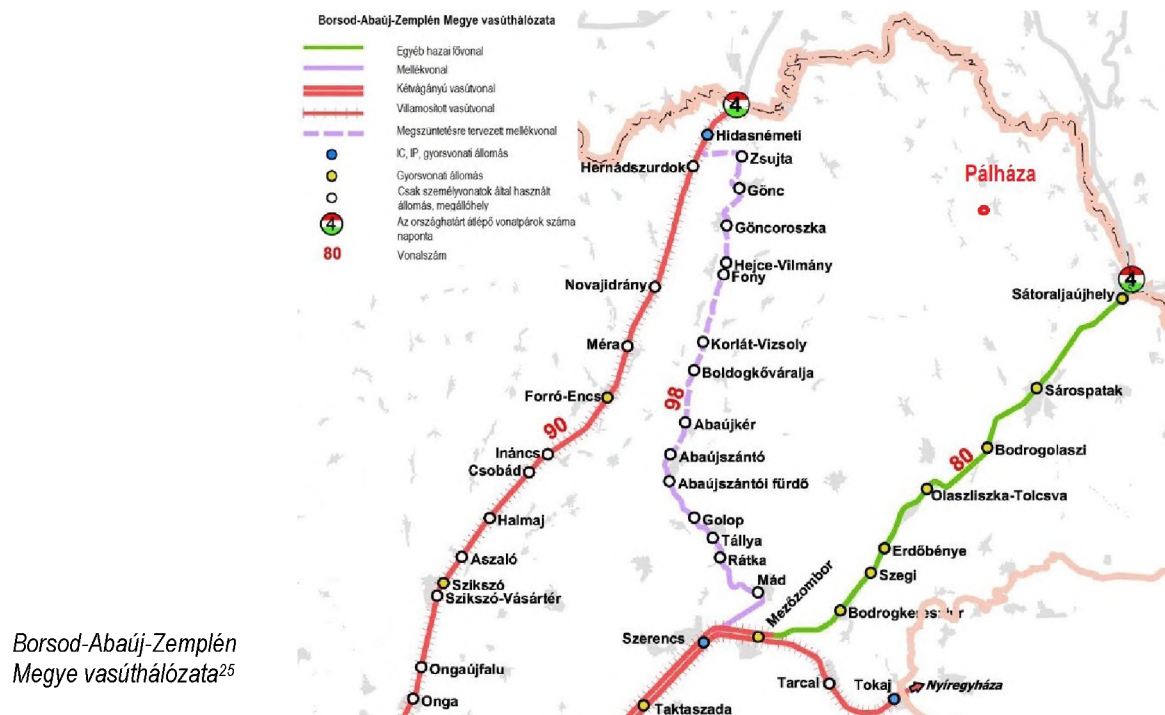
- A 3. sz. főúton több jelzőlámpás csomópont építése
- A 3. sz. főúton 11,5 tonnás burkolat megerősítés
- A 37. számú út egy szakaszának négysávosítása Miskolc és Gesztely között, valamint Sátorajáújhelyt elkerülő tehermentesítő út építése

²³ Forrás: KSH; Közúti helyzetkép Észak-Magyarországon, 2011.

Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei fő- és mellékút nyomvonalak Pálháza térségében²⁴

Vasúti vonalak: Közvetlen személyszállítás Pálházára vasúti közlekedéssel nincs. A két legközelebbi vasútállomás Hidasnémeti és Sátoraljaújhely településeken találhatóak meg.

Borsod-Abaúj-Zemplén Megye vasúthálózata²⁵

²⁴ Forrás: http://roads.attus.hu/road_plans/kozut.html

²⁵ Borsod-Abaúj-Zemplén Megye szabályozási terve, 2007.

A magterület övezet

17. § (1) Az övezetben beépítésre szánt terület nem jelölhető ki, kivéve, ha:

- a) települési területet a magterület vagy a magterület és az ökológiai folyosó körülzárja, és
- b) a kijelölést más jogszabály nem tiltja.

(2) Az (1) bekezdésben szereplő kivételek együttes fennállása esetén, a beépítésre szánt terület a külön jogszabály szerinti területrendezési hatósági eljárás alapján jelölhető ki. Az eljárás során vizsgálni kell, hogy biztosított-e a magterület, a magterület és az ökológiai folyosó természetes és természetközeli élőhelyeinek fennmaradása, valamint az ökológiai kapcsolatok zavartalan működése.

(3) Az övezetben közművezetéseket és járulékos közműépítményeket tájbaillesztett módon, a természetvédelmi célok megvalósulását nem akadályozó műszaki megoldások alkalmazásával — beleértve a felszín alatti vonalvezetést is — kell elhelyezni.

(4) Az övezetben a közlekedési infrastruktúra hálózatok elemeinek nyomvonala a magterület természetes élőhelyeinek fennmaradását biztosító módon, az azok közötti ökológiai kapcsolatok működését nem akadályozó műszaki megoldások alkalmazásával helyezhető el.

(5) Az övezetbe tartozó település helyi építési szabályzatában és szabályozási tervében elő kell írni a tájszerkezetbe illeszkedő beépítési mód, a tájra jellemző építészeti hagyományok és építmények megőrzését és ezek követelményeit.

(6) Az övezetben új külszíni művelésű bányatelek nem létesíthető, meglévő külszíni művelésű bányatelek nem bővíthető.

Az ökológiai folyosó övezete

18. § (1) Az övezetben beépítésre szánt terület nem jelölhető ki, kivéve, ha

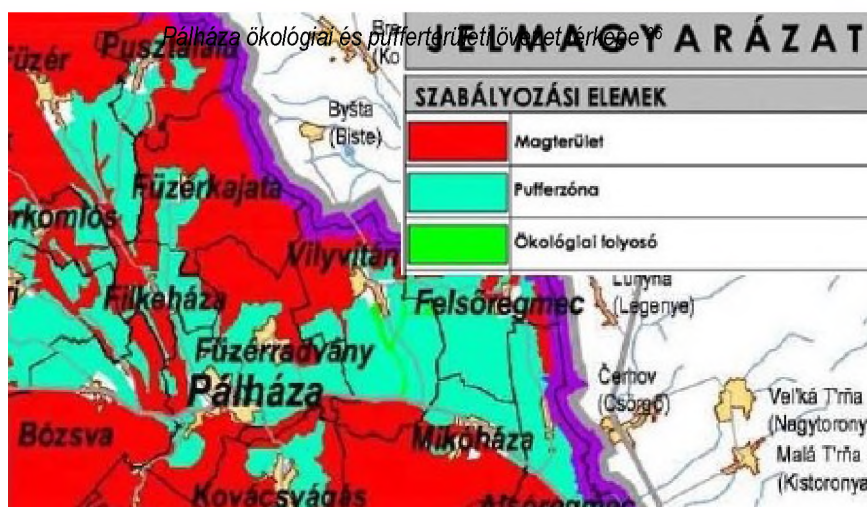
- a) a települési területet az ökológiai folyosó körülzárja, és
- b) a kijelölést más jogszabály nem tiltja.

(2) Az (1) bekezdésben szereplő kivételek együttes fennállása esetén, a beépítésre szánt terület a külön jogszabály szerinti területrendezési hatósági eljárás alapján jelölhető ki. Az eljárás során vizsgálni kell, hogy biztosított-e az ökológiai folyosó természetes és természetközeli élőhelyeinek fennmaradása, valamint az ökológiai kapcsolatok zavartalan működése.

(3) Az övezetben közművezetéseket és járulékos közműépítményeket tájbaillesztett módon, a természetvédelmi célok megvalósulását nem akadályozó műszaki megoldások alkalmazásával – beleértve a felszín alatti vonalvezetést is – kell elhelyezni.

(4) Az övezetben a közlekedési infrastruktúra hálózatok elemeinek nyomvonala az ökológiai folyosó és az érintkező magterület természetes élőhelyeinek fennmaradását biztosító módon, az azok közötti ökológiai kapcsolatok működését nem akadályozó műszaki megoldások alkalmazásával helyezhető el.

(5) Az övezetben új külszíni művelésű bányatelek nem létesíthető, meglévő külszíni művelésű bányatelek nem bővíthető.

²⁶ Forrás: BAZ Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 10/2009. (V.5.) számú rendelete a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területrendezési terv szabályozásáról; övezeti tervlapok: 3. 1. melléklet

A puffterület övezete

19. § Pufferterületen a településszerkezeti terv beépítésre szánt területet csak abban az esetben jelölhet ki, ha az a szomszédos magterület vagy ökológiai folyosó természeti értékeit, biológiai sokféleségét, valamint táji értékeit nem veszélyezteti.

A kiváló termőhelyi adottságú szántóterületek övezete

13/A. § Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezetében beépítésre szánt terület csak kivételesen, egyéb lehetőség hiányában, a külön jogszabályban meghatározott területrendezési hatósági eljárás alapján jelölhető ki.

A kiváló termőhelyi adottságú erdőterületek övezete

A kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete az Országos Területrendezési Tervben megállapított, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervben alkalmazott övezet, amelybe az őshonos fafajokból álló erdőtársulások fenntartására leginkább alkalmas és az erdő hármaskörét – környezetvédelmi, gazdasági, társadalmi – egymással összhangban a legmagasabb szinten biztosítani képes erdőterületek tartoznak. Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezetében új beépítésre szánt terület nem jelölhető ki. Az övezetben külszíni bányateleket megállapítani és bányászati tevékenységet engedélyezni a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehet.

Az OTTr által lehatárolt és a megyei tervben is kijelölt kiváló termőhelyi adottságú erdőterületek övezete a település közigazgatási területén elszórva, inkább északon, a közigazgatási terület északnyugati és délkeleti területein található.

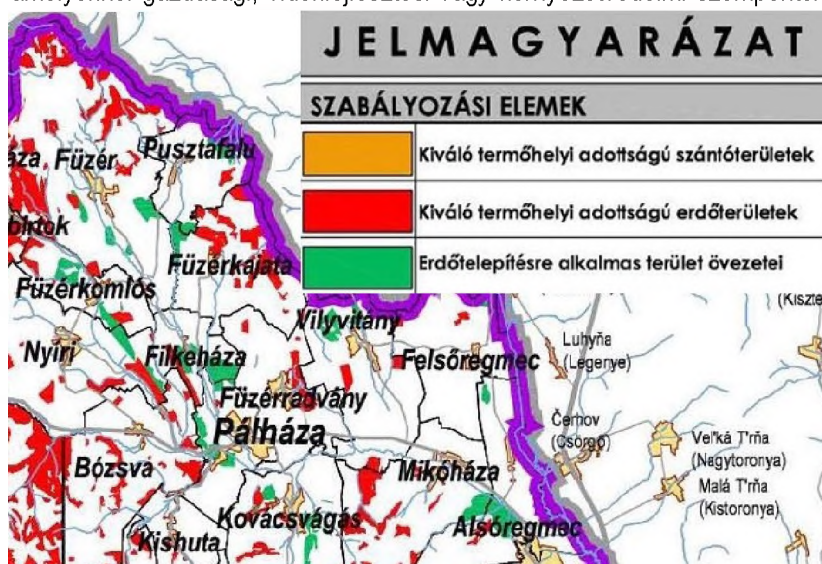
13/B. § (1) Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezetében beépítésre szánt terület csak kivételesen, egyéb lehetőség hiányában, a külön jogszabályban meghatározott területrendezési hatósági eljárás alapján jelölhető ki.

(2) Az övezetben külszíni bányatelek megállapítása, illetve bányászati tevékenység engedélyezése a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehetséges.

Erdőtelepítésre javasolt területek övezete

Az OTTr fogalom meghatározása szerint az erdőtelepítésre alkalmas terület övezete „kiemelt térségi és megyei területrendezési tervben megállapított övezet, amelybe azok a többnyire gyenge termőképességű mezőgazdasági területek tartoznak, amelyeknél gazdasági, vidékfejlesztési vagy környezetvédelmi szempontok indokolják az erdők létesítését és azt természetvédelmi vagy termőhelyi okok nem zárják ki”.

Az erdőtelepítésre alkalmas terület övezetét a terv elsősorban a Bodrogközi-Tisza menti tájak, tájegységek kedvezőtlenebb termőhelyi adottságú mezőgazdasági területein az erdős tájszerkezet mozaikos erdőterületeinek összefüggő erdőrendszerre fejlesztése érdekében jelöli ki.

Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület- és erdőtelepítésre alkalmas terület övezeteinek térképe Pálháza település kiemelésével²⁷

²⁷ Forrás: BAZ Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 10/2009. (V.5.) számú rendelete a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területrendezési terv szabályozásáról; övezeti tervlapok: 3. 2. melléklet

Az övezet kijelölése ágazati adatszolgáltatás hiányában a tervező javaslata. A kijelölésnél alapelv volt, hogy olyan területek kerüljenek az övezetbe, ahol a mezőgazdasági termelés az ökológiai természeti értékek védelme érdekében erősen korlátozott, ahol az erdőgazdálkodási térség keretében az erdősítés ösztönözhető, továbbá olyan kedvezőtlen termőhelyi adottságú, szélerózió által veszélyeztetett homoktalajok, amelyek mezőgazdasági hasznosítása gazdaságtalan.

19/A. § Az övezetbe tartozó területeken beépítésre szánt terület csak kivételesen, egyéb lehetőség hiányában, a külön jogszabályban meghatározott területrendezési hatósági eljárás alapján jelölhető ki.

A településrendezési eszközökben az erdőtelepítésre javasolt terület övezetét az erdőterület területfelhasználási egység kijelölésénél figyelembe kell venni. Az OTTrT által lehatárolt és a megyei tervben is erdőtelepítésre alkalmas terület övezete Pálháza területén a dél-nyugati részek lennének alkalmasak rá.

Országos komplex tájrehabilitációt igénylő terület övezete

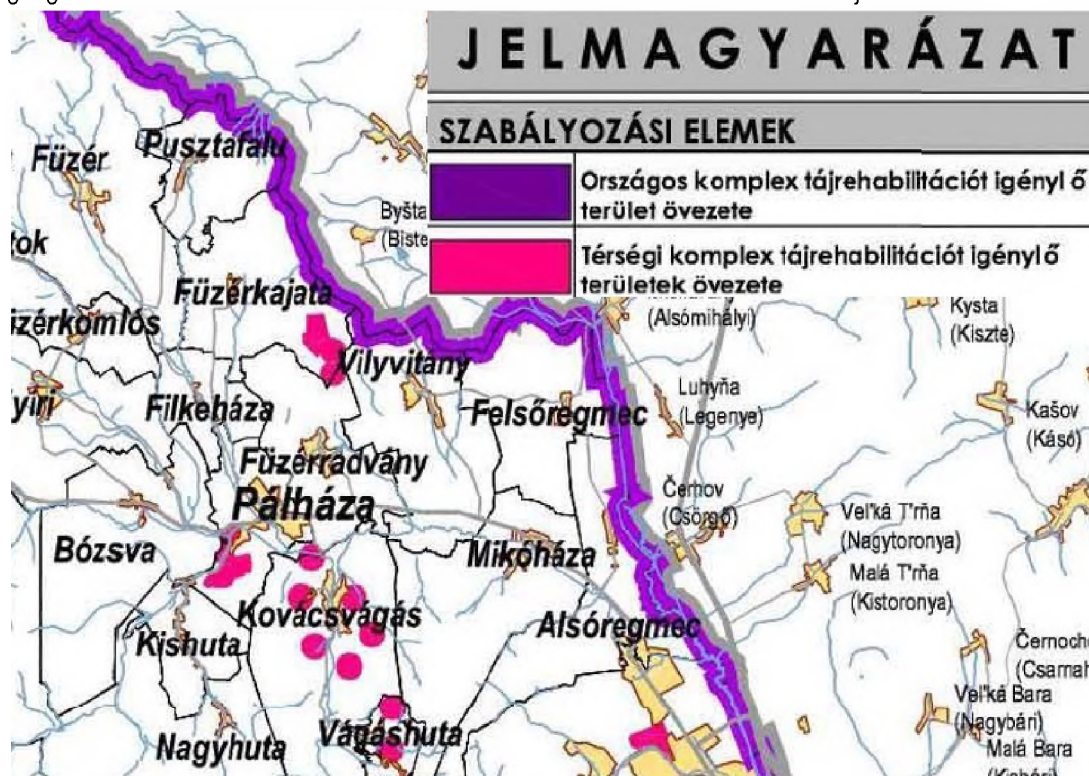
14. § Az országos komplex tájrehabilitációt igénylő terület övezetben a területek újrahasznosítási célját a kiemelt térség és a megye területrendezési tervében, a települések helyi tájrendezési szabályainak, vagy a helyi településrendezési eszközök figyelembevételével kell meghatározni.

A térségi jelentőségű tájrehabilitációt igénylő terület övezete

Az OTTrT övezetre vonatkozó előírásai:

20. § A térségi komplex tájrehabilitációt igénylő terület övezetben a roncsolt felületek újrahasznosítása, a tájrendezés az érintett települések egymással összehangolt településrendezési eszközeiben meghatározott újrahasznosítási cél alapján történhet.

A közigazgatási terület északi részét és a belterületről keletre levő területek tartoznak jelen övezetbe.

Országos és térségi komplex tájrehabilitációt igénylő területek övezete Pálháza térségében²⁸

²⁸ Forrás: BAZ Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 10/2009. (V.5.) számú rendelete a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területrendezési terv szabályozásáról; övezeti tervlapok: 3. 3. melléklet

Országos jelentőségű tájképvédelmi terület övezete

14/A. § (1) Az országos jelentőségű tájképvédelmi terület övezetben csak olyan kiemelt térségi és megyei területfelhasználási kategória jelölhető ki, amely a kijelölés alapjául szolgáló tájképi értékek fennmaradását nem veszélyezteti.

(2) Az övezetbe tartozó település településszerkezeti tervében csak olyan területfelhasználási egység jelölhető ki, továbbá helyi építési szabályzatában és szabályozási tervében csak olyan építési övezet és övezet hozható létre, amely a kijelölés alapjául szolgáló tájképi értékek fennmaradását nem veszélyezteti.

(3) Az építési övezetre, vagy övezetre vonatkozóan meg kell határozni az ott elhelyezett építmények tájba illesztésére vonatkozó szabályokat, ennek ellenőrzéséhez a tájképet jelentősen megváltoztató építmények terveihez külön jogszabályban meghatározott látványtervet is kell készíteni

(4) Az övezetben bányászati tevékenységet a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehet folytatni.

(5) Az övezetben közművezetéseket és járulékos közműépítményeket tájbaillesztett módon, a tájképvédelmi célok megvalósulását nem akadályozó műszaki megoldások alkalmazásával — beleértve a felszín alatti vonalvezetést is — kell elhelyezni.

Térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezete

Az OTrT fogalom meghatározása szerint térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezete „a természeti vagy kulturális örökség adottságai alapján a kilátás-rálátás szempontjából védendő tájképpel, illetve tájképi elemmel rendelkező területek, valamint történeti tájja nyilvánított területek”.

Jogszabállyal védetté nyilvánított történeti táj az ország területén nincs, de ha lenne, az országos jelentőségű tájképvédelmi övezet kellene, hogy legyen. Az övezet kijelölésénél alapvető szempont volt az egyes térségek tájképi változatossága, tájképi elemekben való gazdagsága és a tájképi érzékenysége. Ezzel összefüggésben a természeti értékekkel, Natura 2000 területtel való érintettségét is figyelembe vettük.

Az OTrT övezetre vonatkozó előírásai:

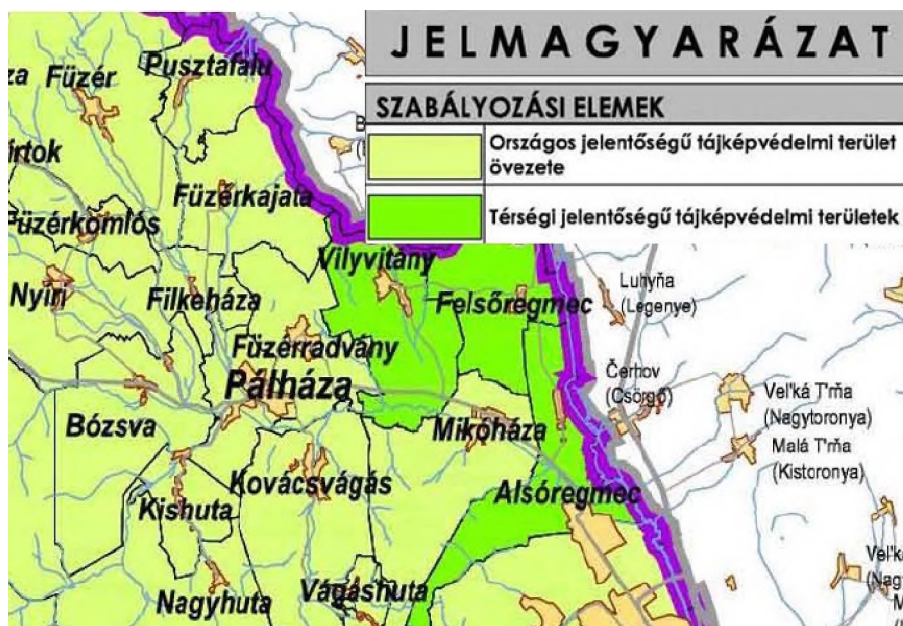
21.§ (1) A térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezetében csak olyan területfelhasználási egység jelölhető ki, amely a természeti adottságok és a kulturális örökség által meghatározott tájképi értékek fennmaradását nem veszélyezteti.

(2) A térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezetében tartozó település településszerkezeti tervében csak olyan területfelhasználási egység jelölhető ki, továbbá a helyi építési szabályzatában és szabályozási tervében csak olyan építési övezet és övezet hozható létre, ami a kijelölés alapjául szolgáló tájképi értékek fennmaradását nem veszélyezteti. Az építési övezetnek, vagy övezetnek az építmények tájba illesztésére vonatkozó szabályokat is tartalmaznia kell, ennek ellenőrzéséhez a tájképet jelentősen megváltoztató építmények terveihez külön jogszabályban meghatározott látványtervet is kell készíteni.

(3) Az övezetben bányászati tevékenységet a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehet folytatni.

(4) Az övezetben közművezetéseket és járulékos közműépítményeket tájbaillesztett módon, a tájképvédelmi célok megvalósulását nem akadályozó műszaki megoldások alkalmazásával – beleértve a felszín alatti vonalvezetést is – kell elhelyezni.

(5) A településszerkezeti tervben, a szabályozási tervben és a helyi építési szabályzatban ki kell jelölni a településképvédelmi terület határát, amely a tájképi értéket képező kulturális örökség szempontjából kiemelten kezelendő területeket, az ökológiai hálózat területeit, az országos és a helyi védelem alatt álló természetvédelmi területeket, azok környezetét, valamint a település arculatát, karakterét meghatározó fontos területeket tartalmazza.

Országos jelentőségű és Térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezet Pálháza térségében²⁹

Országos vízminőség-védelmi terület

Az országos vízminőség-védelmi terület övezetében keletkezett szennyvíz övezetből történő kivezetéséről és az övezeten kívül keletkezett szennyvizek övezetbe történő bevezetéséről a kiemelt térség és a megye területrendezési tervében rendelkezni kell.

Az övezetbe tartozó települések településrendezési eszközeinek készítése során ki kell jelölni a vízvédellel érintett területeket az építési övezetre vagy övezetre vonatkozó szabályokat kell megállapítani. Az övezetben bányászati tevékenységet a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehet folytatni.

A közigazgatási terület déli területei érintett országos vízminőség-védelmi terület által.

Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület övezete – Pálháza Város és határai³⁰

²⁹ Forrás: BAZ Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 10/2009. (V.5.) számú rendelete a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területrendezési terv szabályozásáról; övezeti tervlapok: 3. 4. melléklet

³⁰ Forrás: BAZ Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 10/2009. (V.5.) számú rendelete a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területrendezési terv szabályozásáról; övezeti tervlapok: 3. 6. melléklet

Ásványi nyersanyag-vagyon terület övezete

16/A. § Az ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület övezetét a településrendezés eszközeiben tényleges kiterjedésének megfelelően kell lehatárolni, és az építési övezetre, vagy övezetre szabályokat megállapítani.

Az ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület településrendezés eszközeiben történő kijelölése és szabályozása során figyelembe kell venni, hogy

- az OTt 17. § /6/ bekezdése szerint magterület övezetében
- az OTt 18. § /5/ bekezdése szerint ökológiai folyosó övezetében
- az OTt 22/A. § /2/ bekezdése szerint világörökség és világörökség várományos terület övezetében új külszíni művelésű bányatelek nem létesíthető, meglévő külszíni művelésű bányatelek területe nem bővíthető.

Ásványi nyersanyag-vagyon terület övezete Pálháza térségben³¹

A település sajátos megyei térségei általi érintettségei a következők:

- Természet- és tájvédelem sajátos megyei térségei
 - NATURA 2000 természetmegőrzési terület

A Natura 2000 területeket az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Kormány rendelet jelölte ki, illetve meghatározta az azok területére vonatkozó szabályokat. A Natura 2000 területek a különleges madárvédelmi területeket, a különleges természet-megőrzési, illetőleg kiemelt jelentőségű természet-megőrzési területeket foglalják magukba. A 14/2010. (V.11.) KvVM rendelet tartalmazza a Natura 2000 területekhez tartozó helyrajzi számokat Natura 2000 területenként, települések szerinti bontásban.

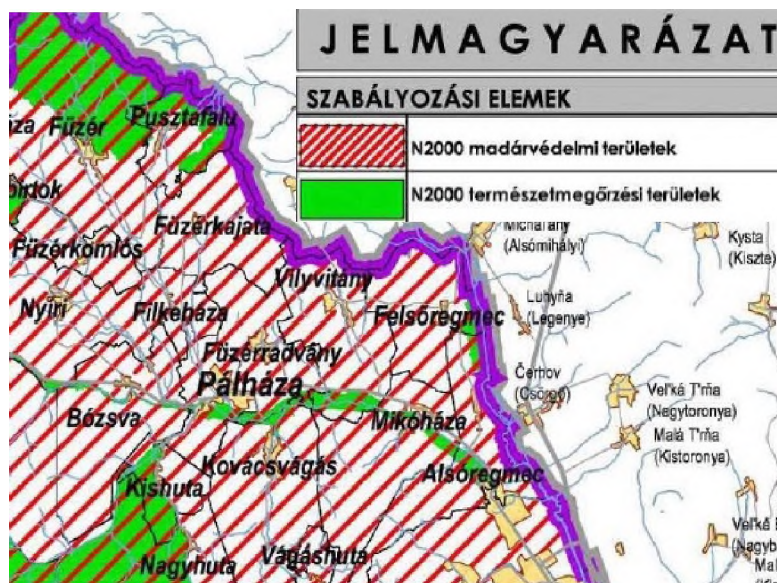
Ezek a területek a területhasználatot és a gazdálkodást az ott jelenlévő közösségi fajok és élőhelyek befolyásolják, de azok védelmével összehangolt gazdálkodás támogatandó. A hazai Natura 2000 területek sok esetben átfedésben lehetnek a természetvédelmi oltalom alatt álló egyéb területekkel is. A Natura 2000 területekre a védett természeti területekre vonatkozó szabályozás vonatkozik, amennyiben azok átfednek védett területekkel. A védett természeti területnek nem minősülő Natura 2000 területen az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendeletben foglaltak az irányadók.

Fontos azonban hangsúlyozni, hogy a Natura 2000 terület fenntartási céljainak elérését nem veszélyeztető vagy nem sértő és a Natura 2000 terület jelölésekor jogszzerűen, jogerős engedélynek megfelelően folytatott tevékenység korlátozás nélkül folytatható. A Natura 2000 gyepterületek

³¹ Forrás: BAZ Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 10/2009. (V.5.) számú rendelete a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területrendezési terv szabályozásáról; övezeti tervlapok: 3. 8. melléklet

fenntartásának földhasználati szabályairól külön jogszabály, a 269/2007. (X.18.) Kormány rendelet rendelkezik.

A Natura 2000 területeken az OTT ökológiai hálózatra vonatkozó szabályaival, továbbá a védett természeti területekre, ökológiai folyosóra, tájképvédelmi övezetekre vonatkozó ajánlásokkal összhangban lévő és a Natura 2000 területek védelmi céljaival összhangban lévő építmények létesíthetők illetve tevékenységek folytathatók.

NATURA 2000 területek Pálháza térségben³²

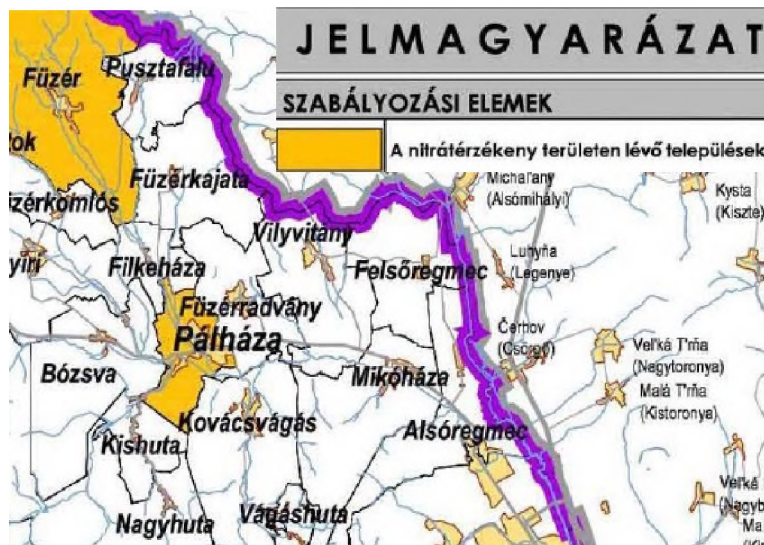
- Környezet- és természeti erőforrásgazdálkodás sajátos megyei térségei

- ❖ nitrátérzékeny területű település

A nitrát érzékeny területek kijelölésének célja a vonatkozó külön jogszabályokkal összhangba a vizek védelme a mezőgazdasági eredetű nitrát szennyezéssel szemben, továbbá a vizek meglévő nitrát szennyezettségének csökkentése. Az övezeti tervlap nem a nitrátérzékeny területeket, hanem a nitrátérzékeny területek által érintett településeket jelöli ki.

A megyei térségi fejlesztési koncepciókat, programokat és a településfejlesztési koncepciókat, rendezési terveket a vizek mezőgazdasági eredetű nitrát-szennyezéssel szembeni védelméről szóló 27/2006. (II.7.) Korm. rendelet szerint az 59/2008 (IV.29.) FVM rendelet által meghatározott cselekvési programban foglaltakkal összhangban javasolt kidolgozni. A nitrátérzékeny területeken a vonatkozó miniszteri rendelet Helyes Mezőgazdasági Gyakorlat szabályai szerint kell a gazdálkodást folytatni.

A megyei térségi fejlesztési koncepciókat, programokat és a településfejlesztési koncepciókat, rendezési terveket a vizek mezőgazdasági eredetű nitrát-szennyezéssel szembeni védelméről szóló 27/2006. (II.7.) Korm. rendelet szerint az 59/2008 (IV.29.) FVM rendelet által meghatározott cselekvési programban foglaltakkal összhangban kell kidolgozni. A település közigazgatási területén a dél és dél-nyugati részekén található.

Nitrátérzékeny területek Pálháza térségben³³

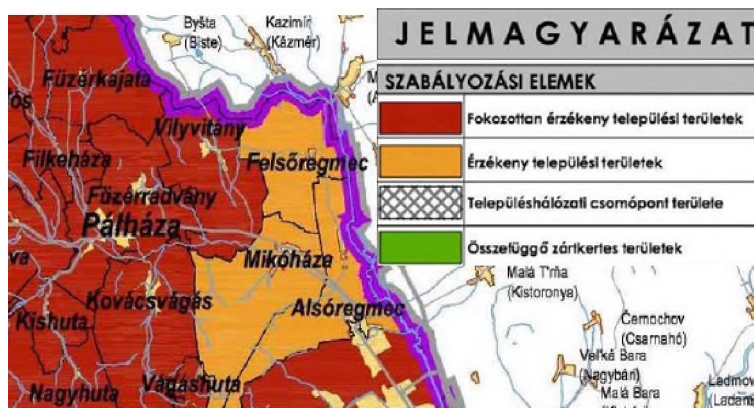
³² Forrás: BAZ Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 37/2009. (IV.30.) számú határozat a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területrendezési terv szabályozásáról; NATURA 2000 területek: 1.5. melléklet

- Fokozottan érzékeny települési terület

A meglévő beépítésre szánt területek legfeljebb 10 %-os mértékben bővíthetők. Hagyományosan vidéki települési térségben lévő fokozottan érzékeny település közigazgatási területén a meglévő, beépítésre szánt területek 5%-nál nagyobb kereskedelmi, gazdasági, szolgáltató terület kialakítása nem javasolt.

A meglévő lakóterületek, tömbök bővíthetők, ha az a településszerkezetből adódik, és nem érint védett táji értéket.

A közművesítés során kiemelt követelmény a szennyvízkezelés és elvezetés, ezért az egyes távolabbi vagy kis lélekszámú települések illetve településcsoportok esetében a helyi közműpótló-berendezések megvalósítását a térségi rendszerekkel összhangban kell biztosítani.

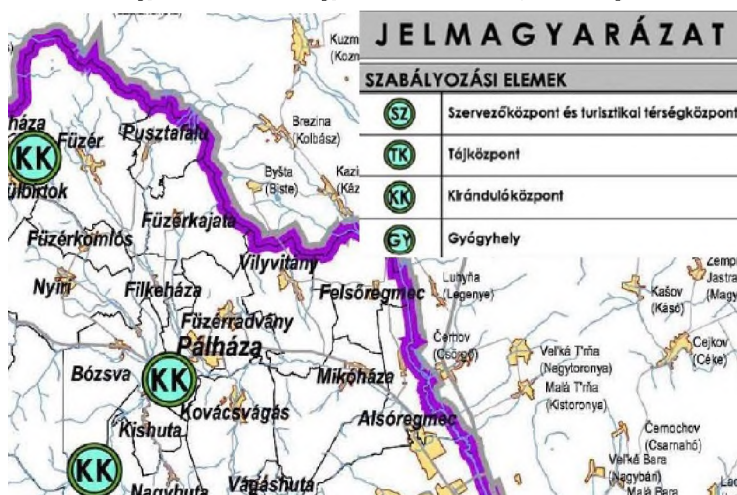
Fokozottan érzékeny területek Pálháza térségben³⁴

- Turizmusfejlesztés térségei és térségi jelentőségű

- ❖ Kirándulóközpont, turizmusfejlesztés

A településrendezési tervekben javasolt biztosítani az adott funkciókhoz igazodó területkínálatot és kapcsolódó infrastruktúra helyigényét. Törekedni kell a meglévő beépítésre szánt területek turisztikai célú újjahasznosítására. Az ökológiai hálózat, a tájképvédelem, a világörökség és világörökség várományos valamint történeti települési terület övezeteiben lévő turisztikai központok esetében kifejezetten ajánlott a környezeteszettikai és ökológiai követelmények a települések helyi építési szabályzatában történő érvényesítése.

Turisztikai központokkal érintett települések esetén új, turisztikai célú beépítésre szánt terület kijelölése során a terület beépítettségét úgy indokolt meghatározni, hogy az kisebb legyen, mint a település legintenzívebb övezetére vonatkozó beépítettség 75%-a, a legkisebb zöldfelületi arány pedig nagyobb legyen, mint az adott övezetre ÖTEK által meghatározott minimális zöldfelület mértékének 125%-a. Az építménymagasságot a környező területek beépítettségéhez illeszkedve javasolt megállapítani. A turisztikai célú épületek megjelenését (tetőforma, színezés, anyaghasználat) az adott terület építészeti és környezeti sajátosságainak megfelelően kell kialakítani, melyek feltételeit a helyi építési szabályzatban kell meghatározni.

Turizmusfejlesztés térségei³⁵

³³ Forrás: BAZ Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 37/2009. (IV.30.) számú határozat a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területrendezési terv szabályozásáról; Nitrátérzékeny területek: 1.7. melléklet

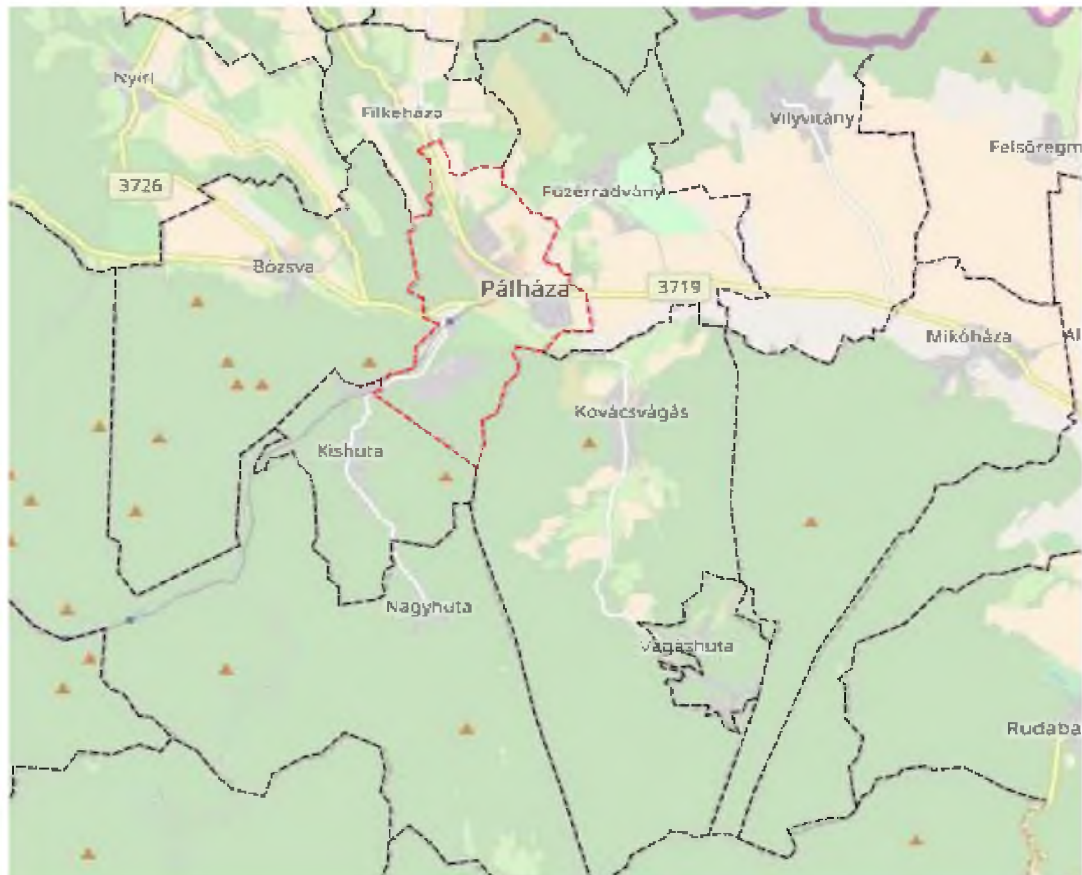
³⁴ Forrás: BAZ Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 37/2009. (IV.30.) számú határozat a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területrendezési terv szabályozásáról; Nitrátérzékeny területek: 1.9. melléklet

³⁵ Forrás: BAZ Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 37/2009. (IV.30.) számú határozat a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területrendezési terv szabályozásáról; Nitrátérzékeny területek: 1.12. melléklet

1.4. A SZOMSZÉDOS TELEPÜLÉSEK HATÁLYOS TELEPÜLÉSSZERKEZETI TERVEINEK – AZ ADOTT TELEPÜLÉS FEJLESZTÉSÉT BEFOLYÁSOLÓ – VONATKOZÓ MEGÁLLAPÍTÁSAI

Az alábbi települések határolják Pálháza Várost:

Kovácsvágás Község, Füžérradvány Község, Filkeháza község, Bózsva Község, Kishuta Község.

Települések közigazgatási területei Pálháza határvonalánál³⁶

A szomszédos települések hatályos településszerkezeti tervei:

- Kovácsvágás: a településszerkezeti terv 2006-ban készült el, melyet 147/2006. (IX. 25.) határozatban elfogadott a képviselő testület. A helyi építési szabályzat és szabályozási terv a 17/2006 (IX. 25.) rendelettel elfogadott.
- Füžérradvány: A településnek Pálházára vonatkozóan nincsenek rendelkezései.
- Filkeháza: A településnek Pálházára vonatkozóan nincsenek rendelkezései.
- Bózsva: A településnek Pálházára vonatkozóan nincsenek rendelkezései.
- Kishuta: A településnek Pálházára vonatkozóan nincsenek rendelkezései.

A szomszédos települések településszerkezeti terveiben Pálházára vonatkozó megállapítások nem találhatók. A településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet 37.§-a alapján az előzetes tájékoztatási szakaszban nem jelezték az érintett önkormányzatok, hogy a tervezett fejlesztéseik befolyásolnák a településrendezési terv készítését. A tervezett fejlesztéseket a Megyei (Borsod-Abaúj-Zemplén Megye) TrT tartalmazza, melyek Pálházát érintő vonatkozásai jelen tervbe is beépülnek, tehát az összhang biztosított.

³⁶ Forrás: <http://enfo.agt.bme.hu/gis/korinfo/> - interaktív térkép

1.5. HATÁLYOS TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI DÖNTÉSEK BEMUTATÁSA

1.5.1. A hatályos fejlesztési koncepció, integrált településfejlesztési stratégia vonatkozó megállapításai

Pálháza Városnak 2008. májusában készült településfejlesztési koncepciója, az a jelen megalapozó vizsgálat után, arra épülve módosulni fog.

1.5.2. Hatályos településfejlesztési és településrendezési szerződések

A jelenlegi jogszabályok értelmében a településrendezési terv felülvizsgálata és módosítása 2018. december 31.-ig végrehajtandó.

1.6. A TELEPÜLÉS TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVI ELŐZMÉNYEINEK VIZSGÁLATA

1.6.1. A hatályban lévő településrendezési eszközök

Jelenleg Pálháza Városnak nincs hatályban sem Településrendezési terve, sem Helyi Építési Szabályzata.

1.6.2. A hatályos településszerkezeti terv megállapításai, megvalósult elemek

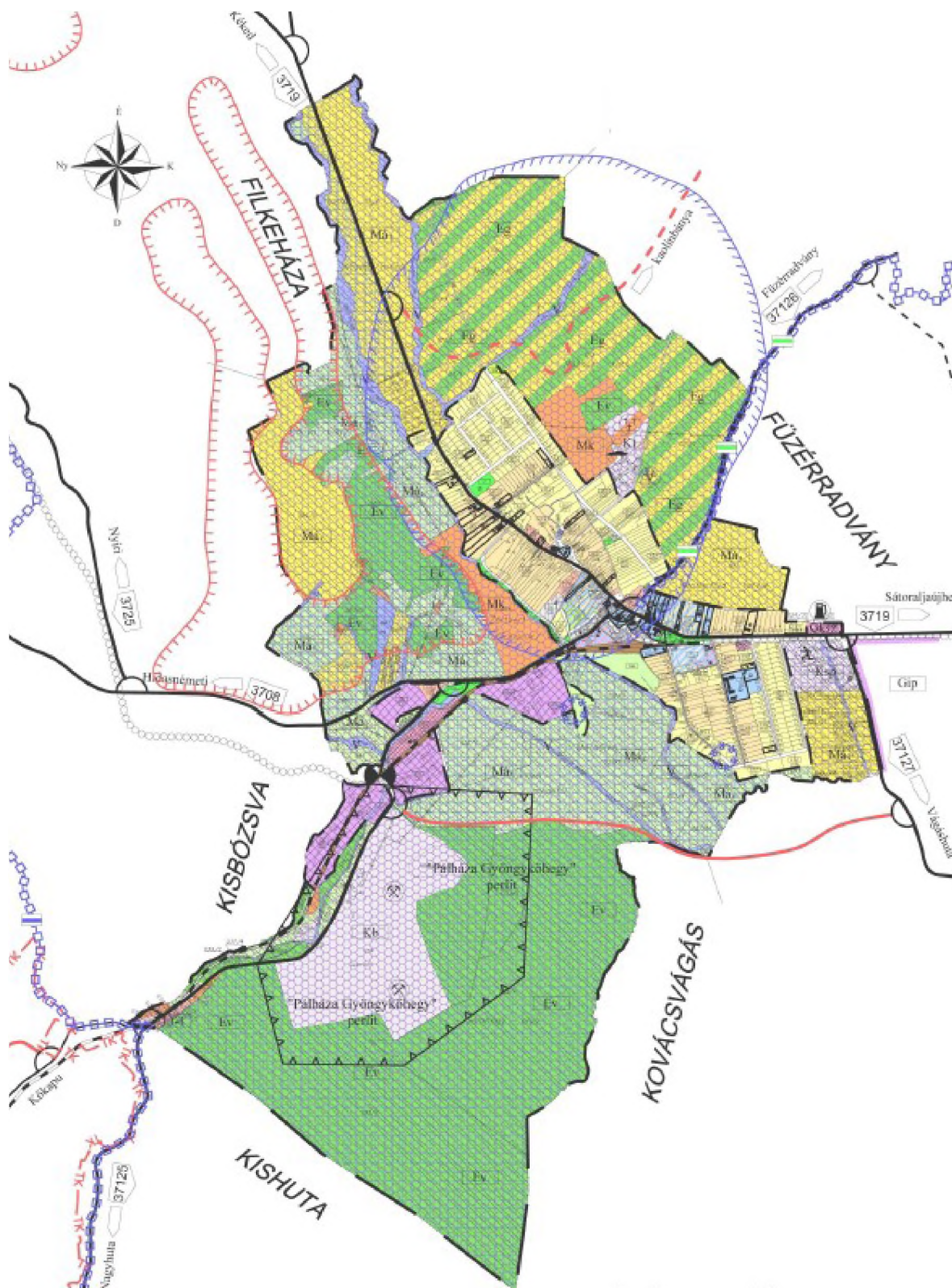
A teljes közigazgatási területet érintő felülvizsgálatáról, átdolgozásáról, aktualizálásáról az épített környezet alakításáról és védelméről szóló többször módosított 1997. évi LXXVIII. törvény (továbbiakban Étv.), az „országos településrendezési és építési követelményekről” szóló szintén többször módosított 253/1997. (XII. 20.) Korm. számú kormányrendelet (továbbiakban OTÉK) figyelembevételével.

A tervezés során „a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről” szóló 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet előírásait alkalmazzuk.

Az építési jogszabályok az előzőekhez képest számos elemükben, 2013. január 1.-től pedig alapvetően megváltoztak. Módosított építési törvény lépett életbe, amelynek kapcsán megváltoztak a végrehajtáshoz kötődő rendeletek és az OTÉK is. A településrendezési tervek tartalmáról és az egyeztetési eljárásról hatályba lépett „a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről” szóló 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet előírásai új jelkulcsrendszert vezettek be.

Az előző jogszabályok szerint készült tervek 2018. december 31.-ig lesznek használhatók. Az Étv. szerint – a településrendezés alapvető célja, hogy a települési környezet rendezettebbé, azaz komfortosabbá, működőképesebbé, egészségesebbé, biztonságosabbá és esztétikusabbá váljon. A településrendezés fontos eszközei a településfejlesztési koncepció, a településszerkezeti terv, a helyi építési szabályzat és a szabályozási terv.

Pálháza Város településrendezési terveinek és helyi építési szabályzatának módosítását követően a hatályba lépésétől a fentebb említett fő problémacsoportok rendezése várható, azaz a településszerkezeti, településképi és épített értékek megfelelő kezelésének, megőrzésének elősegítése, valamint a tervezett fejlesztési elemek kialakítása, az értékes településszerkezet megtartása mellett. A felülvizsgálatot követően, és annak eredményeképpen a Város települési területének szerkezete a korábban jóváhagyott tervekhez képest módosulni fog, ugyanakkor az így kialakuló településszerkezet racionális és rendezett marad.

Pálháza településszerkezeti terve

Fájl neve: Provincia Kft., 2004

Településszerkezeti terv vizsgálat³⁷

³⁷ Forrás: Provincia Kft., 2006

1.7. A TELEPÜLÉS TÁRSADALMA

1.7.1. Demográfia, népesség, nemzetiségi összetétel, képzettség, foglalkoztatottság, jövedelmi viszonyok, életminőség

1.7.1.1. Demográfia, népesség

Lakónépesség, a népesség kor szerinti struktúrája

A lakónépesség számának alakulását az elveszületések és halálozások különbségéből adódó természetes szaporodás, valamint az állandó és ideiglenes be- illetve elvándorlások egyenlegeként előálló vándorlási különbözet határozza meg. A népmozgalomra számos tényező hat, ezek közül a békés időszakokban (ahol a háborúk hatása nem jelentkezik) legtisztábban nyomon követhető a gazdasági helyzet alakulása párhuzamban a megélhetési lehetőségekkel, az általános egészségi állapot és az egészségügyi ellátórendszer fejlettsége, elérhetősége, valamint a gyerekvállalási kedv alakulása. Az 1980-as évek eleje óta Magyarország lakónépessége egyre csökken; 2012-re közel 750 ezer fővel lett kevesebb a népesség. A 2011-es népszámláláskor Magyarország lakossága 9 millió 982 ezer volt, 216 ezerrel kevesebb az egy évtizeddel korábbi népszámlálás során mérthez képest, azaz a népességfogyás üteme a legutóbbi mérés óta tovább gyorsult. A népességcsökkenés legfőbb oka a születések és halálozások számának kedvezőtlen aránya, illetve a termékenységi arány csökkenése. Az elveszületések száma a rendszerváltást követő évtizedben 126 ezerről 95 ezerre csökkent, az új évezred első évtizedében 95 és 100 ezer között alakult (KSH Népeségtudományi Kutató Intézet: Demográfiai Portré 2012).

Az ország egészére jellemző népességcsökkenés az Észak-Magyarországi Régióban, és Pálháza szűkebb térségében is megfigyelhető, még hozzá az országos átlagot meghaladó mértékben. A népességcsökkenés okai sem lehetnek mások, mint ahogy azt az országos vizsgálatok feltárták, noha egyes tényezők – mint amilyen a tartós gazdasági recesszió, és különösen annak a fiatalok jövőképeire gyakorolt hatása – hangsúlyosabbak lehetnek, mint abban az országos képben, amelyben a régiónál jobban prosperáló közép- és észak-nyugat magyarországi helyzet is szerepel. A 2014 előtti kistérségi rendszer 175 kistérségének fejlettségi rangsorában az akkori Sátoraljaújhelyi kistérség a 121. (Pénzes, 2014)³⁸, amely kedvezőtlen gazdasági, demográfiai és infrastrukturális elemek nagy súlyára utal, de nem szélsőségesen. Ez a kép azonban a kistérség centrumának, Sátoraljaújhelynek a környezetéből kiugró fejlettsége miatt torzít: a kistérség kistélepüléseire, így Pálházára is inkább a környező kistérségek 158 és afeletti rangsorszáma által jelzett fejlettség a jellemző – azaz Magyarország legfejletlenebb területi kisegységeinek sorára jellemző vonásokkal bír. Ezek a vonások később, a megalapozó munkarész teljes kifejtésekor jól láthatóvá válnak.

A lakónépesség alakulását 2000-2016 között országos, régiós, megyei és települési viszonylatban szemléltető táblázat adatai alapján leírható, hogy a régió és a megye lakossága az országos átlagot meghaladó mértékben csökkent úgy 2000 és 2005 között, mint 2005 és 2010 között, illetőleg a Sátoraljaújhelyi járás lakossága még ennél is gyorsabb ütemben csökkent, addig Pálháza lakossága inkább a regionális és megyei trendbe illeszkedik, mint a járásiba. Sőt, 2010 után a település lakossága enyhe növekedésnek indult, amellyel kilépett az összes vizsgált elemzési szintre vonatkozó, csökkentő tendenciákból. Ugyanakkor a trendek elemzésekor fontos figyelembe venni, hogy Pálháza esetében egy nagyjából 1000 fős bázisról beszélünk, amely esetében már néhányszor tíz fős népességmozgás is jelentős arányeltolódásokat eredményez – és ennek a ténynek két logikai következménye is van.

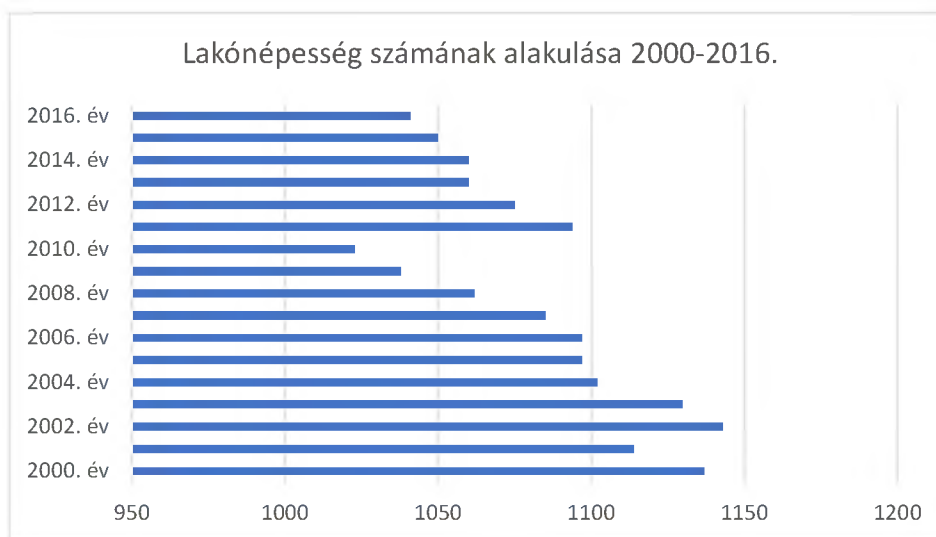
Az első, hogy a település méreténél fogva érzékenyen reagál a demográfiai helyzetet befolyásoló tényezők változásaira, és ennek éppúgy lehet pozitív, mint negatív hozadéka. A második, hogy a település sérülékeny, erősebben kitett a nem-demográfiai jellegű változásoknak is, hiszen az alacsony népességszám – pontosabban a nagyobb népességek esetében természetesen jelentkező képzettség, képesség és kompetencia alapú sokféleség szűkösebb volta miatt –, nem képes pufferként működni.

³⁸ Pénzes J. (2014): Periférikus térségek lehatárolása – dilemmák és lehetőségek. Didakt Kft., Debrecen.

Terület	Lakónépesség száma az év végén							
	2000.	2005.	2010.	2016.	Változás (2005/ 2000) (%)	Változás (2010/ 2005) (%)	Változás (2016/ 2010) (%)	Változás (2016/ 2000) (%)
Magyarország	10 200 298	10 076 581	9 985 722	9 797 561	98,79	99,10	98,12	96,05
Észak-Magyarország	1 302 835	1 261 489	1 194 697	1 143 902	96,83	94,71	95,75	87,80
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	753 497	725 779	684 793	654 402	96,32	94,35	95,56	86,85
Sátoraljaújhelyi járás	26 884	25 386	23 026	21 437	94,43	90,70	93,10	79,74
Pálháza	1 137	1 097	1 023	1 041	96,48	93,25	101,76	91,56

1. táblázat: Lakónépesség száma az év végén ³⁹

Pálháza népességének változását jól szemlélteti az alábbi ábra, amely idősoros adatok alapján készült. Ezen világosan megjeleníthető a korábban is említett, a teljes hazai népességre is jellemző dinamikus népességfogyás, amelyet 2011. évben megtört egy egyszeri kiugrás. Ezen kiugrás következtében a település lakónépességének száma megközelítette a 2000-es évek derekára jellemző mértéket, amely azonban korántsem tekinthető ideálisnak, bár ténylegesen magasabb volt, mint az azt követő öt éves időszak népességszáma. Az egyszeri népességszám növekedést követően azonban a település népességének alakulása visszasimult a létező trendbe, és a korábbi időszaknak megfelelő dinamizmussal csökkent tovább. Ez azt jelenti, hogy a népességszám növekedése demográfiai szempontból „véletlen esemény” hatásának tulajdonítható, mely hatást a település nem volt képes reprodukálni az ezt követő években. Azaz a település demográfiai jövőjére vonatkozóan továbbra is borúlátó előrejelzéseket lehet megfogalmazni.

2. ábra: Lakónépesség számának alakulása Pálházán⁴⁰

Megvizsgálva a lakónépesség csökkenésének mértékét, látjuk, hogy a város makro- és mezo-környezete is csökkenő tendenciát mutat, ezen belül a város lakosság csökkenésének 10 éves időtávban mért aránya a némileg alacsonyabb, mint a megyei és regionális érték. Ahogy fentebb is említettük, drasztikus csökkenés

³⁹ Forrás: KSH T-Star 2016 TA, saját szerkesztés⁴⁰ Forrás: KSH T-Star 2016 TA

figyelhető meg 2007 és 2010 között, ezt egy kisebb mértékű népességyarapodás követi, majd 2012-től újra a csökkenés felé mozdul el a lakosságszám. A járási lakosság csökkenésének nagyobb aránya – amely a Hegyköz falvainak nagyobb ütemű lakosságcsökkenéséből fakad –, arra enged következtetni, hogy amennyiben Pálháza vonzóbbá válik is, egy csökkenő népességszámú térségre gyakorolhat majd demográfiai vonzerőt.

3. ábra: A lakosság csökkenésének mértéke⁴¹

A három fő korcsoport közül (gyermekkorúak, aktív korúak, időskorúak) a népességvesztés legsúlyosabban a 0-14 éves korúak korcsoportjában jelentkezik. A gyermekkorúak aránya a vizsgált 17 évben csaknem felére csökkent! A csökkenő gyerekszám hangsúlyos jele a település elöregedésének. Így kifejezetten reális veszélyként jelentkezik az idősödés, azaz az idősek arányának a lakónépességen belüli oly mértékű megnövekedése, amely egyrészt a lezárult reprodukciós időszakok következtében már nem szolgálhat alapjául a későbbi népességnövekedésnek és a trendek megfordításának, részben inaktivitásukból, romló egészségi állapotukból, valamint az önmagukat teljes mértékben ellátni nem képes idősek számának törvényszerű növekedéséből ellátásuk feladatként, valamint előteremtendő költségként fog megjelenni. Az idősek nem csupán arányukban, de számukban is növekedést mutattak a településen.

Az aktív korúak korosztályában is tetten érhető a lakosságszám csökkenése: a vizsgált időszakban mintegy 100 fővel lett kevesebb a korcsoport létszáma. Ez részben annak köszönhető, hogy az csökkenő népességre jellemző demográfiai állapot szerint minden évben nagyobb számban hagyják el a csoportot az időskorba kerülők, mint amennyi belépőt regisztrálhatunk a gyermekkorúak csoportjából.

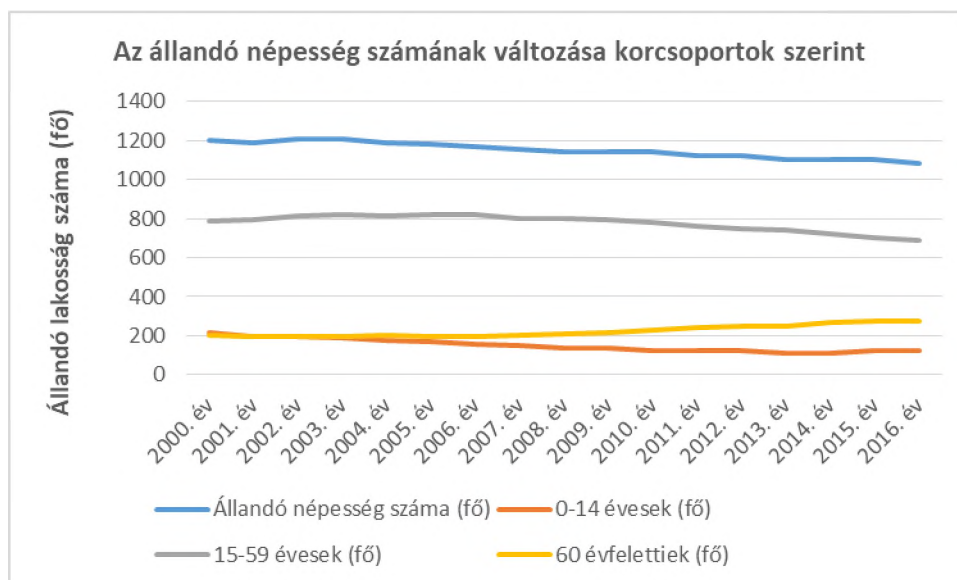
A másik jelentős ok a hazai viszonylatban egyik legsúlyosabb problémának tekintett korai halálozásoké, amely különösen nagymértékben érinti a 40 év feletti férfiakat. Az aktív korúak halandósága miatt elvesztett életek komoly nemzetgazdasági veszteségben realizálódnak. Az aktív korúak létszámcsökkenésének harmadik oka a települési szintű bevándorlás és elvándorlás negatív egyenlege, azaz amikor az elvándorlók száma meghaladja a bevándorlókéét.

⁴¹ Forrás: KSH T-Star 2016 TA, saját szerkesztés

Időszak	Állandó népesség száma (fő)	0-14 évesek (fő)	15-59 évesek (fő)	60 évfelettek (fő)
2000. év	1 203	213	788	202
2001. év	1 190	198	795	197
2002. év	1 207	198	812	197
2003. év	1 207	189	821	197
2004. év	1 190	178	812	200
2005. év	1 178	168	817	193
2006. év	1 167	156	817	194
2007. év	1 158	153	803	202
2008. év	1 143	137	799	207
2009. év	1 143	135	791	217
2010. év	1 140	127	782	231
2011. év	1 125	125	759	241
2012. év	1 120	122	747	251
2013. év	1 105	112	741	252
2014. év	1 103	114	722	267
2015. év	1 100	122	704	274
2016. év	1 085	122	687	276

4. táblázat: Az állandó lakosság korcsoportonkénti megoszlása⁴²

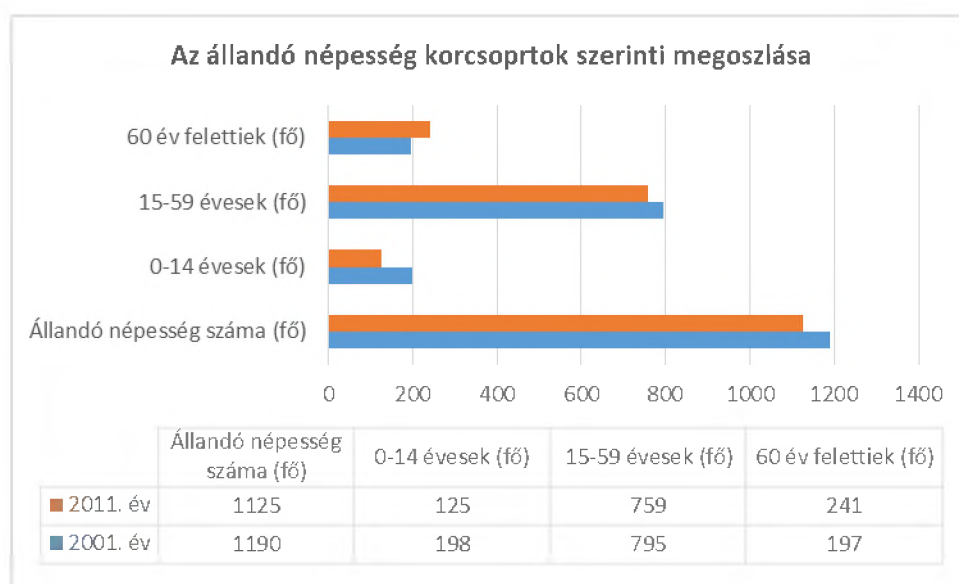
A fentebb részletezett korcsoportonkénti népességváltozást jól szemlélteti az alábbi ábra. Jól kirajzolódik a természetes népmozgalom szelektivitása, miszerint a gyermek- és aktívkorúak létszáma folyamatosan csökken, miközben az időskorúaké enyhébb ütemben növekszik. A csökkenő tendenciát az idősek létszámnövekedése természetesen nem tudja kompenzálni, így a teljes lakosságszám is csökken. Az ábra nagyobb léptékének köszönhetően láthatóvá válik az is, hogy a 2011. évi kisebb népességnövekedés milyen kicsi jelentőségű – ebben a léptékben lényegében észlelhetetlen.

5. ábra: Az állandó népesség számának változása korcsoportok szerint⁴³⁴² Forrás: KSH T-Star 2016 TA, saját szerkesztés

A két eltérő adatsor értelmezését segíti a lakónépesség és az állandó népesség megkülönböztetése. A népszámlálási lakónépességbe azok a személyek tartoznak, akiknek egyetlen lakóhelyük az összeírás helye, illetve, ha több lakóhellyel rendelkeznek, az összeírás helyét tekintik életvitelszerű lakóhelyüknek, éjszakai pihenésüket általában, a hét nagyobb részében ott töltik. A (népszámlálási) lakónépesség tehát a tényleges népességet jelenti, ezt a népességekategóriát használta már a 2001. évi népszámlálás is. Az állandó népesség ezzel szemben az adott területen bejelentett lakóhellyel (állandó lakással) rendelkező személyek adatait tartalmazza, függetlenül attól, hogy van-e máshol bejelentett tartózkodási helyük (ideiglenes lakásuk). Ebben a csoportba tartoznak azok a személyek is, akik valamely okból (munkavállalás, tanulás, diplomáciai, kereskedelmi, tudományos megbízás teljesítése stb.) az eszmei időpontban átmenetileg külföldön tartózkodtak, de bejelentett lakóhelyük (lakásuk) az adott területen volt.

Miután Pálháza idősoros adataiban jól látszik, hogy az állandó népesség esetében a vizsgált időszakban (a 2002-2003. éveket kivéve) folyamatos csökkenés regisztrálható, valamint a lakónépesség esetében a 2011-es kiugrás (is) alatta marad az állandó népesség adott időszakra vonatkozó nivelójának, elmondható, hogy Pálháza népessége a vizsgált időszakban valójában nem növekedett, csupán egy kisebb csoport statisztikai státuszában következett be változás, amely kiugrásként jelentkezett lakónépességre vonatkozó statisztikában.

A népességfogyás mértékének másik megközelítéséhez a népszámlálási adatokat használtuk, ahol ebben az időtávban, korcsoportonként jól látszik, hogy a népességszám-csökkenés mennyire intenzíven érinti a gyermekkorú népességet. 2011-re a 0-14 éves korúak száma a 2001-es népszámláláskor mért szám 78,4 százalékára csökkent, azaz közel negyedével kevesebb lett a gyermek a vonatkozó, 10 éves periódusban. Az aktív korúak és a 60 év felettiek aránya a vizsgált tíz év alatt növekedés mutatott, de ez, a százalékos adatokban kimutatható növekedés valójában az aktív korúak számának csökkenését (a 2001-es létszám 91,5 %-a) rejt magában – azaz az aránynövekedés igazából a gyermekkorúak számának drasztikusabb visszaesése következtében jött létre. A 60 év felettiek száma 6,2 %-kal nőtt az elmúlt tíz évben.

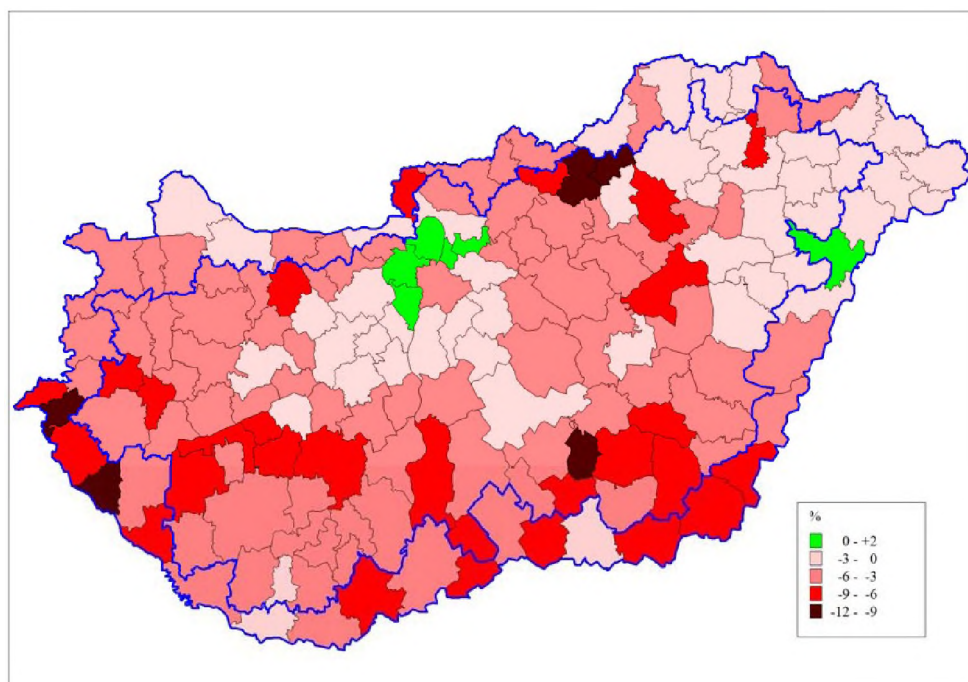
6. ábra: A lakosság korcsoportonkénti megoszlása⁴⁴

A korcsoportok közötti változás mértéke az országos és járási adatoknak megfelelő tendenciát mutatja, de az ország összes (egykori) kistérségére kiterjedő területi statisztikai feldolgozás rámutat arra, hogy az ország egyik legkisebb mérhető természetes fogyásával jellemezhető vidékéből emelkedik ki néhány szomszédos kistérséggel együtt szigetszerűen a Sátorajárhelyi a maga közepesen nagymértékű népességcsökkenésével. A korábbi elemzésünk viszont rámutat arra, hogy Pálháza maga is szigetszerűen emelkedik ki járásából a maga közel 5

⁴³ Forrás: KSH T-Star 2016 TA, saját szerkesztés

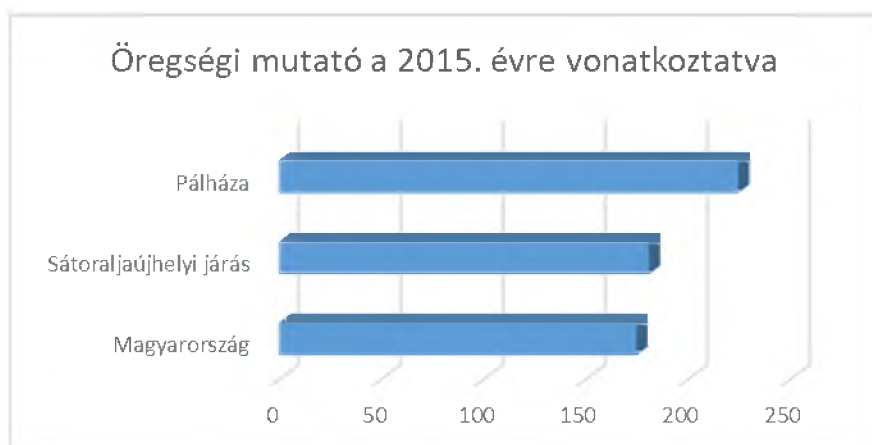
⁴⁴ Forrás: KSH T-Star 2016 TA, saját szerkesztés

százalékponttal kedvezőbb természetes fogyásával. Összességben tehát elmondható, hogy Pálháza a természetes szaporodás szempontból belesimul az országos és kisebb egységekre jellemző trendekbe, és jelenlegi állapotát tekintve némileg kedvezőbb helyzetben van, mint közvetlen környezete.

Természetes szaporodás átlaga 1000 lakosra 2000-2009 között - Forrás: Híves, 2014⁴⁵

Pálházán az öregségi mutató - amely azt mutatja meg, hogy mennyi az idős (60 év feletti) népesség aránya a fiatal (14 év alatti) népességhez képest – jóval magasabb, mint ami az országos adat. Míg az ország egészére vonatkoztatva 2015-ben az öregségi mutató 174,8, Pálházán 224,6, a járásban 181. A korcsoporton belüli számadatok alakulását tekintve egyértelműen látszik, hogy az öregedési mutató növekedése a fiatal korosztály számának csökkenésével és az idősebb korosztály számbeli növekedésével függ össze. (Forrás: TelR, 2015)

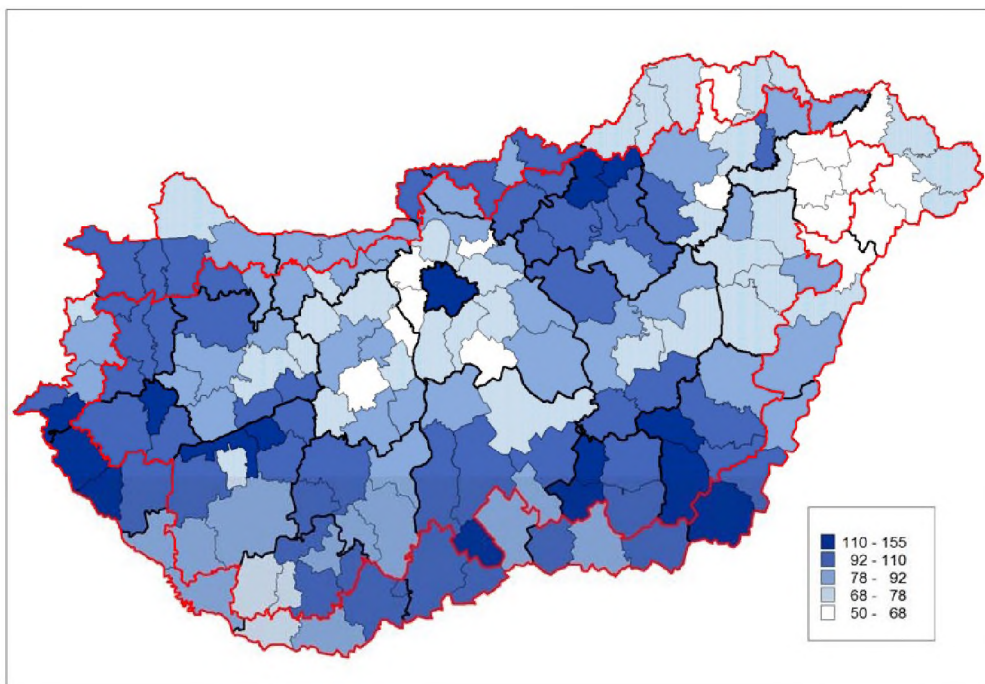

7. ábra: Öregségi mutató⁴⁶

⁴⁵ Híves T. (2014): Területi oktatáskutatás. Vizsgálatok az iskolázás területi folyamatairól. Doktori (PhD) értekezés. Pécsi Tudományegyetem „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola, Pécs. A szerző munkáját kistérségi adatokra alapozta, mivel a járási szintű adatokról akkor még nem álltak rendelkezésre megfelelő mélységben az adatok, illetve időszaki összehasonlításokat sem tettek volna lehetővé a járásra alapozott statisztikák.

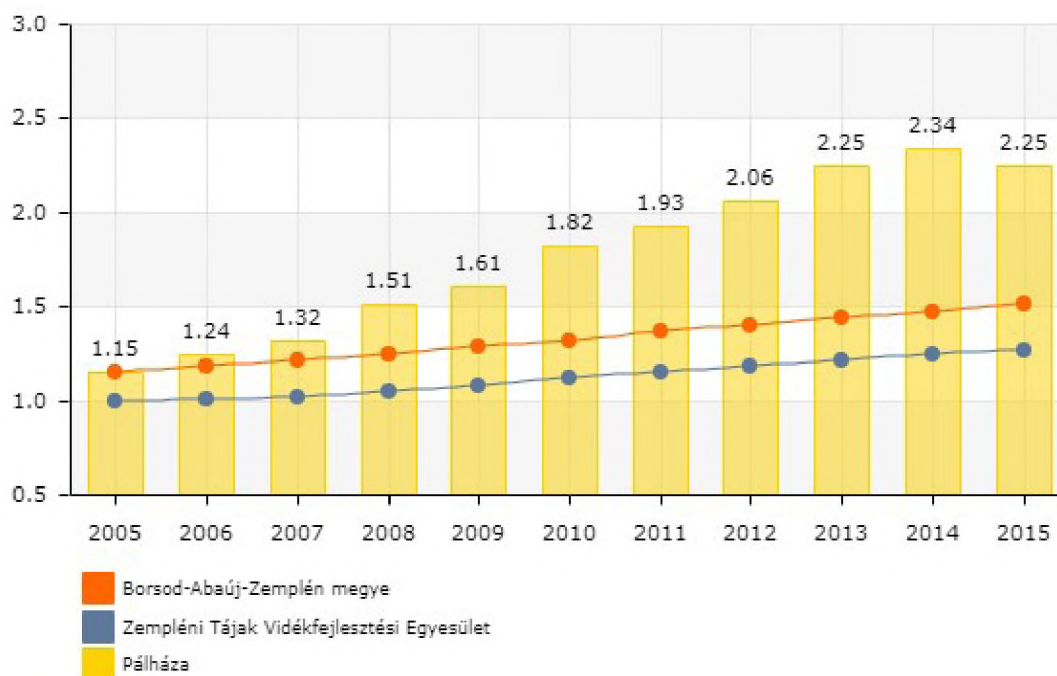
⁴⁶ Forrás: TelR, saját szerkesztés

Az ország összes (egykori) kistérségére kiterjedő területi statisztikai feldolgozás alapján látható, hogy a kistérség öregedési indexe hogyan viszonyul a közvetlen szomszédokéhoz, valamint az ország más területeire jellemző folyamatokhoz.

Öregedési index 2001-es népszámlálás alapján⁴⁷

(c) 2018 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

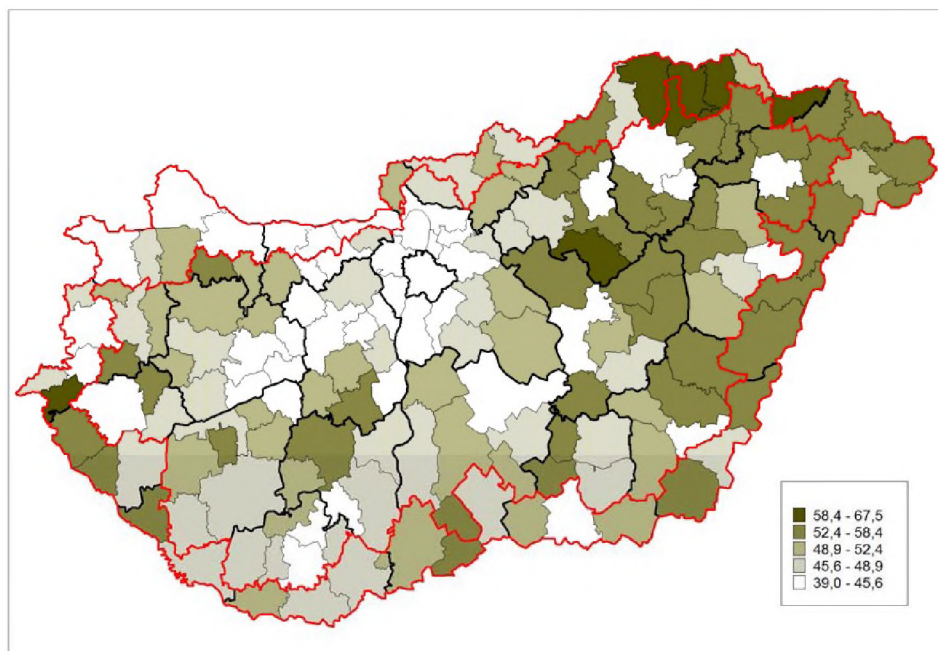
8. ábra: Öregségi mutató⁴⁸

⁴⁷ Forrás: Hives, 2014

⁴⁸ Forrás: TeIR, Leader Helyi Fejlesztési Stratégiák tervezését támogató alkalmazás

A TelR adatbázis alapján összeállított ábrán látható, hogy az utolsó vizsgált évben (2015) az öregedési mutató enyhe javulást mutat. Ismerve a fiatalabb korcsoportokra jellemző negatív tendenciákat, ez az enyhe javulás vagy csupán egy időleges állapot, amelynek nem lesz hosszú távú jelentősége, vagy szoros összefüggést mutat a teljes népesség dinamikus fogyásával. Pozitív trend előre jelzőjének igen kis valószínűséggel tekinthetjük.

A népszámlálási adatok alapján egy jellegzetes demográfiai mutatót is ábrázolhatunk. Az eltartottsági ráta az idős és a fiatal népesség együttes számát arányítja a munkaképes korúakhoz. Pálháza az eltartottsági ráta (49,7) alapján 2001-ben meghaladta a kistérségére jellemző értéket (45,6-48,9), azaz elérte a közepes helyzetű kistérségek rátáját. Később az eltartottsági rátában némi javulás mutatkozott, a 2011-es népszámlálás idején 48,2 volt, amelyet azonban ugrásszerű emelkedés követett, így 2016-ra már 58,7 lett, azaz két keresőre már több, mint egy fő eltartott jutott.

Eltartottsági ráta a 2001-es népszámlálás alapján⁴⁹

A csökkenő gyermeklétszám és öregedő népesség nehezíti az oktatás, a szociális és egészségügyi ellátás fenntarthatóságát. A legsürgetőbb kihívás a nyugdíjrendszer fenntarthatósága, mivel az 1950-es években született, kiugróan népes generáció a következő években kerül nyugdíjas korba. Az aktív korúak számának csökkenése egyben szűkülő munkaerő-potenciált és gyengébb eltartó képességet is jelent. A Központi Statisztikai Hivatal előrejelzései szerint ezt a problémát a jövőben valószínűleg nem lehet majd kormányzati szinten úgy orvosolni, hogy a nyugdíjrendszer fenntartható maradjon, és a nyugdíjak értéke is megmaradjon. Mivel a nyugdíjrendszer fenntarthatósága (társadalmi szintű cél) magasabb prioritást kell, hogy kapjon, mint a nyugdíjak értékállósága (egyéni szintű cél – bár sokakat érint), vélhetően a jövőbeni megoldás hátrányosan fogja érinteni a nem is olyan távoli jövő nyugdíjasait. Ez azonnal a helyi közösséget, a helyi ellátórendszert fogja terhelni, amelynek fogadására időben el kell kezdeni a felkészülést.

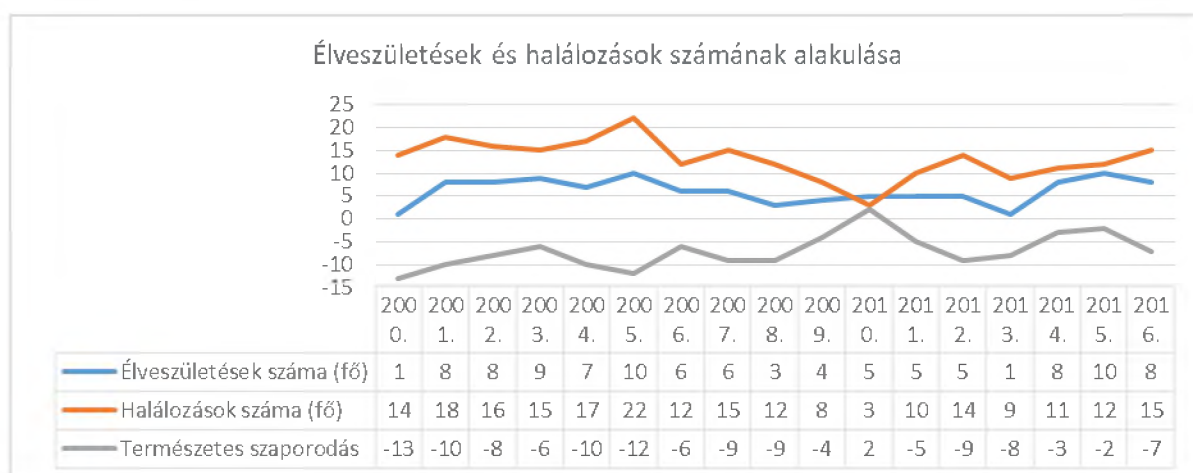
1.7.1.2. Természetes népmozgalom

Az állandó népesség számának alakulását meghatározó mutatószámok egyike a természetes szaporodás, mely az élveszületések és halálozások különbségéből adódik, másik része a vándorlási egyenleg, mely az állandó és ideiglenes be- és elvándorlások közötti eltérést mutatja.

⁴⁹ Forrás: Hives, 2014

Pálháza esetében egyrészt jól látható, hogy egyetlen évet kivéve az élveszületések száma alatta maradt a halálozások számának – amely a korábban is taglalt tartós népességcsökkenés egyik oka –, másrészt a trendek mögött kifejezetten kis számú demográfiai esemény áll, amely kihangsúlyozza a véletlen hatások jelentőségét. 2-3 fő körüli eltérés ugyanis már megmutatkozik, amely statisztikai értelemben az adatok óvatos értelmezésére hívja fel a figyelmet. Az mindenestre az alacsony esetszámok mellett is jól látszik, hogy a születések és halálozások közötti (negatív) különbség 2010 után érzékelhetően lecsökkent. Minden egyéb információ híján ezt talán kedvező helyzetnek is tekinthetnénk, ugyanakkor a csökkenő esetszámok inkább a nagyobb mértékben lecsökkent lakosságszámmal, köztük is az aktív korúak számának csökkenésével mutathat szorosabb összefüggést (kevesebb szülőképes korú nő, kevesebb gyereket szül; a kevesebb magas mortalitással jellemezhető 40 évesnél idősebb férfi közül kevesebb hal meg idő előtt).

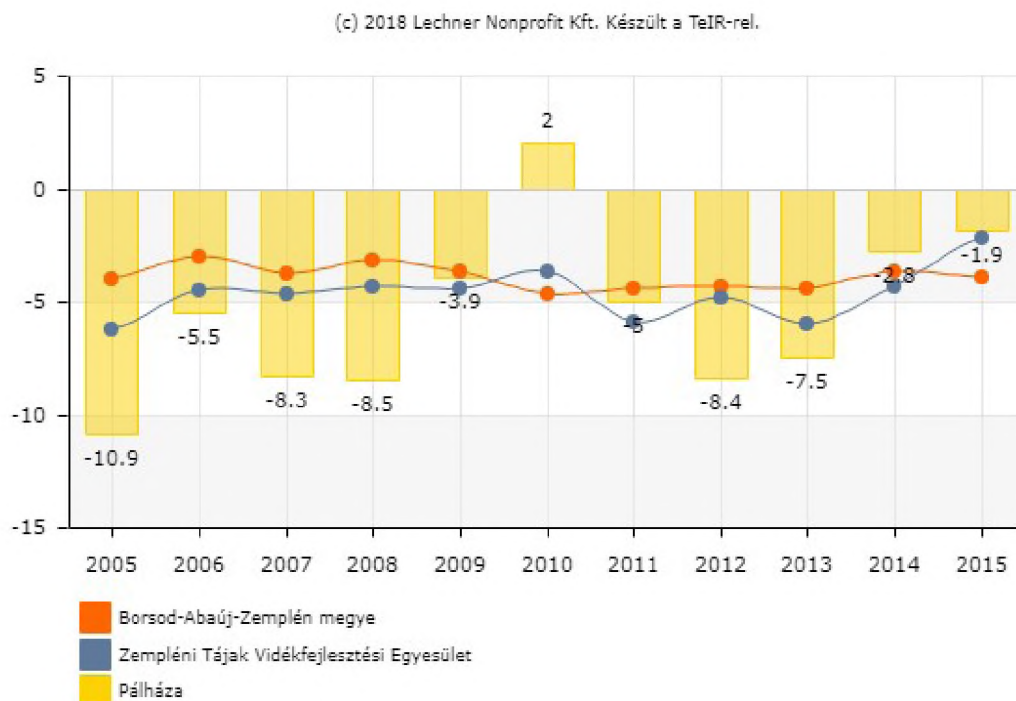
Pálházán az élveszületések száma a vizsgált időszakban egy kivétellel minden évben elmarad a halálozások számától, sőt, a népesség öregedésének fokozódásával ez az arány már rövid- és középtávon is tovább romolhat. Minél magasabb ugyanis az öregségi mutató, azaz az idősek száma minél inkább felülreprezentált egy településen, a halálozások valószínűsége és tényleges bekövetkezése annál inkább meghaladja a csökkenő arányú reprodukciós korú nők által megszült gyerekek számát éppúgy, mint annak potenciális mértékét. Bár a mutató a kis populációból (település lakosságszáma) fakadóan nagy ingadozásokat mutat, de összességében megállapítható, hogy 2000 óta a halálozások száma jellemzően kétszerese a születések számának, és az utóbbi években sem a trend változott meg, hanem az ingadozás mértéke növekedett.

9. ábra: Élveszületések és halálozások számának alakulása⁵⁰

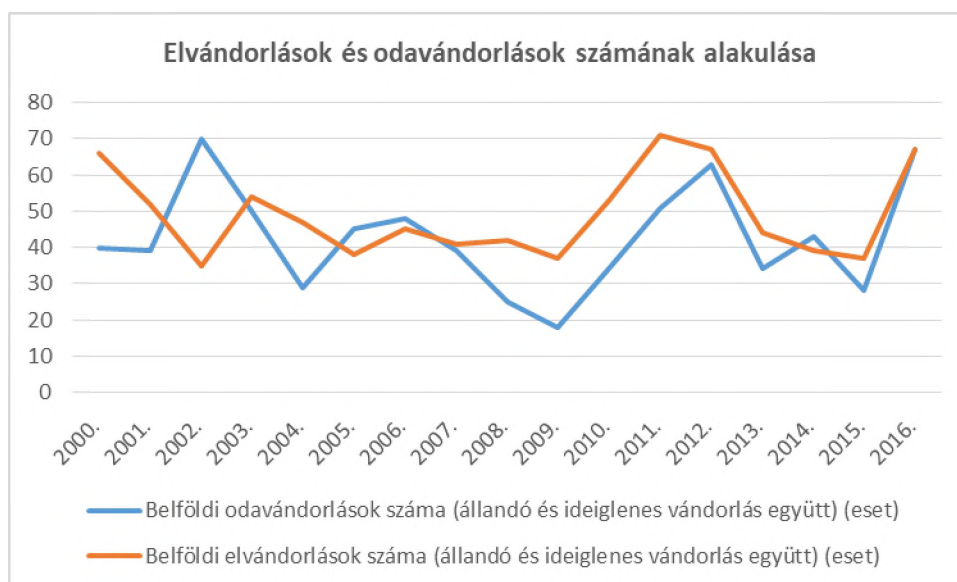
A TelR adatok alapján szerkesztett idősoros ábrán leginkább a korábban is kihangsúlyozott statisztikai véletlen hatás jelentősége követhető nyomon: azaz az alacsony népesség mellett már néhány fős természetes népmozgalmi esemény (születés, illetve halálozás) kiugró eltéréseket okozhat. Ha a kiugrásokat átlagoljuk, nagyjából megyei és kistérségi trendeknek megfelelő képet kapunk. A 2013 és 2015 közötti települési és kistérségi javulás ideiglenes voltára utalhat az előző, Pálházára vonatkozó ábra 2016-os adatának újbóli romlása, de a kistérség esetében az erősödő etnikai zárványjellegű települések (Felsőregmec, Füzérkomlós, Füzérradvány, Kovácsvágás, Nyíri) demográfiai hatása is közrejátszhat.

⁵⁰ Forrás: KSH T-Star 2016 TA

10. ábra: Természetes szaporodás, fogyás⁵¹

A lakosságcsökkenést tovább erősíti az a helyzet, amely Pálháza migrációs adataiból válik láthatóvá. Az alábbi ábra jól szemlélteti, hogy a közel két évtizedes viszonylatban a belföldi vándorlási egyenleg negatív, különösen az utolsó tíz évre vonatkozóan. A vándorlási különbség mértéke nem mutat nagy különbséget, ám ez ismételt az alacsony lakosságszám következménye.

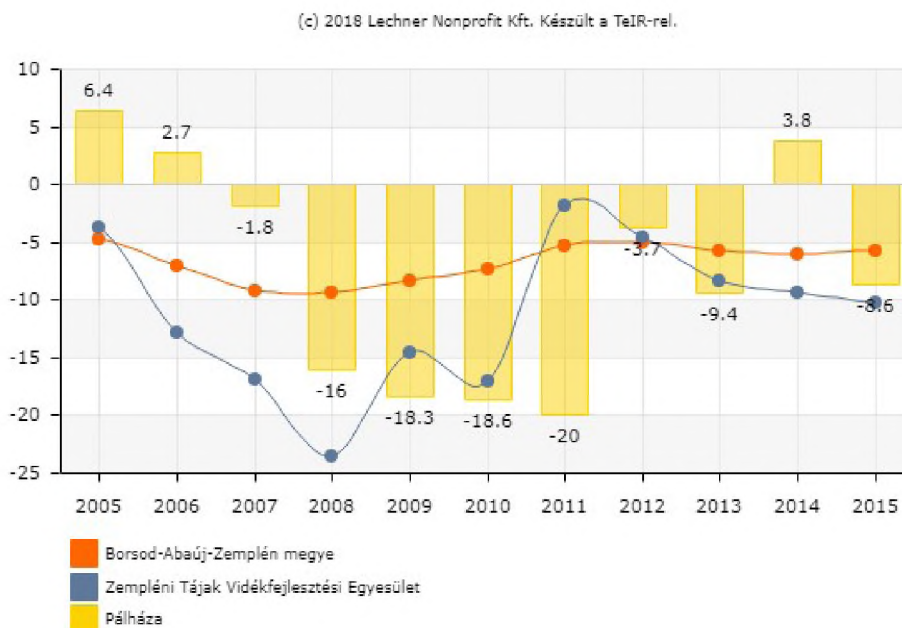

11. ábra: Elvándorlások és odavándorlások száma Pálházán⁵²

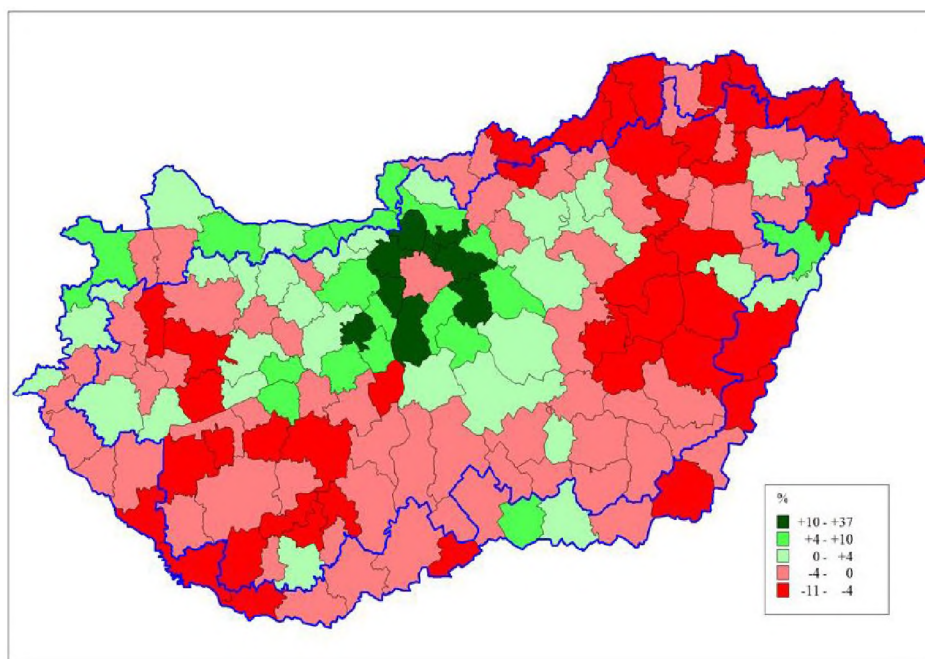
Összességében megállapítást nyert, hogy a vándorlási egyenleg (VE) és a természetes szaporodás (TSZ) viszonya szerint Pálháza a demográfiai szempontból jellemzően az erodáló térségek közé tartozik. Ebből a szempontból az ország legrosszabb helyzetű térségeinek sorába tartozik.

⁵¹ Forrás: TeIR, Leader Helyi Fejlesztési Stratégiák tervezését támogató alkalmazás

⁵² Forrás: KSH T-Star 2016 TA

12. ábra: Vándorlási egyenleg (ezrelék)⁵³

A belföldi vándorlási különbség évi átlaga 1000 lakosra 2001 és 2009 között⁵⁴

A pontos adatok is a város lakosságának lassú, de biztos fogyatkozásáról árulkodnak, melyet a vándorlási különbség esetenkénti pozitívuma tör csupán meg. Oly mértékben azonban nem jellemző a pozitív vándorlási különbség – azaz a nettó bevándorlás, betelepülés –, hogy azt mondhatnánk, Pálháza olyan nagy vonzerővel rendelkezik, amely kiránthatná a természetes népmozgalom negatív trendjéből. Persze ez a vonzerő átgondolt fejlesztésekkel, és a helyi közösség erősítésével növelhető, így esetlegesen elérhető, hogy a természetes fogyás jelentette lakosságszámcsökkenést a település kompenzálja, vagy visszafordítsa.

⁵³ Forrás: TeIR, Leader Helyi Fejlesztési Stratégiák tervezését támogató alkalmazás

⁵⁴ Forrás: Híves, 2015

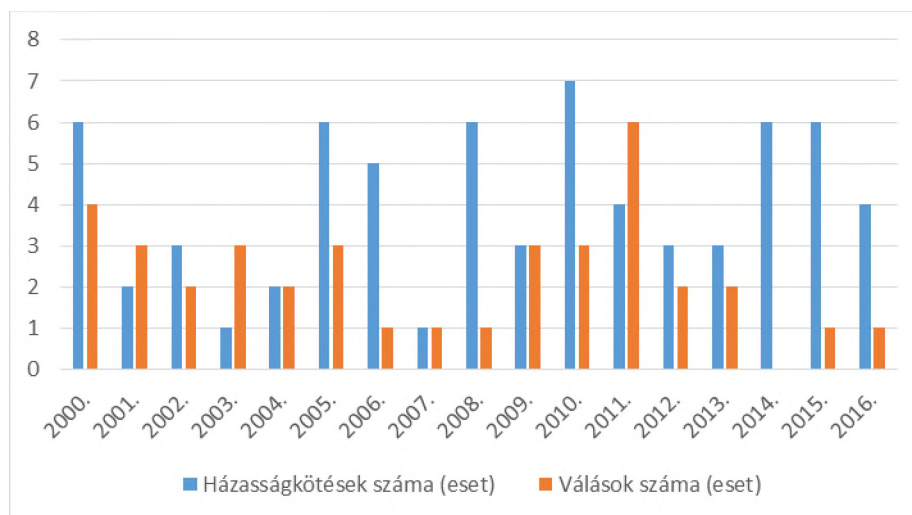
	Természetes szaporodás	Vándorlási különbözet	Összesen
2000.	-13	-26	-39
2001.	-10	-13	-23
2002.	-8	35	27
2003.	-6	-4	-10
2004.	-10	-18	-28
2005.	-12	7	-5
2006.	-6	3	-3
2007.	-9	-2	-11
2008.	-9	-17	-26
2009.	-4	-19	-23
2010.	2	-19	-17
2011.	-5	-20	-25
2012.	-9	-4	-13
2013.	-8	-10	-18
2014.	-3	4	1
2015.	-2	-9	-11
2016.	-7	0	-7

Összes népességfogyás alakulása⁵⁵

A népmozgalmi adatokat tovább vizsgálva egy olyan jelenség figyelhető meg, amely kedvezőbbnek tűnik a hazai negatív trendekhez képest. A házasságkötések számának országosan jellemző fokozatos csökkenése, valamint az azévi házasságkötések számához viszonyítva magas válási esetszám Pálházára nem jellemző. Ugyanakkor az is igaz, hogy Pálháza alacsony lakosság száma e tekintetben is felerősíti az egyedi események véletlen hatását, azaz már az évenkénti 1-2 eseményt számláló eltérés is ugrásszerű változást eredményez, amelyet szemléletesen mutat be az alábbi ábra.

A házasságkötések és válások esetszáma erős ingadozást mutat, abban a tekintetben is, hogy az adott évben melyik a magasabb. A vizsgált időszakban gyakori azon évek száma, ahol a válások száma magasabb, vagy megközelítőleg azonos, mint a házasságkötéseké, de még gyakoribb az, hogy a házasságkötések meghaladják a válások számát. Az öt éves átlagokat összevontan kezelve sejtésszerű megállapítást tehetünk, miszerint javult a házasságkötési kedv (2001-2005 között átlagosan évi 2,8; 2006-2010 és 2011-2015 között egyaránt 4,4) illetve enyhén hullámzó a válási hajlandóság (2001-2005 között átlagosan évi 2,6; 2006-2010 között átlagosan évi 1,8, majd 2011-2015 között 2,7). A megállapítás a rendkívül alacsony elemszámok miatt sejtésszerű. Tekintve a hazai alacsony termékenységi mutatókat, az utóbbi 10 év átlagosan évi négy és fél házasságkötése ugyancsak alacsony születésszámot prognosztizál.

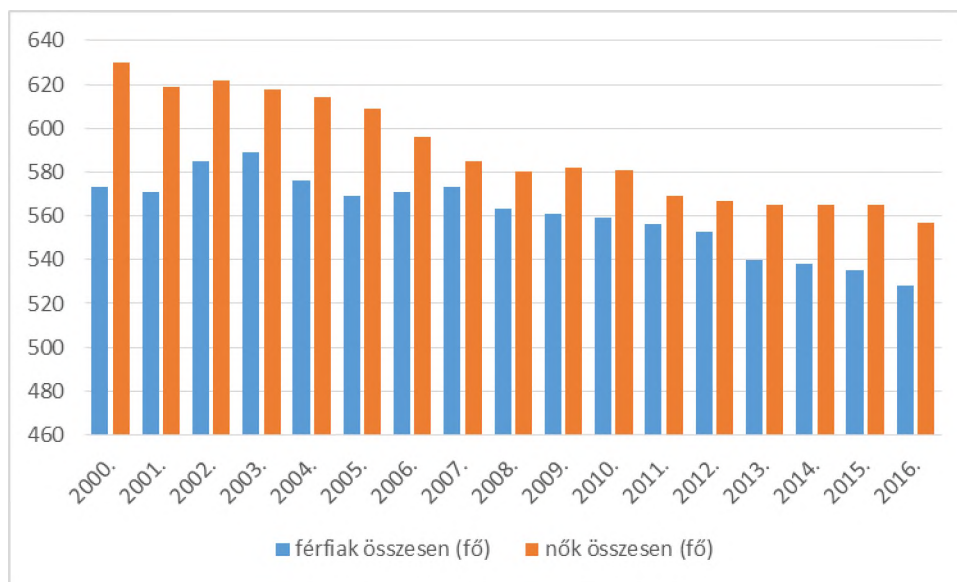
⁵⁵ Forrás: KSH T-Star 2016 TA, saját szerkesztés

13. ábra: A házasságkötések és válások számának alakulása⁵⁶

A nemek eltérő bio-pszicho-szociális jellegzetességei miatt általános jelenséggé mutatkozik meg, hogy a nők magasabb várható élettartammal bírnak, mint a férfiak. Amikor ez a várható élettartam-különbség nagyon megnő, többnyire olyan társadalmi háttérváltozók romlása áll a jelenség hátterében, amelyek szelektíven erőteljesebben érintik a férfiakat, mint a nőket.

A kutatások szerint ennek alapvetően nem az egészségügyi ellátórendszer fejlettségében/fejletlenségében kell keresnünk az okát, hiszen ahogy a világhírű kutatónk, Kopp Mária is megjegyezte, az aktív férfi korosztályból ma Magyarországon abszolút számban többen halnak meg évente, mint az 1930-as években – és ez azt jelenti, hogy a modern orvostudomány valamennyi rendkívüli eredménye ellenére is tehetetlen ezzel szemben. A legvalószínűbb faktorok a stressz és a káros szenvedélyek, melyek mögött ugyancsak társadalmi tényezők rejlenek (a szenvedélybetegségekkel szemben elnéző kultúra, a jövőkép hiánya, a nagy társadalmi különbségek).

14. ábra: az állandó népességben belül a nők és férfiak számának alakulása⁵⁷

Az országos vizsgálatok megállapításai vélhetően Pálházán is érvényesek, ugyanis az adatokból jól látható, hogy a férfiak lélekszáma mindig jelentősen alacsonyabb, mint a nőké. A különbség egy néhány éves időszakra (2006-2012) minimalizálódott, utána megint növekedésnek indult. Mindazok a negatív, egészségkárosító hatások, korai

⁵⁶ Forrás: KSH T-Star 2016 TA

⁵⁷ Forrás: KSH T-Star 2016 TA

elhalálához vezető okok, amelyekről a Hungarostudy vizsgálatok⁵⁸ évtizedek óta számot adnak, Pálházán is tompítatlanul jelen vannak.

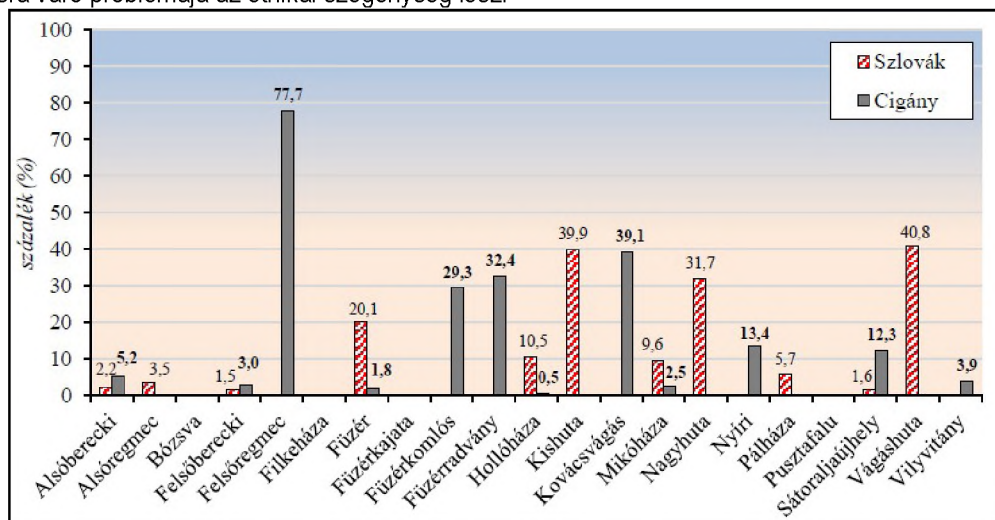
1.7.1.3. Nemzetiségi összetétel

A népszámlálási adatokat figyelembe véve 2001-ben Pálháza lakosságának 1,6%-a vallotta magát hazai nemzeti kisebbséghez tartozónak, míg 2011-ben 9,3%. A nemzetiséghez való tartozás tekintetében a népszámlálás szerint senki sem vallotta cigány (romani, beás) nemzetiségűnek.

Kizárólag a népszámlálási adatokra alapozva azonban nem lehet valós képet festeni egy hazai település kisebbségeinek – kifejezetten a roma kisebbségnek – a számáról és arányáról, mivel Magyarországon a rendszerváltást követő években felerősödött úgy az etnikai és/vagy státusz-alapú elutasítás, mint az előítéletesség is, amelyek az etnikai-nemzetiségi hovatartozást firtató, önbevalláson alapuló, népszámlálási kérdés esetén az etnikai hovatartozás eltitkolásához vezettek. Ez a vizsgálatok eredménye szerint különösen a 2001-es népszámlálás esetében volt jelentős, és 2011-re a hovatartozás eltitkolása és/vagy a válaszmegtagadás mértéke némileg enyhült – de még mindig nem a valós értéken áll. Pálháza esetében a Hegyköz roma lakosságának arányát is érdemes figyelembe venni, amelytől jelenleg a település még elhatárolódik, de ez az elhatárolódás bármikor megszűnhet.

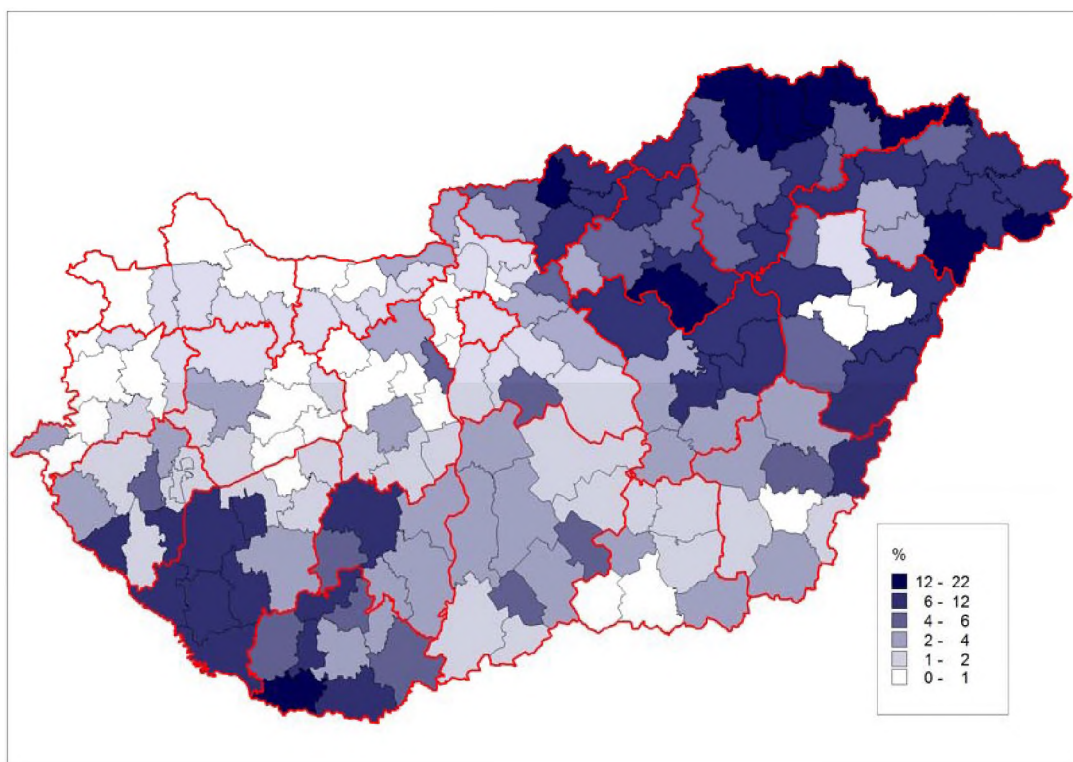
Az etnikai kisebbség arányát tekintve a szakirodalom a 20 százalékos részesedést tekinti kritikus határnak úgy egy település lakossága, mint egy oktatási intézmény (óvoda, iskola) esetében. Ezt meghaladóan a településen, intézményben megsokszorozódnak a konfliktusok, a nem-cigány lakosság kiáramlása (elköltözés, iskolaváltás) felgyorsul. Ezek alapvetően az etnikai alapú mélyszegénységgel, és a hazai roma lakosság többségét érintő kilátástalansággal állnak összefüggésben, amelyek hátterében az alacsony iskolázottság és munkaerő-piaci státusz állnak, melyek összességben igen rossz jövedelmi viszonyokhoz vezetnek.

Ezt figyelembe véve kijelenthető, hogy a Hegyköz néhány településén az etnikai kicserélődés jelensége előrehaladt, és a változás a közeli jövőben is fennmarad. Miután a hazai roma lakosság túlnyomó többsége hátrányos helyzetű, illetőleg területileg gyorsuló ütemben szegregálódik, előre jelezhető, hogy a jövő egyik megoldásra váró problémája az etnikai szegénység lesz.

A Sátorlajuhelyi járás népességének cigány és szlovák nemzetiségi lakossága (%), 2011.- Forrás: Lenkey, 2016⁵⁹

⁵⁸ A Hungarostudy elnevezésű vizsgálatok 1988 óta hét, illetve háromévente (1995, 2002, 2005/2006, 2013) adnak számot a magyar népesség egészségi állapotának alakulásáról, lehetővé téve a népegészségügyi szempontból legjelentősebb egészségproblémák és legfőbb befolyásoló tényezők rendszeres monitorozását. A reprezentatív lakossági vizsgálatok hozzájárulnak az egészségpolitikával kapcsolatos stratégiai döntések előkészítéséhez, valamint a prevenciós programok tervezéséhez és értékeléséhez is. A Hungarostudy-vizsgálatok megbízható adatokat szolgáltatnak az egészségügyi ellátórendszer, az egészségügyben dolgozó szakemberek és a lakosság számára az egészségproblémák előfordulási gyakoriságáról, valamint a kialakulásukat, lefolyásukat és kimenetelüket befolyásoló legfontosabb bio-pszicho-szociális háttértényezőkről. Az egészségfelmérések nagy jelentőséggel bírnak az egészségi állapottal és az egészség- és betegviselkedéssel kapcsolatos olyan információk megszerzésében, amelyeket nem lehet a különböző hivatalos nyilvántartásokból összegyűjteni, vagy amelyek az egészségügyi ellátáson kívüli területeket érintenek, illetve amelyek közvetlenül csak a lakosság személyes kikérdezése útján szerezhetők be.

Magukat cigánynak/romának valló népesség aránya kistérségenként, 2011⁶⁰

1.7.1.4. Képzettség

Ha a társadalomstatisztika által mért két legalacsonyabb iskolai végzettség – a befejezetlen 8 általános iskola, illetve a befejezett 8 általános iskola – összevonásával készített iskolázottsági mutatót az ilyenkor szokott módon a 7 éves és annál idősebb korcsoportokra vetítjük, akkor az adatok tartalmazzák azt a 7-14 (15) éves korcsoportot, amely esetében ez a végzettségi szint életkori jellemző.

Ezért sokkal inkább az aktív korúak (15-59 évesek) arányában kifejezett értéket vesszük figyelembe, igaz, ebben az esetben a 60 évnél idősebb lakosság adatai is hiányoznak. Ez a hiány azonban inkább előnyös, a számítások érvényességét nem veszélyezteti, sőt, erősíti, hiszen a képzettség mutatók legáltalánosabb vonatkozása éppenséggel munkaerő-piaci, amelyet értelemszerűen az aktív korúak esetében érdemes vizsgálni.

Az adatok alapján megállapítható, hogy a 7 éves és idősebbek arányában az országos mértéket két és félszeresen, a megyei és járási értéket tízszeresen meghaladó mértékben javult ez a mutató. A legalacsonyabb iskolai végzettség előfordulási gyakorisága az aktív korúak között is az országos, megyei és járási meghaladó mértékben javult, de itt a különbségek már nem ilyen szélsőségesek.

A gyermekkorúakat is magába foglaló adatok esetében a gyermekszám csökkenése is közrejátszik a javuló tendenciában, méghozzá igen nagy súllyal. Ugyanakkor az aktív korúak esetében részben az lakosság iskolázottsági mutatóinak általános javulása, valamint a felnőtt korúak munkaképességét növelő, alapfokú képzések utóbbi években tapasztalható magas intenzitása is közrejátszik.

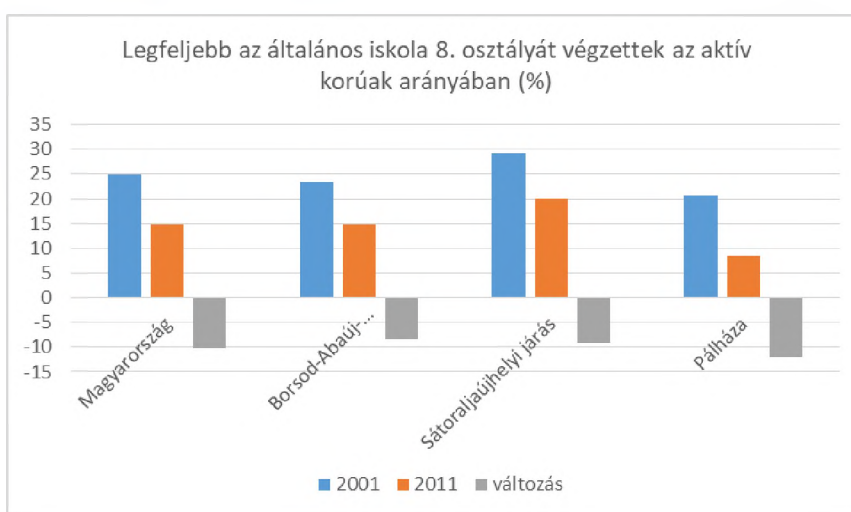
Mindamellet az aktív korúak esetében is felismerhetünk egy, a képzéstől független demográfiai okot, mégpedig azt, hogy az idősebb kohorszok körében magasabb arányban jelen lévő alacsonyabb iskolai végzettség (amely számukra annak idején talán még megfelelő volt) a legidősebb évfolyamok aktív korúak csoportjából történő kilépésével egyre kevésbé lesz jellemző az aktív korúakra.

⁵⁹ Lenkey G. (2016): A Sátorlajuhelyi járás településeinek társadalmi-gazdasági és turisztikai sajátosságai a vidékfejlesztés szemszögéből. Egyetemi doktori (PhD) értekezés. Debreceni Egyetem TTK, Debrecen.

⁶⁰ Forrás: Hives, 2014

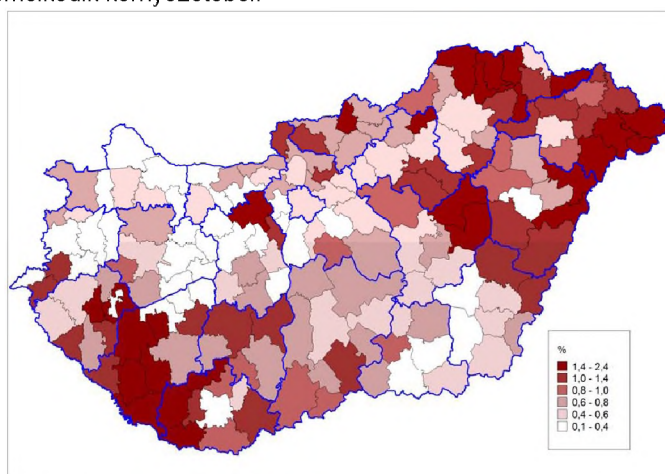
Legfeljebb az általános iskola 8. osztályát végzettek (%)	a 7 éves és idősebbek arányában			az aktív korúak arányában		
	2001	2011	változás	2001	2011	változás
Magyarország	26,3	25	-1,3	25	14,7	-10,3
Borsod-Abaúj-Zemplén megyei járásközpontok	23,6	23,2	-0,4	23,3	14,8	-8,5
Sátoraljaújhelyi járás	28,2	27,9	-0,3	29,3	20,1	-9,2
Pálháza	26,6	23,5	-3,1	20,6	8,6	-12

Legfeljebb az általános iskola 8. osztályát végzettek aránya⁶¹

15. ábra: Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korú lakosságon belül⁶²

A TelR statisztika alapján jól látható, hogy jelenleg Pálházán kiemelkedően kedvező – azaz igen alacsony – a legfeljebb 8 általánost végzettek aránya. A város közvetlen környezetében, azaz a járásban ennek az értéknek a két és félszerese mérhető. A megyei adatok az országos átlagnak megfelelőek, egyúttal mindkettő közel kétszerese a pálházai adatnak. Az országos területi statisztikai adatokkal összehasonlítva látható, hogy a kistérség még a maga – az országos és megyei átlaghoz viszonyított – kiemelkedően rossz helyzetével is szívesen elválk, kiemelkedik környezetéből.

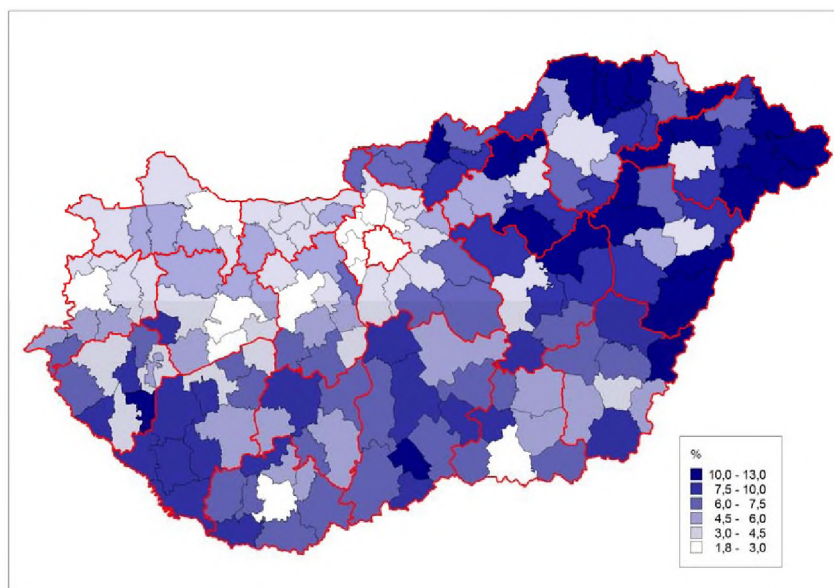

Iskolázatlan népesség aránya kistérségenként, 2011⁶³

⁶¹ Forrás: TelR, saját szerkesztés

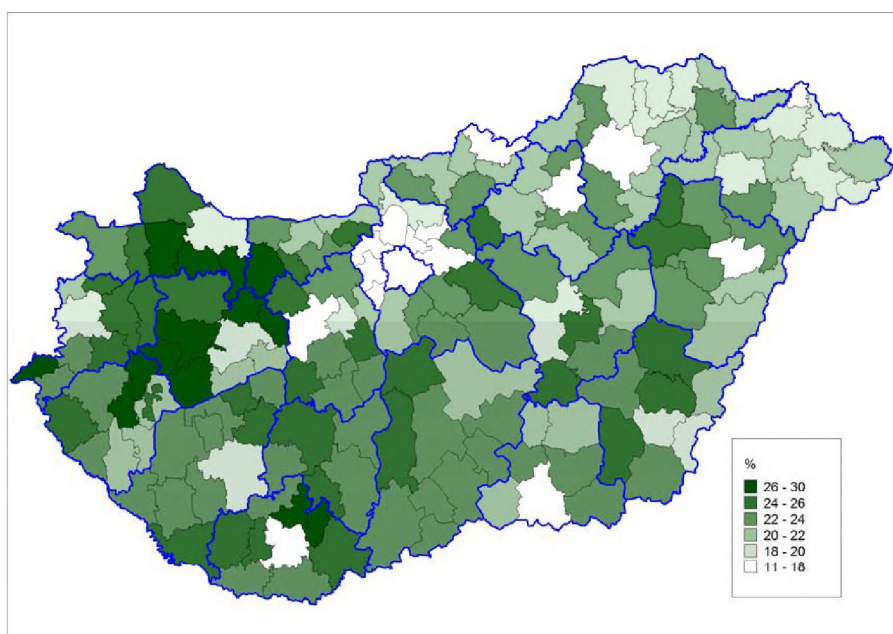
⁶² Forrás: TelR, saját szerkesztés

⁶³ Forrás: Híves, 2014

1-7 osztályt végzett 15 éven felüli népesség aránya kistérségenként, 2011⁶⁴

Fontos mutató lehet a szakmai végzettséggel rendelkezők aránya. E tekintetben a kistérség az országos középérték közelében helyezkedik el, a lakosság 20-22 százaléka szerzett valamilyen szakmai végzettséget. A területi statisztika alapján nem tudjuk megmondani, hogy ezt a végzettségét az egyén használja-e.

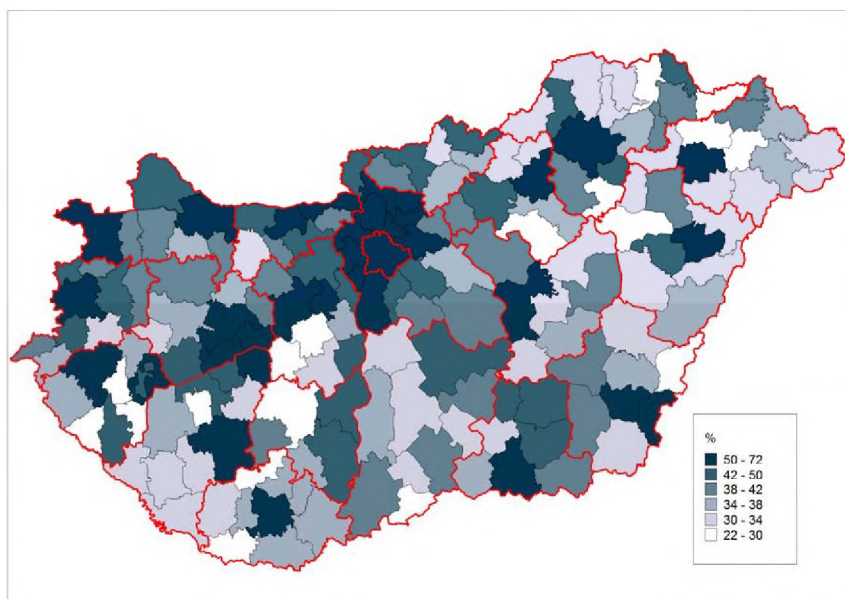

Szakmai végzettséggel rendelkező népesség aránya, 2011⁶⁵

A legalább érettségivel rendelkezők arányát tekintve a kistérség kiemelkedik közvetlen környezetéből. A részletesebb adatokat tekintve megfigyelhető, hogy 2011-ben az országos átlaghoz (27,5) képest BAZ megye lényegesen kedvezőbb arányt képes felmutatni (31), és hasonló a helyzet a járás és Pálháza tekintetében is: az országoshoz hasonló járási adatot (28) lényegesen meghaladja a Pálházán élő lakosság érettségizettjeinek rátája (33,2). A vonatkozó szintekhez képest Pálháza mutatói a legkedvezőbbek.

⁶⁴ Forrás: Hives, 2014

⁶⁵ Forrás: Hives, 2014

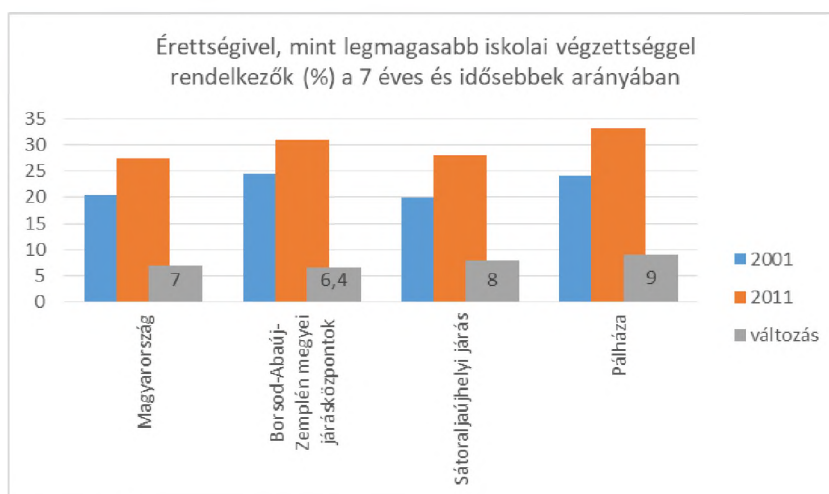

Legalább érettségizett népesség aránya, 2011⁶⁶

Az érettségizettek aránya a 7 éves és idősebb korú lakosság arányában mind a négy vonatkozási csoportban növekedést mutatott a legutóbbi két népszámlálás között. A növekedés mértéke Pálházán magasabb, mint a négy vizsgált terület (Magyarország, megyei járásközpontok, Sátoraljaújhelyi járás, Pálháza) esetében. Az arányokat tekintve Pálházán az érettségivel rendelkezők aránya magasabb, mint a megyei járásközpontokban, vagy akár az egész országgal összehasonlítva.

Érettségivel, mint legmagasabb iskolai végzettséggel rendelkezők (%) a 7 éves és idősebbek arányában			
	2001	2011	változás
Magyarország	20,5	27,5	7
Borsod-Abaúj-Zemplén megyei járásközpontok	24,6	31	6,4
Sátoraljaújhelyi járás	20	28	8
Pálháza	24,2	33,2	9

Érettségivel, mint legmagasabb iskolai végzettséggel rendelkezők aránya⁶⁷

16. ábra: Érettségivel, mint legmagasabb iskolai végzettséggel rendelkezők aránya⁶⁸

⁶⁶ Forrás: Híves, 2014

⁶⁷ Forrás: TelR, saját szerkesztés

⁶⁸ Forrás: TelR, saját szerkesztés

Az érettségi nélküli középfokú végzettségűek zöme szakmunkásképzőt – a 2016/17-es tanévtől ezen iskolatípus neve szakközépiskola – végzett. Ez első megközelítésben kedvező, hiszen rövid képzési idővel számolhatunk, amelynek végén valamilyen szakmával rendelkezik a fiatal.

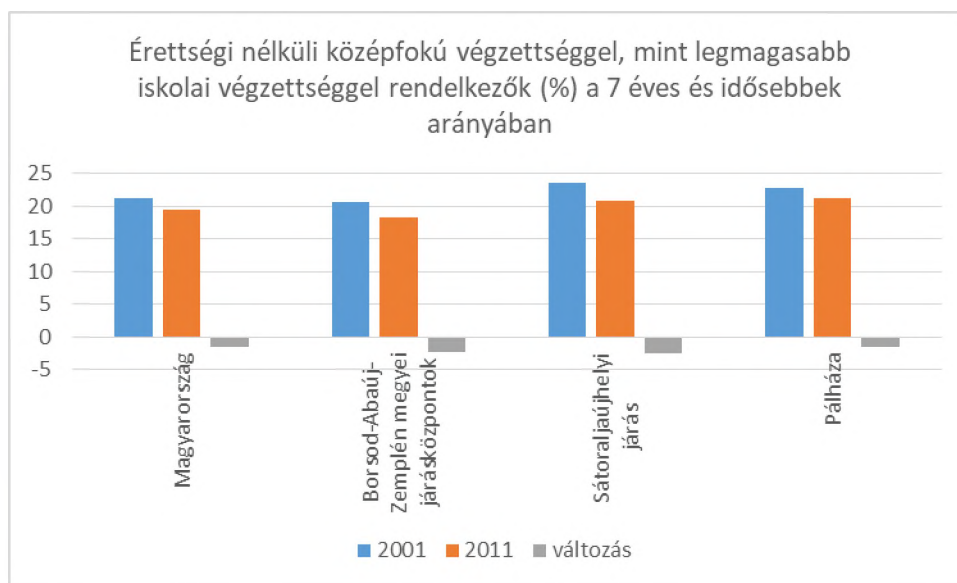
Az utóbbi évtizedek változásai azonban rendkívül kedvezőtlenül hatottak erre a képzési szegmensre, piacképességük rohamosan romlott – ez nem feltétlenül azt jelenti, hogy a végzettségük birtokában nem tudnak elhelyezkedni, sokkal inkább azt, hogy az általuk megszerezhető jövedelem elmarad azoktól a szintektől, amelyek jelenleg Magyarországon biztos, tervezhető, a gyermekeknek tovább lépést biztosító életszínvonalat nyújthatna.

Ezzel párhuzamosan nem meglepő, hogy a múlt évig még szakmunkásképzőnek nevezett iskolatípusba beiskolázottak társadalmi háttere is egyre rosszabb mutatókkal bír. A képzettség ezen csoportja ma inkább rizikós, kevés potenciálisan kiaknázható előnye van. A (rég) szakmunkásképzőt végzetek csoportja mellett ez a végzettségi kategória rejtje az érettségi nélkül megszerezhető OKJ-s végzettségekkel rendelkezőket is.

Érettségi nélküli középfokú végzettséggel, mint legmagasabb iskolai végzettséggel rendelkezők (%) a 7 éves és idősebbek arányában			
	2001	2011	változás
Magyarország	21,1	19,5	-1,6
Borsod-Abaúj-Zemplén megyei járásközpontok	20,6	18,2	-2,4
Sátoraljaújhelyi járás	23,5	20,9	-2,6
Pálháza	22,7	21,1	-1,6

Érettségi nélküli középfokú végzettséggel, mint legmagasabb iskolai végzettséggel rendelkezők aránya⁶⁹

Az országos és a megyei járásközpontok vonatkozásában, valamint a Sátoraljaújhelyi járásban és Pálházán is csökkent az érettségi nélküli középfokú végzettséggel rendelkezők aránya, de eltérő mértékben. A települési csökkenés mértéke megfelel az országos átlagnak.

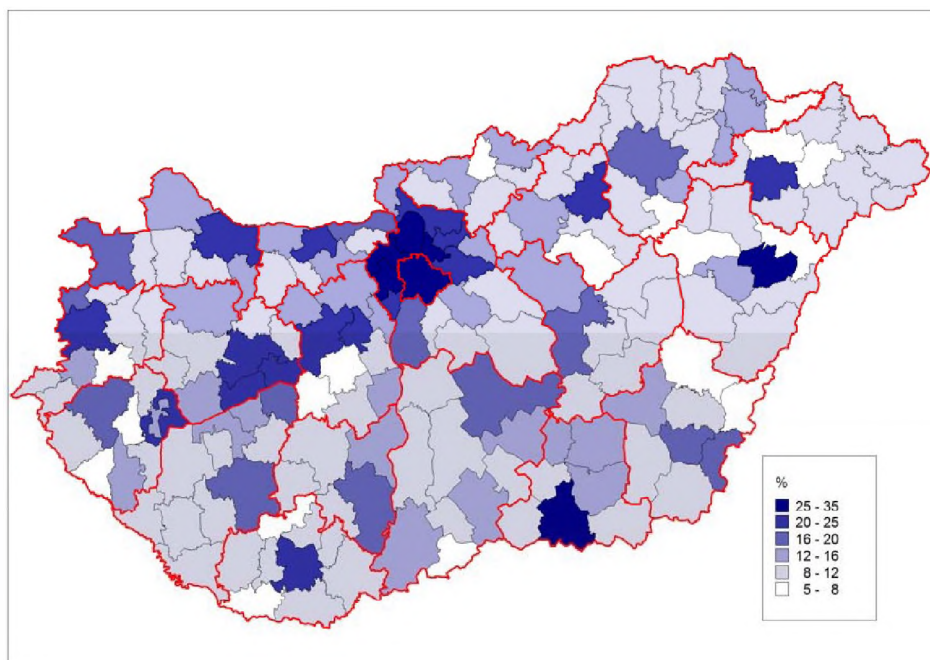

17. ábra: Érettségivel, mint legmagasabb iskolai végzettséggel rendelkezők aránya⁷⁰

⁶⁹ Forrás: TelR, saját szerkesztés

⁷⁰ Forrás: TelR, saját szerkesztés

A felsőfokú végzettségük terén Pálháza némileg elmarad mind az országos, mind a megyei járásközpontok átlagától. A járási átlaggal 2001-ben csaknem azonos volt a diplomával rendelkezők aránya, ám 2011-re a járási átlagot meghaladta Pálháza úgy a 7 éves és idősebb, mint az aktív korú lakossághoz viszonyított arányban. A számadatok vonatkozásában úgy tűnik, Pálháza munkaerőpiacának diplomásokat felszívó képessége mintegy ötödével marad el az ország és a megyei járásközpontok hasonló jellemzőjétől.

Diplomával rendelkező népesség aránya, 2011⁷¹

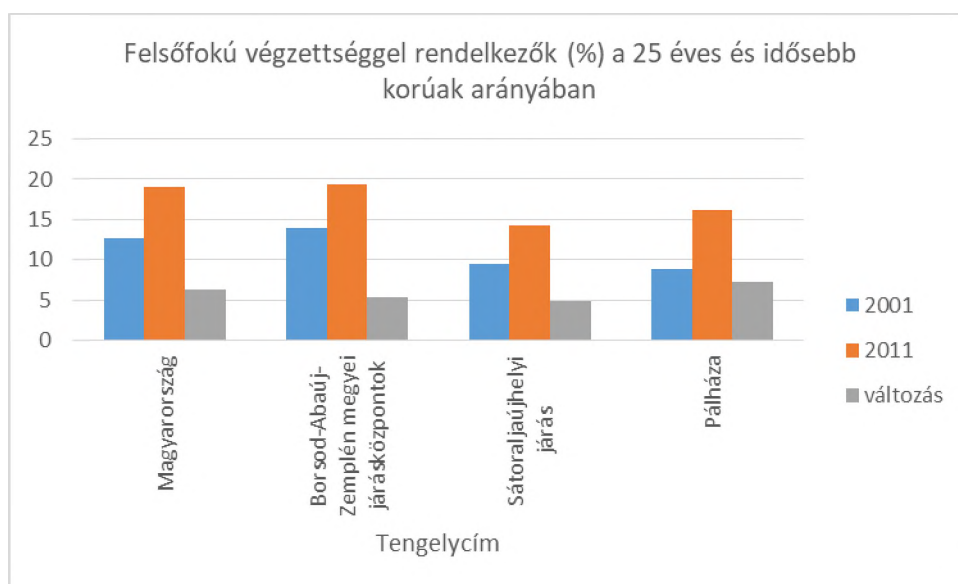
A diplomások számának/arányának változása minden esetben pozitív irányú, azaz az a két népszámlálás között nőtt a diplomával rendelkezők száma, sőt a változás mértéke némileg meghaladja az országos átlagot, jelentősebb mértékben a megyei járásközpontok átlagát, és jelentősen a járási átlagot.

Felsőfokú végzettséggel rendelkezők (%)	a 7 éves és idősebbek arányában			az aktív korúak arányában		
	2001	2011	változás	2001	2011	változás
Magyarország	9,8	15,5	5,7	12,7	19	6,3
Borsod-Abaúj-Zemplén megyei járásközpontok	10,6	15,6	5	13,9	19,3	5,4
Sátoraljaújhelyi járás	7,2	11,3	4,1	9,5	14,3	4,8
Pálháza	6,8	13,7	6,9	8,9	16,1	7,2

Felsőfokú végzettségűek aránya⁷²

⁷¹ Forrás: Hives, 2014

⁷² Forrás: TelR, saját szerkesztés

18. ábra: Felsőfokú végzettségűek aránya⁷³

Összességében pozitív változás, hogy az aktív korú lakosság képzettségi szintje nőtt, ezzel együtt a maximum általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya csökkent a városban. A stratégiai kérdés az, hogy a településen működő folyamatok, erők képesek-e megállítani (esetleg visszafordítani) az érettségi nélküliek (a régi szakmunkásképzőt és OKJ-s tanfolyamokat végzettek) munkaerő-piaci leértékelődését, vagy szembe kell nézni azzal, hogy ez a csoport lényegében ugyanazt a munkaerő-piaci és társadalmi helyet foglalja el, mint a dinamikus csökkenő számú és arányú általános iskolát végzettek csoportja – csak éppen a képzési idejük nyúlik meg, és a képzési költségük növekszik.

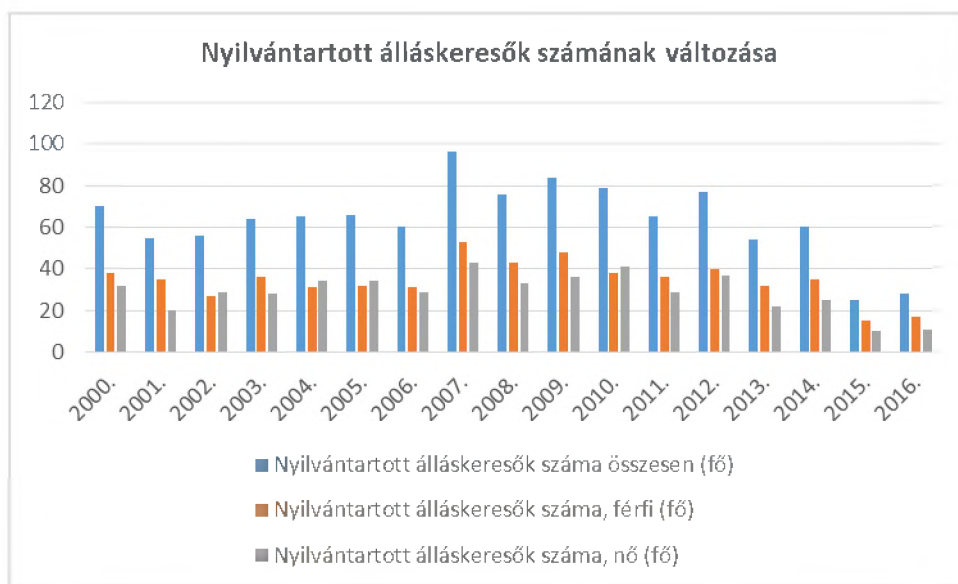
1.7.1.5. Munkanélküliség, foglalkoztatottság

A munkaerő-piaci sajátosságok alapvetően meghatározzák a lakosság szociális helyzetét, valamint egészségi és mentális állapotát, mivel a permanens foglalkoztatási problémák az abban élő emberek szinte mindegyikét érintő, állandóan meglévő feszültségek forrásai. A Munkaerő-felmérés adatai szerint 2013-ban Magyarországon a 15-64 éves népesség valamivel kevesebb, mint két-harmada volt jelen aktív munkakeresőként vagy foglalkoztatottként a munkaerőpiacon. A munkaerő-piaci részvétel javuló lendületet kapott az elmúlt években, s utoljára a 90-es évek elején volt ilyen magas.

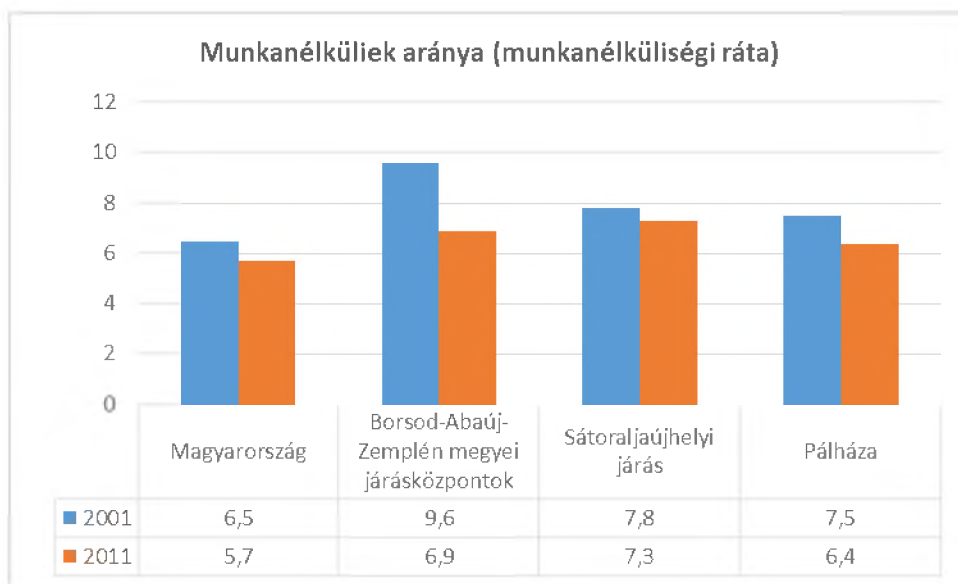
Ennek a munkavállalási korú népesség számának csökkenésén túl a legfontosabb oka, hogy az elmúlt években az aktivitás gyorsabban nőtt, mint a foglalkoztatottság, hiszen a válság és az azt követő gyenge konjunktúra megugró munkanélküliséget hozott, ami csak – a gazdasági fellendülés megindulásával - 2013. év második negyedétől kezdett jelentősebb mértékben csökkenni.

Emellett több lényeges, a munkakinálát növekedését ösztönző kormányzati intézkedés született, amelyek közül a legfontosabbak a nyugdíjbemenetel szigorítása (korkedvezményes nyugdíjazás lehetőségeinek csökkentése, a korhatár fokozatos emelése) és a rokkantnyugdíjak felülvizsgálata irányába tett lépések voltak. Továbbá a szociális segély (foglalkoztatást helyettesítő támogatás) munkavégzéshez kötése és ezzel párhuzamosan a közfoglalkoztatás megemelkedett volumene is fontos tényezőnek számított, illetve a válság hatására a korábban inaktív státuszúak munkakeresési aktivitása is megnőtt. (Munkaerő-piaci helyzetkép, NFSZ, 2013.) Az utóbbi években egyre erősödő szakemberhiány jellemzi a hazai munkaerőpiacot.

⁷³ Forrás: TelR, saját szerkesztés

19. ábra: Nyilvántartott álláskeresők számának változása⁷⁴

Pálházán a nyilvántartott álláskeresők száma az országos tendenciáknak megfelelően alakult az elmúlt években. A vizsgált időszak vonatkozásában 2000 és 2007 között lassú tendenciában, de összességében nőtt a munkanélküliek száma, 2007 óta pedig egy fokozatos, hullámzó csökkenés figyelhető meg, amely 2014 után jelentős csökkenésbe váltott át. A csökkenés mértéke 2001 és 2011 között Pálházán meghaladta az országos és a járási adatokat, csupán a megyei járásközpontokban tapasztalható csökkenés mértékétől maradt el jelentősebben.

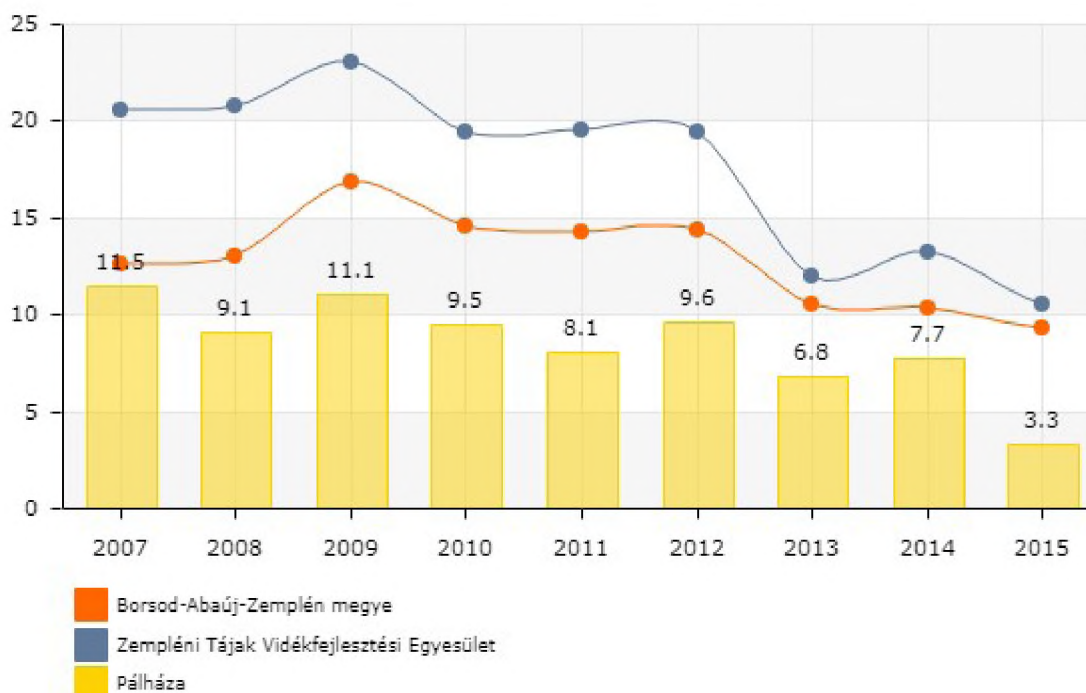
20. ábra: Munkanélküliek aránya⁷⁵

A munkanélküliségi rátának utóbbi években bekövetkező nagyobb mértékű csökkenése erős összefüggést mutathat a növekvő mértékű kivándorlással, amelynek kibocsátó területei elsősorban a nagyobb városok, mivel ezeken a helyeken élt a megfelelő végzettséggel és munkatapasztalattal rendelkező kivándorló népesség nagyobb tömege. Pálháza a maga perifériális helyzetével e szempontból védettebb lehet – a helyi munkaerőpiac

⁷⁴ Forrás: KSH T-Star 2016 TA⁷⁵ Forrás: TelR, saját szerkesztés

lehetőségei vélhetően kielégíti a helyben lakók igényét, illetve a város és térségének egyéb pozitívumai is kellőképpen ellensúlyozhatják a külföldi munkavállalásban rejlő lehetőségeket.

(c) 2018 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

21. ábra: Munkanélküliségi ráta⁷⁶

A javuló munkaerő-piaci mutatók mellett ugyanakkor figyelemmel kell lenni arra, hogy országos szinten a szegénységi adatok minden tekintetben romlottak. Ennek oka, hogy a munkanélküliségi és foglalkoztatási statisztika javulásában nagy szerepet játszó közmunka egyéb előnyei mellett hatástalannak bizonyult, mint aktív munkaerő-piaci intézkedés.

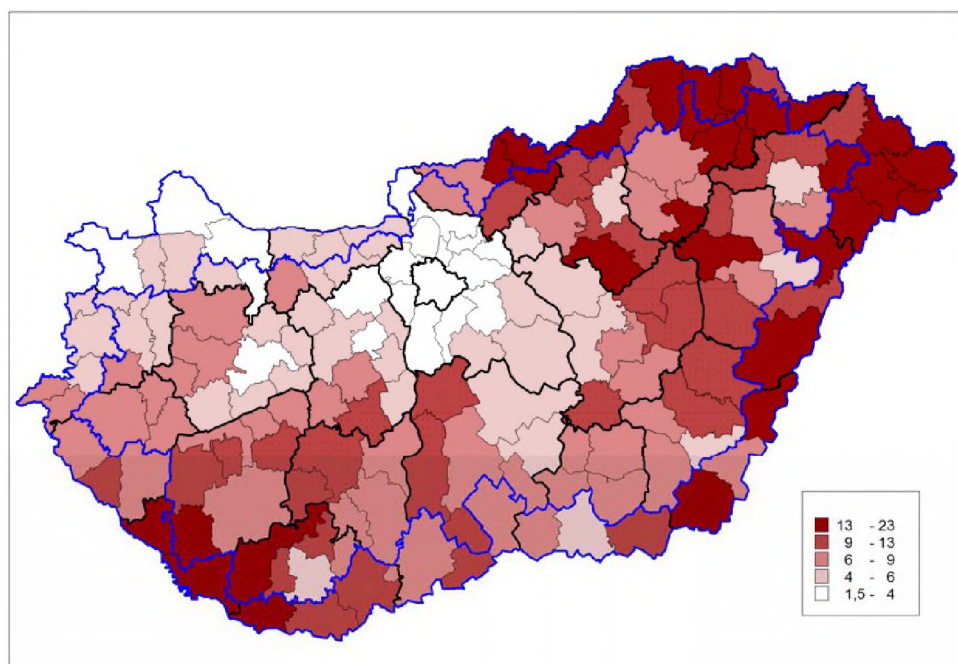
A közfoglalkoztatásból rendes munkába állók aránya országosan rendkívül alacsony (2013-ban 13 %), mivel a közmunka keretében végzett egyszerű és mezőgazdasági munkák nem fejlesztik a résztvevők azon készségeit, amelyekre napjainkban a munkapiacra szükség van (például problémamegoldó képesség).

Másrészt, a rendkívül alulfizetett közmunkásoknak kevesebb idejük marad a munkakeresésre és saját maguk átképzésére. További jellegzetessége a közmunkának az, hogy nem biztosít kiszámítható, az egész évet lefedő foglalkoztatást, így konzerválhatja a szegénységet.

Ezen kívül a munkanélküliségtől és a közmunkás-léttől függetlenül is létezik szegénység Magyarországon – a dolgozói szegénység az Eurostat legfrissebb adatai szerint már a foglalkoztatottak 9,3 százalékára volt jellemző 2015-ben (a társadalmi juttatások kézhezvételéle után is), ami a 2014-es 6,7 százalékhoz képest ötven százalékos növekedést jelent.

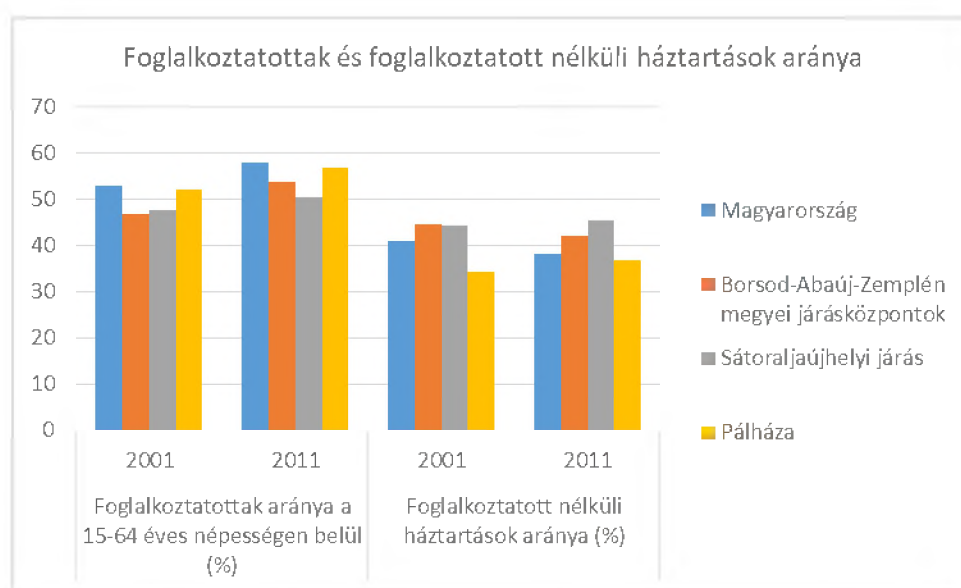
Pálháza lokalitását tekintve egy, a munkanélküliségtől súlyosan érintett régióban helyezkedik el, amely a településhálózat egymásra hatása miatt komoly hátráltató tényezőként lehet jelen.

⁷⁶ Forrás: TeIR, Leader Helyi Fejlesztési Stratégiák tervezését támogató alkalmazás

Munkanélküliségi ráta 2009-ben⁷⁷

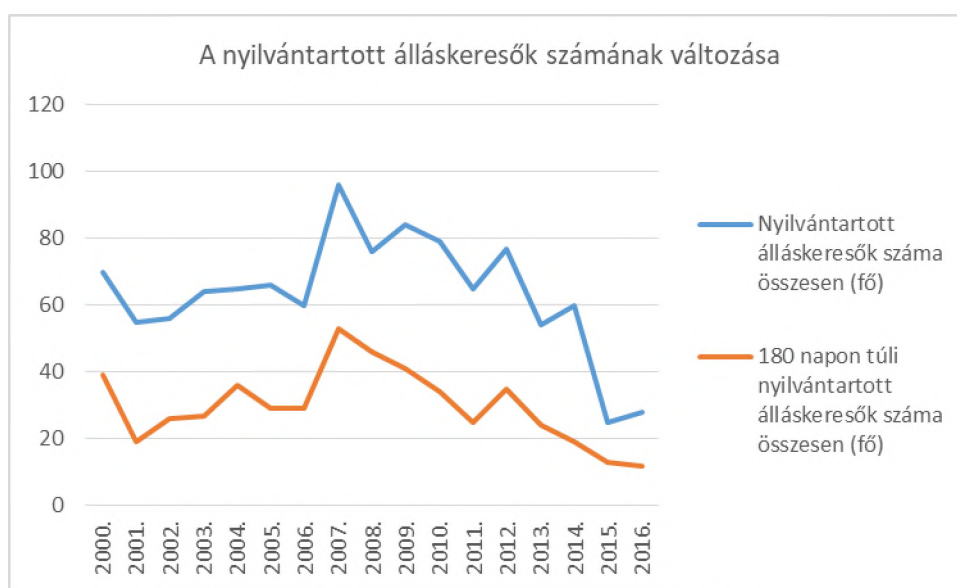
A hazai sajátosságok ismeretében lehet értelmezni a települési munkanélküliségi adatokat is. Míg korábban a munkanélküliség a szegénység szinonimája is lehetett volna, mára már csupán a szegénység töredékért felelős. Így a foglalkoztatottak arányának javuló tendenciái is – amelyek mindkét népszámlálás évében a járási és megyei adatokat meghaladó mértékűek, az országgal egyenértékűek voltak Pálházán – eltakarhatják a szegénységi terheket.

A szegénységi terhek becsülhető mértékéről ugyanakkor világosan árulkodik a foglalkoztatott nélküli háztartások aránya, amely ugyan Pálházán alacsonyabb, mint a járásban és a megyei járásközpontokban tapasztalható arány, de még így is közel 40 százalék, viszont a két legutóbbi népszámlálás között növekedést mutatott. Ez összefüggésben áll az előregedő népességgel, amelyen belül a csak nyugdíjasokból álló egy- és kétszemélyes háztartások aránya párhuzamosan növekszik az öregségi index változásával. Mindenesetre az kijelenthető, hogy Pálháza háztartásai a foglalkoztatási rátát tekintve lényegesen kedvezőbb helyzetben vannak, mint a környezetében található települések háztartásai, beleértve a megye járásközpontjait is.

22. ábra: Foglalkoztatottak és foglalkoztatott nélküli háztartások aránya⁷⁸⁷⁷ Forrás: Híves, 2014

A közfoglalkoztatás rendszere tehát egyfelől növeli a munkaerő-piaci aktivitást és csökkenti a nyilvántartott állás keresők számát, másfelől elfedi a társadalmi helyzetet. A nyilvántartott állás keresők száma Pálházán is dinamikusan csökken.

Ez a csökkenés a 180 napon túli nyilvántartott állás keresők számában már nem olyan erős, amely azért problémás, mert az első fél évben a munkanélküliséggel sújtott egyének könnyebben visszavezethetők a munkaerőpiacra, és a települési munkanélküliség igen alacsony száma mellett a tartós munkanélküliek aránya növekszik. Ugyanakkor ez a probléma nem olyan jelentős, tekintve az igen alacsony rátákat – sokkal inkább feltételezhető, hogy Pálházát is utolérte, vagy hamarosan utol fogja érni a gazdaság növekedését gátló, a már működő vállalkozások helyzetét nehezítő munkaerő-hiány (a képzettek szegmensében).

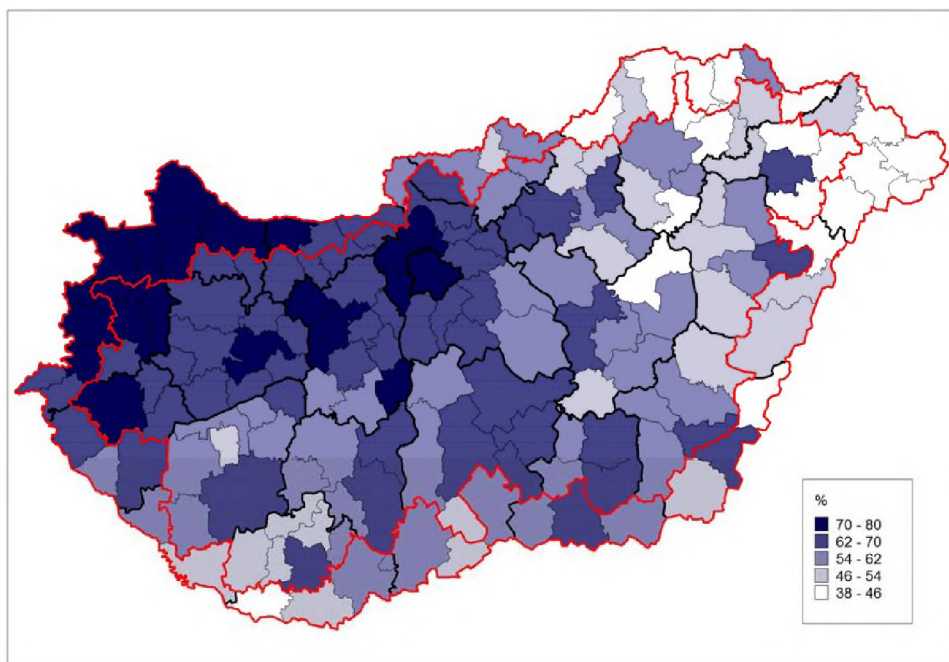
23. ábra: Nyilvántartott állás keresők számának alakulása⁷⁹

A területi statisztikai nagyképben jól látható, hogy a Pálháza térségére jellemző foglalkoztatottsági arány abszolút mértékét tekintve alacsony, noha az országos rátához viszonyítottan közepesnek számít (mivel a hazai foglalkoztatottság elmarad az EU átlagától, és a kívánatosnak tartott szinttől egyaránt).

A ráta szintje nehezen változtatható – akkor is, ha a foglalkoztatottsági arány növelésének gátja a munkalehetőségek hiánya, vagy a nem elég széles spektrumú kínálat (amely szelektíven néhány képesítésre irányul, de a képesítések többségének nem kínál reális elhelyezkedési modellt), és akkor is, amennyiben a területen jellemzően szegregátumokban élő, és erősen leszakadt szegény roma lakosságot érinti.

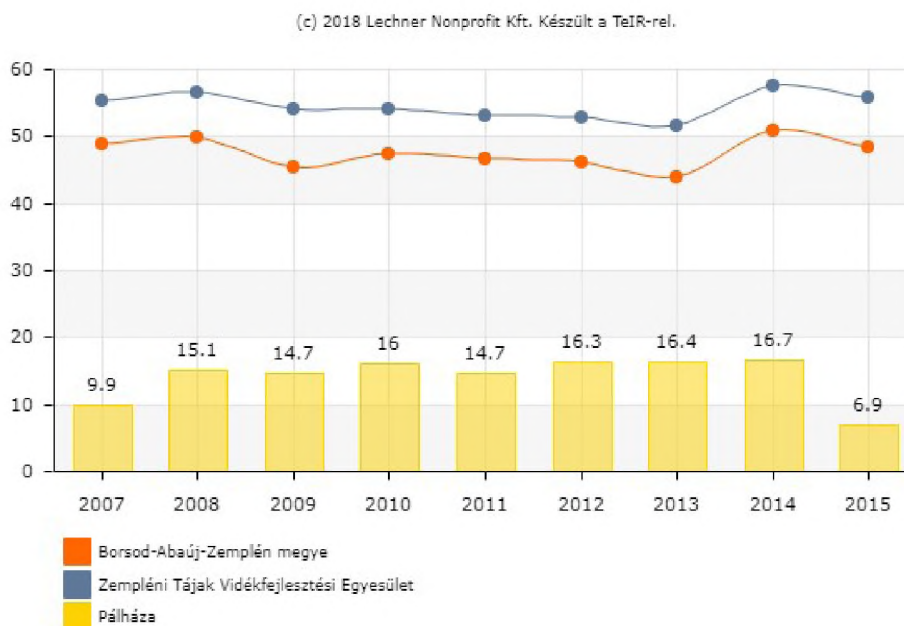
⁷⁸ Forrás: TelR

⁷⁹ Forrás: KSH T-Star 2016 TA

Foglalkoztatottsági arány 15-60 éves népességből kistérségenként, 2001⁸⁰

A munkaerő-piaci szempontból kifejezetten nehéz helyzetben lévő, legfeljebb 8 általános iskolát végzett, regisztrált munkanélküliek arányában a vonatkozó években Pálháza lényegesen kedvezőbb adatokkal rendelkezik, ahogy az az alábbi ábráról is világosan leolvasható. E tekintetben úgy tűnik, nem marad túl sok tennivalója a településnek.

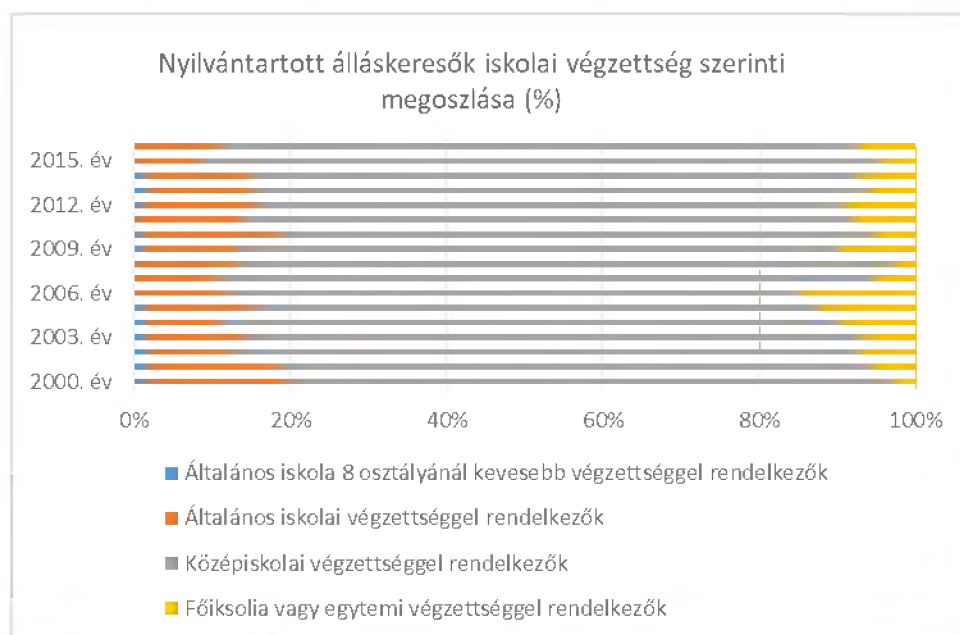
24. ábra: Legfeljebb 8 általános iskolát végzett regisztrált munkanélküliek aránya (%)⁸¹

Az álláskereső iskolai végzettség szerinti megoszlásában finom különbségek mutatkoznak meg az idősoros adatokban. Jól látható, hogy a közmunka tipikus megvalósulási formáiba gyorsan bevonható, legalacsonyabb végzettségűek aránya az idő előre haladtával csökken. Ebben természetesen közrejátszik az is, hogy a teljes

⁸⁰ Forrás: Hives, 2014

⁸¹ Forrás: TeIR, Leader Helyi Fejlesztési Stratégiák tervezését támogató alkalmazás

népességén belül is csökken az arányuk. Emellett némi növekedést követően csökkent a felsőfokú végzettséggel rendelkező, pálházai álláskeresők aránya. Ennek megfelelően ugyan közel változatlan a középfokú végzettségűek aránya, de az utóbbi években a többi kategória csökkenésének köszönhetően arányuk nőtt.

25. ábra: Nyilvántartott álláskeresők iskolai végzettség szerinti megoszlása⁸²

Nagyon fontos mutató a pályakezdők elhelyezkedési nehézségeit szemléltető pályakezdő álláskeresők aránya az összes álláskereső arányában, amely a szakértők szerint XXI. század munkanélküliségének talán legfontosabb mutatója. A mutatónak két vonatkozási területe van. Egyfelől megmutatja, hogy Pálházán nagyon magas a munkaerő-piaci karrierjüket nem, vagy késve elkezdő aránya, az összes álláskereső csaknem ötödét teszik ki! E tekintetben külön figyelmet érdemel, hogy ez az arány messze meghaladja a járási, megyei és országos adatokat még úgy is, hogy az idő előrehaladtával ezen szintek mutatói folyamatosan romlottak.

Ez a mutató másfelől a munkaerőpiac keresleti oldalának jelentős szűkülésére utal, mégpedig azért, mert a demográfiai trendeknek megfelelően egyre csökkenő létszámú belépő generációk produkálnak egyre növekvő mértékű munkanélküliséget. Másképpen: szűkül a gazdaság (még a gazdaságba csak bizonyos megkötésekkel besorolható közfoglalkoztatás beszámításával együtt is), és ez a szűkülés jelentősebb a demográfiai csökkenésnél is. Kivéve Pálházát, ahol a gazdaság szűkülése egyenértékűnek mutatkozik a generációk fogyatkozásával – bár az alábbi adatok nem térnek ki azokra a pályakezdőkre, akik (megfelelő) helyi lehetőségek híján a végzettségük megszerzése után nem tértek vissza a településre, vagy a hazaérkezést követő rövid időn belül elhagyták azt.

Mutató	Év	Pálháza	Sátoraljaújhelyi járás	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	Magyarország
Pályakezdő álláskeresők aránya	2002.	17,86	9,75	8,66	7,95
	2010.	17,72	11,81	10,68	9,00
	2016.	17,86	17,21	12,73	10,93

26. táblázat: Nyilvántartott álláskeresők csoportjai az összes álláskereső arányában⁸³

⁸² Forrás: KSH T-Star 2016 TA, saját szerkesztés

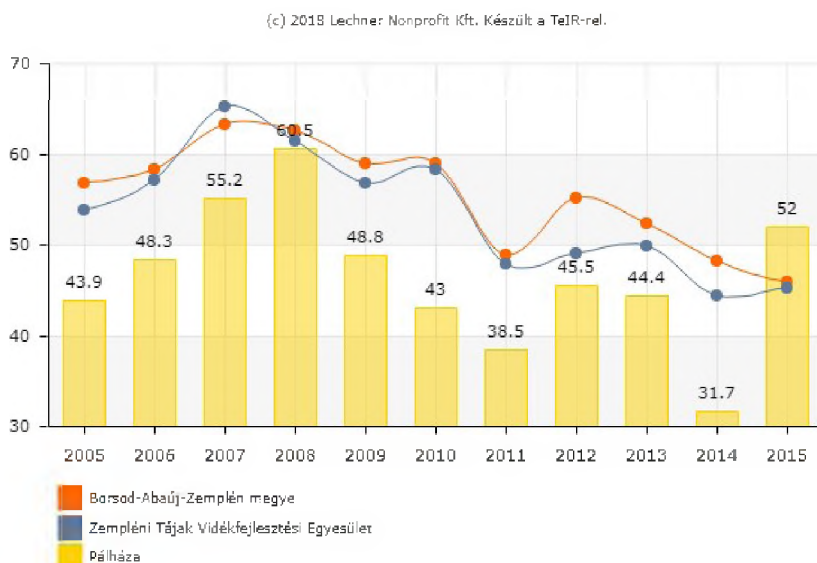
⁸³ Forrás: KSH T-Star 2016 TA, saját szerkesztés

Amennyiben a munkanélküliség abszolút értékét tekintjük, a kis lakossággal rendelkező Pálházán a munkanélküliek csoportja sem nagy. Ezen belül is öröndetes csökkenést mutat a tartós munkanélküliek két csoportjának száma is. A jelenlegi ráta az utóbbi években már olyan alacsony, hogy vélhetően akadályozza a település gazdasági fejlődését (miután a gazdasági prosperitást nem csupán a nagyon magas, hanem a nagyon alacsony munkanélküliségi ráta is akadályozza, rugalmatlanná téve a munkaerőpiacot).

27. ábra: Tartós munkanélküliek (180 napon és egy éven túl nyilvántartott) számának változása⁸⁴

Az említett alacsony munkanélküliségnek tudható be az is, hogy aki ma Pálházán munka nélkül van, annak több, mint fele tartós munkanélküli – messze meghaladva ezzel a térség egyéb szintjeinek adatait. Ez alapvetően abból fakadhat, hogy jóformán már csak a legnehezebben visszaintegrálható (vagy ténylegesen vissza nem integrálható) aktív korúak maradtak munka nélkül a városban. A statisztika természetesen csak azokat a személyeket tartalmazza, akik a rendszerben álláskeresőként regisztrálva vannak, azaz munkát keresnek. Az inaktívak egy része nem kerül be a nyilvántartási rendszerbe.

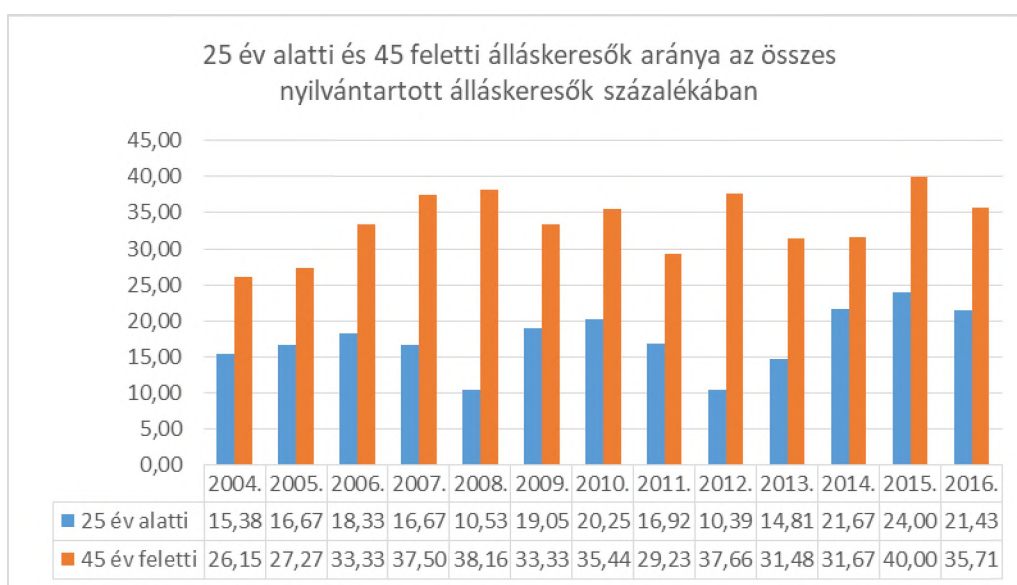
28. ábra: Tartós munkanélküliek aránya (%)⁸⁵

⁸⁴ Forrás: KSH T-Star 2016 TA, saját szerkesztés

⁸⁵ Forrás: TeIR, Leader Helyi Fejlesztési Stratégiák tervezését támogató alkalmazás

A pályakezdekők helyzetének fokozatos romlását jól szemlélteti az idősebb munkavállalói csoporttal (45 év feletti) való összehasonlítás is. Eszerint, amennyiben a trendekben nem történik változás, akkor a 25 év alatti korcsoport (melynek maximum egy 7 évnyi kohorsz, amely 16 év alatti része nincs is jelen a statisztikákban, a 16 év feletti alcsoportjának is eleinte nagyobb, majd kisebb része tanulói státuszban van, azaz nincs jelen a munkaerőpiacon) lassan megközelíti a 45 év felettieket (aki a jelenlegi nyugdíjkorhatári szabályozók szerint minimálisan 17-20 életévnyi kohorszt jelentenek).

Ez a pályakezdekők nehézségére utal, és mindamellett, hogy a szakirodalom kiemelkedően fontos problémának tekinti, Pálháza jövőjére is komoly kihatással lehet, hiszen a fiatal munkavállalók a legmobilibbak, akár van munkájuk (és jobbat szeretnének), akár nincs. Ez pedig a migrációs szívóerő növekedését predesztinálja a városban.

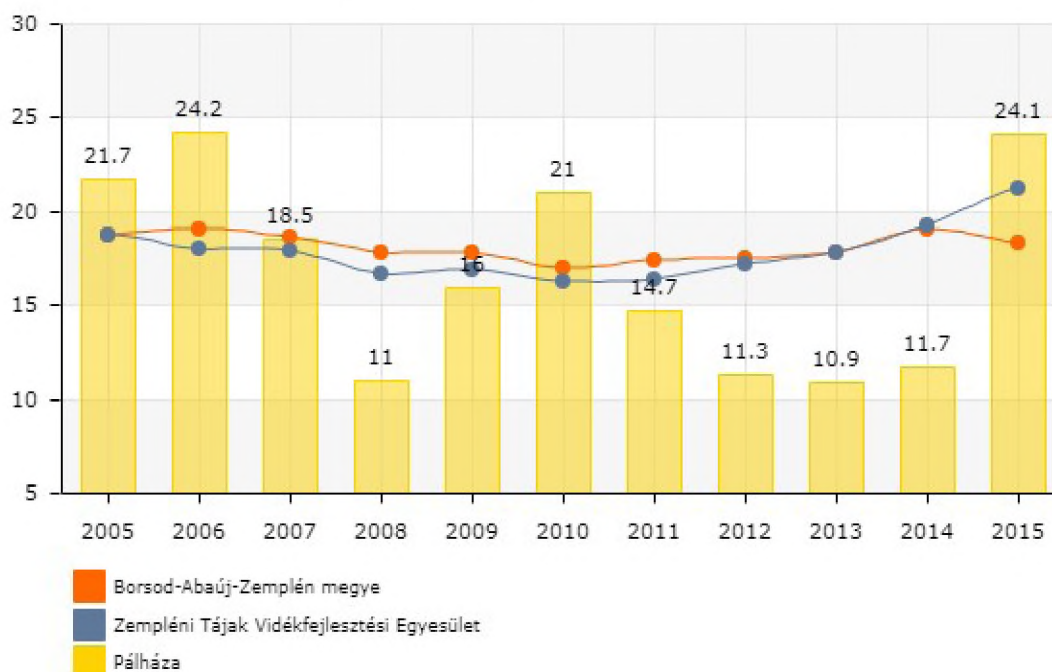
29. ábra: Nyilvántartott álláskereső korcsoportonkénti megoszlása⁸⁶

A migrációs szívóerő szerencsésebb esetben csak Pálháza közvetlen környezetére rántja ki a jövőben a fiatal munkavállalót vagy munkanélkülit. Ezt a forgatókönyvet valószínűsíti, hogy a TelR adatbázis szerint a város térségében jobbak a pályakezdekők lehetőségei, amelynek következtében alacsonyabb az arányuk a munkanélkülieken belül.

Amennyiben ez a forgatókönyv valósul meg, az elvándorló fiatalok gyakrabban visszatérhetnek Pálházára, hogy meglátogassák helyben maradó szüleiket, gondoskodjanak róluk (némi tehermentesítve ezzel a helyi ellátórendszerrel), és nagyobb az esélye annak, hogy esetleg megváltoztassák a döntésüket, és hazaköltözzenek. Amennyiben azonban a szívóhatás messzebbre repíti a helybéli fiatal (Budapestre, az Észak-Dunántúl fejlett gazdaságú régiójába, vagy külföldre), akkor ezek a lehetőségek jóformán bezáródnak, azok pozitív hatásával a helyben maradó közösség nemigen számolhat.

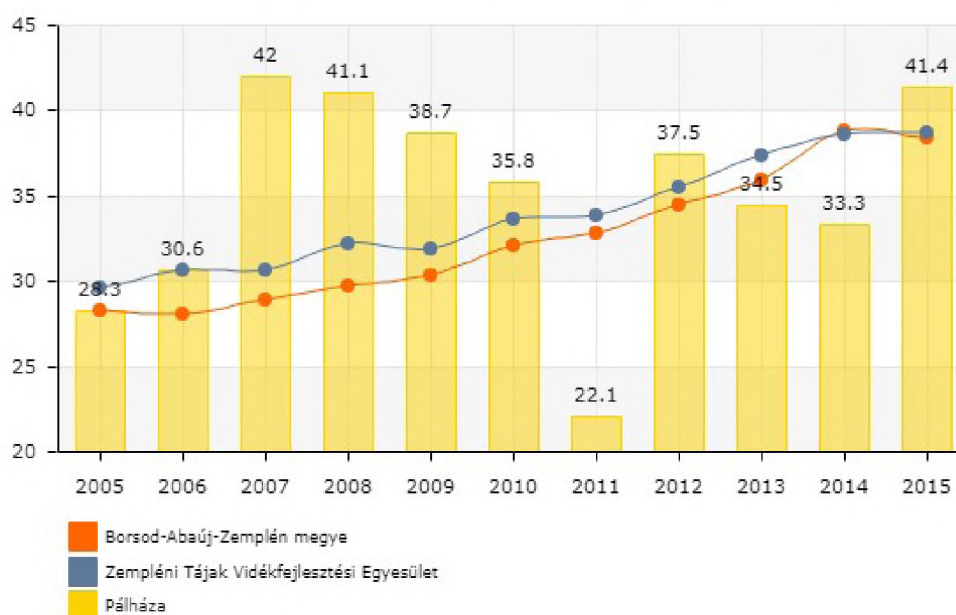
⁸⁶ Forrás: KSH T-Star 2016 TA, saját szerkesztés

(c) 2018 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

30. ábra: 25 év alatti regisztrált munkanélküliek aránya (az összes munkanélküli százalékában)⁸⁷

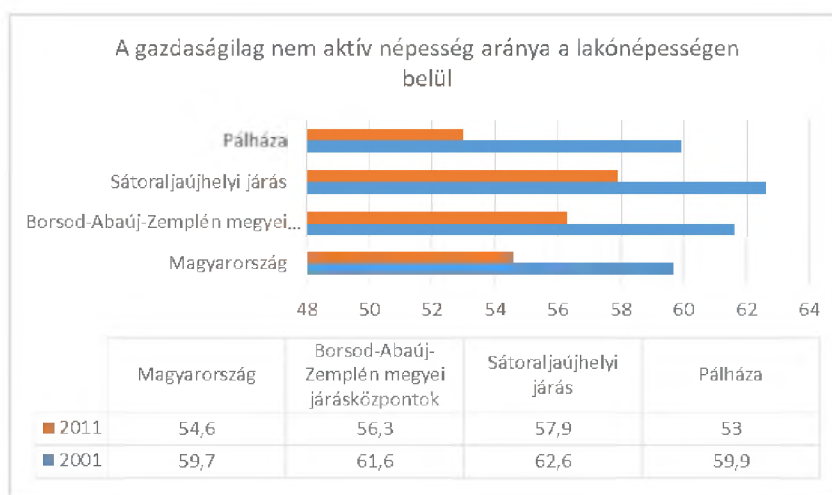
Az alacsony lakosságszámnak, és az abból következően (is) alacsony munkanélküliségnek köszönhetően a 45 év feletti regisztrált munkanélküliek aránya is jelentős ingadozást, hullámzást mutat. A térségi egyéb szintű adatok jól mutatják ennek a kategóriának dinamikus növekedését. A 45 év feletti munkanélküliség szempontjából igen magas kockázatú csoportnak számítanak, ugyanis állásuk elvesztése esetén az átlagosnál nehezebben tudnak újra elhelyezkedni, sőt, igen valószínű, hogy tartósan munkanélküliek maradnak.

(c) 2018 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

31. ábra: 45 év feletti regisztrált munkanélküliek aránya (az összes munkanélküli százalékában)⁸⁸⁸⁷ Forrás: TeIR, Leader Helyi Fejlesztési Stratégiák tervezését támogató alkalmazás⁸⁸ Forrás: TeIR, Leader Helyi Fejlesztési Stratégiák tervezését támogató alkalmazás

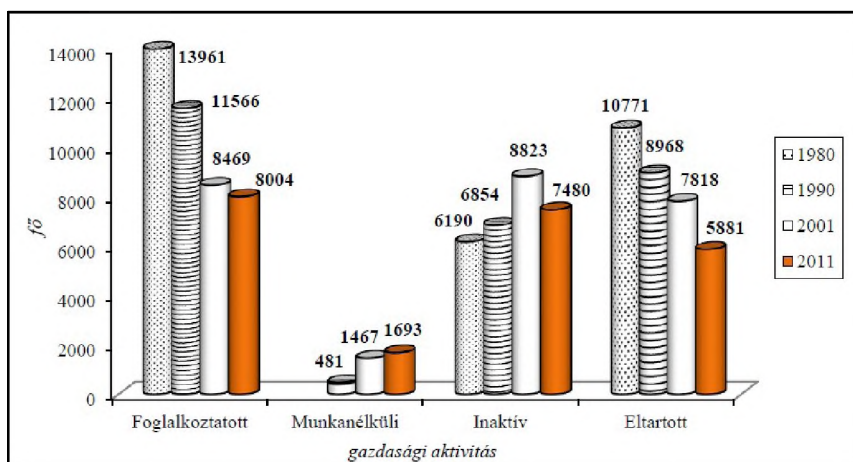
A gazdasági aktivitás fogalma kortól függetlenül, magába foglalja mindkét nemhez tartozó mindazon személyeket, akik munkát végeznek a gazdasági javak és a szolgáltatások területén, egy meghatározott időszak alatt – beleértve a munkanélkülieket is. Gazdaságilag nem aktívak az aktív koron aluli személyek (jelenleg 16 év); az aktív korhatár feletti, de oktatási intézményekbe járók; a háztartásbeliek; a nyugdíjasok és a más okból inaktív személyek (pl. rokkantság, gyás, gyed stb.).

Az adatokból jól látható, hogy Magyarországon jelentős mértékben lecsökkent a nem aktív népesség aránya a két legutóbbi népszámlálás között, azaz ezzel párhuzamosan megnőtt a gazdasági aktivitás. Az országos változással párhuzamosan a megyében, a Sátorajújhelyi járás központjaiban, és Pálházán is hasonló folyamatok játszódtak le.

32. ábra: A gazdaságilag nem aktív népesség aránya a lakónépességben belül⁸⁹

Az aktivitási ráta azonban elrejtje azt a tény, hogy a csökkenő népességben még a növekvő aktivitás mellett is egyre kevesebb munkaképes fő tevékenykedik a munkaerőpiacon. Erről az alábbi ábra mutat meg számunkra releváns adatokat, a Sátorajújhelyi járás népességére vonatkozóan. Ez pedig annyit jelent, hogy a csökkenő térség vonzereje az újonnan betelepülő vállalkozásokat illetően (mert nem tud felmutatni elegendő potenciális munkavállalót számukra), illetve gyengül a megtartóereje a jelenleg üzemelő vállalkozások esetében (amennyiben humán erőforrás problémák prognosztizálhatók a jövőben, ha ugyan azok nincsenek jelen máris).

33. ábra: A Sátorajújhelyi járás népessége gazdasági aktivitás szerint (fő), 1980-2011.⁹⁰

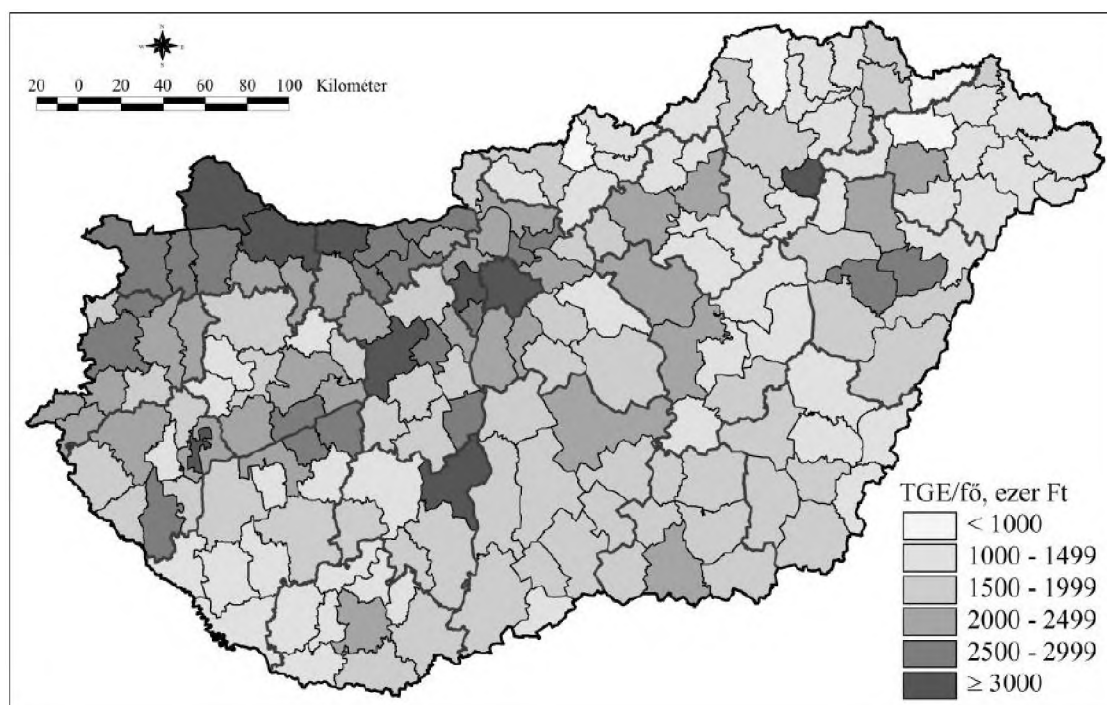
⁸⁹ Forrás: TelR, saját szerkesztés

⁹⁰ Forrás: Lenkey, 2016

1.7.1.6. Jövedelmi viszonyok

A jövedelmi helyzet szorosan összefügg a foglalkoztatottsággal és a termelékenységgel. A foglalkoztatottság értelemszerűen azt jelenti, hogy az aktív korú lakosság milyen arányban van jelen a munkaerő-piacon, azaz mennyi ember termel, és ennek a termelésnek a jövedelmekben realizálódó részét mennyien „viszik haza”. A termelékenység pedig azt jelenti, hogy az egy emberre jutó termelés mekkora – minél magasabb, annál több jut nem csupán a jövedelmekre, de az állami feladatok magas színvonalú ellátására is. A statisztikai adatok alapján hazánk esetében meglehetősen alacsony termelékenységet állapítanak meg a szakértők, ebből következően állhat elő az a helyzet, hogy a hazai szegények túlnyomó többségének van jövedelme, azaz dolgozik, mégsem tudja rendesen eltartani magát és a családját.

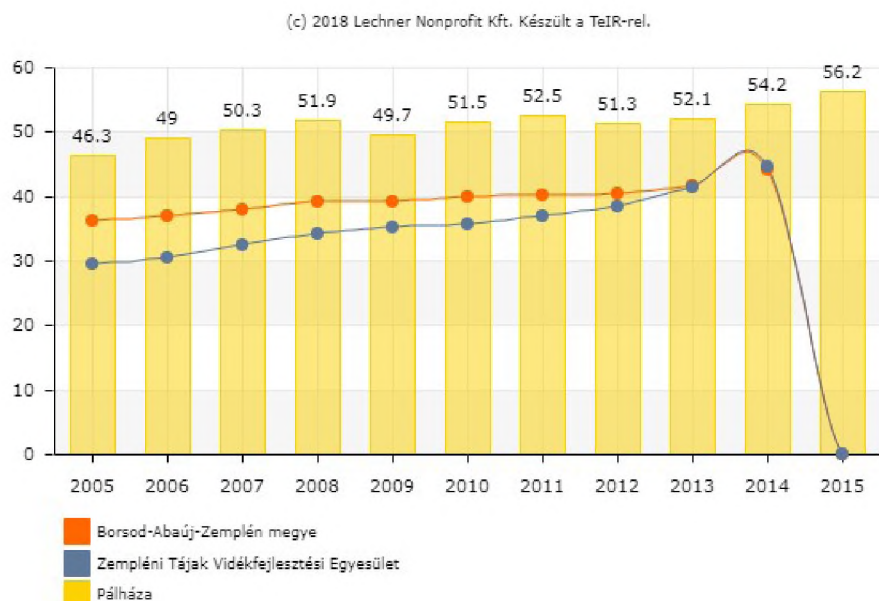
A területi statisztikai adatok szerint a Sátoraljaújhelyi kistérség gazdasági ereje országos viszonylatban közepesnek számít (1500-1999 ezer Ft/fő), nálánál gyengébb mutatóval jellemezhető kistérségek közé ékelődve (kivételt képez a Sárospatak, mint lokális centrum és térsége). A jelentős helyi gazdaságnak (erdő- és bányaművelés) köszönhetően Pálháza ugyancsak kiveszi a részét ebből a mutatóból.

A települési gazdasági erő egy lakosra jutó értéke a kistérségekben, 2011-ben, 1000 Ft⁹¹

Az adófizetők száma lényegében a munkaerő-piaci aktivitás növekedésével párhuzamosan növekszik. Hazánkban régóta kiemelt stratégiai cél az aktivitás növelése, ezáltal a korábban rendkívül rossz aktív/inaktív arány miatt az adóterhekre nehezedő nyomás enyhítése. A városra vonatkozóan kedvező kép rajzolódik ki a TelR adatbázis éves bontásban erre vonatkozó adataiból. Mind a járási, mind a megyei adatok változását figyelembe véve elmondhatjuk, hogy a 100 lakosra jutó adófizetők száma Pálházán kedvező képet mutat, hiszen mind az országos, mind a járási adatokat meghaladta a mértéke (2015 esetében adathiány figyelhető meg a térségi és megyei adók esetében). Pálházán tíz éven belül több, mint tíz százalékkal gyarapodott az adófizetők száz lakosra vetített száma, a 2006-os 49-ről, 56,2-re.

⁹¹ Forrás: Pénzes, 2014

34. ábra: 100 lakosra jutó adófizetők száma⁹²

Az egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem jelentős növekedése a két legutolsó népszámlálás között öröndetes, még az infláció hatását beszámítva is. Országos szinten ez az adat valójában igen nagy mértékben a legfelső jövedelmi decilis (a leggazdagabb egymillió), vagy még inkább ezen jövedelmi decilis legfelső 10, sőt, 1 százalékának (felső tízezer) az óriási jövedelem-növekményéből származik. Ezzel párhuzamosan igen széles társadalmi rétegek vásárló-ereje rendkívül alacsony, a napi fogyasztási cikkeken túl jóformán másra nem terjed ki – de arra is csak szűkölködve, nélkülözve.⁹³

Az egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem Pálházán 2005-ben és 2010-ben az országos átlagnak megfelelő volt. Ezzel messze magasabb értéket képvisel, mint a megyei, illetve a járási átlagok, amelyeket 70-110 ezer forinttal meghaladott. A város a mutató tekintetében 2014-re még nagyobb növekményt könyvelhetett el, amely immár az országos átlagot is meghaladta 60 ezer forinttal – mindemellett a járási átlagot 160 ezer forinttal, a megyei átlagot 190 ezer forinttal lépi túl. 2015-re ugyan csak megyei adat áll rendelkezésre az összehasonlításhoz, de ez is további növekményről számol be: az előző évi saját nivóhoz képest 60 ezer forinttal megemelkedett egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem immár 200 ezer forinttal haladta meg a megyei egy főre jutó jövedelemátlagot. Pálháza gazdasági prosperitásához nem fér kétség – ugyanakkor ez a mutató elfedi a jövedelemkülönbségeket, amelyek, akárcsak az országos viszonylatban, vélhetően nagyobb mértékben jelen vannak, mint korábban.

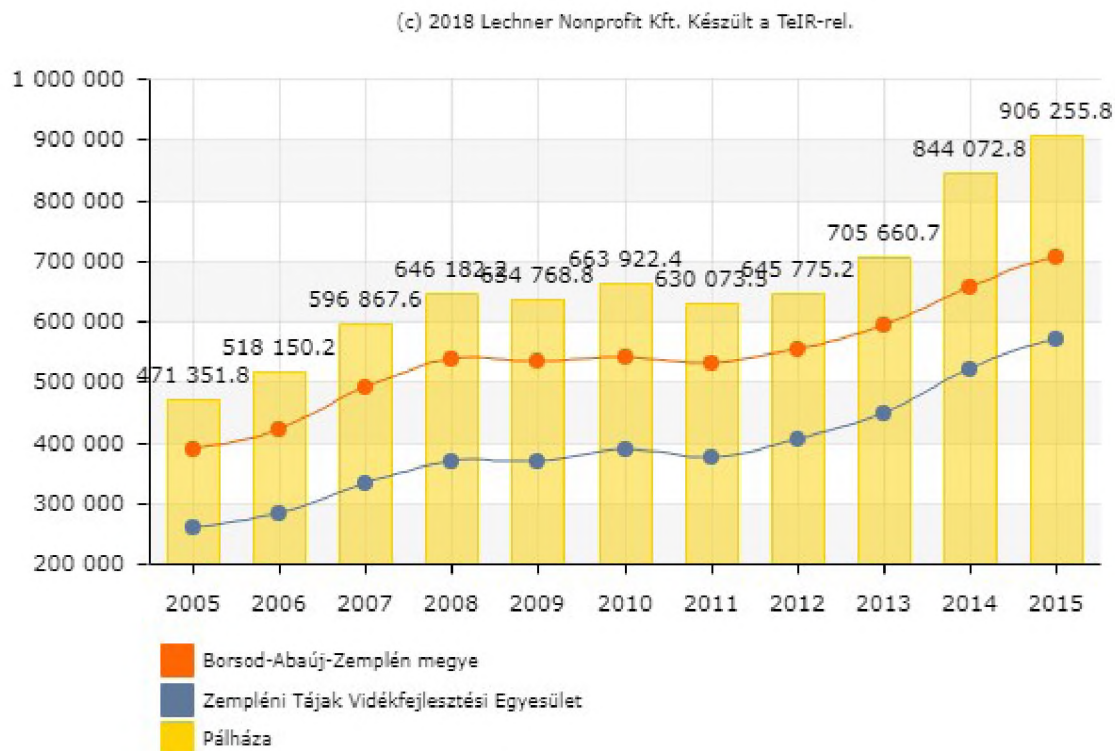
Egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem (Ft/év)	a teljes lakosságra vetítve			
	2005.	2010.	2014.	2015.
Magyarország	475 169,1	647 827,1	781 783,6	-
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	388 089,2	540 853,5	654 070,2	705 744,8
Sátoraljaújhelyi járás	408 504	551 279	683 986,6	-
Pálháza	471 351,8	663 922	844 072,8	906 255,8

Egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem (Ft/év) alakulása⁹⁴

⁹² Forrás: TeIR, Leader Helyi Fejlesztési Stratégiák tervezését támogató alkalmazás

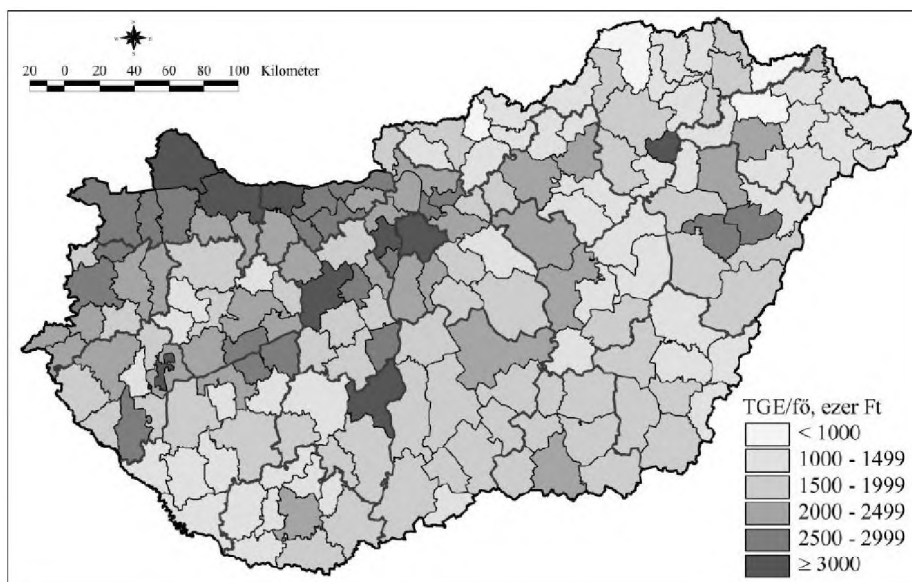
⁹³ Az Eurostat hármasszoros módszertana szerint készített számítások alapján három és félmillió ember él szegénységi küszöb alatt, illetve a KSH módszertan és háztartás-statisztikai adatállomány alapján a háztartások 25 százalékában élnek létminimum alatt az emberek Magyarországon.

⁹⁴ Forrás: TeIR, saját szerkesztés

35. ábra: Egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem (Ft/év) alakulása⁹⁵

A települési gazdasági erő számításakor a járás a 1500-1999 ezer Ft/fő mutatóval jellemezhető csoportba került, nálánál gyengébb mutatóval jellemezhető járások közé ékelődve (kivételt képez a Sárospatak, mint lokális centrum és térsége). Ezzel egy alsó-középkategóriás gazdasági erő körvonalazódik, melyből Sátoraljaújhely mellett Pálháza is kiemelkedik a helyi gazdasági jellemzők alapján.

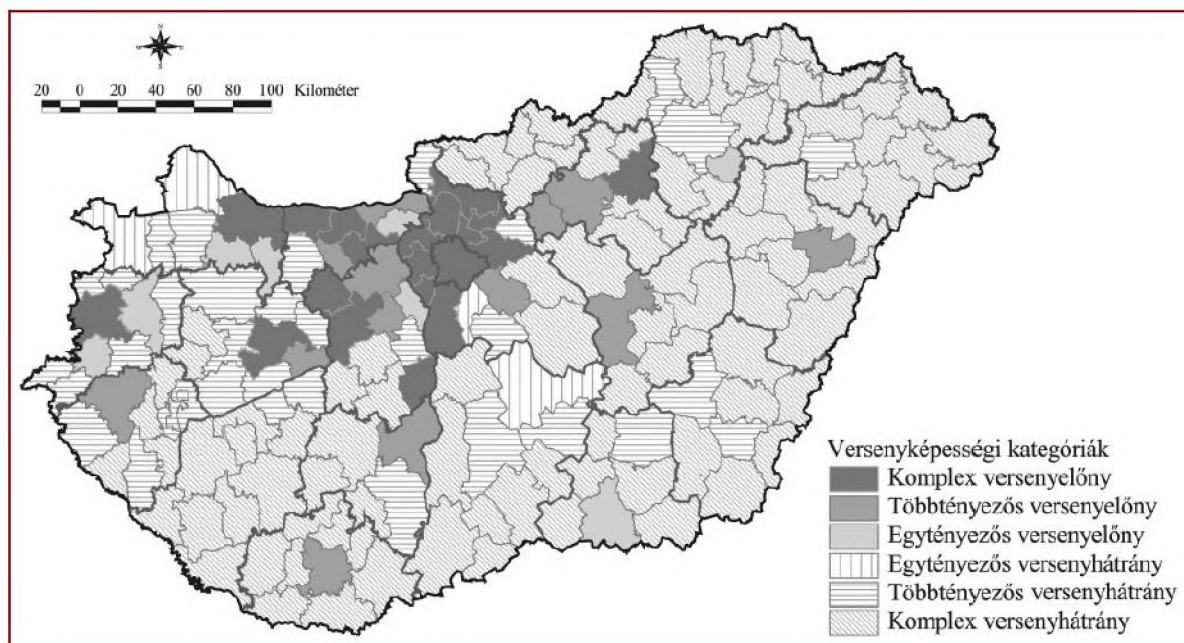

A települési gazdasági erő egy lakosra jutó értéke a kistérségekben, 2011-ben, 1000 Ft⁹⁶

⁹⁵ Forrás: TeIR, Leader Helyi Fejlesztési Stratégiák tervezését támogató alkalmazás

⁹⁶ Forrás: Pénzes, 2014

A kedvezőbb gazdasági erő indexet árnyalja a teljes térségre jellemző komplex versenyhátrány, amely a kedvezőtlen élömlenke-termelékenységi és foglalkoztatottsági pozíciót kombinálja a kedvezőtlen demográfiai pozícióval. Ebből a szempontból az ország legkisebb városa, Pálháza, a maga 1000 lakosával nem képes elkülönülten létezni, a térségi versenyhátrány a településre is erőteljesen kihat. Ez a hatás leginkább olyan formában prognosztizálható, hogy a meglévő gazdasági források mellé (melyek túlnyomórészt a település természeti adottságaira építenek, mint a bányászat, erdőművelés és a turizmus) igen alacsony valószínűséggel tudnak bevonni új forrásokat, kevéssé valószínű, hogy új gazdasági ágak jelennek meg, vagy, hogy ezek részaránya Pálháza gazdaságában számottevővé növekszik.

Versenyképességi kategóriák a kistérségekben, 2011-ben.⁹⁷

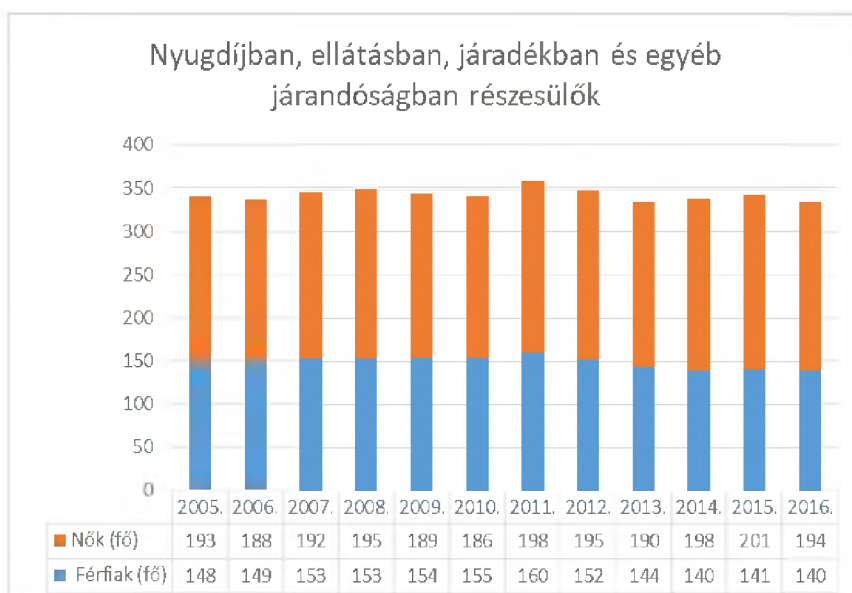
A jövedelmi viszonyok, a jövedelmi egyenlőtlenségek feltárása során nemcsak a foglalkoztatottak munkabérét, jövedelmét (vagy annak nem létét), az adózók számát kell vizsgálni, hanem a lakosság transzferekből (nyugdíjból és szociális ellátásból) származó bevételeit is.

A transzferekben – nyugdíjak, szociális ellátások, járadékok és egyéb járandóságok – részesülők száma és aránya úgy országosan, mint a megyében, járásban, és Pálházán is csökkent. Ez részben összefüggésbe hozható a növekvő aktivitási rátával, részben pedig azokkal a jogszabályi változásokkal, amelyek aktívan befolyásolták annak elbírálását, hogy ki, mikor, meddig és milyen mértékben részesülhet ezekben a transzferekben (pl. nyugdíjkorhatár felemelése, rokkantnyugdíjasok munkaerő-piacra való visszavezetése, a különféle segélyezettek számának csökkentése). A transzferekben részesülők számának csökkenése tehát értelmezhető úgy is, mint a rászorulóknak számának tényleges csökkenése – ami örömdetes –, de úgy is, mint az állam folyamatos kivonulását a rászorulóknak támogatásából – amely anélkül, hogy a rászorulóknak számát ténylegesen csökkentené, a családokra, és a családokon keresztül közvetlenül a lakóhelyükre, azaz a településekre hárítja a terheket. Ez az értelmezési dilemma kisebb mértékben jelenik meg a nyugdíjasok számának csökkenésében (amely ugyan Pálházán nem jellemző, de országosan jelen van), viszont jól nyomon követhető rendszeres szociális segélyezettek, és kisebb mértékben a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményezettek számának csökkenésében.

Pálházán a nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma évek óta stagnál. A két nem biológiai sajátosságaiból következően a nők száma (190~200) átlagosan több, mint 20 százalékkal meghaladja a férfiak számát (140~160). Az idős nők esetében a legvégső életszakasz hosszabb-rövidebb özvegyiséggel – gyakran egyedül éléssel – társul. Vélhetően az országos tendencia, miszerint az egyszemélyes háztartások száma és aránya jelentősen megnőtt (1990 és 2005 között 24%-ról 29%-ra, 2005-ben 1 millió 163

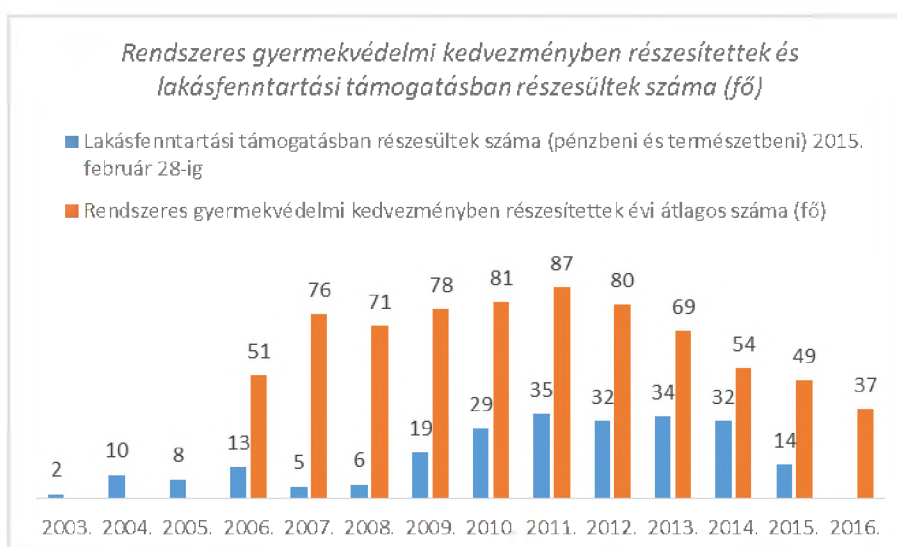
⁹⁷ Forrás: Pénzes, 2014

ezer háztartás tartozott ebbe a típusba, és a lakosság 12%-a egyedül élt) Pálházán is hasonlóképpen alakult. Az egyedül élők kétharmada pedig nő, sőt 70 éves kor fölött már minden második nő egyedül él, és döntő többségük özvegy. Ez jelentősen befolyásolja a szociális ellátórendszerrel szemben támasztott szolgáltatási és gondozási szükségleteket. A magukra maradt idők gondozási szüksége jelentősen megnő.

36. ábra: Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságokban részesülők száma⁹⁸

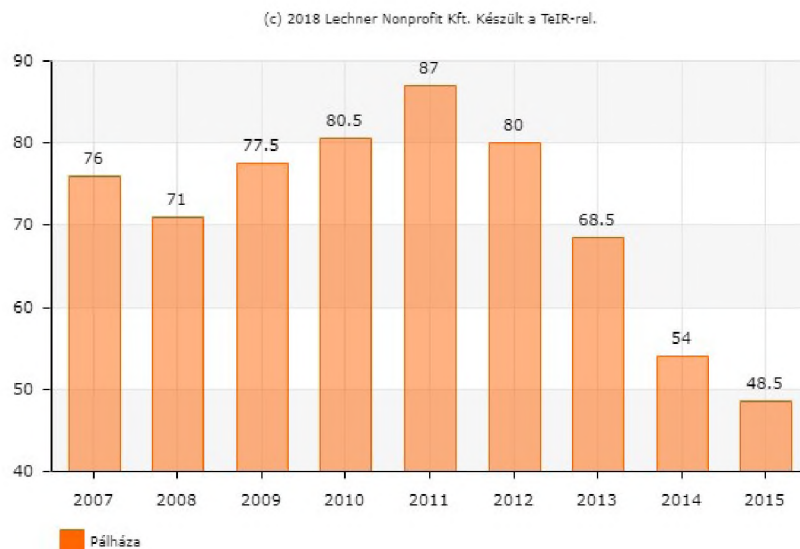
A rászorultsági alapon adható rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény és lakásfenntartási támogatás tekintetében Pálházán 2011-ig folyamatos emelkedés volt tapasztalható. Tekintve az alacsony lakosságszámot, ezen belül a kirívóan alacsony gyermekszámot, az éveken keresztül 70-80 főt érintő rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény a szegénység és az ahhoz kapcsolódó problémák hangsúlyos jelenlétére utal. 2011-et követően a kedvezményben és támogatásban részesültek száma folyamatos csökkenést mutat, azonban azt tudni kell, hogy ez nem a probléma csökkenésének tudható be, hanem a kormányzati szándéknak megfelelő változások tükröződnek Pálházán is abban, hogy a korábbinál kevesebb rászoruló jut hozzá ezekhez a forrásokhoz. Bizonyos mértékű csökkenés természetesen betudható demográfiai okoknak is (gyermekszám csökkenése), és a legszegényebbek helyzetét stabilizáló (egyben a szegénység egy újabb, némileg kedvezőbb szintjén konzerváló) közmunkaprogramból származó jövedelem is kiváltja ezeket.

37. ábra: Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek és lakásfenntartási támogatásban részesültek száma (fő)⁹⁹

⁹⁸ Forrás: KSH - T-Star 2016 TA

A TeIR adatbázis alapján készített ábra, amely a havi rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesültek adott évre viszonyított átlagos számát ábrázolja, szemléletesen mutatja be a kedvezményezettek számának csökkenését.

38. ábra: Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek átlagos száma (fő)¹⁰⁰

Pálháza a legutóbbi két népszámlálási év foglalkoztatási adatai alapján öt százalékponttal javította pozícióját. Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 éves) belül dinamikusabban csökkent, mint az országos és a járási, hasonló irányú csökkenés, bár alatta marad a megyei adatok pozitív változásának. Ugyanez a csökkenés a legrosszabb munkaerő-piaci helyzetben lévő, legfeljebb 8 általános iskolai végzettségűek esetében még magasabb, 7,1 százalékpont, amely szintén meghaladja az országos és a járási mutatókat, és csak kevéssel marad el a megyei mutatótól. A rendszeres munkajövedelem – érkezzon bármilyen forrásból –, rendkívül fontos az egyének önbecsülése, a családok életszínvonala szempontjából, és ezen a téren Pálháza előnyös változásokon ment keresztül.

Rendszeres munka jövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 éves) belül	2001	2011	változás (százalékpont)
Magyarország	36,9	33,0	- 3,9
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	54,3	46,3	- 8
Sátoraljaújhelyi járás	49,1	45,1	- 4
Pálháza	42,8	37,5	- 5,3
Legfeljebb ált. iskolai végzettségű, rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők (%) aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül	2001	2011	változás (százalékpont)
Magyarország	15,9	10,2	- 5,7
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	24,3	16,5	- 7,8
Sátoraljaújhelyi járás	20,5	14,4	- 6,1
Pálháza	12,4	5,3	- 7,1

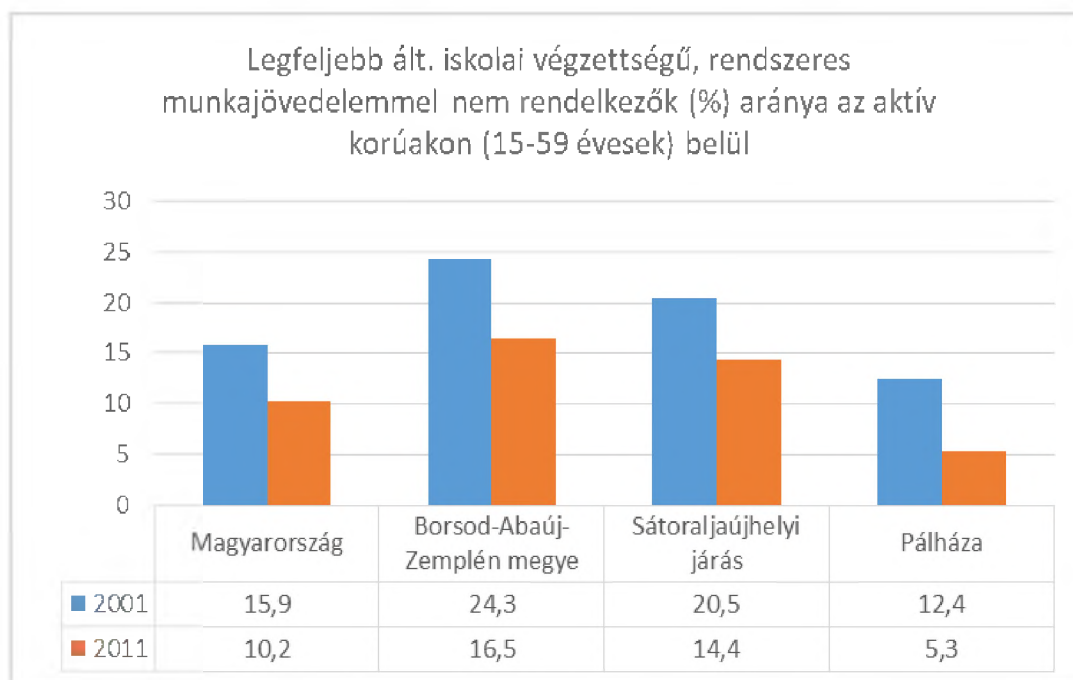
Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezőkre vonatkozó adatok változása¹⁰¹

⁹⁹ Forrás: KSH - T-Star 2016 TA

¹⁰⁰ Forrás: TeIR, Leader Helyi Fejlesztési Stratégiák tervezését támogató alkalmazás

A legutóbbi két népszámlálás között eltelt időben jelentős csökkenés volt tapasztalható a leginkább rizikósnek tekinthető társadalmi csoport, a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkező aktív korúakon belüli arányában. Ez az arány országosan, megyei szinten és a járásban is harmadával csökkent a vizsgált időszakban. Ezt meghaladó módon, több, mint 60 százalékkal csökkent ezen csoport aránya Pálházán. Egyébként ez az egyik legfőbb mutatója a települési szegregátumok kialakulásának.

A KSH a népszámlálás adatainak alapján azokat a területeket minősíti szegregátumnak (szegényszegregátumnak), ahol az aktív korú népességen belül a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya mindkét mutató esetében magasabb, mint 50%. Azokat a részeket pedig, ahol a lakosok számának legalább 40%-a ugyanezen rétegtípusú paraméterek szerint alacsony státusú, veszélyeztetettnek minősíti.

39. ábra: Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül¹⁰²

A deprivációs index a depriváció (komplex hátrányos helyzet) jellegzetesen többdimenziós és többmutatós fogalmának a mérésére szolgál. A brit módszertant követve, de a hazai sajátosságokhoz igazítva a fenti ábra alapjául szolgáló 2011-es kistérségi vizsgálathoz Péntes (2014) a következő mutatókat vette figyelembe:

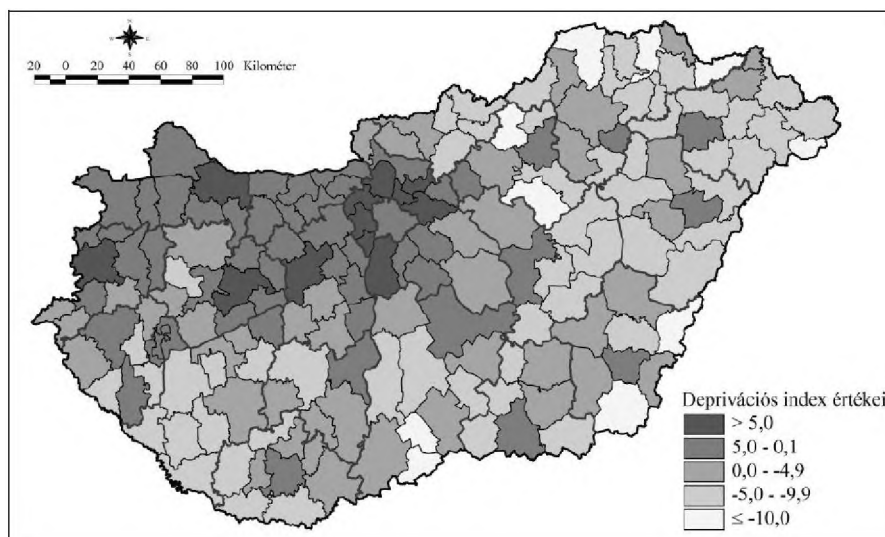
- munkanélküliek aránya;
- foglalkoztatott nélküli háztartások aránya;
- komfort nélküli lakások aránya;
- átlag adózott jövedelem havonta egy állandó lakosra;
- SZJA adófizetők a 15-64 éves korosztály arányában;
- legalább középfokú iskolai végzettségűek a 25-x népesség arányában;
- 100 fő 60 év felettire jutó 15 év alatti (fiatalodási index) (Péntes, 2014).

¹⁰¹ Forrás: TelR, saját szerkesztés

¹⁰² Forrás: TelR, saját szerkesztés

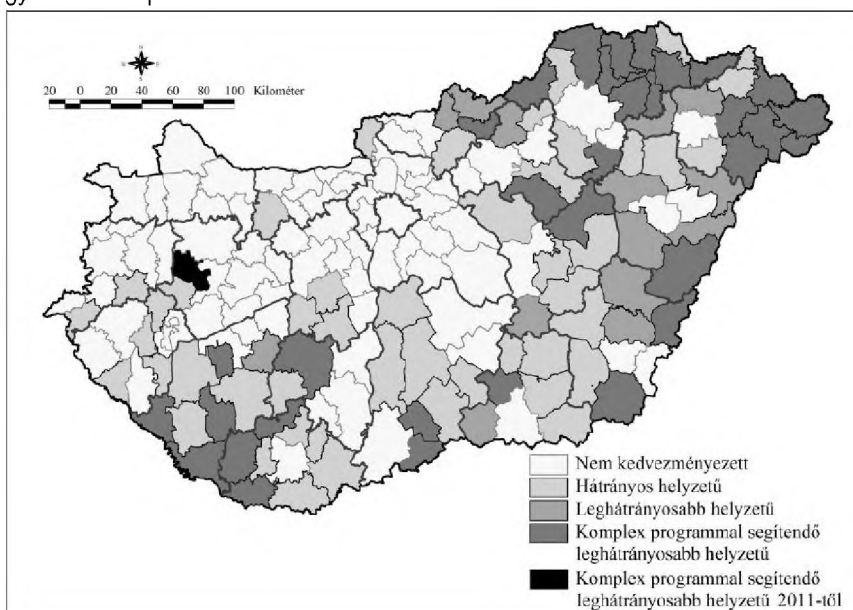
Ez alapján jól látható, hogy az ország észak-keleti és keleti része (a délnyugati határszéllal együtt) magas deprivációs index-szel jellemezhető. Ezen belül a Sátoraljaújhelyi járás – ahogy az már korábban, más mutatók esetében is láttuk – szígeszerűen emelkedik ki környezetéből.

Ugyan Pálháza esetében nem számoltunk külön deprivációs indexet, de a korábban tárgyalt hasonló mutatók alapján kijelenthető, hogy Pálháza (ahogy Sátoraljaújhely is) szintén kiemelkedik a járási nívóból.

A térségi deprivációs index a kistérségekben 2011-ben¹⁰³

A fentiek alapján nem meglepő, hogy Pálháza „csupán” egy hátrányos helyzetű kistérségben található, amely egy komplex programmal segített LHH-s tájegység szívében helyezkedik el. A viszonylagos kedvező helyzet pozitívumait tehát nem kis részben vissza tudja fogni a Pálházát szélesebb sávban körbe ölelő depressziós térség. Ennek demográfiai és gazdasági kockázatai mellett előnyös oldala is van: a gyengülő gazdaság mellett javul a természetes környezet állapota, amely kedvezően hathat a (főleg belföldi) turizmusra – ennek a turizmusnak a hasznát pedig a környékénél fejlettebb Pálháza nagyobb eséllyel tudja saját bevételeire fordítani, mint a mégoly kiváló turisztikai desztinációkkal bíró, de elmaradottabb gazdaságszerkezetű, kedvezőtlenebb demográfiájú hegyközi kistelepülések.

A területfejlesztés kedvezményezett térségei 2007-ben, illetve 2011-ben¹⁰⁴

¹⁰³ Forrás: Pénzes, 2014

1.7.1.7. Életminőség

Az életminőséget egyszerre határozzák meg az objektív és a szubjektív körülmények, mutatók, amelyek eltérő hatást gyakorolnak a különböző életkori csoportokra, vagy akár társadalmi csoportokra. Jelen dokumentumban az objektív tényezőkre kell összpontosítani. Az objektivitás szempontjából jó megközelítést nyújt az Eurobarometer, amely az alábbi 8+1 dimenzióban definiálja és méri rendszeresen (háromévente) az EU tagállamok állampolgárainak életminőségét:

1. Anyagi és életkörülmények (jövedelem, fogyasztás és anyagi helyzet)
2. Produktív vagy fő tevékenység
3. Egészség (betegstatisztikák és felmérések, ADL, SMT, Euro-D, CASP)
4. Oktatás
5. Szabadidő és társas kapcsolatok
6. Gazdasági és fizikai biztonság
7. Kormányzat és alapvető jogok
8. Természet és lakókörnyezet
- +1. Összességében az élettapasztalat

Az Eurobarometer vizsgálatok által sztenderdizált modell használhatóságát jelen esetben az korlátozza, hogy az nagymintás, reprezentatív, kérdőíves felméréssel kombinált, statisztikai adatgyűjtésen alapul, melyek Pálháza esetében csak részben állnak rendelkezésre. Arra ugyanakkor alkalmas, hogy az egyes dimenziókhoz kapcsolható adattartalmakat komplexen értelmezzük. A 8+1 dimenzió számos ponton kapcsolódik a korábbi, illetve az ITS-ben tematikusan később következő adatokhoz és elemzésekhez, melyek ismétlésétől ezen a ponton eltekintünk.

A 8. dimenzióhoz kapcsolódóan érdemes arra fókuszálnunk, hogy a környezet - és természetvédelem ezen magas tájéztétikai és környezeti értékekkel rendelkező térségben igen nagy hangsúlyt kell, hogy képviseljen, ugyanis a természet hosszú időn keresztül megőrzött egyensúlyának elmozdulása visszafordíthatatlan környezeti károkat eredményezhet. A tájegység környezetterhelése összességében alacsony, viszont a térség nagyobb településeinek terjeszkedése és az ide települt vállalkozások tevékenységük végzése során konfliktushelyzetek alakulnak ki, emiatt fontos feladatként jelenik meg a védett tájrészeknél és közvetlen környezetükben lévő települések fejlesztésének összehangolása a táj- és természetvédelem fenntartható fejlesztésével.

A térség értékes táji adottságú területeinek jelentős része – fekvéséből és infrastrukturális ellátottságából adódóan – még viszonylag érintetlennek mondható, a kezelők a megelőző tevékenységekre, a terhelhetőség és a fenntartható fejlesztés elvének figyelembevételére nagy hangsúlyt fektetnek. Fontos környezeti hatást képviselnek a bányászkodáshoz szükséges beavatkozások eredményei is, ezekhez ugyanis egyrészt a megszűnt bányászati tevékenységek okozta utóhatások tartoznak, ezek általában tájsebek, rekultiválatlan elhagyott kőbányák, másrészt pedig a jelenleg is folytatott bányaműveléshez kapcsolódó környezeti hatások. Ezek közül is kiemelkedő konfliktussal jár a Pálháza körzetében folytatott kiváló minőségű perlit bányászata, amely nagy területre kiterjedő közvetlenül is tapasztalható környezeti károkat okoz.

Alacsony komfort fokozatú lakások és lakott üdülők aránya (félkomfortos, komfort nélküli, szükséglakás) (%)	2001	2011
Magyarország	20,1	9,3
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	25,9	14,7
Sátoraljaújhelyi járás	25,2	12,2
Pálháza	19,2	7,2

Alacsony komfort fokozatú lakások és lakott üdülők aránya¹⁰⁵

¹⁰⁴ Forrás: Pénzes, 2014 - a 311/2007. (XI.17.) kormányrendelet és a 116/2011. (VII.7.) kormányrendelet alapján

¹⁰⁵ Forrás: TelR, saját szerkesztés

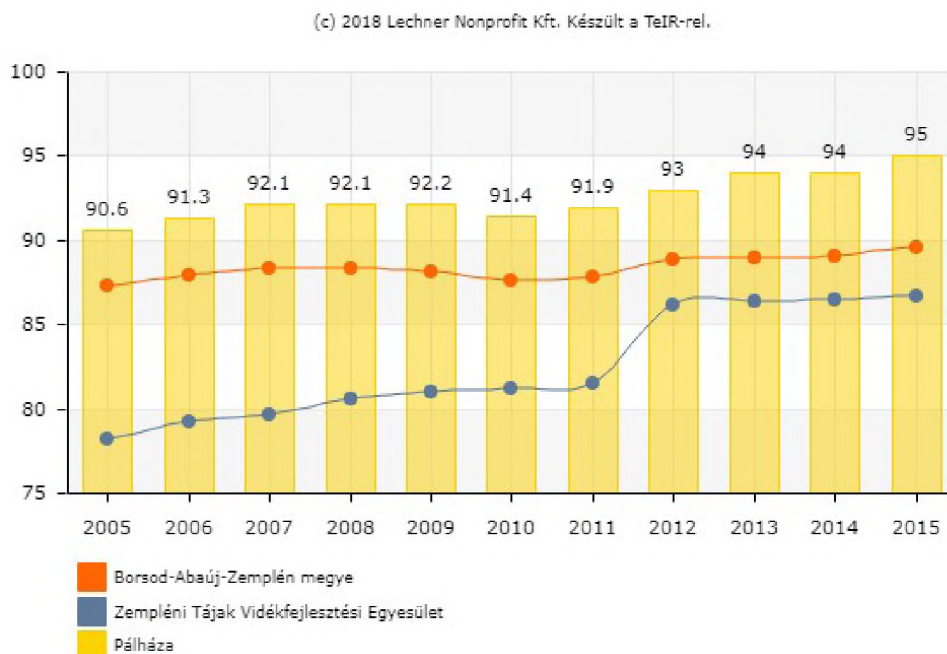
Az életminőség településfejlesztési szempontból jól megközelíthető a lakhatás viszonyait meghatározó adatok vizsgálatával, amely az Eurobarometer 8. pontjára illeszkedik. A lakásvizonyok egyik legalapvetőbb adata az aránya, amelyet a lakhatásra kevésbé megfelelő épületek – azaz az alacsony komfortfokozatú lakások, és a lakott üdülők – aránya ad ki a teljes lakásállományhoz viszonyítva.

Alacsony komfort fokozatú lakások aránya (félkomfortos, komfort nélküli, szükséglakás és lakott üdülő) 2001-ben az összlakás-állomány 19,2 százaléka volt, amely lényegében megfelel az az országos átlagnak (20,1%), egyben kedvezőbb képet mutat a megyei és a járási adatokhoz képest, melyek egyaránt 25 százalék felettiek.

A lakásállomány lassú modernizálódása mellett az előregedett társadalom demográfiai folyamatai következtében¹⁰⁶ 2011-re az alacsony komfortfokozatú lakások aránya Pálházán 7,2 százalékra csökkent, ami a vonatkozási területeknek megfelelő mértékű javulást mutat: az országos átlaggal (9,3%) nagyjából együtt mozog, a megyei és járási adatoknál 5-7 százalékkal jobb.

Ez a lakhatást tekintve jelentős életminőségbeli javulást mutat a városban, ugyanakkor a valós háttér folyamatok egy része miatt (idősek elhalálózása miatt megüresedett épületek) a tényleges javulás valójában kisebb mértékű (azaz közepes és magas komfortfokozatú lakások aránya úgy növekedett, hogy az azokban élő lakosok által élvezett komfortfokozat változatlan maradt).

A közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások aránya Pálházán 95 százalék (2015), amely öt százalékponttal megelőzi a megye területének fejlettségi szintjét, és tíz százalékponttal a járásét.

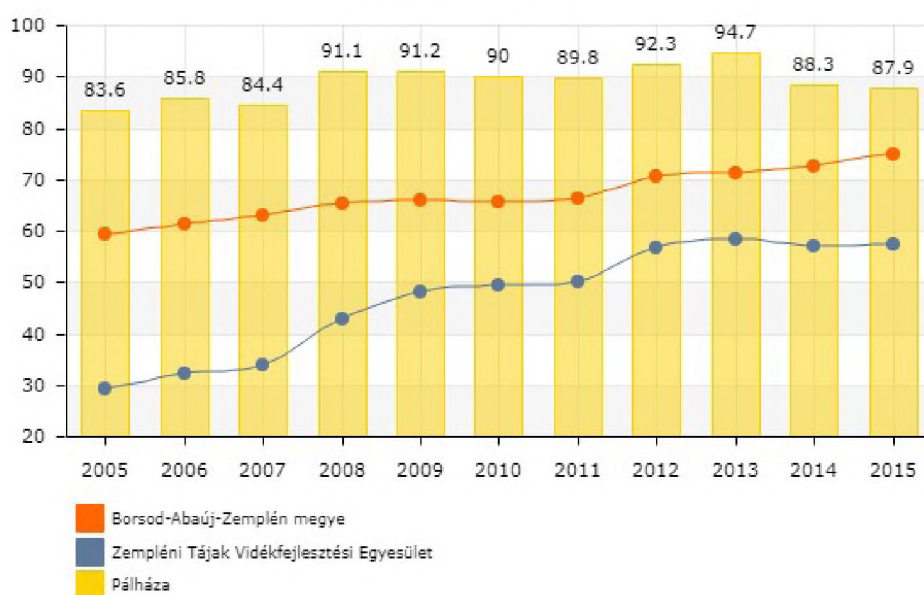
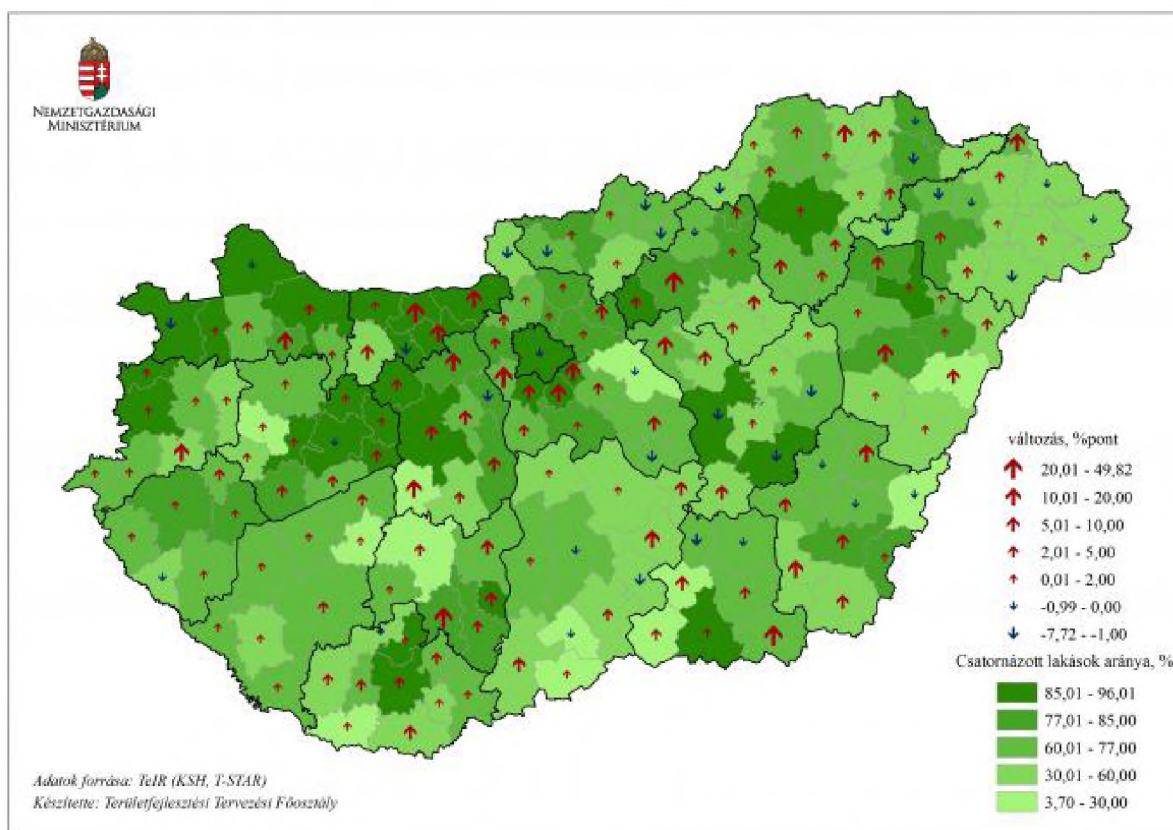
40. ábra: Közüemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások arányának változása¹⁰⁷

A csatornázottság adataiban is nagymértékű a javulás az elmúlt években – annak ellenére, hogy az utolsó két vizsgált évben a statisztika aránycsökkentést mutat, melynek természetét, okát az adatokból nem lehet kiolvasni (de legvalószínűbb az ebben az időszakban újonnan belakott épületek csatornázatlansága). Bár a csatornázottsági arány nem éri el a vezetékes ivóvíz ellátottságának mértékét, a 90 százalék körüli érték kifejezetten jónak mondható, nem csupán a megyei és járási viszonylatban, de az országos viszonyok között is.

¹⁰⁶ A magukra maradt idősek elhalálózását követően a jellemzően alacsony komfortfokozatú lakásaik lakatlanná váltak, elromosodtak, ezáltal javítva a statisztikát. A Zemplén területén jellemző, hogy a megüresedett, öreg épületek értékesítve vagy a család tulajdonában megtartva üdülőként funkcionálnak tovább, sok esetben komfortfokozat-emelés után. Ez is javítja a statisztikát (mint nem lakáscélú üdülő, már nem számít bele az alacsony komfortfokozatú lakások arányába, hiszen életvitelszerűen nem lakják).

¹⁰⁷ Forrás: TeIR, KSH - T-Star 2014 TA, saját szerkesztés

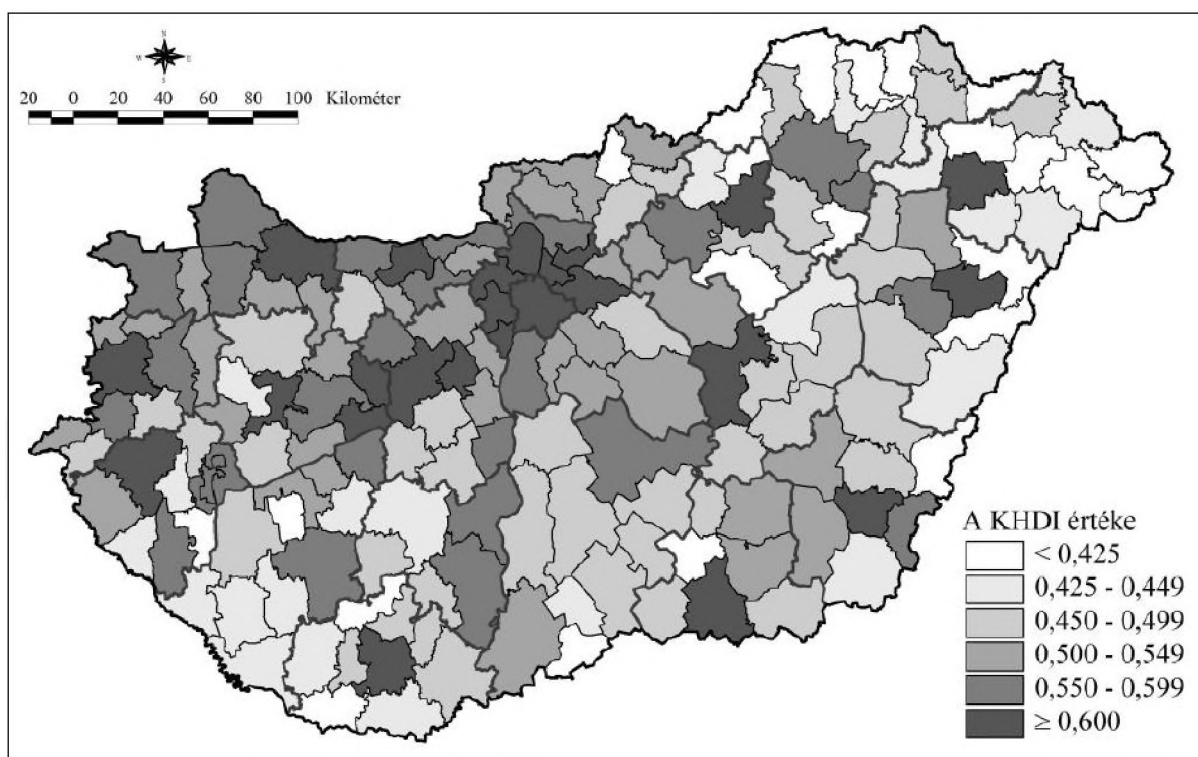
(c) 2018 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

41. ábra: Közcsatorna hálózatba bekapcsolt lakások arányának változása¹⁰⁸Közcsatorna hálózatba bekapcsolt lakások aránya és annak változása¹⁰⁹¹⁰⁸ Forrás: TeIR, Leader Helyi Fejlesztési Stratégiák tervezését támogató alkalmazás¹⁰⁹ Forrás: TeIR, KSH, T-STAR – NGM TTF

Az életminőséget meghatározza a lakókörnyezet, települési környezet minősége is, továbbá a köztisztaság, a közbiztonság, a zöldfelületek mennyisége és minősége stb. Ezek a mutatók a későbbi fejezetekben kerültek részletesebb kifejtésre.

Az életminőség egyik fontos szegmense, hogy az öregségi, illetve egyéb nyugdíjra jogosultak száma hogyan változik, annak függvényében, hogy a jogosultak (azaz a 60 év felettiek) száma évről-évre nő az országban. A 1.7.1.6. fejezetben vizsgált időszakban (2005 óta) azonos szinten áll az ellátásban részesülők száma Pálházán. A stagnálás a népességfogyással kombinált előregedés következtében áll elő, és felszínes vizsgálat eredményeképpen arra utalhatna, hogy az életminőség is stagnáló. Ez azonban nem igaz, részben az eltartotti arány romlása miatt romolhat, részben a szociális ellátások színvonalának növekedése, valamint az időseket érintő, elnyert pályázatok pozitív hatása miatt az idősek életminősége javulhat. Sajnos a pontos behatárolást elősegítő, Pálházára célzott egészségfelmérések hiányában ennél konkrétabb következtetést nem lehet levonni.

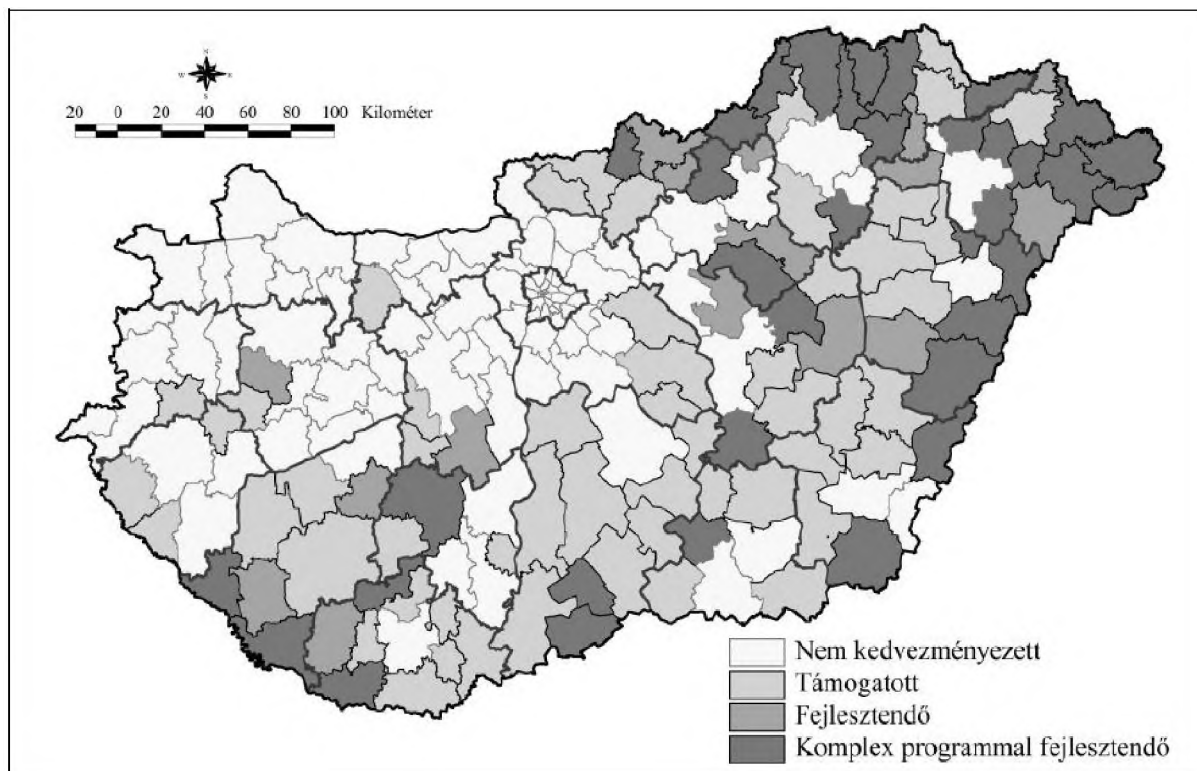
A humán fejlettségi indexet (HDI) három társadalmi-gazdasági dimenzió – a hosszú és egészséges élet, az iskolázottság és a megfelelő életszínvonal – részindexeiből képezik (Farkas, 2012)¹¹⁰. A mutató egyre inkább elterjed és többdimenziós jellege miatt a nemzetközi összehasonlító vizsgálatokban mind gyakrabban alkalmazzák a GDP mellett. A területi statisztikán alapuló térkép tanulsága szerint Pálháza térségében a korrigált humán fejlettségi index alsó-középszintűnek mondható – figyelembe véve, hogy Pálháza a legtöbb mutató tekintetében kiemelkedik térségéből, alaposan feltételezhető, hogy a KHDI tekintetében is jobb pozíciót vesz fel, mint a Hegyköz többi települése. Pálháza emellett egy olyan kistérség része volt, amely a területfejlesztés szempontjából a „támogatott” kategóriába került.

A korrigált humán fejlettségi index a kistérségekben 2011-ben¹¹¹

¹¹⁰ Farkas M. B. 2012: A korrigált humán fejlettségi mutató kistérségek közötti differenciáltsága Magyarországon. – Területi Statisztika, 3. pp. 230-249.

¹¹¹ Forrás: Pénzes, 2014

A területfejlesztés kedvezményezett térségeire (járásaira) készült próbaszámítás (2014)¹¹²

1.7.2. Térbeli-társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok

Pálháza Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, a Hegyköz tájegységben, a Sátoraljaújhelyi járásban, Miskolctól 87 kilométerre keletre található. Vonzása a Hegyköz 17 településére terjed ki. Területe 31.100 hektár, azaz 311 km², ami a megye területének mindössze 4,3 %-a. Pálháza város eddigi fejlődése során ezen térség ipari, kereskedelmi, közlekedési, idegenforgalmi, oktatási, egészségügyi, szociális központjává vált, ugyanakkor nem mentesül a Zempléni térség perifériális kötöttségei alól.

A járás gazdasági szempontból Borsod-Abaúj-Zemplén megye járásai között átlagos, nem tartozik a megye legfejlettebb városainak tengelyébe, de helyzete jobb, mint a legnehezebb sorsú abaúji, vagy bodrogi településcsoportoké. Különösen érdekes, hogy a schengeni határok megszűnésével a térség történelmi kapcsolatrendszere helyreállhat, amely enyhítheti a térség, és ezen belül Pálháza perifériális kitettségét (ez mind a gazdaság fejlődése, mind a foglalkoztatás szempontjából, mint a terület népességmegtartó ereje lényeges).

A centrum-periféria kettősség állandó kérdésköre a társadalomföldrajznak, illetve a területfejlesztésnek, és központi szerepet kap Pálháza generikus település-fejlesztésében, jelenlegi helyzetében, lokális sajátosságainak kialakulásában, és a jövőbeni fejlesztések tervezésében is. A centrum kifejezés középpontra, központi helyzetű térelemre vagy térrészre vonatkozik, mely pozitív minőséget is hordoz.

Egy adott térbeli rendszerben a többi térelemhez viszonyított, mennyiségi és minőségi jellemzők alapján kijelölhető relatív központi helyzetre utal. A centrum fogalmához tehát társadalmi-funkcionális tartalmak, áramlási és csomópontjelleg, irányítási-vezető szerep is párosul (Pénzes, 2014)¹¹³. A periféria szintén relatív képződmény, jelentése szerint peremi helyzetű térelem, vagy térrész, mely negatív minőséget, vagy hiány-helyzetet is takar.

¹¹² Forrás: Pénzes, 2014 – KEZÁN, 2014 alapján

¹¹³ Pénzes J. (2014): Periférikus térségek lehatárolása – dilemmák és lehetőségek. Didakt Kft., Debrecen.

A centrum ellentétpárjának jellemzője a centrumtól való függés, de a kapcsolatok hiányát, az elszigeteltséget is jelent. A kapcsolatok hiánya közlekedés-elérhetőség szempontjából és gazdasági értelemben is jelentkezik. A periférikus területeket – a hátrány sokdimenziós jellege miatt – nem is lehet egyetlen kategóriába sorolni (Pénzes, 2014). A területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény 5. § k) pontja szerint elmaradott térség az, ahol a gazdaság értéktérítő képessége, infrastrukturális fejlettsége és társadalmi mutatói jelentősen kedvezőtlenebbek az országos átlagnál (1996. évi XXI. törvény).

A centrum-periféria kettősség különböző területi szinteken fogható fel (kezdve a „globális szinttől”), mely Pálháza esetében a „lokális léptéket” jelenti, mely a települések szintjén értelmezendő és a településhálózat jellemvonásaihoz igazodva (adott esetben központ-vonzáskörzet relációban) ad keretet a centrum-periféria kettősség értelmezéséhez. A lokális fejlődés során általában elmélyül a centrum és periféria közti aszimmetria (Pénzes, 2014). A centrum és a periféria közötti komoly fejlettségbeli, érdekérvényesítési különbség feszülhet, amely területi konfliktust generál, és számos hátrányos társadalmi-gazdasági-környezeti folyamat előidézője, illetve felerősítője lehet (Csatári, Kanalas és Kiss, 2006)¹¹⁴.

A lokális lépték mellett figyelembe kell venni, hogy a nagyobb tájegység (Zemplén) regionális és országos léptékben is periféria, sőt, határmenti terület, annak előnyeivel (közeli határátkelő) és hátrányaival együtt.

A Sátorajújhelyi járás közúthálózata¹¹⁵

A fentiek értelmében tehát Pálháza egyfelől ellátja mikrokörnyezetének centrum-szerepét, úgy is, mint a vonalas közlekedés csomópontja (főutak találkozása, az úthálózat és a kisvasút találkozása), úgy is, mint közszolgáltatási mikro-centrum (egészségügy, alapfokú oktatás, szociális ellátás), amely társulási formában látja el a környező települések lakosságának szükségleteit is. Más tekintetben viszont egyre erősödő perifériális helyzetben van a közép- és felsőfokú oktatás és a munkaerőpiac összehangoltságát tekintve, ugyanis a máshol megszerzett képzettségek helyi hasznosíthatósága szűkös. A fiatalok, ha tanulmányaik befejeztével szeretnének is visszatérni Pálházára, szándékukat megfelelő munkalehetőség híján nem tudják realizálni, így ideiglenesen, vagy végleg elvándorol, amennyiben pedig családot máshol alapít, a visszatérésére igen kevés esély mutatkozik.

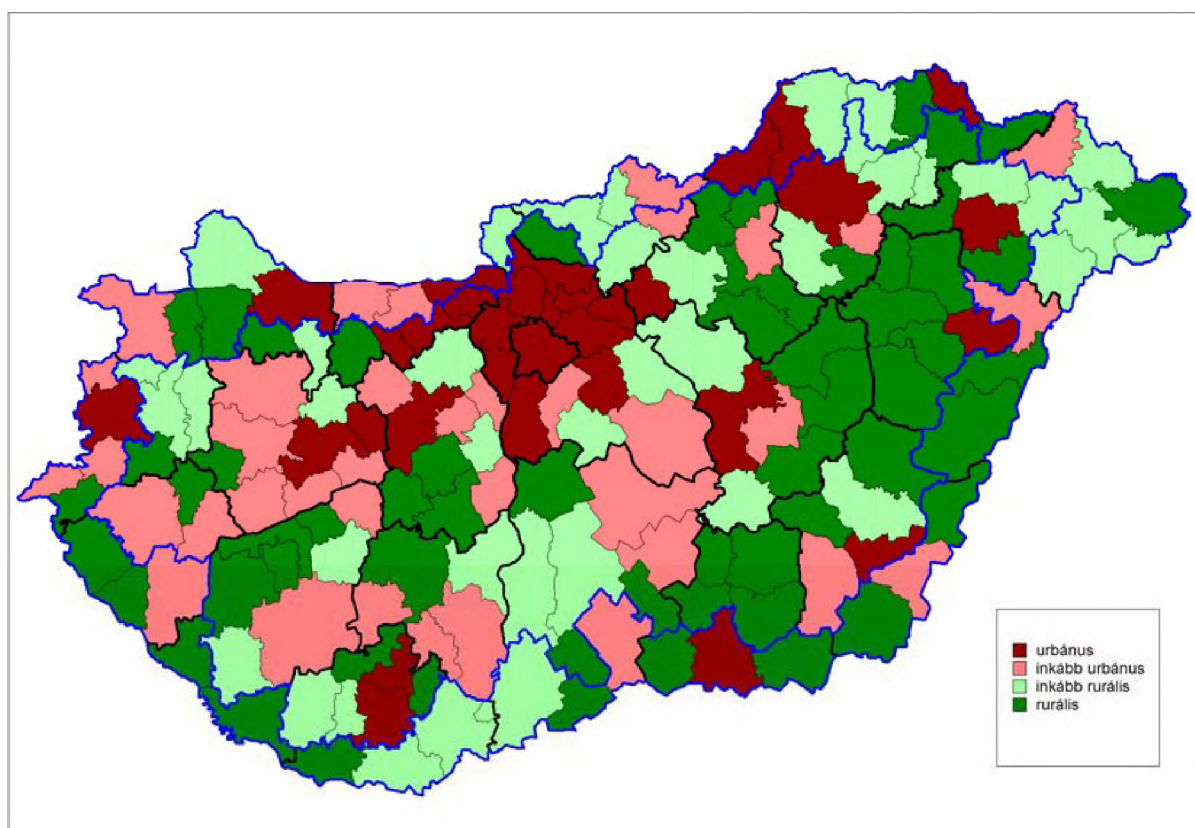
¹¹⁴ Csatári B. - Kanalas I. - Kiss A. 2006: A területi konfliktusok és a perifériaproblémák általános értelmezése. – In: A perifériaképződés típusai és megjelenési formái Magyarországon (szerk. Kanalas I. - Kiss A.). MTA RKK ATI, Kecskemét. pp. 5-11.

¹¹⁵ Forrás: Frisnyák-Gál-Horváth (2009). A Zempléni-hegység földrajzi lexikona

A város periferialitásának másik fontos mutatója az egészségügyi szakellátástól való távolság, különösen annak tekintetében, hogy a település előregedik, amely fokozottabb betegségeterheket és ellátási szükségleteket jelent a város számára. Komplexitásában vizsgálva a periferialitás kérdését, megállapítható, hogy Pálháza az ország egyik leginkább perifériális határmenti térségének integráns része.

A társadalmi térszerkezet egyik legfontosabb mutatója az urbanitás/ruralitás területi eloszlása, egy járást alapvetően jellemez a térség falusias vagy városias jellege. Ennek alakulása általában a több évtizedes társadalmi-gazdasági fejlődését követi, területi struktúrájában rövidebb távon markáns változások ritkán figyelhetők meg.

Mérésére több mutatót alakított már ki a nemzetközi és a hazai szakirodalom, mindegyikben közös a települési szinten mért népsűrűség. A hazai körülményekhez igazodva az urbanitás szintjét a nemzetközi értéknél alacsonyabban alakították ki, 120 fő/km² népsűrűségben állapítva meg az urbánus települések küszöbértékét. A járások szintjén vizsgálva azok a térségek minősülnek urbánusnak, ahol a 120 fő/km²-nél magasabb népsűrűségű településen élők aránya meghaladja az 50%-ot. Ebből a szempontból Pálháza egy urbánus térség része.

Rurális/urbánus térségek, 2009 – a 120 feletti népsűrűségű településeken lakók arányából képzett index¹¹⁶

Bár Pálházán is megtalálható egy olyan képzettségi és munkaerő-piaci jellemzőkkel bíró réteg, amelyik megfelel a KSH definíció szerinti szegregátum-képző lakosságcsoporthoz, az ebbe a rétegbe tartozó egyének nem koncentrálnak a város meghatározott részeire, márpedig a területi koncentráció a szegregátumok kialakulásának oka. A KSH a népszámlálás adatainak alapján azokat a területeket minősíti szegregátumnak (szegényszegregátumnak), ahol az aktív korú népességben belül a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya mindkét mutató esetében magasabb, mint 50%. Azokat a részeket pedig, ahol a lakosok számának legalább 40%-a ugyanezen réteggépző paraméterek szerint alacsony státusú, veszélyeztetettnek minősíti. Ennek értelmében jelenleg Pálházán sem szegregátum, sem szegregációval veszélyeztetett terület.

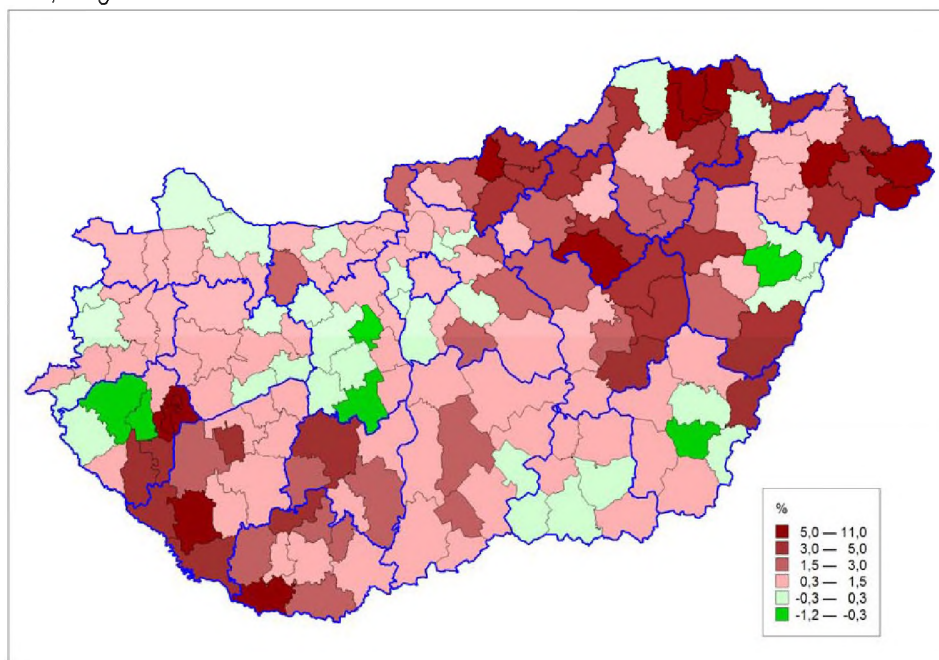
¹¹⁶ Forrás: Hives, 2014

Olyan gazdasági funkció, amely jelentős környezeti terheléssel jár együtt, ezáltal egészségkárosító, életminőséget rontó tényezőként kerül számításba, markánsan a város külterületén van jelen.

Konfliktusok

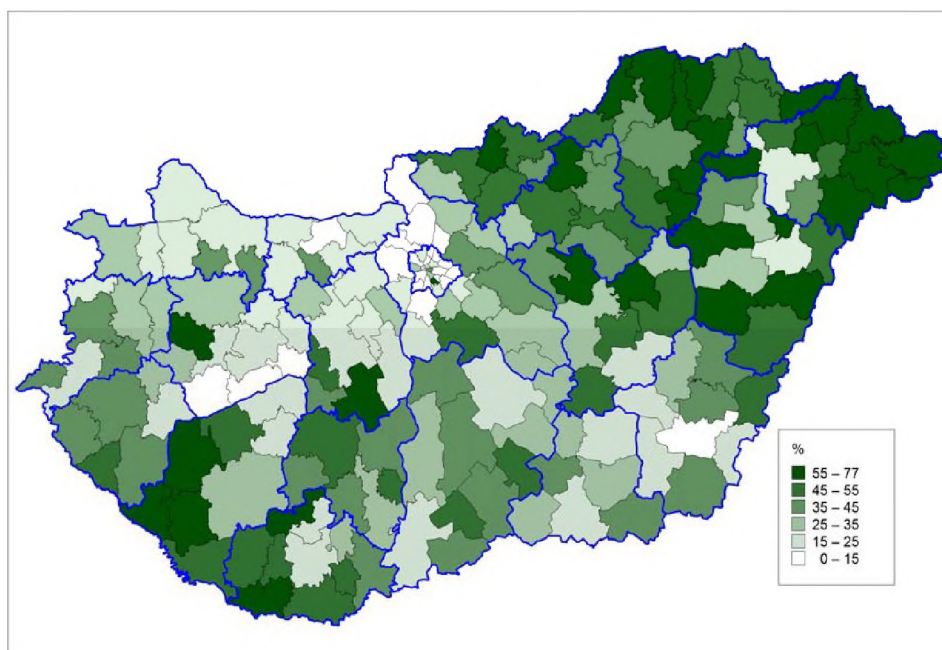
A város mindennapjait meghatározó konfliktusok nem tapasztalhatók. Ugyanakkor potenciális konfliktushelyzetet takar Pálháza periferiális kitéettsége, illetve a Hegyköz településeinek fogokozott leszakadása, úgy demográfiai, mint gazdasági értelemben. A demográfiai (előregedés) és gazdasági (recesszió) folyamatok összességében megteremtik az alapjait a fokozott lakosságcsereének, melynek során a legalacsonyabb társadalmi státuszba tartozó, mélyszegény családok aránya nő meg. Ez a növekmény részben a prosperálóbb településekről kiszoruló szegény családok elhagyott lakóházakba való beköltözése révén, részben pedig a szegény családok magasabb gyermekvállalási rátájának következményeképp jön létre. Mivel Magyarországon a szegénység etnikai értelemben erősen szelektív, és a szegények legszegényebbjai túlnyomó részben romák, a lakosság szegényedése egyben a roma lakosság arányának növekedését is jelenti. A térségre jellemző folyamat jól nyomon követhető a területi statisztikai adatok MapInfo-ábrázolásában, amely a magukat cigánynak/romának vallók aránynövekedését mutatja.

Ugyancsak jól nyomon követhető a folyamat eredménye a hátrányos helyzetű tanulók magas arányában is. A magyar oktatási rendszer 2013 után értelmezési szinten egyszerre szűkítette a szociális szempontok alapján hátrányos helyzetűnek tekintendők körét, illetve tágította is azt a gyermekvédelmi (szakellátási) szempontok beemelésével. Összességében a törvényi változás nettó szűkítést eredményezett, mivel az eddigi halmozottan hátrányos helyzetű vált az új „kéthássa”. Ezáltal a statisztikákban csökkent a hátrányos helyzetű tanulók száma és aránya – miközben a statisztikákból kiszoruló tanulók valós helyzetében semmiféle pozitív változás nem következett be az életperspektíváikat és lakókörnyezetük várható szociális terheit tekintve. A változás további következménye, hogy a hátrányos helyzetű tanulók számának statisztikai csökkentésével párhuzamosan a közoktatásban beszűkültek azok a források, amelyeket a hátrányos helyzetű tanulók problémáinak kompenzálására, megoldására lehetne fordítani.

Magukat cigánynak/romának valló népesség arányának változása kistérségenként, 2001-11¹¹⁷

¹¹⁷ Forrás: Híves, 2014

A hátrányos helyzetű/halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya az általános iskolákban járásonként, 2013/2014 (%)¹¹⁸

Közrend, közbiztonság

Pálháza város területén KMB csoport működik 6 fővel, melynek irányítását 1 fő Körzeti Megbízotti Alosztályvezető látja el. A csoport székhelye Pálházán található, ahol önkormányzati támogatással 2009. november 01-én egy új körzeti megbízotti iroda került átadásra, ami a munkafeltételek színvonalát jelentős mértékben javította.

A csoport működési területéhez 18 település tartozik. Ezen települések nagy területen helyezkednek el, bűnügyi fertőzöttségük alacsony, így a csoport munkatársai elsősorban a bűn- és baleset-megelőzésre fordítanak nagyobb hangsúlyt, valamint az idegenforgalmi szempontból a térségbe látogató turisták kultúralt szórakozását biztosítják (rendezvények rendőri biztosítása). Kapcsolatuk a lakossággal, önkormányzatokkal, a térségben működő polgárőr egyesületekkel, valamint az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyekkel kiváló, több időt töltenek közterületen, a települések által bejelentett rendezvények rendőri biztosításában minden alkalommal részt vesznek. Tevékenységünknek köszönhetően évről-évre folyamatosan csökkent a Hegyköz és Pálháza város területén ismertté vált bűncselekmények száma, mely számot az elmúlt években sikerült elfogadható keretek között tartani.

A település közbiztonsága jó. A 2016. és 2017. években Pálháza területén egyaránt 11-11 regisztrált bűncselekmény történt. A közterületen elkövetett bűncselekmények száma a 2016. évi 5-ről 2017. évben 3-ra csökkent (1 esetben rongálás, 2 esetben garázdaság elkövetése). A kiemelten kezelt bűncselekmények közül összesen 6 esemény történt: 2 garázdaság, 2 testi sértés, 1 rongálás, valamint 1 lopás (kisebb értékre elkövetett lopás vétsége). A lakosság szubjektív biztonságérzetét érdemben ez nem csökkentette. A nyomozás eredményességi mutató 79,4%-ról 2017 évben 80,7 %-ra nőtt.

Pálháza városában a klasszikus kábítószer (marihuana, szintetikus könnyű drogok) terjesztés nincs jelen. Ez köszönhető többek között a szisztematikus bűnügyi felderítő tevékenységnek, a rendőrség dropprevenciós előadásainak, illetve ezen drog-féleségek magasabb árának is. Ezzel párhuzamosan az országszerte egyre jobban terjedő „új pszichoaktív szerek” (UPSZ, felhasználói néven „biofű”, „zöld”, „kristály”), melyek sok esetben olcsóbbak az alkoholnál is, Pálháza térségében is megjelentek. Az új pszichoaktív anyaggal történő visszaélés (birtoklói, átadói, terjesztői magatartás) kategóriájában 2017. évben Pálháza területén nem indult eljárás, de a rendőrkapitányság illetékességi területén 2017. évben 25 ilyen ügyben kellett eljárni.

¹¹⁸ Forrás: Híves, 2014

A 2017. évben Pálháza területén 2 db anyagi káros, valamint 3 db személysérüléses közúti közlekedési baleset következett be. A Hegyközi települések Szlovákiával határos határszakasza nem esik bele a fő migrációs útvonalakba, a KMB csoport illetékességi területén ilyen jellegű elfogások nem történtek.

A falopások és orvvadászatok megelőzése, felderítése érdekében az itt dolgozó körzeti megbízottak napi kapcsolatban vannak az Északerdő Zrt. képviselőivel, erdészekkel, hivatásos vadászokkal, valamint az Aggteleki Nemzeti Park természetőreivel, ezzel kapcsolatos jelzéseikre azonnal reagálnak, és jelentős óraszámban láttak el közös szolgálatot az elmúlt évben.

A bűnmegelőzési tevékenység évek óta folyamatos. Ennek keretein belül különböző sportrendezvényeket, bűnmegelőzési és drogprevenciós témájú osztályfőnöki órák megtartására került sor a pálházai Hegyközi Általános Iskolában, illetve a térség általános iskoláiban. Pálházán polgárőrség működik, a rendőrséggel való együttműködés rendszeres, főként a településen megrendezésre kerülő rendezvények helyszínein a közös szolgálatok ellátása folyamatos.

1.7.3. Települési identitást erősítő tényezők (történeti és kulturális adottságok, társadalmi élet, szokások, hagyományok, nemzetiségi kötődés, civil szerveződések, vallási közösségek)

1.7.3.1. Történeti és kulturális adottságok

Az ásatások során nyert leletek alapján arra lehet következtetni, hogy a Zempléni hegységben, a Hegyköz területén már az őskorban is éltek emberek. Pálháza település valószínűleg a füzéri vár egykori várbirtokosának Drugeth Fülöp nádornak utasítására telepítéssel, új irtásfaluként az 1320-as években jött létre a Bisó patak völgyében. Később Luxemburgi Zsigmond 1389-ben örök adományul adta Perényi Péternek Füzér várát és tartozékait, benne Pálházát is. Az 1389-i adománylevélben merül fel először Pálháza neve. A település -háza végződéssel ellátott személyneve is későbbi középkori eredetűre utal. A település a füzéri uradalomhoz tartozott, melynek földesurai többször változtak, legutóbb I. Lipót császár 1686-ban a füzéri várát és tartozékait - Pálházával együtt - előbb báró majd gróf Károlyi Lászlónak adományozta, aki 1947-ig volt a terület földbirtokosa. Az 1427. évi portális összeírás a település 13 kapuját említette.

A település a XV. században és a XVII. század elején többször elpusztult. A XV. században a husziták többször feldúlták. A török hódítás idején portyázó török csapatok miatt pusztult el, majd magyar lakosokkal betelepült. Az 1711. évi pestis járványkor és tűzvész miatt ismét elnéptelenedett, az 1715. évi összeírásban, mint lakatlan helység szerepelt. Újra betelepült az ezután következő években, 1786-ban, már mint magyar falu van feltüntetve. Az 1878. évi népszámlálás válogatott adatai 54 házat, 300 lakost, 1 nemest tartalmaztak. 1833-ban 57 háza és 431 lakosa volt a településnek. Az Abaúj-Torna vármegye és Kassa című 1896. évi kiadványában, Pálháza körjegyzőséggel, 85 házzal, 514 magyar lakossal szerepelt. 1875-ben Pálháza lpartelepen megépült a mai Fűrészüzem elődje a Fűrészmalom. A Kemencpatak völgyében lévő erdőterületen kitermelt fa szállítására 1888. évben építették meg a Kókapui völgyben Pálháza lpartelep induló állomással a keskeny-nyomközű erdei vasutat – ez Magyarország legrégebben épített erdei vasútja. A XVIII. század végén kiépült a szilárd burkolatú főközlekedési út vonal Sátorajújhely-Pálháza-Hollóháza irányában, valamint Pálháza-Telkibánya-Gönc felé. Az 1930-as években kiépítették a hegyközi településeket összekötő szilárd burkolatú utakat is. 1934-ben, a községben kiépült 5 db közvilágítási lámpa, ezt tovább bővítették még 5 közvilágítási lámpával, az áramot az lpartelepen lévő Fűrészmalom saját áramfejlesztője biztosította. 1938-ban megépült a sportpálya.

Pálháza lakossága földesurát követve felvette a református vallást. 1812-ben megépült a református templom. 1910-ben, a községben a református templom mellett megépült egy egytantermes egy tanerős népiskola. 1930-ban két tantermes két tanerős új állami iskola épült. 1938. évben megépült a kultúrotthon. 1914-től a községben országos állat- és kirakodóvásárt tartottak; a Hegyközben ez volt az egyedüli vásár. A vásár megtartására azóta is rendszeresen sor kerül.

Az első világháború sok szenvedést okozott a Hegyköz lakosainak. A Trianoni békeszerződésben meghúzott országhatár a periferiára sodorta a Hegyköz környékét, elvágvá a felvidéki gazdasági, közlekedési kapcsolatait. A békeszerződéssel elcsatolt felvidéki és erdélyi összefüggő nagy erdőségek után viszont a kőkapui vadászkastélyt övező erdőség felkapott vadászterület lett. Több esetben vadászott a területen a magyar kormányzat vezérkara, Horthy Miklós kormányzó, Gömbös Gyula és Bethlen István miniszterelnök.

A gazdasági fejlődés az 1929. évi gazdasági válság után és a második világháborúban ismét megtorpan, ám az 1950-es években újabb lendületet kapott. Pálháza az Állami Erdészet hegyközi központjává vált. 1952. évben kiépült a községben a villanyhálózat. 1958-ban külszíni fejtéssel megnyílt a Perlit bánya. 1964 évben megépült a vezetékes ivóvízhálózat. 1968-ban a körzeti általános iskola, 1973-ban pedig a napközi otthonos óvoda épült fel. 1990-ben új egészségügyi központ jött létre. 1995-ben kiépítésre kerül a vezetékes földgáz-ellátás, 1998-ban pedig kiépült a szennyvízhálózat.

A fejlődés mellett azonban voltak kedvezőtlen körülmények is. A lakosság nagy felháborodására 1980-ban felszámolták a hegyközi, bodrogi kisvasúthálózatot, amely máig is ható veszteséget okozott a hegyközi települések lakosságának és gazdálkodó egységeinek, intézményeinek. Kilencévi szünet után 1989-ben Pálháza Ipartelepről kiindulva Rostalló végállomásig közös erőfeszítéssel megépítésre került 7 km-es szakaszon az erdei kisvasút, mely 1996-ban Pálháza indulóállomással még 1,2 km-es szakasszal bővült. 1999-ben pedig a pálházi induló állomáson megépült az indóház. Hazánk legrégebbi keskeny nyomtávú vasútja a Zempléni-hegységben közlekedik. A Pálháza-Kőkapu közötti 700 mm nyomtávolságú lőüzemi görpályát 1888-ban Károlyi István gróf építtette, amely a pálházi fűrészüzemet szolgálta ki. Az üres kocsikat hegymenetben lovak húzták, a fával megrakott szerelvények pedig önállóan gurultak le. A kőkapui vadászkastély alatt 1903-ban alagutat fúrtak, majd a fővonalat Susulya állomásig vezették tovább. Az első gőzmozdonyt 1902-ben helyezték üzembe, de több erdőtüz után 1906-ban a lóvontatáshoz tértek vissza. 1924-ben átadták a Hegyközi Vasút Sátorajújhely-Pálháza-Füzérkomlós vonalát. 1927-ben a Sátorajújhely-Sárospatak szakasz készült el, amely a Bodrogi Kisvasúttal teremtett összeköttetést. Az új vonal megnyitásával lehetővé vált az erdei vasút rakományainak továbbítása is. 1947-ben állami tulajdonba került, a nyomközét ebben az évben 760 mm-re bővítették. 1948-ban gőz-, 1964-ben dízelvontatásra tértek át. A menetrend szerinti személyszállítás 1958-ban kezdődött. A Pálházi Állami Erdei Vasút nevet 1975-ben kapta, korábban Kemencepataki ÁEV néven működött. A Bodrogi Kisvasút 1980. november 29-én megszűnt, ezért az erdei vasúton üzemszünetet rendeltek el Pálháza-Ipartelep-Kőkapu között, a teljes 7 km távon. 1989. augusztus 15-én indult ismét a forgalom. A pályát 1990-ben Kőkaputól a rostallói turistaházig (1 km), 1996-ban pedig Pálháza-Iparteleptől Pálházáig (1 km) hosszabbították meg. Jelenleg mintegy 7 km-en szállítja a turistákat Pálháza és Rostalló között.

Pálházán található Európa egyetlen olyan ásványmúzeuma, ahol a perlit ilyen sokféle feldolgozási formájában tekinthető meg. A kiállításban szerepel bányászásának, feldolgozásának bemutatása ill. a készülő félkész- és késztermékek széles skálája. A könnyű, levegős anyagot nagy mennyiségben használják fel az építőiparban hőszigetelésre, a mezőgazdaságban talajjavításra, a földkeverékek lazítására használják. Magyarország egyetlen perlitbányája Pálházán található. A pálházi perlitbánya 1959 óta működik. Közvetlenül a bánya melletti előkészítő üzemben történik a perlit őrlése, szárítása és osztályozása a vevők igénye szerint. Hegyközben Pálházán és környékén lelhető fel a perlit, a riolit egy különleges szürkés-fehér színű, apró gyöngyszerű változata.

A Térségi Művelődési Ház mellett látható 2002-ben készült Szarvaskút, Pannonhalmi Zsuzsanna keramikuskonkrét alkotása. A színezett porcelán-samott alapú kompozíció különlegessége, hogy egyben égették ki a nagyméretű szarvas figurákat. Az alkotóhoz a kerámia két területe áll közel: egyrészt az építészethez kapcsolódó, a teret meghatározó szobrok, domborművek, kutak, másrészt az emberközeli részletek megmunkálása, a kisméretű, finom porcelántárgyak (doboz, váza, tál, plasztika) tervezése és kivitelezése.

A pálházi református köteplomot 1826-ban építették fel a fatemplom helyére, felszentelését november 19-én tartották. A templom átépítésére, toronnyal való bővítésére 1910-ben került sor. A legutolsó felújítás 2013. évben a tetőszerkezet és homlokzat felújítására került sor, és 2017. évben megújult a templombelső. A templomban 210 ülőhely van, a karzat fából készült, faragott mellvéddel. Az úrasztala faragott kőalapzaton márvány körkép. A szószék kőből, téglából készült, felette fa szószék-korona. A hajórész 15 m hosszú 10 m széles, bolthajtásos

mennyezete vakolt. A templomhajó palával fedett, a tető díszítése fémből készült zászló, felette csillag. A torony négyzet alapú, 20 m magas, ebből épület 15 m, sisak 5 m, lemezborítással, csúcsán toronydís, rajta kakas és csillag. A toronyban 2 harang van. A 150 kg-os harangot Egry Ferenc öntette 1911-ben Kisgejőcön. A 98 kg-osat a budapesti Harangművek 1925-ben készítette. A római katolikus templom 1995. június 25-én készült el, Seregély István érsek úr ünnepélyes megszentelésével. A toronyban két harang található, melyek Órbottyánban készültek, a padok és az oltár Németországból származik. A templomtervező Orbán Tibor volt, aki a templombelsőt és a berendezést is megtervezte (oltár, papi szék, ministráns székek, tabernákulum, a sekrestye bútorgyűjteménye). 1988-ban elkészült a kerítés is stílusban a templomhoz illeszkedően, kőből és fából. 4-5 évvel a templom felépülése után több tervező közreműködésével a plébánia is elkészült.

Fenséges, nyugalmat árasztó táj veszi körül a várost, ahol az ember és a természet évszázadok óta él szelíd harmóniában. A Zempléni-hegység területén ezernyi módját találja az ember, hogy megismerje a természetet, hogy közel kerüljön csodáihoz. Az ásványgyűjtő, a madarak életére kíváncsi ornitológus, a vadak csapásait járó erdőszerető ember, a vízparton csendesen üldögélő horgász éppúgy megtalálja az örömet, mint a tájat gyalogosan, vagy kerékpárral bebarangoló turista. A drámai hatású csoportba rendeződött Sátor-hegyek is egy hajdani tűzhányó kalderájának lepusztult maradványai, melynek méretei talán az Etna mai méreteivel vetekedtek. Olyan vidék ez, ahol a déli melegkedvelő flóra és a Kárpátok magashegyi növényei randevúznak egymással, ahol még ma is viszonylagos zavartalanságban élhet az országosan is kiemelkedő vadállomány, ahol visszatelepültek mondható a hiúz és a farkas és ahol világelső muflon- és gímtróféák jellemzik az állomány minőségét. A terület természeti értékeinek, gazdag növény- és állatvilágának védelmében hozták létre a Zempléni Tájvédelmi Körzetet. A tájvédelmi körzet kiterjedése 26.496 hektár, amiből 2.395 hektár fokozottan védett. A kárpáti flóratartományhoz sorolt Milic, és a Zemplén központjában elhelyezkedő, háromhuta hegycsoport a kárpáti faunát képviselő hegyi bükkösekkel, tőzegmohás láprétegekkel, patak menti égeresekkel és hegyi rétegekkel számos magashegyi elemet őriznek.

A szűkebb térség nem csak természeti, de az épített környezet tekintetében is látványokban gazdag. Híres a Füzéri Vár, a füzérradványi Károlyi-kastély és fasor, a kőkapui Károlyi-vadászkastély, a széphalmi Kazinczy Mauzóleum és számos nemesi kúria. Több községben középkori eredetű templomokat és tájházakat is találhatunk. Sátoraljaújhely belvárosa az épületek stílusegysége révén kellemes kisvárosi hangulatot áraszt, a város környéki hegyek kirándulásra csábítanak. A Magas-hegyen sífelvonó és ülőszékes libegő működik, tetején kilátó áll, bobbálya áll a kikapcsolódni vágyók rendelkezésére. A járásban belül kiterjedt turistaút-hálózat található Sátoraljaújhely környékén, Kőkapunál, valamint a Nagy-Milic és Füzér térségében. Kőkapura a Pálházáról induló kisvasúttal is eljuthatunk.

1.7.3.2. Civil szerveződések

A társadalmi kohézió fontos feltétele, hogy a város különböző társadalmi csoportjai, egységei egymással szoros kapcsolatban álljanak, együtt működjenek, és egyenrangú félnek tekintsék egymást. Ezt a kooperációt jól szolgálhatja egy olyan rendszernek a kiépítése, mely a folyamatos információcserén, az érdektörékvések egyeztetésén, a konfliktuskezelés intézményesült technikáján nyugszik.

Pálháza civil szervezeteinek és az egyházaknak összehangolt és kitartó munkája – rendezvények, programok, integrált közösségi terek kialakítása formájában (különböző célokkal: sport, kultúra, munka, oktatás stb.). Tartja fent a vonzó vidéki, élhető hangulatot. A városban működő főbb civil szervezetek bevonása nélkülözhetetlen a város fejlődéséhez:

- A Pálházi Református Életért Alapítvány
- „Huták Virágai” a Zemplénért Kulturális és Közéleti (Közhasznú) Egyesület
- Iskolasegítő Pálházi Alapítvány
- Mozgáskorlátozottak Sárospataki és Zemplén-Térségi Egyesületének pálházai csoportja
- Művészeti Műhely Kőkapu Alapítvány
- Nagycsaládosok Országos Egyesületének helyi szervezete

- Pálházi Körzeti Óvodaért Alapítvány
- Pálháza Futball Club
- Pálháza Polgárőr Egyesület
- Pálháza Városi Sport Egyesület
- Zempléni Pisztráng Sporthorgász Közhasznú Egyesület
- Nők a Hegyközért Közhasznú Egyesület

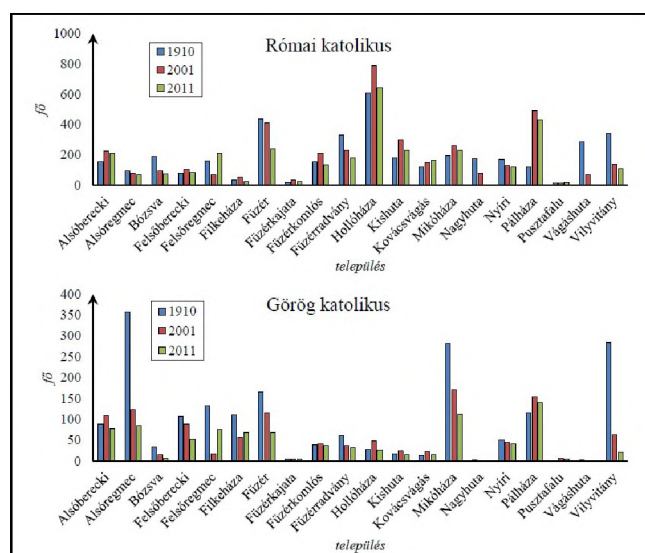
1.7.3.3. Vallási közösségek, egyházak

A vallás és az egyházi élet mindig fontos szerepet játszott a vidéki emberek mindennapjaiban, szokásaiban. Pálháza és térségében még megfigyelhető az úgynevezett „népegyházi” működésmód, vagyis az, amikor az emberek életének szerves része a vallásosság – sajnos a fiatalok elvándorlása és az idősebb generáció elhalálása miatt csökken a gyülekezetek létszáma, és ezáltal a templomba járó emberek létszáma is. Ahogy az adatgyűjtésből is leolvasható, az egyházi felekezethez tartozók létszáma nagyobb ütemben csökkent, mint a népességszám.

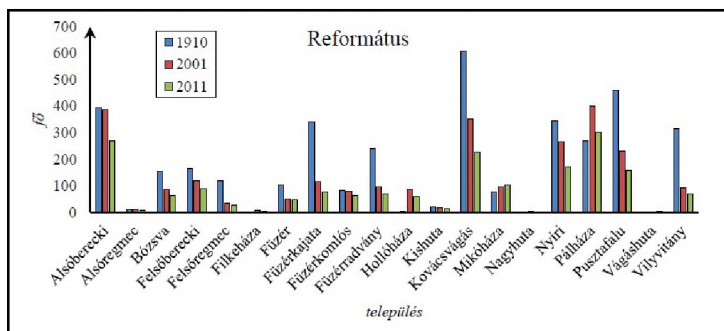
Év	Népesség	Egyházi felekezethez tartozók	Katolikus	Ebből:		Református	Egyéb	Egyházi felekezethez nem tartozók
				Római	Görög			
1910	31.429	31.429	18.121	12.635	5.486	6.647	6.661	–
2001	26.577	22.992	15.696	11.485	4.211	6.955	341	3.585
2011	23.058	16.437	11.135	8.372	2.762	4.885	417	6.621

A Sátoraljaújhelyi járás népességének egyházi felekezethez való tartozása (fő), 1910-2011.¹¹⁹

A térség településeinek életében három egyház játszik meghatározó szerepet – a római katolikus, a görög katolikus és a református –, ezen kívül lényegesen kisebb súllyal jelen van az evangélikus egyház, az izraelita hitközség és az egyéb egyházak hívei is megtalálhatóak. Pálházán Római katolikus és református lelkészek teljesítenek szolgálatot, a görög katolikus hitéletet a Filkeházai párokus vezeti.

¹¹⁹ Forrás: Lenkey, 2016

42. ábra: A térség három legnépesebb egyházának létszámadatai, településenként¹²⁰

1.7. 3.4. Kulturális élet

A város kulturális élete nagyon gazdag, ami részben az aktív civil szervezetek által megvalósított programoknak és közművelődési, valamint közoktatási intézmények működési tevékenységének köszönhető. Intézményes formában a Térségi Művelődési Ház és az azzal egy épületben található Városi Könyvtár látja el a kulturális feladatokat Pálházán. A kulturális rendezvényeken kívül több egyéb kategóriába sorolható rendezvény zajlott a Művelődési Házban, melyek a város és térsége közösségi életét javítják, társadalmi felelősségvállalást támogatják (véradás; különféle szervezetek, egyesületek ülései és rendezvényei; fórumok, testületi és társulási ülések; tájékoztatók; továbbképzések, tanfolyamok; babamasszázs, bababörze stb.).

	Rendszeres művelődési foglalkozások száma (db)	Rendszeres művelődési formákban résztvevők száma (fő)	Kulturális rendezvények száma (db)	Kulturális rendezvényeken részt vevők száma (fő)
2008.	669	237	39	9 561
2009.	944	375	41	6 775
2010.	928	296	69	13 606
2011.	367	392	58	9 027
2012.	195	101	36	5 792
2013.	195	61	32	5 365
2014.	155	47	36	6 130
2015.	120	34	36	4 948
2016.	100	22	39	9 575

43. táblázat: Pálháza kulturális életének főbb mutatói¹²¹

A rendszeres művelődési foglalkozások száma a KSH statisztika szerint drasztikusan visszaesett Pálházán, a 2008. évi 669-ről 100-ra (2016). Ezt meghaladó mértékben csökkent a rendszeres művelődési foglalkozásokon résztvevők száma kevesebb, mint tizedére.

A kulturális rendezvényeket tekintetében a vizsgált időszakban stabilan évi 30 és 40 esemény között kerül megrendezésre, amelyet a városi hagyományok is támogatnak. Két évben ehhez képest is kiugró számban zajlottak kulturális események a városban. Az egyszeri események lényegesen nagyobb számú látogatót vonzanak, mint a rendszeres foglalkozások, 3 – 5 ezer látogatót hoznak évente. Kedveltek a városban a színházi rendezvények, amelyeken meghívott társulatok adnak elő nívós, a közönség érdeklődésére számot tartó darabokat. Mivel a társulatok meghívása drága, a lakosságszámhoz képest egészen nagynak mondható nézőszám mellett is évek óta veszteséget termelnek ezek az események. Gondos tervezéssel, és a műfajok vegyítésével a Művelődési Ház vezetése mégis pénzügyi nyereséggel zárja az éveket (koncertek, bálók bevétele kompenzálja a magas kulturális szintet képviselő, de drága színelőadásokat).

¹²⁰ Forrás: Lenkey, 2016

¹²¹ Forrás: KSH T-STAR 2016 TA

A nemzettudat megélését és a magyarság összetartását szolgáló nagy nemzeti ünnepek mellett Pálháza saját ünnepi hagyományait is ápolja. Legjelentősebb ezek közül a Várospanap.

	A települési könyvtár könyveinek száma (leltári állomány) (db)	A települési könyvtárakból kölcsonzött könyvtári egységek száma (db)	A települési könyvtárak beiratkozott olvasóinak száma (fő)
2000.	6 532	5 132	192
2001.	6 818	12 197	347
2002.	6 994	11 118	294
2003.	12 159	8 725	273
2004.	11 793	11 651	298
2005.	11 149	13 639	328
2006.	12 312	13 442	336
2007.	12 581	12 831	295
2008.	27 183	20 797	749
2009.	13 295	12 457	280
2010.	13 631	14 875	288
2011.	13 967	14 335	269
2012.	13 793	13 966	270
2013.	13 793	12 039	259
2014.	10 000	27 900	266
2015.	8 461	24 957	271
2016.	6 658	24 498	273

44. táblázat: Könyvtári állomány és kölcsönzési forgalom¹²²

A Városi Könyvtár működésére jelentős aktivitás jellemző. Az állományba vett könyvek száma egyszeri ugrásszerű növekedést mutatott 2003-ban, a 2015. évben azonban a hegyközi településeket is magába foglaló mozgókönyvtári rendszer megszüntetése és a selejtezés következtében a könyvtári állomány lecsökkent. .

Az állomány kisebb, de még így is százaz nagyságrendű változása mutatja, hogy a Könyvtárban odafigyelnek az állományfrissítésre. Munkájuk sikerét jól jelzi, hogy az utóbbi évek stabilan 270-280 fő körüli beiratkozott olvasószám mellett csaknem megduplázódott, évi 25 ezer darab körüli mértékre nőtt a kikölcsönzött könyvek száma.

1.8. A TELEPÜLÉS HUMÁN INFRASTRUKTÚRÁJA

Az alábbi fejezet célja, hogy bemutassa, milyen humán közszolgáltatások érhetők el a településen, ezek milyen minőségben szolgátnak, valamint milyen mértékben veszik ezeket a szolgáltatásokat igénybe a lakosok.

A település lakói számára a közszolgáltatási feladatok jelentős része helyben hozzáférhető. A közfeladatokat ellátó intézmények: óvoda, általános iskola, az alapfokú művészetoktatás, az egészségügyi alapellátás helyben elérhető.

1.8.1. Humán közszolgáltatások

1.8.1.1. Óvodai ellátás

Pálházán az óvodai nevelési feladatokat a Hegyközi Tündérvárás Óvoda látja el, amely a Hegyközi Területfejlesztési és Alapellátási Társulás fenntartásában működik. Az Alapellátási Társuláshoz tartozik a Kovácsvágási Tagintézmény, valamint a füzérkomlói és hollóházi telephely.

¹²² Forrás: KSH T-STAR 2016 TA

A pálházai Óvoda működési területei: Pálháza városi, Bózsva, Füzérradvány, Füzérkajata Filkeháza, Kishuta, Nagyhuta, Vágáshuta községi önkormányzatok közigazgatási területe.

A Tündérvárás Óvoda többcélú intézmény, óvoda-bölcsődeként működik. Az óvoda 3 óvodai csoporttal működött 2011-ig, jelenleg 2 óvoda és egy bölcsődei csoport működik az intézményben. A férőhelyek száma 75. Az óvodába beiratkozó gyerekek száma 2016. évig folyamatosan csökkent, összefüggésben az óvodás korú gyerekek számának csökkenésével. Azonban a 2017-18. években az intézményben beiratkozott gyermekek száma megduplázódott.

Az óvoda célja a családi nevelést kiegészítve Pálházán és a társközségekben élő, különböző szociális háttérrel rendelkező 2-7 éves korú gyermekek sokoldalú, harmonikus fejlődésének, a gyermekek személyiségének kibontakozásának az elősegítése.

Év	Az állandó népességből a 0-2 évesek száma	Az állandó népességből a 3-5 évesek száma	Az állandó népességből a 6 évesek száma	Óvodába beiratott gyermekek száma (fő)*
2000.	20	30	-	
2001.	14	32	-	80
2002.	22	31	-	87
2003.	28	25	-	75
2004.	26	22	-	75
2005.	25	24	-	67
2006.	20	27	-	64
2007.	23	26	-	65
2008.	18	25	-	71
2009.	16	25	-	62
2010.	17	26	-	62
2011.	18	23	-	59
2012.	19	20	8	50
2013.	16	18	8	47
2014.	22	17	8	39
2015.	26	23	5	40
2016.	30	18	9	42

*A beiratkozási körzetet nyolc település alkotja

1. táblázat: Az óvodás korú gyerekek száma Pálházán, és az óvodai elhelyezésre vonatkozó adatok változása¹²³

1.8.1.2. Alapfokú oktatás

Pálházán és a vonzáskörzetéhez tartozó települések (Hollóháza, Füzérkomlós, Füzér, Pusztafalu, Filkeháza, Nyíri, Bózsva, Füzérkajata, Kishuta, Nagyhuta, Kovácsvágás, Vágáshuta és Füzérradvány) tulajdonában, és a Sárospataki Tankerületi Központ fenntartásában működik a Hegyközi Általános Iskola, annak a Kovácsvágási és Füzéri Tagintézménye.

A Pálházi Körzeti Általános Iskola 1968-ban alakult. Nyolc község (Filkeháza, Füzérkajata, Füzérradvány, Kishuta, Kovácsvágás, Nagyhuta, Pálháza és Vágáshuta) felső tagozatos tanulói kerültek a körzeti iskolába. Akkor még valamennyi községben működött alsó tagozat. Ma már csak egy községben működik tagiskola, Kovácsvágáson.

A pálházi körzeti iskola 1973-ban Általános Művelődési Központtá alakult. Felölelte, irányítása alá vonta a körzet valamennyi oktatási, kulturális és ifjúsági intézményét. A fenntartó önkormányzatok 1999-ben úgy döntöttek, hogy megszüntetik az ÁMK-t, így 2000. január 1-jével ismét Körzeti Általános Iskolává alakult át.

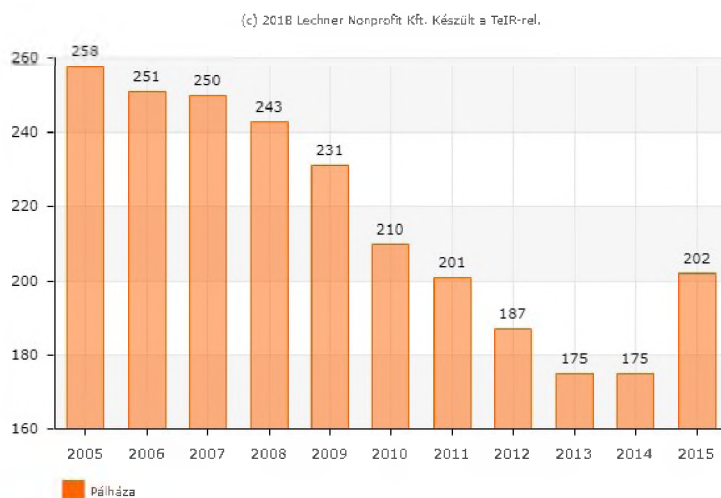
¹²³ Forrás: KSH T-Star 2016 TA, saját szerkesztés

Az oktatás finanszírozásában bekövetkezett változások, a gyermeklétszám folyamatos csökkenése, ami az átlaglétszámhoz kötött állami normatív támogatás lehívását veszélyeztette, volt az a kényszerítő erő, amely az intézményhálózat átszervezésére hatott. A Sátoraljaújhelyi Kistérség Többcélú Társulása által elkészített Köznevelési Intézkedési Terv megfogalmazta azokat a változtatásokat, melyek esélyt adnak az önkormányzatoknak, hogy kötelező feladatukat elláthassák és közben terheik ne legyenek elviselhetetlenek és a kistérség diákjai is legeredményesebben tudják tankötelezettségüket teljesíteni. Ennek is köszönhetően létrejött egy központi iskola-óvoda Pálháza székhellyel, melyhez tagintézményként kapcsolódnak a Hegyköz településeinek iskolái, óvodái.

2013. január 1. újabb jelentős állomás az intézmény életében. A Klebelsberg Intézményfenntartó Központ (KLIC) fenntartója és működtetője lett a pálházi, hollóházi, kovácsvágási intézményeknek. Fűzér esetében az önkormányzat a fenntartó, míg a működtető a KLIC. Pálházán 12 tanulócsoporthoz 4 az alsó tagozaton, 8 tanulócsoporthoz a felső tagozaton működik. A tanulók neveléséről, oktatásáról Pálházán 23 pedagógus gondoskodik. Az oktató – nevelő munkához a személyi feltételek biztosítottak, a pedagógusok a munkakörhöz szükséges végzettséggel rendelkeznek. A 2004-2005 közötti iskola felújítási programnak (ROP 2.3) köszönhetően az iskola épülete megújult, megfelel a kor követelményeinek. A teljes körű felújítás során új tantermekkel, irodákkal bővült, hőszigetelés, elektromos felújítás, gépészeti munkálatok, nyílászárók cseréje, hőszigetelés valósult meg az intézményben. Nyelvi labor, két informatika szaktanterem, akadálymentesítés (lift, mozgáskorlátozott mellékhelyiségek) kerültek kialakításra.

2. táblázat Iskolás korú gyerekek és az általános iskolai tanulók számának alakulása¹²⁴

3. ábra: Általános iskolába beiratkozott, az intézménnyel tanulói jogviszonyban lévő személyek számának alakulása¹²⁵

¹²⁴ Forrás: KSH T-Star 2016 TA, saját szerkesztés

Az általános iskolai tanulók száma a gyerekszám csökkenéssel párhuzamos csökkenést mutat, ami várhatóan az elkövetkező években is tovább csökken.

1.8.1.3. Egészségügyi ellátás

A település egészségügyi ellátását a Dr. Kárpát György Egészségügyi Központ biztosítja. A Központban biztosított az alapellátásnak számító háziorvosi rendelés, amelyet két háziorvos lát el. Mindkét háziorvosi praxis heti 18-18 óra rendelési időben látja el a város betegeit.

Az Egészségügyi Központ infrastrukturális és eszköz-ellátottsága, a praxisok működtetéséhez szükséges személyi feltételek biztosítottak, mind az ápolási-gondozási, mind a sürgősségi esetek ellátása során magasan képzett, gyakorlott team dolgozik. A településen teljesen megoldott az alapellátás biztosítása a lakosság számára, emellett figyelmet fordítanak az egészségmegőrzésre, szűrővizsgálati programok megvalósítására. Az intézmény kapacitása megfelelő, 100 %-ban kihasználásra kerül.

4. ábra: A háziorvosi ellátásban a megjelentek és a meglátogatottak száma¹²⁶

A fogorvosi körzetekben heti 12,5 órában zajlik a rendelés. A városban 2 védőnői körzetben 1 főállású területi védőnő látja el a szolgálat munkáját, feladatát 49/2004.(V. 21.) ESzCsM rendelet a területi védőnői ellátásról, 26/2014(IV.8) EMMI rendelet a várandósgondozásról, 26/1997. (IX. 3.) NM r. az iskola-egészségügyi ellátásról szóló rendeletek alapján végzi. Egészség gondozást nyújt a családoknak, egyéneknek és azok közösségeinek, folyamatosan alkalmazkodva a lakosság szükségleteihez. A védőnői gondozás a családok otthonában, óvodai és iskolai környezetben, közösségi szinteken, valamint a működési feltételeknek megfelelő védőnői tanácsadóban történik.

	I. körzet	II. körzet	Összesen
Az év folyamán nyilvántartott várandósok száma	22	11	33
Védőnői látogatások száma	101	76	177
Gyermerágyas látogatások száma	106	61	167
Nővédelmi látogatás	2	2	4
Az év folyamán született gyermekek száma	14	8	22
Csecsemők havi átlagos száma	13	10	23
Csecsemőlátogatások száma	268	194	462
Az 1-3 éves kisdédek havi átlagos száma	25	21	46
Kisdédlátogatások száma	128	121	249
A 3-7 éves gyermekek havi átlagos száma	42	36	78
Gyermeklátogatások száma	114	75	189
Gondozott családok száma december 31-én	57	44	101
Összes családlátogatások száma	537	418	955
Összes szaklátogatások száma	719	529	1248

5. táblázat: A védőnői szolgálat statisztikai adatai a 2016. évre vonatkozóan¹²⁷

¹²⁵ Forrás: TelR, LEADER Helyi Fejlesztési Stratégiák tervezését támogató alkalmazás

¹²⁶ Forrás: KSH T-Star 2016 TA, saját szerkesztés

A betegellátás a 2011-ben felújított egészségügyi központ akadálymentesített épületében biztosított. Gyermekorvossal a város nem rendelkezik. Gyógyszertár található a településen, munkaidőn kívül ügyeleti rendszerben biztosítja a folyamatos gyógyszerellátást.

A kórházi betegellátást legközelebb sátoraljaújhelyi Erzsébet Kórházban lehet igénybe venni. A város a Sátoraljaújhelyi Városi Mentőállomáshoz tartozik. Pálháza településen 2016. decemberében átadásra került a Mentési Pont, melynek eredményeképpen napi 24 órában szakszeméllyel ellátott mentőautó segíti a betegellátást. A Dr. Kárpát György Egészségügyi Központban biztosított a központi háziorvosi ügyelet, ellátás, melynek működési területe 18 hegyközi településre terjed ki.

Az életminőség javítását és egészségfejlesztést szolgáló intézkedések (Eütv.) biztosítottak Pálházán. A család- és nővédelmi gondozás (Eütv., családtervezés, fogamzás előtti gondozás, genetikai tanácsadás, várandós szoptatós anya gondozása) a védőnői feladatellátás keretében biztosított a településen. Az ifjúsági egészségügyi gondozás speciális feladatainak ellátása (Eütv.) a kistérségben biztosított. Egészségügyi szakellátás helyben (kórház, sürgősségi ellátás, emlő-szűrő állomás, méhnyak-szűrő szakrendelés és fogyatékos személyek rehabilitációja) nem biztosított.

1.8.1.4. Szociális ellátás

A városban a szociális ellátás szervezése a Hegyközi Területfejlesztési és Alapellátási Társulás által fenntartott Pálházai Körzeti Alapszolgáltatási Központ feladata. A személyes gondoskodás körében az intézmény által nyújtott szociális szolgáltatások köre:

1. Idősek nappali ellátása
2. Szenvedélybetegek nappali ellátása
3. Családsegítés
4. Gyermekjóléti szolgáltatás
5. Étkeztetés (szociális és gyermek)
6. Házi segítségnyújtás

Mindegyik szolgáltatás biztosításához rendelkezik a Központ határozatlan idejű működési engedéllyel.

Nappali ellátás

- a.) Idősek klubja: A nappali ellátás során a saját otthonukban élő, önellátásra képes személyek részére biztosít lehetőséget a napközbeni tartózkodásra, társas kapcsolatokra, valamint alapvető higiéniai szükségleteik kielégítésére, továbbá igény szerint az ellátottak napközbeni étkeztetése is biztosított. Pálházán 2017-ben 105 klubtag vette igénybe a szolgáltatást. A nappali ellátást nyújtó intézmény otthonos, jól felszerelt. A hét minden napjára vannak ütemezve foglalkozások, melyeken kisebb-nagyobb intenzitással a gondozottak részt vesznek. A klubtagok ellátását az intézményvezető irányításával 4 fő szakképzett nappali szociális ápoló és gondozó segíti.

Korcsoport	Nők	Férfiak
18 - 39 éves	0	0
40 - 59 éves	6	1
60 - 64 éves	27	3
65 - 69 éves	27	17
70 - 74 éves	8	5
75 - 79 éves	2	6
80 - 89 éves	2	1
Összesen	70	32

6. táblázat: Az Idősek klubja korösszetétele 2017-ben¹²⁸

¹²⁷ Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás, Védőnői Szolgálat beszámolója 2017.

¹²⁸ Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás, Pálházai Körzeti Alapszolgáltatási Központ szakmai beszámoló, 2017.

Idősek nappali ellátásában részesülők száma								
2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.
59	65	68	66	68	57	54	56	56
2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	
55	60	73	85	96	100	104	105	

7. táblázat: Idősek nappali ellátásában részesülők számának változása¹²⁹

- b.) Szenvédeybetegék nappali ellátása: 20 férőhellyel működik. A Szakszolgáltatási Központ Füzérkomlós településen pszichiátriai és szenvédeybetegék nappali ellátását, míg Pálháza városban szenvédeybetegék nappali ellátását működteti. Pálháza városban 21 fő gondozását végézik ebben az alapszolgáltatásban. Gondozásukban megbízásos jogviszonyban alkalmazott pszichiáter-addiktológus segíti a szociális segítő munkáját. Az idősek klubjában szervezett rendezvények nagy részén a szenvédeybetegék is részt vesznek. A speciális közösségépítő, konfliktuskezelő terápiás foglalkozásokat a pszichiáter vezet.

Családsegítés és gyermekjóléti szolgáltatás

A családsegítő szolgáltatásban nyújtott általános és speciális segítő szolgáltatás olyan személyes szociális szolgáltatás, amely a szociális munka eszközeinek és módszereinek felhasználásával hozzájárul az egyének, a családok, valamint a különböző közösségi csoportok jólétéhez és fejlődéséhez, továbbá a szociális környezetükhöz való alkalmazkodáshoz.

A családsegítő szolgáltatás segítséget nyújt a működési területén élő szociális és mentálhigiénés problémák, vagy krízishelyzet miatt segítséget igénylő személyeknek, családoknak, az ilyen helyzethez vezető okok megelőzése, a krízishelyzet megszüntetése, valamint az életvezetési képesség megőrzése céljából.

A gyermekjóléti alapellátásnak hozzá kell járulnia a gyermek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődésének, családban történő nevelésének elősegítéséhez, a veszélyeztetettség megelőzéséhez és a kialakult veszélyeztetettség megszüntetéséhez, valamint a gyermek családjából történő kiemelésének megelőzéséhez.

A gyermekjóléti szolgáltatás olyan a gyermek érdekeit védő speciális személyes szolgáltatás, amely a szociális munka módszereinek és eszközeinek felhasználásával szolgálja a gyermek testi, lelki egészségének fejlődését.

A családsegítő szolgálat 20 települést lát el, egy családsegítő 5 település ellátásáért felelős. 2017. évben 2.909 alkalommal keresték meg a Szolgálatot az ügyfelek. Pálháza városban az esetek száma elenyésző. Családsegítés keretében ügyintézéshez, például az Erzsébet kártyák igényléséhez valamint kérelmek megírásához kértek sokan segítséget.

A családsegítő szolgáltatást igénybe vevők száma (fő)								
2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
253	234	89	64	29	4	63	66	43

8. táblázat: A családsegítő szolgáltatást igénybe vevők száma (fő)¹³⁰

¹²⁹ Forrás: KSH T-Star 2016 TA, saját szerkesztés

¹³⁰ Forrás: KSH T-Star 2016 TA, saját szerkesztés

Gondozási tevékenység	
Típusa	Esetszám
Környezettanulmány készítés	1
Segítő beszélgetés	7
Adományközvetítés	39
Játszóház	60
Családlátogatás	8
Összesen:	115

9. táblázat: Gondozási típusok Pálházán¹³¹

A gyermekvédelmi ügyek 2016. évtől a Sátoraljaújhelyi Járási Családsegítő és Gyermekvédelmi Központhoz kerültek át, ahol az esetmenedzserekkel működnek együtt a családsegítők a veszélyeztetett gyermekek gondozása ügyében. 2017. évben 46 gyermeket alapellátásban gondoztak, főleg igazolatlan iskolai hiányzások miatt, védelembe vétel keretében szintén 46 gyermek került gondozásra magatartási, viselkedési zavarok, a szülők életviteli problémái miatt a szolgálat egész ellátási területén.

A Szolgálatnál alkalmazásban álló családsegítők száma 4 fő, 1 fő szakképzett, 1 fő szakképzettségének megszerzése folyamatban van, 2 fő szakképzetlen.

A gyermekjóléti szolgálat által gondozott kiskorúak száma (fő)								
2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
n.a.	21	23	6	4	1	7	6	5

10. táblázat: A gyermekjóléti szolgálat által gondozott kiskorúak száma (fő)¹³²

Étkeztetés

Az étkeztetés keretében azoknak a szociálisan rászorultaknak a legalább napi egyszeri meleg étkeztetéséről kell gondoskodni, akik ezt önmaguk, illetve eltartottaik részére tartósan vagy átmeneti jelleggel nem képesek biztosítani, koruk, egészségi állapotuk, fogyatékoságuk, pszichiátriai betegségük, szenvedélybetegségük vagy hajléktalanságuk miatt. Ha az egészségi állapot indokolja – a háziorvos javaslatára – diétás étkeztetés biztosított. Az intézményhez a pálházai központi szociális étkeztetést ellátó főzőkonyhán kívül két főzőkonyha tartozik, a füzérradványi telephelyű főzőkonyha, ahol idősek szociális étkeztetését biztosítják, és a pálházai gyermekétkeztetési központ. A gyermekétkeztetési központban 328 bölcsődés, óvodás, és iskoláskorú gyermek ellátását biztosítják összesen, ebből Pálházán 127 gyerek számára főznek. Szociális étkeztetésben 95 fő kap ellátást (2017. évi adat).

Az iskolai szünetekben a főzőkonyhák a szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek étkeztetését és ellátják. A pálházai szociális főzőkonyhán 4 szakács, egy konyhai kisegítő, a Gyermekétkeztetési Központban 5 szakács 2 konyhai kisegítő és egy élelmezésvezető látja el az étkeztetési feladatokat. A gyermekétkeztetésben megbízásos munkaviszonyban dietetikus is alkalmaznak.

A szociális étkeztetést szolgáltatást igénybe vevők száma (fő)							
2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.
35	20	25	30	95	119	113	54
2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
90	32	102	97	111	100	98	100

11. táblázat: Szociális étkeztetésben részesülők száma (fő)¹³³

¹³¹ Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás, Pálháza Körzeti Alapszolgáltatási Központ szakmai beszámoló, 2017.

¹³² Forrás: KSH T-Star 2016 TA, saját szerkesztés

Házi segítségnyújtás és jelzőrendszeres házi segítségnyújtás

Azokról az időskorú személyekről, akik otthonukban önmaguk ellátására saját erőből nem képesek a házi segítségnyújtás keretében a lakossági központ gondoskodik. Az ellátás célja olyan gondozás megteremtése, amely az igénybe vevő önálló életvitelének fenntartását – szükségleteinek megfelelően – lakásán, lakókörnyezetében biztosítja.

A házi gondozó feladatai ellátása során segítséget nyújt ahhoz, hogy az ellátást igénybe vevő fizikai, mentális, szociális szüksége saját környezetében, életkorának, élethelyzetének és egészségi állapotának megfelelően, meglévő képességének fenntartásával és felhasználásával, ill. esetlegesen fejlesztésével biztosított legyen. A házi segítségnyújtás keretében biztosítani kell az alapvető gondozási, ápolási feladatok elvégzését, az önálló életvitel fenntartását, az ellátott és lakókörnyezete higiéniai körülményeinek megtartásában való közreműködést, segítséget nyújt a veszélyhelyzetek kialakulásának megelőzésében, illetve elhárításában.

Pálháza városban 45 fő ellátásáról gondoskodtak 2017-ben, ebből 35 fő személyi gondozásban, 10 fő szociális segítségben részesült.

A házi segítségnyújtást igénybevevők számának alakulása							
2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.
15	12	12	15	15	15	35	42
2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
16	22	35	60	88	82	80	64

12. táblázat: A házi segítségnyújtást igénybe vevők számának alakulása¹³⁴

1.8.1.5. Sport, szabadidő

Pálháza és környezete természeti adottságait a sportoló emberek is kihasználhatják, ez egyben a térség turisztikai vonzerejének egyik fontos eleme. A túrázók, terepfutók alacsony infrastrukturális szükséglettel rendelkeznek (jelölt és karbantartott útvonalak, szálláshelyek), a kerékpárosok biztonságosabb közlekedését kerékpárút biztosítja. A Sátoraljaújhely központtal kiépülő kerékpárút Mikóházaig rendelkezésre áll – onnan Szlovákia felé kanyarodik, és a Pálháza - Felső-Hegyköz irányú kerékpárút megvalósításra került.

Pálházán kiváló lehetőségek állnak a sportolni kívánó lakosság – és az odalátogatók rendelkezésére. Az önkormányzat műfüves pályát, foci pályát tulajdonol, a fedett sportolás lehetőségét tornaterem biztosítja.

Pálházán működő sportegyesületek

- Pálháza Futball Klub: Az egyesület 6 utánpótlás korosztállyal dolgozik. A különböző korosztályú csapatokban a pálházi gyermekeken túl, a Hegyköz településeiről (Füzérradvány; Kishuta; Füzér; Kovácsvágás; Nyíri; Pusztafalu; Vágáshuta; Mikóháza és Hollóháza) is bejárnak a tanulók. Az edzésekhez óriási segítséget nyújt Pálháza Város Önkormányzata, az egyetlen füves pályáját ingyenesen biztosítja az egyesület számára. 2015-ben egy új 40x20 m-es műfüves pálya épült a városban, melyet az önkormányzat kedvezményes bérleti díjért biztosít az utánpótlás csapatok edzéséhez.
- Pálháza Városi Sport Egyesület: Az Egyesület 2007-ben alakult, működési helye az Általános Iskola. Alakulása óta a létszám általában 20 körül realizálódott. 2013-tól bekapcsolódott az Országos Mr. Tus Birkózó Iskola rendszerébe, ami országos szerveződéssé alakult – jelenleg átalakítás alatt van.
- Zempléni Pisztráng Sporthorgász Közhasznú Egyesület

¹³³ Forrás: KSH T-Star 2016 TA, saját szerkesztés

¹³⁴ Forrás: KSH T-Star 2016 TA, saját szerkesztés

1.8.1.6. Közművelődési intézmények

A város és a környéken lakók kulturális igényeinek kielégítésére a Térségi Művelődési Házban található jelentős könyvtárlománnyal rendelkező könyvtár biztosít lehetőséget. A Városi Könyvtár szervezetiileg összevont intézmény, elhelyezkedése szerint közös épületben található a Művelődési Házzal.

Az épületben található egy 257 ülőhelyes színházterem, ami az igényektől függően akár 300 ülőhelyig is bővíthető, melyben rendszeresen sor kerül színházi előadások megszervezésére. Az állami ünnepek is itt kerülnek lebonyolításra. Az általános iskola minden évben gálát szervez, amelyen az osztályok bemutathatják tehetségüket. A Művelődési Ház ad helyet az idősek klubja által szervezett nagyobb rendezvényeknek is.

A könyvtár szolgáltatásai: a könyvtári dokumentumok helyben használata, arra rendelt részének kölcsönzése; könyvtárközi kölcsönzés; könyvtárhasználati foglalkozások; rendezvények szervezése; író-olvasó találkozók; másolás, szkennelés, nyomtatás, faxolás; internet használat.

1.8.2. Esélyegyenlőség biztosítása

Összhangban az Egyenlő Bánásmódról és az Esélyegyenlőség Előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény, a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról szóló 321/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet és a helyi esélyegyenlőségi program elkészítésének részletes szabályairól szóló 2/2012. (VI. 5.) EMMI rendelet rendelkezéseivel, Pálháza Város Önkormányzata Esélyegyenlőségi Programban (HEP) rögzítette az esélyegyenlőség érdekében szükséges feladatokat. Új HEP került elfogadásra 2018-ban.

A Helyi Esélyegyenlőségi Program átfogó célja:

Pálháza Város Önkormányzata az Esélyegyenlőségi Program elfogadásával érvényesíteni kívánja: az egyenlő bánásmód, és az esélyegyenlőség biztosításának követelményét; a közszolgáltatásokhoz történő egyenlő hozzáférés elvét; a diszkriminációmentességet; szegregációmentességet; a foglalkoztatás, a szociális biztonság, az egészségügy, az oktatás és a lakhatás területén a helyzetelemzés során feltárt problémák komplex kezelése érdekében szükséges intézkedéseket. A köznevelési intézményeket - az óvoda kivételével - érintő intézkedések érdekében együttműködik az intézményfenntartó központ területi szerveivel (tankerülettel).

Célcsoport	Intézkedés címe	A beavatkozás területei
Romák vagy mélyszegénységben élők	Romás és/vagy mélyszegénységben élők munkaerő-piaci helyzetének javítása	Családsegítő szolgálattal kapcsolatfelvétel
		Polgármesteri Hivatalban segítségadás
Gyermekek esélyegyenlősége	Drogfogyasztás felbukkanásának, a fiatalkori bűnelkövetés és közlekedési szabálytalanságok megelőzése, felvilágosítás	Drogprevenációs előadások
		Bűncselekményekről és közlekedési szabályokról felvilágosítás
	A késő estig, éjszaka felügyelet nélküli gyermekek előfordulásának visszaszorítása a településen	A Rendőrség és a Polgárőrség tagjainak rendszeres járőrözése megakadályozhatja a gyermekek késő éjszakáig tartó kimaradását, megakadályozhatja áldozattá válásukat.
Idősek esélyegyenlősége	Idősek sérelmére elkövetett bűncselekmények megelőzése, áldozattá válás	Polgárőrség és Rend őrség fokozott járőrözése Veszély esetén riaszthatóság

	megelőzése	
Nők esélyegyenlősége	Nők munkavállalásának elősegítése	Együttműködés az illetékes Munkaügyi Központtal Kapcsolatfelvétel az érintettekkel
Fogyatékkal élők esélyegyenlősége	A fogyatékkal élő vagy fogyatékkal élő gyermeket nevelő szülők, ápoló családtagok kapcsolatépítésének elősegítése	Házi segítségnyújtás kiszélesítése Ellátó személyek bevonása

13. táblázat: Az esélyegyenlőségi intézkedési tervben megfogalmazott intézkedések¹³⁵

1.9. A TELEPÜLÉS GAZDASÁGA

1.9.1. A település gazdasági súlya, szerepköre

Pálháza gazdasági alapját az 1875-ben Pálháza lpartelepen megépült Fűrészmalom jelentette, amely a Kemence-patak völgyében lévő erdőterületen kitermelt fa feldolgozását látta el. Kis idő múlva, 1888-ban felépült a fa szállítására alkalmas keskeny-nyomközű erdei vasút, amely máig az ország legrégebben épített erdei vasútja. A sikeres fakitermelés az 1930-as években magával vonta a hegyközi településeket összekötő szilárd burkolatú utak megépítését, valamint a közvilágítás létrejöttét. A gazdaság a II. világháború alatt jelentősen visszaesett, 1958-ban külszíni fejtéssel azonban megnyílt a Perlit bánya. A perlit Pálházán és a környékén kerül bányászásra, őrlésre, szárításra és osztályozásra. A perlit bánya máig működik, és jelentős mértékben hozzájárul a lakosság alkalmazásához.

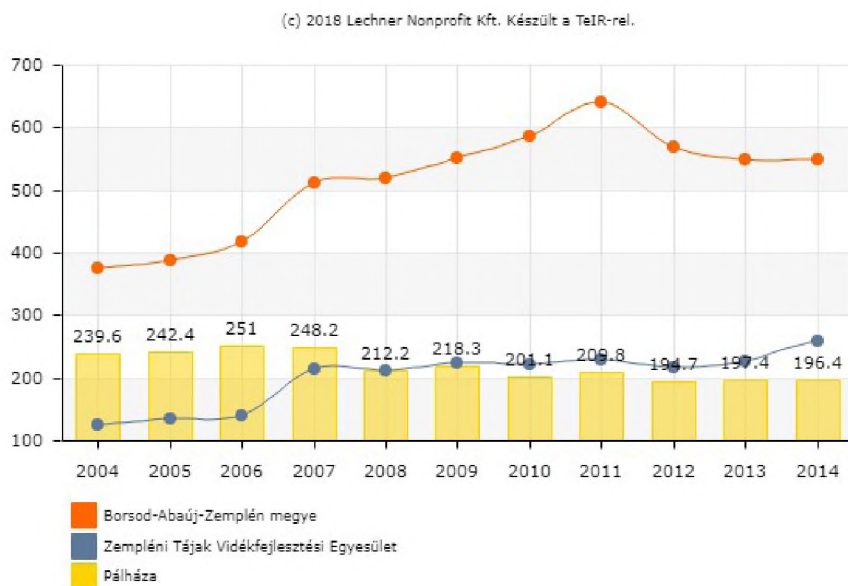
Az országtól történő nagy erdőterületek elcsatolása Pálházát az Állami Erdészet hegyközi központjává tette. 1980-ban felszámolták a hegyközi, bodrogközi kisvasúthálózatot, amely 1989-ben Pálháza lpartelep - Rostálló között újra indult. A rendkívüli táj, valamint a vadászat évtizedekig jelentett turistalátogatókat a város és környéke számára, azonban a szálláskapacitások hiánya, a turisztikai célpontok nem megfelelő állapota, a rendezvények és események rendszertelensége a turizmus visszaesését okozta, amelynek hangsúlyozása az elmúlt években került újra a város látószögébe.

A település központi szerepe már 1914-től érvényesült; a községben országos állat- és kirakodóvásárt tartanak máig is, valamint a város egészségügyi központtal is rendelkezik 1990 óta.

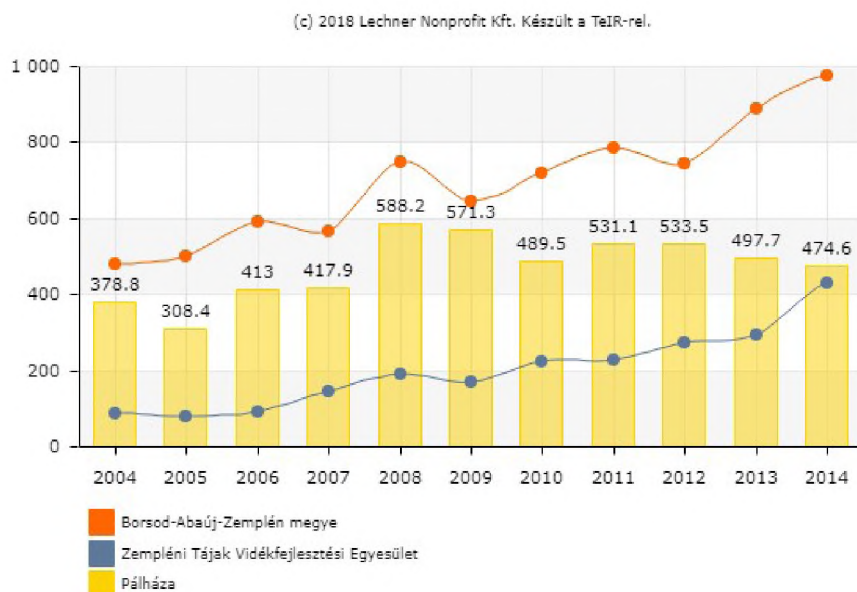
Az egy lakosra jutó jegyzett tőke a társasági adóbevallásra kötelezett vállalkozások jegyzet tőkéje, egy lakosra vetítve. A vizsgált időszakot tekintve az értéke csökkent, jelentősen elmaradt mind a járási, mind az országos volumentől.

Az egy lakosra jutó bruttó hozzáadott érték 2008-ban volt a vizsgált időszakban a legmagasabb, azóta kisebb ingadozás mellett csökkenő tendenciát mutat.

¹³⁵ Forrás: Helyi esélyegyenlőségi program 2013.

1. ábra: Egy lakosra jutó jegyzett tőke (1000 Ft)¹³⁶

2. ábra: Egy lakosra jutó bruttó hozzáadott érték (1000 Ft)¹³⁷

1.9.2. A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői

1.9.2.1. Ipari termelés

Pálháza ipari termelése elsősorban a helyben bányászott perlit feldolgozására alapul. A bánya 1959 óta működik. Közvetlenül a bánya melletti előkészítő üzemben történik a perlit őrlése, szárítása és osztályozása a vevők igénye szerint. A hazai szükségleteken túlmenően a perlit döntő hányada külföldi értékesítésre kerül. A Perlit 92 Kft. 2006-ban megnyitotta második perlitbányáját, amely további 80 évre biztosítja a nyersperlit-ellátást. Az elmúlt

¹³⁶ Forrás: TeIR, LEADER Helyi Fejlesztési Stratégiák tervezését támogató alkalmazás

¹³⁷ Forrás: TeIR, LEADER Helyi Fejlesztési Stratégiák tervezését támogató alkalmazás

5 év jelentősebb fejlesztései: környezetvédelem, bányagépek beszerzése, őrő- és osztályozómű fejlesztése, szállítás korszerűsítése. A Perlit 92 Kft. a perlitörlemények mintegy 90%-át exportálja, és 16 országba szállít rendszeresen. Legnagyobb külföldi piacok: Németország, Lengyelország, illetve Ausztria. A Kft. 67 főt foglalkoztat. A Moravszky Pékség a hegyköz egyetlen családi vállalkozásban működő péksége. A pékség 14 főt foglalkoztat.

1.9.2.2. Mezőgazdaság

Borsod-Abaúj-Zemplén megye természeti adottságait tekintve nem tekinthető mezőgazdasági térségnek, gazdaságában az agrárium súlya országos átlag alatti. Hegyköz területén a szántóföldek összterülete 6671 ha. A Hegyközben a földhivatali nyilvántartás szerint több, mint 200 ha gyümölcsös található. A legjellemzőbb gyümölcsök: dió, málna, szeder, ribizske, alma.

A mezőgazdasági szövetkezetek felszámolásával párhuzamosan erősen lecsökkent az állattenyésztés jelentősége.

A terület erdősültsége magas, eléri az összterület 52,2 %-át (15670 ha). Az itteni erdők 71 % gazdasági erdő, 29 % véderdő. A hegyközi területen az Északerdő Zrt. rendelkezik a legnagyobb tulajdonrésszel, 70%-kal.

Pálháza külterületén döntően erdőgazdálkodási és mezőgazdálkodási tevékenység folyik. Az erdőgazdálkodásból származó faanyag feldolgozása mindig is az egyik fő tevékenységi köre volt a helyi lakosoknak a történelem során. Azokon a területeken, ahol a domborzati adottságok és klimatikus viszonyok lehetővé teszik mezőgazdasági termelés alakult ki.

Az állattenyésztés területén a - 2010. évi adatok szerint - a sertés, a szarvasmarha, házinyúl és juhtenyésztés a főbb profil, de több gazda tart lovat is. Kisállatoknál a házi szárnyasok tartása jellemző (kacsa, liba, tyúk, pulyka).

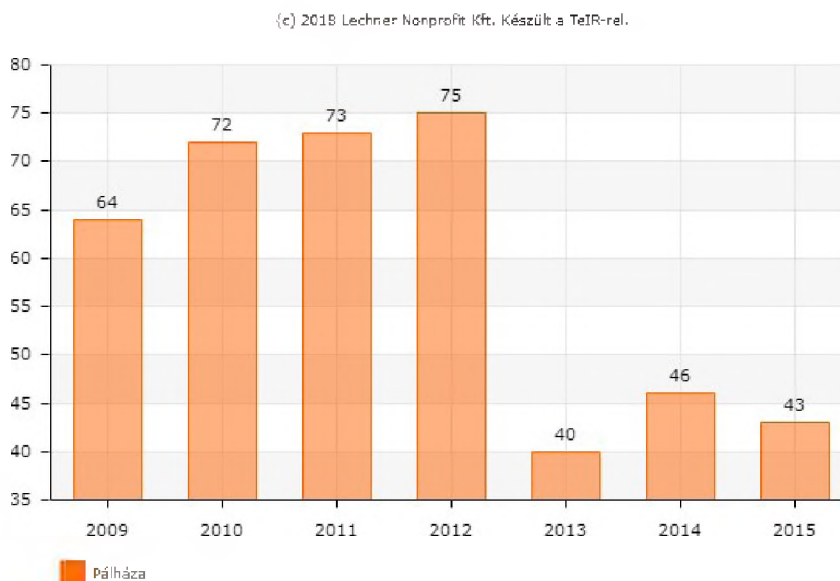
A regisztrált őstermelők száma 2012 óta jelentősen lecsökkent. Az egyéni gazdaságok száma 2000-ben 169 volt, ez a szám 2011-re 99-re csökkent. Az egyéni gazdaságok főleg a családtagok számára biztosítanak munkát; a KSH adatai szerint jelenleg nincs olyan gazdaság, amely főállású munkatársat alkalmaz.

A városban 5 mezőgazdasági tevékenységet folytató szervezet működik.

művelési ág	terület (ha)	
	egyéni gazdaságokban	gazdasági szervezetekben
szántó	120	116
erdő	5	1742
gyep	56	34
gyümölcsös	180	2
kert	1	0
szőlő	1	0
termőterület összesen	385	1898
művelés alól kivett	21	5
saját tulajdonú	385	149
bérelt	0	1749

3. táblázat: A mezőgazdasági művelési ágak megoszlása (ha)¹³⁸

¹³⁸ Forrás: KSH, Földhasználat Pálházán, 2010.

4. ábra: Regisztrált őstermelők száma (fő)¹³⁹

1.9.2.3. Kereskedelem, szolgáltatások

A város kereskedelmi egységekkel jól ellátott, a lakosság mindennapi életéhez szükséges termékek és szolgáltatások helyben elérhetők.

A KSH adatszolgáltatás 2010 óta a kiskereskedelmi üzletekről nem közöl adatokat. Az ITS elkészítését támogató TelR összehasonlító adatai alapján az ezer lakosra jutó kiskereskedelmi hálózati egységek száma Pálházán 22,6 db volt 2014-ben, ami magasabb, mint az országos (14,6) vagy a járási adat (15,1). Élelmiszer jellegű üzlet 3 db működik, ruházati szaküzlet 1, és 10 vendéglátóhely a városban.

A mindennapi élethez szükséges élelmiszer és használati cikkek a településen beszerezhetők. Nagyobb áruházak, üzletláncok egységei a városban nincsenek, ezek a járásszékhelyen, megyeszékhelyen elérhetőek.

1.9.2.4. Turizmus (attrakciók, szolgáltatások)

A „Hegyköz fővárosaként” ismert Pálháza Magyarország legészakibb részén, a Zempléni Hegység keleti oldalán fekvő földrajzi-földtani értelemben rendkívül változatos megjelenésű és páratlan természeti értékű, egészséges mikroklimával rendelkező hegyközi tájegység középpontjában fekszik. Vonzása a Hegyköz 17 településére terjed ki, eddigi fejlődése során a térségi ipari, kereskedelmi, közlekedési, idegenforgalmi, oktatási, egészségügyi, szociális, központjává vált.

Látnivalói közül említésre méltó a Kókapui Károlyi-kastély, amit a XIX. és XX. század fordulóján építette a festői környezetben, egy mesterséges tavacska fölé magasodó sziklára – svájci vadáskastélyok mintájára – gróf Károlyi László. A szépen felújított kastélyban jelenleg szálloda működik.

Pálházáról indul Magyarország legrégebbi erdei vasútja. Ősét, a „lóüzemű görpályát”, ahogy korábban nevezték, 1888-ban építette Károlyi gróf Pálházától – ahol fűrészmalma volt – a Kókapui vadáskastélyig. A kisvasút történetéről, jelentőségéről a jelen ITS több helyen bővebben informál. Napjainkban a kisvasút turisztikai céllal üzemel, éves forgalma körülbelül 40-50 ezer utas. A legjelentősebb kulturális és gasztronómiai esemény a minden év július hónap utolsó szombatján megrendezésre kerülő Városnap, sörfesztivál és csülökfőző verseny. A Városnap minden évben az Önkormányzat szervezésében kerül megrendezésre a település 2005. évben történt várossá nyilvánításának alkalmából.

¹³⁹ Forrás: TelR, LEADER Helyi Fejlesztési Stratégiák tervezését támogató alkalmazás

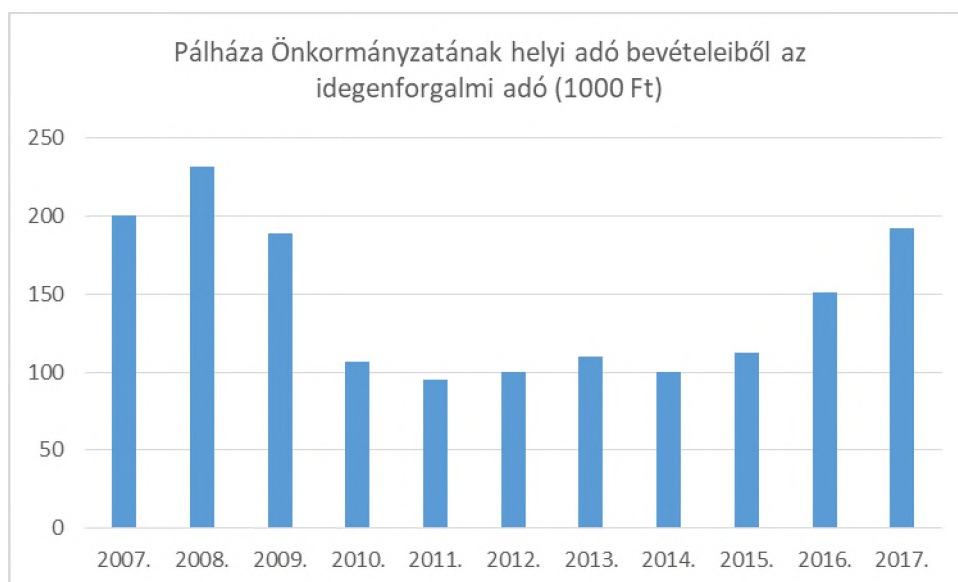
Rendezvény neve	Becsült látogatószám (fő)	Jelentőség
Doni emléktúra zempléni nyitó ünnepsége	150 fő	helyi
Városi Kolbásztöltő verseny	120 fő	helyi
Farsangi bál	200 fő	helyi
Idősek farsangja	100 fő	helyi
Városi Nőnap Ünnepség	150 fő	helyi
Március 15-i városi ünnepség koszorúzással	70 fő	helyi
Színházi előadás	300 fő	helyi
Húsvéti játszótér	30 fő	helyi
Költészet napja: Hegyközi szavalóverseny	60 fő	helyi
HSMA Kelet-Magyarország legerősebb embere verseny	250 fő	helyi
Gyermek előadás: Bábszínházi előadás (Csipetmanó bábszínház)	180 fő	helyi
Városi Gyermeknap	120 fő	helyi
Tűzoltó Egyesületek versenye	50 fő	helyi
VÁROSNAP, Hegyközi csülökfőző verseny	2 000 fő	helyi
Zempléni Művészeti Napok: Kiránduló koncert	240 fő	helyi
Aug.20-i városi ünnepség	100 fő	helyi
Nők a Hegyközért Egyesület évfordulója-Civil nap	60 fő	helyi
Szlovák nap	120 fő	helyi
Nemzetközi Perlit Konferencia – Perlitmúzeum átadása	80 fő	helyi
Városi Idősek Napja	210 fő	helyi
Okt. 23-i városi ünnepség koszorúzással	60 fő	helyi
Hegyközi Idősek Klubjainak találkozója	200 fő	helyi
Operaház ajándékának átadása a Magyar Opera napja alkalmából	10 fő	helyi
Szociális világnap	75 fő	helyi
Sportbál	150 fő	helyi
Mozgáskorlátozottak közgyűlése	50 fő	helyi
Advent: 1. gyertyagyújtás	50 fő	helyi
Mikulásvonat (4 nap, 5 járat)	280 fő	helyi
Városi Mikulásnap ünnepség: Kisötlöt színház műsora	120 fő	helyi
Adventi gyertyagyújtás (3 alkalommal)	180 fő	helyi
Mindenki névnapja	120 fő	helyi
Alapszolg. Központ karácsonyi ünnepsége	200 fő	helyi
Városi Karácsonyi ünnepség	250 fő	helyi
Városi Szilveszteri bál	188 fő	helyi

5. táblázat: Pálházán megrendezésre kerülő rendezvények főbb mutatói¹⁴⁰¹⁴⁰ Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

1.9.2.5. Szálláslehetőségek

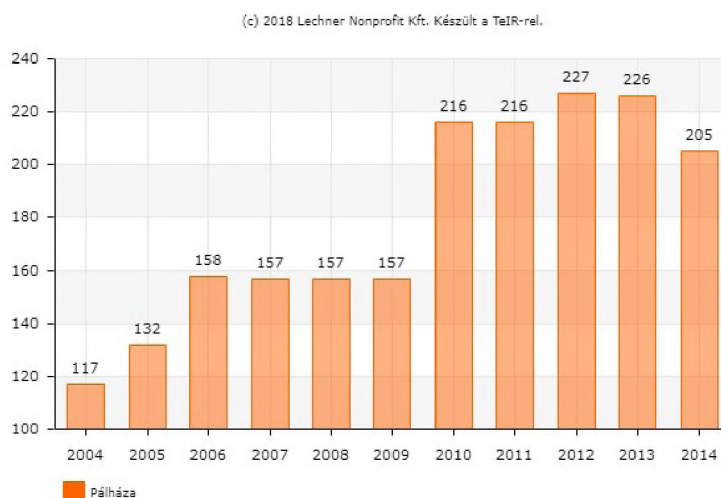
A város turisztikai vonzerejének megfelelő szálláshelyekkel bír, palettáján elsősorban turistaházak, falusi szálláshelyek szerepelnek.

Pálháza Város Önkormányzat Képviselő-Testületének idegenforgalmi adóról szóló 18/2013. (XI. 25.) számú önkormányzati rendelete szerint a tartózkodási idő utáni idegenforgalmi adó mértéke személyenként és vendégéjszakánként 200 Ft.

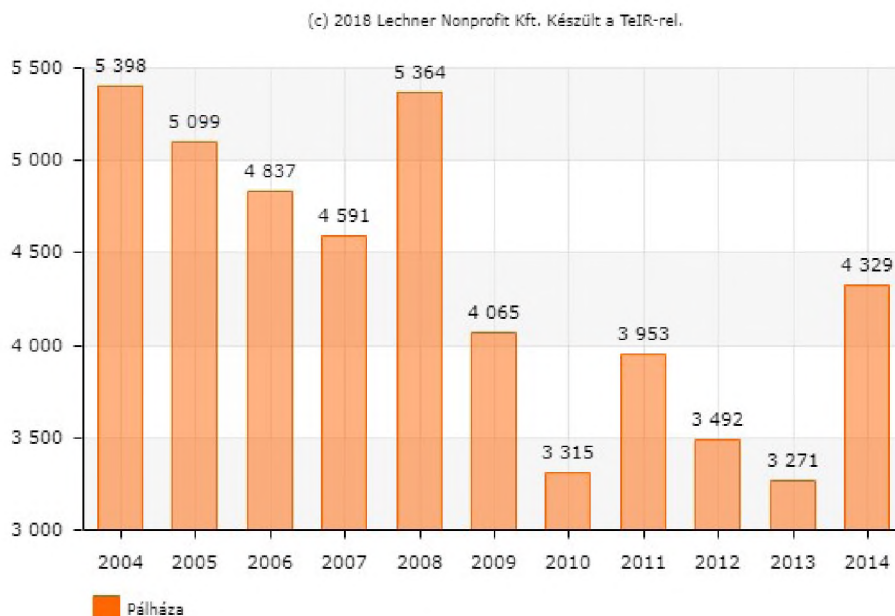
6. ábra: Idegenforgalmi adó mértékének változása¹⁴¹

Kereskedelmi szálláshely az engedélyben feljogosított, erre a célra épített vagy átalakított és használt létesítmény (szálloda, panzió, turisztaszállás, ifjúsági szálló, üdülöház, kemping), amely üzletszerűen, egész éven át vagy idényjelleggel, folyamatos napi üzemeltetéssel, megszakítás nélkül szállásszolgáltatást nyújt, és 5-nél több szobával, illetve 10-nél több ágygal (kempingek esetében 5-nél több hasznosított terület egységgel) rendelkezik. A kereskedelmi szálláshelyek szállásférőhelyeinek száma a következőképpen alakult Pálházán az elmúlt években:

7. ábra: Kereskedelmi szálláshelyek szállásférőhelyeinek száma (db)¹⁴²

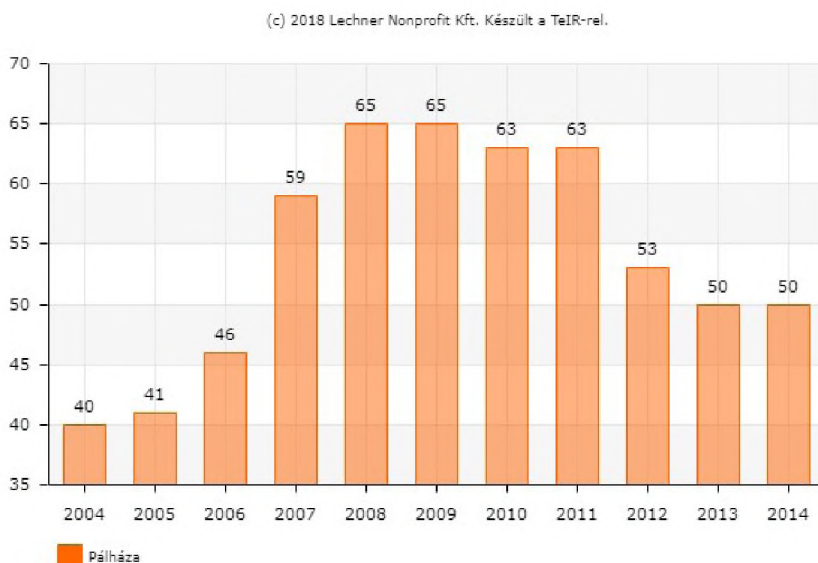
¹⁴¹ Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

8. ábra: Vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken¹⁴³

A rendelkezésre álló kereskedelmi szálláshelyek száma, és az ezekben igénybe vett vendégéjszakák száma közti arány jól mutatja a turisztikai és egyéb célú szálláskihasználtságot. Ez 2014-ben 21,11 vendégéjszaka/ágy volt átlagosan, amely még a teljes hétvégi kihasználtságtól is jelentősen elmarad: azt mutatja, hogy csak idényjelleggel, és nagyon rövid időkre – jellemzően 1-2 éjszakára – veszik igénybe a helyi lehetőségeket.

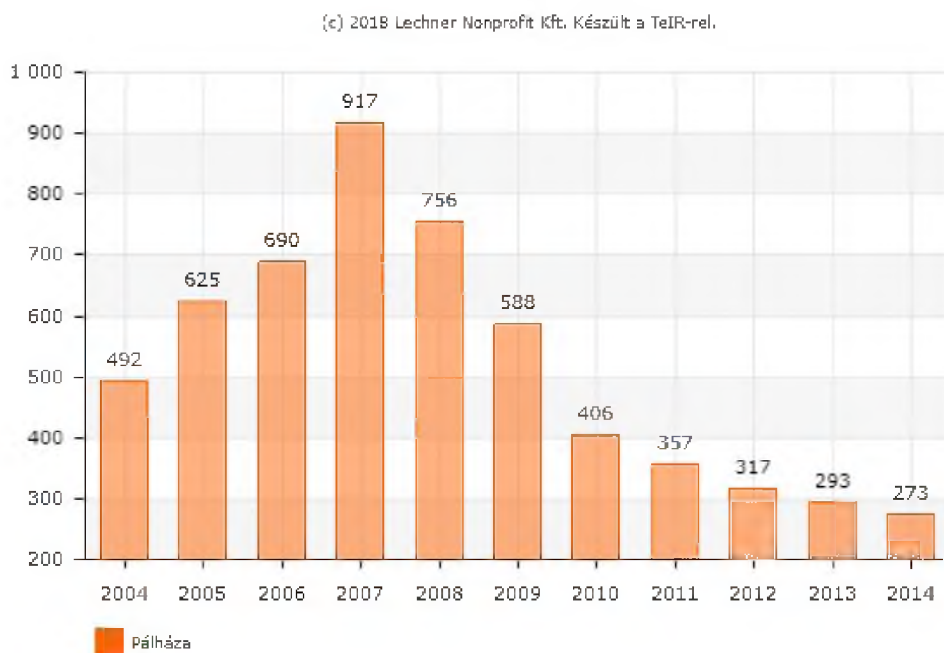
Egyéb szálláshely a szálláshely-szolgáltatás céljára hasznosított, a kereskedelmi szálláshelyek alá nem tartozó, nem kizárólag szálláshely-szolgáltatás rendeltetéssel létesített önálló épület vagy annak lehatárolt része, ahol az e célra hasznosított szobák száma legfeljebb nyolc, az ágyak száma legfeljebb tizenhat. Az egyéb szálláshelyek adata tartalmazza a falusi szálláshelyek adatait is. Az egyéb szálláshelyek kihasználtsága még a nem túl jól kihasznált kereskedelmi szálláshelyek rátájánál is rosszabb volt, 2014-ben 5,46 vendégéjszaka/ágy átlagosan.

9. ábra: Egyéb szálláshelyek szállásférőhelyeinek száma (db)¹⁴⁴

¹⁴² Forrás: TeIR, LEADER Helyi Fejlesztési Stratégiák tervezését támogató alkalmazás

¹⁴³ Forrás: TeIR, LEADER Helyi Fejlesztési Stratégiák tervezését támogató alkalmazás

10. ábra: Vendégéjszakák száma egyéb szálláshelyeken¹⁴⁵

A szállásférőhelyek száma az elmúlt években nem változott jelentősen, azonban az eltöltött vendégéjszakák száma mind a kereskedelmi szálláshelyeken, mind az egyéb szálláshelyeken nagy ingadozást és számbéli csökkenést mutat.

A város legnagyobb szálláshelye Hanyi Istók Turistaszálló. Az épületeket 5000 nm-es füves terület övezi, amelyen 2 focipálya, 2 kosárlabdapalánk, 3 ping-pong asztal, két hintákkal és mászókötelekkel ellátott játék, függőhid és egy fából készített 8 méter magas bagolyvár található. Épületek előtt 3 hintaágy, 3 fedett, és 3 nyitott terasz van. Az udvaron több tűzrakó hely található, amelyek körül elhelyezett padokon akár 50-en is helyet tudnak foglalni. A főépület udvarán található fából készült padok és asztalok mellett akár 100-an is kényelmesen elférnek. A tábor saját konyhával rendelkezik, amely akár 200 fő kiszolgálására is képes. A szobák összesen 118 fő elhelyezésére alkalmasak, amelyet igény esetén további 7 férőhellyel tudnak bővíteni. A szobákhoz hideg-melegvizet zuhanyzó és közös helyiség tartozik.

Szállaskategóriában magasabb besorolású a Silvanus Panzió, mely a városka központjában az erdei kisvasút megállójával szemben található. Az épület első részében gyógyszertár működik, fölötte és mögötte került kialakításra a szálláshely. A családbarát panzió 6 szobáját és szolgáltatásait egész évben igénybe vehetik az aktív pihenésre vágyó vendégek, akiket 60m²-es feszített víztükrű beltéri úszómedence vízi masszázspaddal, pezsgőfürdővel, szauna pihenőágyakkal, pingpongasztal, erőgép, az udvarban röplabda-, salakos tenispálya és zárt parkoló vár. A panzió 20 fő befogadására alkalmas.

A Tölgyfa Vendéglő és Panzió 26 fő befogadását teszi lehetővé. Önálló étteremmel, szaunával rendelkezik, szintén a település központjában található.

Legfontosabb egyéb szálláshelyek Pálházán:

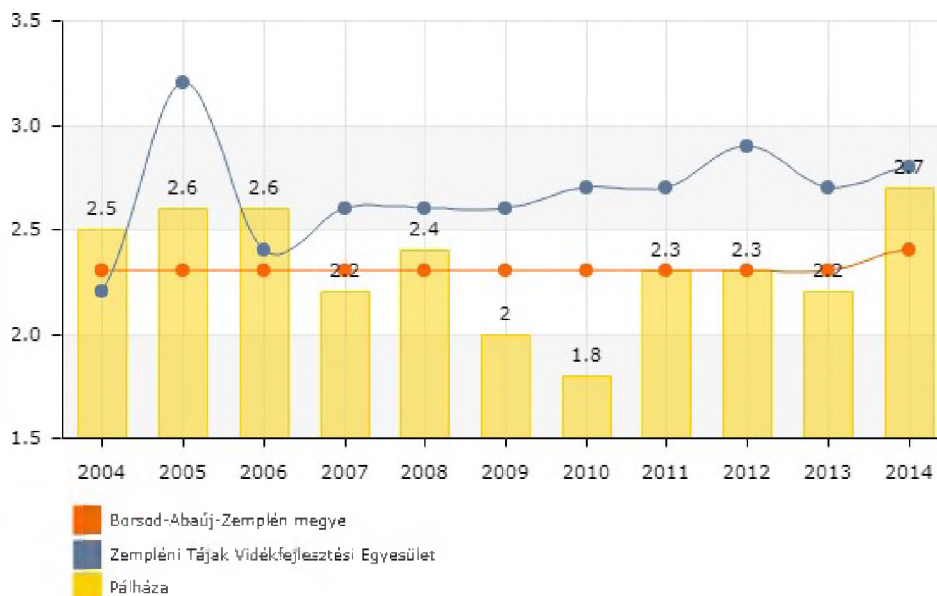
- Megálló Vendégház (30 fő)
- Gál Vendégház (7 fő)
- Ulicska vendégház (10 fő)

¹⁴⁴ Forrás: TeIR, LEADER Helyi Fejlesztési Stratégiák tervezését támogató alkalmazás

¹⁴⁵ Forrás: TeIR, LEADER Helyi Fejlesztési Stratégiák tervezését támogató alkalmazás

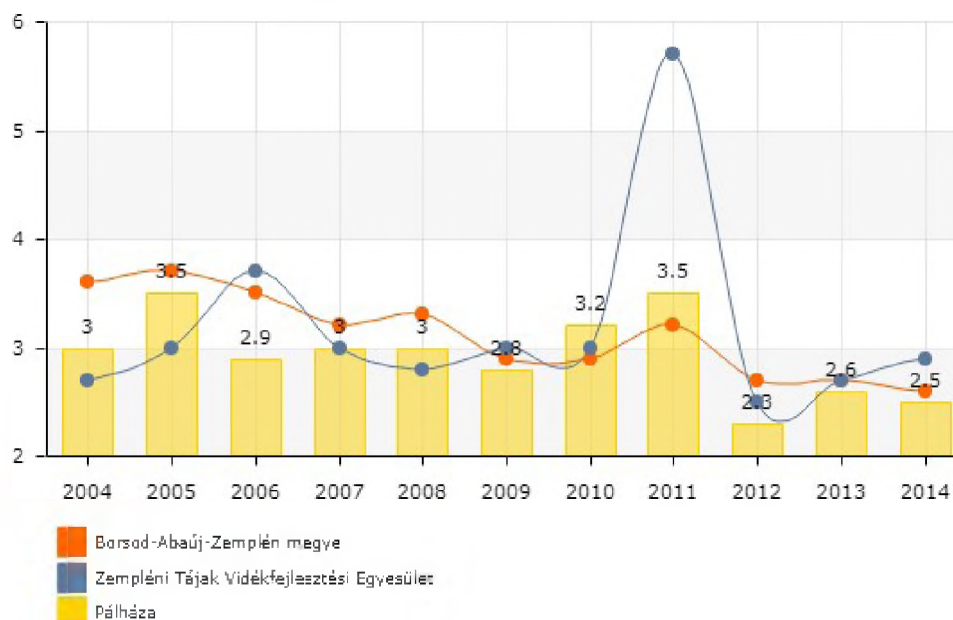
- Illés Vendégház – falusi vendéglátás (9 fő)
- Körmöndi Zoltánné – falusi vendéglátás (10 fő)
- Örökzöld Vendégház – falusi vendéglátás (6 fő)

(c) 2018 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

11. ábra: Átlagos tartózkodási idő kereskedelmi szálláshelyeken (nap)¹⁴⁶

(c) 2018 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

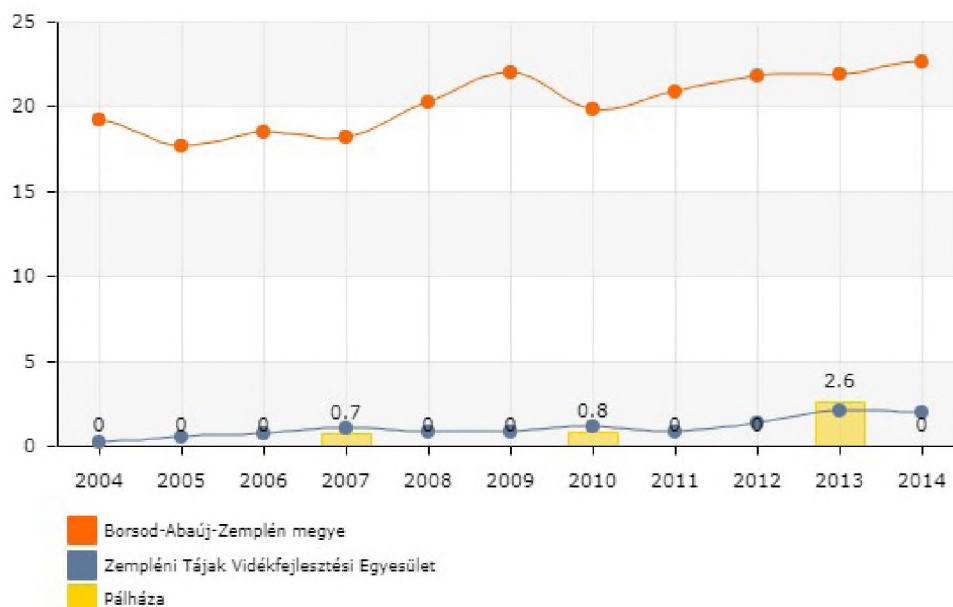
12. ábra: Átlagos tartózkodási idő egyéb szálláshelyeken (nap)¹⁴⁷

¹⁴⁶ Forrás: TeIR, LEADER Helyi Fejlesztési Stratégiák tervezését támogató alkalmazás

¹⁴⁷ Forrás: TeIR, LEADER Helyi Fejlesztési Stratégiák tervezését támogató alkalmazás

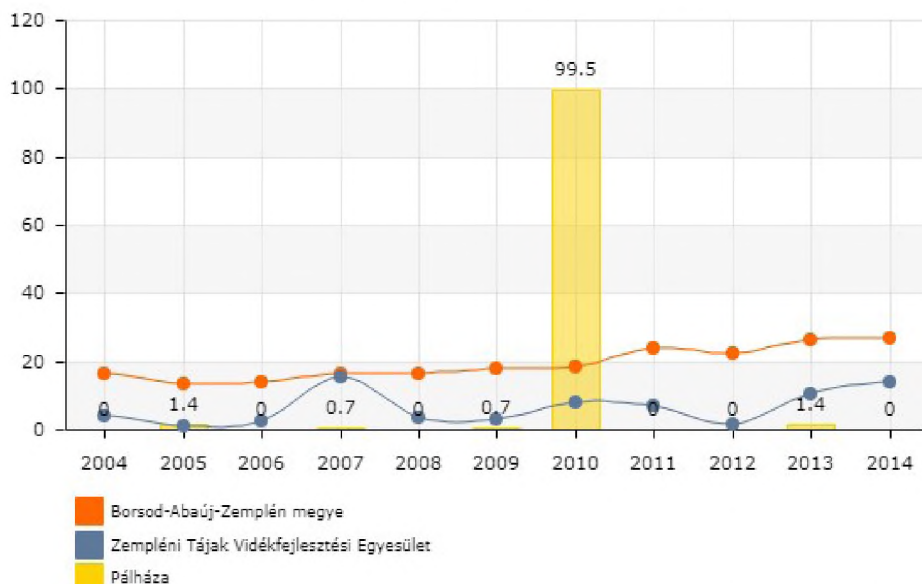
A turisztikai szokásoknak megfelelően a kereskedelmi és egyéb szálláshelyen töltött éjszakák száma 2,5-2,7 éjszaka, ami azt jelenti, hogy az ide látogatók a hosszú hétvégéket, 2-3 napos tartózkodást preferálják. Ez a járásra, sőt, az egész megyére jellemző tendencia, amely arra utal, hogy Pálháza jelen pillanatban csakis annyit tud profitálni a turizmusból, amennyit számára a nagyobb tájegység trendje biztosít. Azaz: önálló turisztikai desztinációval bír (kisvasút), de önálló potenciállal nem.

(c) 2018 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

13. ábra: Külföldiek által eltöltött vendégéjszakák aránya a kereskedelmi szálláshelyeken (%)¹⁴⁸

(c) 2018 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

14. ábra: Külföldiek által eltöltött vendégéjszakák aránya egyéb szálláshelyeken (%)¹⁴⁹

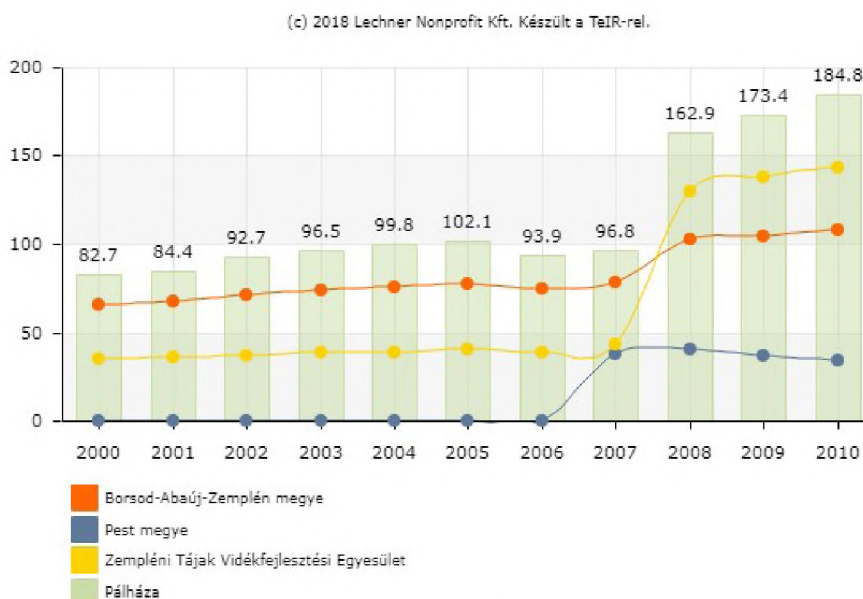
¹⁴⁸ Forrás: TeIR, LEADER Helyi Fejlesztési Stratégiák tervezését támogató alkalmazás

¹⁴⁹ Forrás: TeIR, LEADER Helyi Fejlesztési Stratégiák tervezését támogató alkalmazás

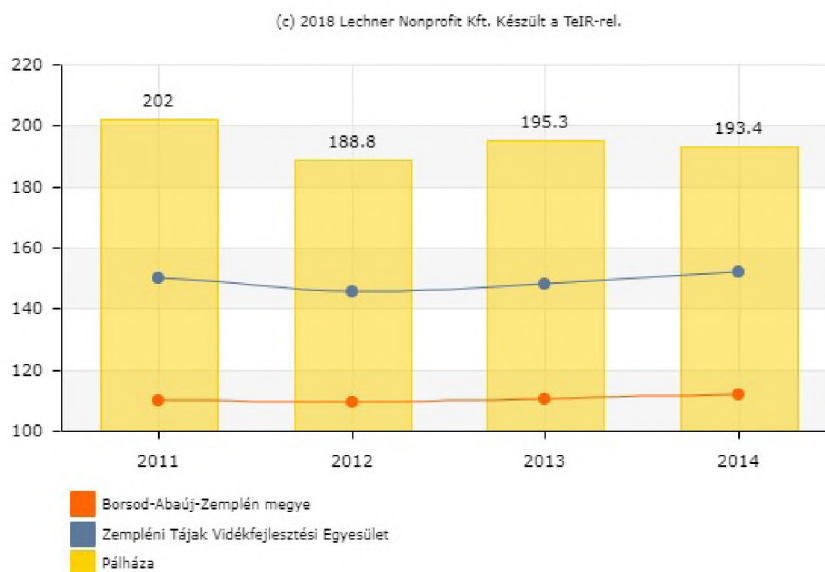
A statisztikai adatok szerint a vendégéjszakákat tekintve Pálházát elsősorban a hazai turisták részesítik előnyben, a külföldiek által eltöltött vendégéjszakák aránya több évre visszatekintve is elenyésző, gyakorlatilag nincsen.

1.9.3. Gazdasági szervezetek jellemzői, vállalkozások megoszlása méret szerint, általános működési feltételek, ágazati megoszlás

A regisztrált vállalkozások számának változása a vizsgált időszakban folyamatos növekedést mutat. A vállalkozói kedv 2008-ban ugrásszerűen megnőtt, azt követően egy lassú, de folyamatos számbeli növekedés figyelhető meg. A 2008. január 1-jével hatályba lépő áfatörvény szerint adóköteles tevékenységet csak adószámmal rendelkező adóalany folytathat. Ezért azoknak az őstermelőknek is regisztrálniuk kellett magukat az APEH-nál, akik eddig még nem rendelkeztek adószámmal. A regisztrált vállalkozások számának változását a társas vállalkozások és az egyéni vállalkozások számának együttes növekedése vagy csökkenése eredményezi.

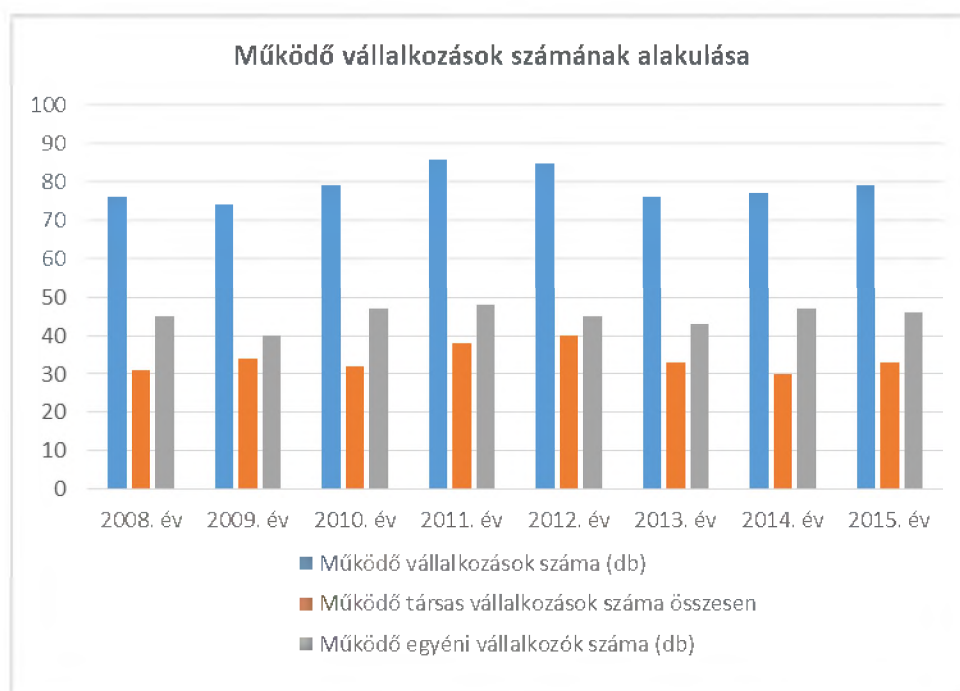

15. ábra: Regisztrált vállalkozások száma ezer lakosra (db), 2010-ig

16. ábra: Regisztrált vállalkozások száma ezer lakosra (db), 2011-től¹⁵⁰

¹⁵⁰ Forrás: TeIR, LEADER Helyi Fejlesztési Stratégiák tervezését támogató alkalmazás

17. ábra: Működő vállalkozások számának alakulása¹⁵¹

A működő vállalkozásokhoz azokat a vállalkozásokat soroljuk, amelyeknek az adott évben árbevétele vagy foglalkoztatottja volt. Mind a regisztrált, mind a működő vállalkozások számának vonatkozásában emelkedés figyelhető meg a vizsgált időszakban. Magasabb számban az önálló vállalkozások vannak jelen a városban, számuk is kiegyenlítettebb, mint a társas vállalkozásoké.

A foglalkoztatottsági létszám alapján mikro vállalkozásnak minősül a 10 főnél kevesebbet (1-9), kisvállalkozásnak az 50 főnél kevesebbet (10-49), középvállalkozásnak a 250 főnél kevesebbet (50-249), nagyvállalkozásnak a 205 főnél többet foglalkoztató, profitorientált gazdálkodó szervezet.

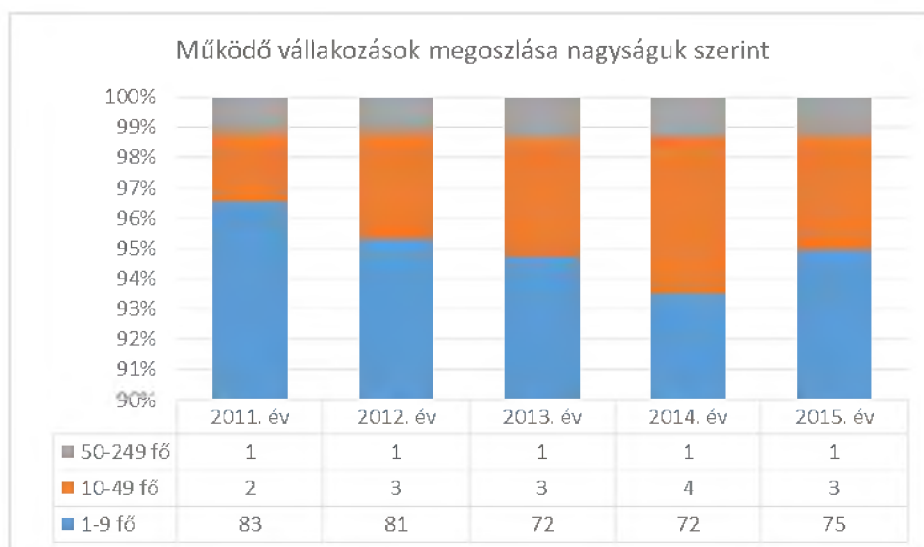
A KSH adatai szerint a működő vállalkozások döntő része mikrovállalkozás. Az egyéni vállalkozások mintegy fele főfoglalkozású egyéni vállalkozó, ami azt jelenti, hogy a mikrovállalkozások egynegyede valószínűleg csak 1 főt foglalkoztat.

fő	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
1-9	83	81	72	72	75
10-49	2	3	3	4	3
50-249	1	1	1	1	1
250-x	-	-	-	-	-

18. táblázat: Működő vállalkozások száma a vállalkozások nagysága szerint¹⁵²

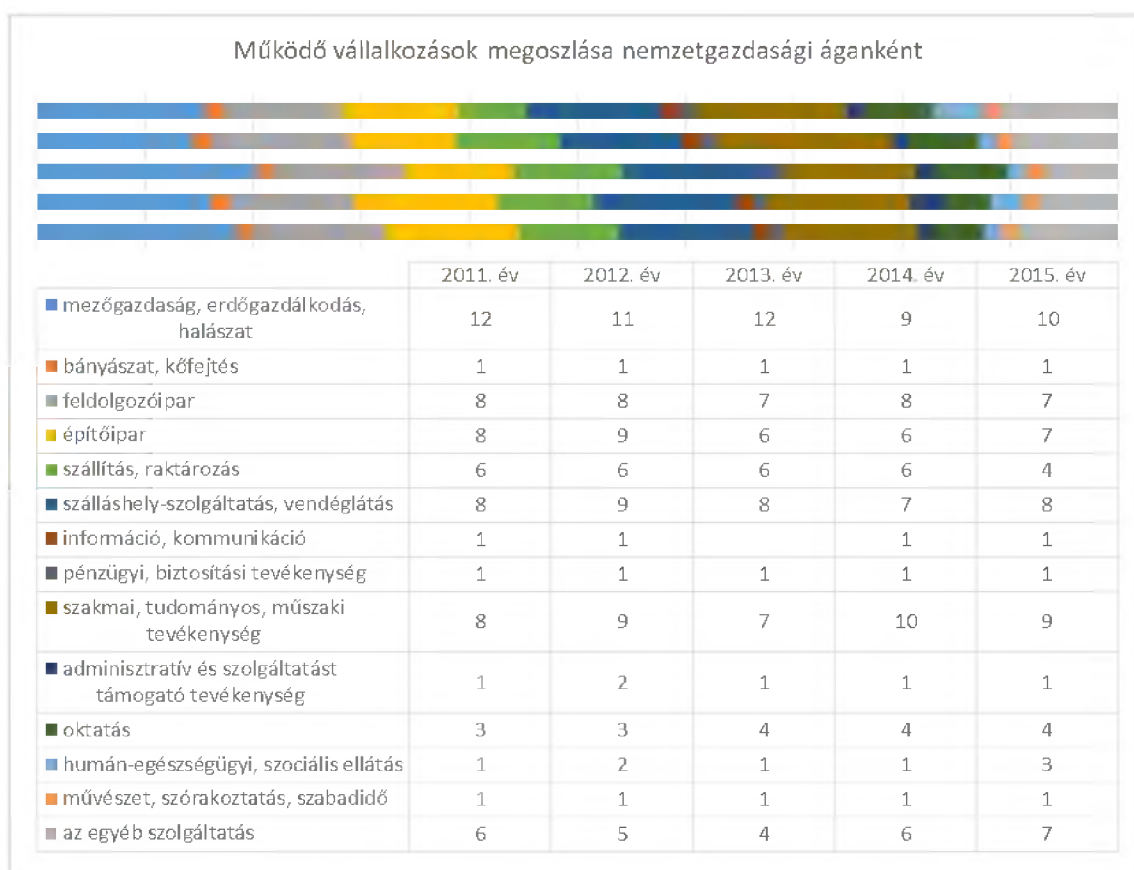
¹⁵¹Forrás: TeIR, LEADER Helyi Fejlesztési Stratégiák tervezését támogató alkalmazás; KSH T-Star 2016 TA, saját szerkesztés

¹⁵² Forrás: KSH T-Star 2016 TA, saját szerkesztés

19. ábra: Működő vállalkozások megoszlása nagyságuk szerint¹⁵³

Ha a település gazdasági életét és profilját alakító tényezőket figyelembe vesszük, akkor igazán semmi meglepőt nem lehet tapasztalni a vállalkozások nemzetgazdasági ágankénti megoszlását vizsgálva. Jellemző, hogy túlsúlyban a mező és erdőgazdálkodással foglalkozó vannak, valamint nagyobb jelentőséggel bírnak a feldolgozóipar, építőipar, szálláshely-szolgáltatás, valamint az egyéb szolgáltatások területén működő vállalkozások.

20. ábra: Működő vállalkozások megoszlása nemzetgazdasági áganként¹⁵⁴

¹⁵³ Forrás: KSH T-Star 2016 TA, saját szerkesztés

¹⁵⁴ Forrás: KSH T-Star 2016 TA, saját szerkesztés, TEAOR szerint

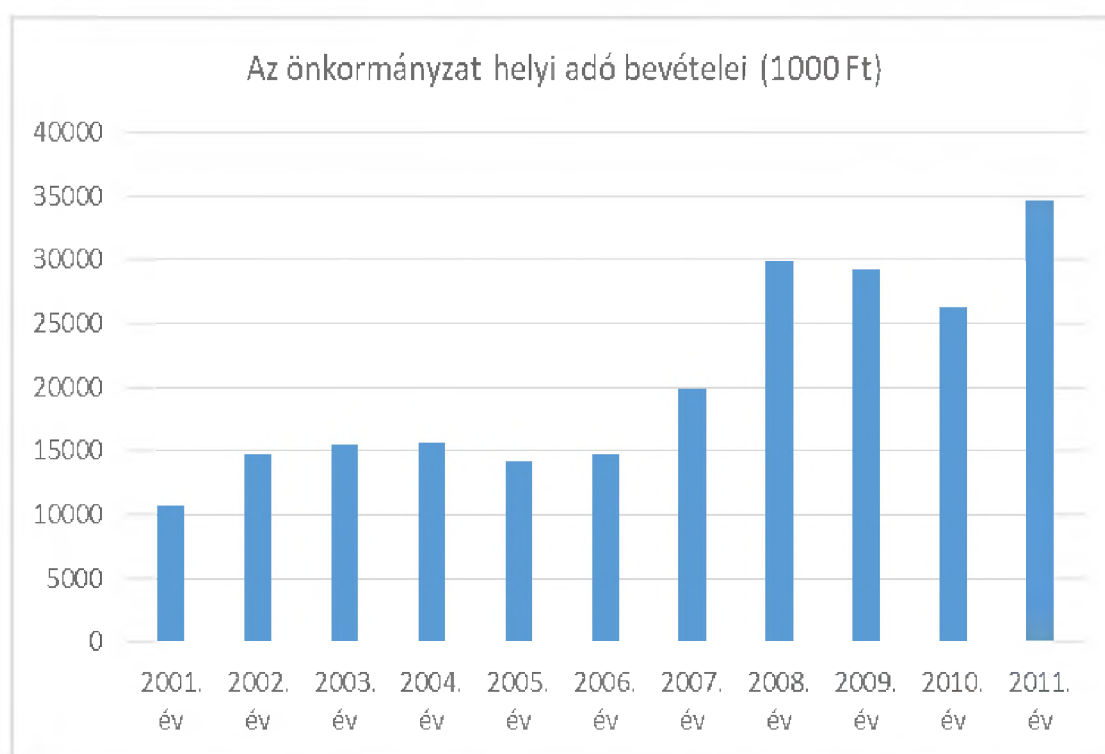
A vállalkozások száma az elmúlt években csökkent, szektorok közötti megoszlása viszont nem változott. A szolgáltatás területén működik a vállalkozások több, mint 70%-a, arányuk az elmúlt években nőtt. Az ipari szektorban működő vállalkozások aránya mintegy 10%-kal csökkent a szolgáltatás javára. A mezőgazdasági szektorban működő vállalkozások aránya nem változott, 4-5% az aránya a szektorok között.

Az Önkormányzat 17/2010. (XII. 14.) számú önkormányzati rendelete a helyi iparűzési adóról, az iparűzési adó mértékét az állandó jelleggel végzett iparűzési tevékenység esetén az adó évi mértékét az adóalap 2 %-ban határozta meg.

Ideiglenes jelleggel végzett iparűzési tevékenység esetén építőipari tevékenységet folytató, természeti erőforrást feltáró vagy kutató tevékenységet végző vállalkozó – feltéve, hogy a folyamatosan vagy megszakításokkal végzett tevékenység időtartama adóéven belül a 30 napot meghaladja, de nem éri el a 181 napot – esetén az adó mértéke naptári naponként 2.000 Ft.

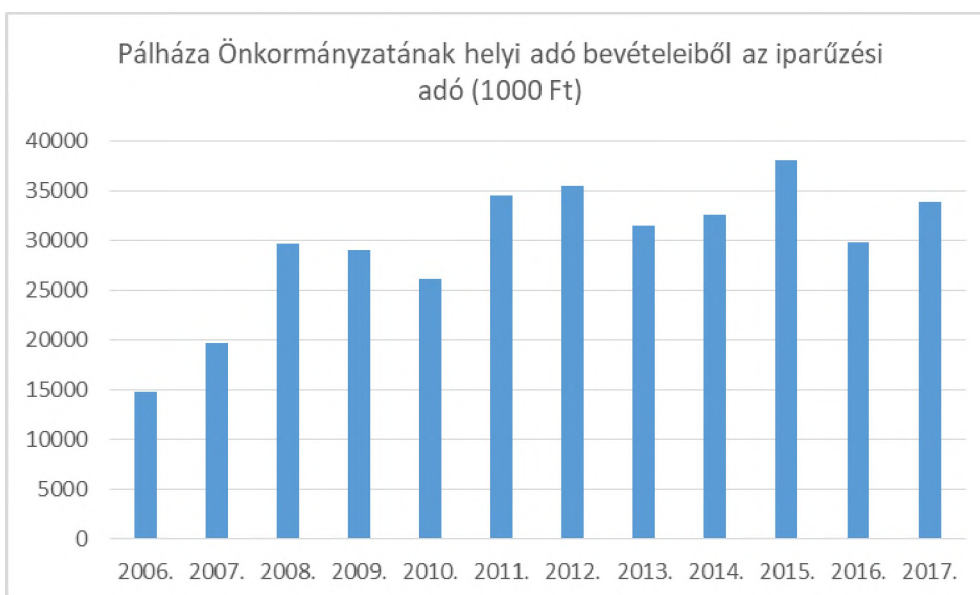
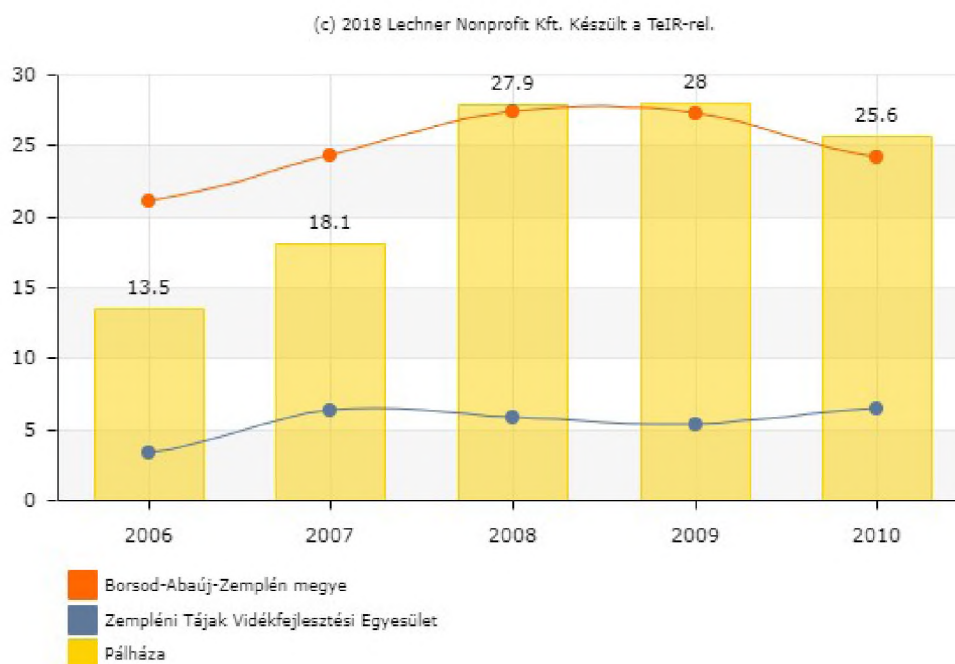
Az előző kategóriákba nem sorolható tevékenységet végző, ha a tevékenység folytatásából közvetlenül bevételre tesz szert, feltéve, ha egyetlen önkormányzat illetékességi területén sem rendelkezik székhellyel, telephellyel az adó mértéke naptári naponként 2.000 Ft.

A város adóbevételei a vizsgált időszakban emelkedő tendenciát mutatnak. A bevétel 98-99%-a az iparűzési adóból származik, csak 1-2 % az idegenforgalmi adó.

21. ábra: Az önkormányzat helyi adó bevételeinek alakulása¹⁵⁵

¹⁵⁵ Forrás: KSH T-Star 2016 TA

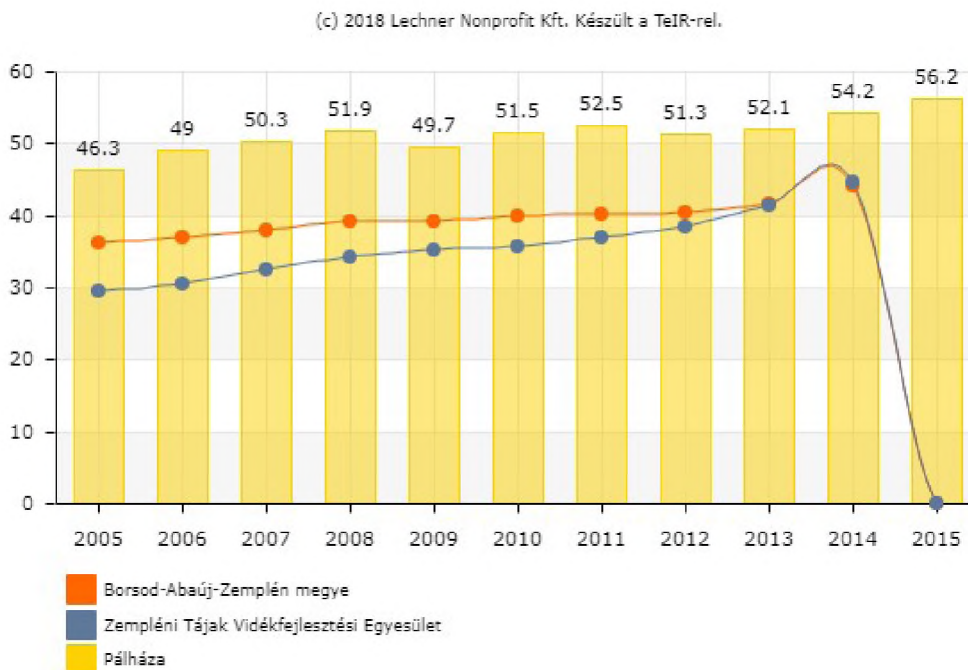
22. ábra: Az iparüzési adó bevételeinek alakulása¹⁵⁶23. ábra: Az egy lakosra jutó iparüzési adó mértékének változása¹⁵⁷

Az egy lakosra jutó iparüzési adó mértéke a környező települések és a megye egészének adataihoz mérve kedvezőbb arányt mutat, ugyan alatta marad az országos átlagnak. A változás tendenciája a nagyobb területi egységeknek megfelelő.

A város gazdasági stabilitásához az is hozzájárul, hogy magas az adófizetők száma, ami összefüggést mutat a foglalkoztatottak számával. A mutató mind az országos (2014-ben 45,7), mind a megyei vagy járási adatoktól (46,7) kedvezőbb.

¹⁵⁶ Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

¹⁵⁷ Forrás: TeIR, LEADER Helyi Fejlesztési Stratégiák tervezését támogató alkalmazás

24. ábra: Száz lakosra jutó adófizetők száma (fő)¹⁵⁸

A Pálházán működő vagy a beruházást Pálházán megvalósító vállalkozások, civil szervezetek és egyéb intézmények által elnyert projekteket az alábbi táblázatokban foglaltuk össze. A táblázat adataiból jól látszik, hogy a vállalkozások tökebevonó képessége az elmúlt támogatási periódusban jó volt. A programok finanszírozása változó támogatási intenzitású, ami az jelenti, hogy a fejlesztések összértéke a táblázatban szereplő összegeken jócskán túlmutat.

Mindamellett, hogy a civil szervezetek jelen vannak a településen, a pályázói aktivitás és az elnyert pályázatok száma alapján kevés az olyan szervezet, amely képesnek bizonyult a korábbi fejlesztési ciklusokban az Európai Unió forrásainak elnyerésére.

Támogatott vállalkozás	Pályázati kiírás megnevezése	Projekt címe	Megítélt támogatás (Ft)	Támogatás éve
GYÖNGYKŐ-HEGY Korlátolt Felelősségű Társaság	GOP 2.1.1-11/M Mikro-vállalkozások fejlesztése	Ingatlan vásárlása Pálházán (3934 Pálháza Dózsa György utca 121.)	1 800 000	2013.
Hegyközi Óvodafenntartó Intézményi Társulás	ÉMOP 4.2.2-09 Egyenlő esélyű hozzáférés a közszolgáltatásokhoz	Hegyközi Óvoda akadálymentesítése	9 198 284	2009.
"Huták Virágai"- Zemplénért Kulturális és Közéleti Egyesület	TÁMOP 3.2.13-12/1 Kulturális intézmények részvétele a tanórán kívüli nevelési feladatok ellátásában	Tudás és kulturális örökség	22 878 000	2013.
Klebsberg Intézményfenntartó Központ	TIOP 1.2.3-11/1 Könyvtári szolgáltatások összehangolt infrastruktúra-fejlesztése - "Tudásdepó Expressz"	Iskolai könyvtár fejlesztése a Hegyközi Általános Iskola-Óvodában Pálházán	5 500 000	2012.

¹⁵⁸ Forrás: TeIR, LEADER Helyi Fejlesztési Stratégiák tervezését támogató alkalmazás

Támogatott vállalkozás	Pályázati kiírás megnevezése	Projekt címe	Megítélt támogatás (Ft)	Támogatás éve
	TÁMOP 3.3.14.A-12/1 Hazai és nemzetközi testvériskolai kapcsolatok kialakítása	Testvériskolai kapcsolat kialakítása a Hegyközi Nyelvoktató Szlovák Nemzetiségi Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola és Gönczy Pál Sport és Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola között	15 103 050	2013.
	TÁMOP 3.3.14.B-14/1 Hazai és nemzetközi testvériskolai kapcsolatok kialakítása	Nemzetközi testvériskolai kapcsolat kialakítása a Hegyközi Nyelvoktató Szlovák Nemzetiségi Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola és Základna škola s vyučovacím jazykom maďarským v Strede nad Bodrogom Magyar Tanítási Nyelvű Alapiskola között	11 421 028	2014.
MODELLING Korlátolt Felelősségű Társaság	GOP 2.1.1-11/M Mikrovállalkozások fejlesztése	Műterem és rendezvényközpont kialakítása Pálházán	8 834 807	2012.
Moravszky Kft.	GOP 2.1.1-11/A Mikro- és kis- és középvállalkozások technológia	Technológiafejlesztés a Moravszky Kft-nél	15 632 000	2011.
Perlit '92 Bányászati és Feldolgozó Kft.	ÉMOP 1.1.1/F-11 Telephelyfejlesztés	A Perlit '92 Kft. feldolgozó kapacitásának fejlesztése Pálházán	49 535 955	2012.
	GOP- 2.1.1-09/A Mikro-, kis- és középvállalkozások technológia fejlesztése	A Perlit-92 Bányászati és Feldolgozó Kft. technológiai fejlesztése gépberuházással	5 854 124	2009.
Sátoraljaújhegyi Kistérség Többcélú Társulása	TÁMOP 3.1.11-12/2 Óvodafejlesztés	Óvodafejlesztések a Sátoraljaújhegyi Kistérség Többcélú Társulásánál	24 155 905	2012.

25. táblázat: Támogatott projektek Pálházán 2007-2013.¹⁵⁹

A település tökebevonó képességét mutatja a jelenlegi pályázati ciklusban elnyert, megvalósítás alatt álló vagy tervezett projektek listája. Mindenképpen fontos változás a civil szervezetek pályázói aktivitása.

Nagyobb mértékű, vissza nem térítendő kompenzációs támogatást vehet igénybe a Natura 2000 irányelveket érvényre juttató jogszabályok végrehajtásával érintett, az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőterület területén felmerülő költségek és bevétel kiesés ellentételezése céljából számos erdőgazdálkodással foglalkozó pályázó.

¹⁵⁹ Forrás: www.szechenyi2020.hu, saját szerkesztés

Támogatott vállalkozás	Pályázati kiírás megnevezése	Projekt címe	Megítélt támogatás (Ft)	Támogatás éve
Bobkó János	VP4-12.2.1-16 - Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések	-	724 094	2017.
Ignác Bertalan	VP4-12.1.1-16. - Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések	Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések	222 386	2017.
Lengyel Zsolt	VP4-12.1.1-16. - Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések	Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések	628 133	2017.
Madzin Balázs	VP4-12.2.1-16 - Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések	-	125 350	2017.
	VP4-12.2.1-16 - Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések	Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések	156 628	2017.
Madzin Géza László	VP4-12.2.1-16 - Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések	Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések	174 095	2017.
Nagy Péter	VP4-12.2.1-16 - Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések	Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések	477 600	2017.
	VP-4-10.1.1.-15. - Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés	-	7 095 122	2016.
Nemcsák László	VP4-12.2.1-16 - Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések	-	20 442 878	2017.
	VP-4-11.1.-11.2.-15. - Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása	-	161 688 896	2016.
Nemcsák Lászlóné	VP4-12.2.1-16 - Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések	-	1 407 274	2017.
Pálházai Rákóczi Erdőgazdasági	VP4-12.2.1-16 - Natura 2000 erdőterületeknek	-	91 335 556	2017.

Támogatott vállalkozás	Pályázati kiírás megnevezése	Projekt címe	Megítelt támogatás (Ft)	Támogatás éve
Szövetkezet	nyújtott kompenzációs kifizetések			
	VP4-12.1.1-16. - Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések	Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések	593 685	2017.
	VP-4-10.1.1.-15. - Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés	-	6 107 214	2016.
Rohály Imre Ferencné	VP4-12.1.1-16. - Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések	Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések	123 238	2017.
Szalontai Péter József	VP-4-11.1.-11.2.-15. - Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása	-	23 370 101	2016.

26. táblázat: - Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések Pálházán¹⁶⁰

Támogatott vállalkozás	Pályázati kiírás megnevezése	Projekt címe	Megítelt támogatás (Ft)	Támogatás éve
Moravszky Korlátolt Felelősségű Társaság	GINOP-1.2.2-15 - Mikro-kis és középvállalkozások kapacitásbővítő beruházásainak támogatása	Kapacitásbővítő beruházás a Moravszky Kft.-nél	21 810 600	2016.
STYLIST-JEWELS Kereskedelmi és Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság	GINOP-1.2.1-14 - Mikro-, kis- és középvállalkozások termelési kapacitásainak bővítése	Komplex fejlesztés a STYLIST-JEWELS Kft.-nél	11 312 500	2015.
	GINOP-1.3.1-15 - Mikro-, kis- és középvállalkozások piaci megjelenésének támogatása	Román árubemutatók szervezése az porcelánékszer-gyártás nemzetközi versenyképességének javítása céljából	5 904 000	2016.

27. táblázat: Támogatott vállalkozói projektek Pálházán 2014-2020.¹⁶¹¹⁶⁰ Forrás: www.szechenyi2020.hu, saját szerkesztés¹⁶¹ Forrás: www.szechenyi2020.hu, saját szerkesztés

1.9.4. A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők (elérhetőség, munkaerő képzettsége)

Pálháza Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, a Hegyköz tájegységben, a Sátoraljaújhelyi járásában, Miskolctól 87 kilométerre keletre található. Vonzása a Hegyköz 17 településére terjed ki. A város a fővárostól távol, az észak-keleti országhatár melletti periferián helyezkedik el. Gazdasági szempontú megközelíthetősége rossz, a város az autópálya nyomvonalától távol helyezkedik el, normál nyomtávú vasúti elérhetősége nincs, az utak állapota helyenként rendkívül rossz. Az előregedő népesség következtében csökkent az aktív korúak száma, így a potenciális munkaerő mértéke is lecsökkent. Ennek következtében a megfelelő infrastruktúra rendelkezésre állása mellett sem tudott jelentős munkahely-bővülés létrejönni a városban. A rendszerváltáskor megszűnt jelentősebb munkáltatókat (fűrészüzem, termelőszövetkezetek) nem sikerült pótolni. Néhány vállalkozásnak sikerült megmaradni, ezek közül az egyetlen jelentősebb a helyben található ásványkincs kiaknázása céljából van jelen. Zöld- vagy barnamezős beruházás alig jött létre, és azok is kis létszámot foglalkoztatnak.

A foglalkoztatók hiánya beszűkítette a pályakezdők elhelyezkedési lehetőségeit, ezért a magasabb képzettséget szerzett fiatalok egyre nehezebben tudnak helyben maradni, egyre inkább az elvándorlás lett számukra a reális jövőkép. Emiatt a helyben élő munkaerő létszáma tovább csökken, a szakképzettségi aránya pedig nem javul, amely beszűkíti a település új vállalkozásokat és beruházásokat bevonzó képességét. Az így kialakult, önmagát erősítő negatív ciklus megszakítására az önkormányzat jelentős erőfeszítéseket tett azzal, hogy saját erőből és pályázati forrásokból fejlesztéseket hajtott végre.

A lakosság képzettsége jelentősen javult az utóbbi 10 évben, mind többen szereznek középfokú végzettséget, szakmát, amely a helyi munkaerőpiacra élénkítően hathat. A felsőfokú végzettségűek száma is növekvő tendenciát mutat, amely a magasabban kvalifikált munkakörök betöltését teszi lehetővé. Ennek kihasználására továbbra is fókuszálni kell.

Pálháza a Vidékfejlesztési Program 2014-2020. 6. prioritás alkalmazása szempontjából vidéki térségnek minősül. Ide tartoznak azok a települések, ahol közigazgatási jogállástól (város/község) függetlenül a népesség 10 ezer főnél kevesebb, akkor is, ha a népsűrűség meghaladja a 120 fő/km² értéket.

A város beletartozik a 27/2013. (II. 12.) Korm. rendelet mellékletét képező településlistába, mely a szabad vállalkozási zónák létrehozásának és működésének, valamint a kedvezmények igénybevételének szabályairól szól. A rendelet szerint a foglalkoztatás-bővítés, az új munkahelyek teremtésének ösztönzésére a foglalkoztatáspolitikáért felelős miniszter által a Nemzeti Foglalkoztatási Alap foglalkoztatási alaprészt központi keretének terhére meghirdetett pályázat alapján a szabad vállalkozási zónákban működő, valamint betelepülő vállalkozások, az alaptámogatáson és a kiegészítő támogatásokon kívül – az éves pályázati felhívásban meghatározott formában, támogatási mértékben – többlettámogatást igényelhetnek.

1.9.5. Ingatlanpiaci viszonyok

A Hegyközben a települések zömét zárt falvak teszik ki, melyek között a legtöbb utcás, szalagtelkes település. Legegyszerűbb változata az útifalu, amely egyetlen utcából és a rá merőlegesen elhelyezkedő telkek sorából áll. Ez a jellegzetesség Pálházán is megfigyelhető.

A Hegyköz építészeti szempontból – a mai Magyarország északi területeivel – az Északi háztérület csoportjába tartozik. A lakó és gazdasági épületek, valamint a telek jellemzői hosszú fejlődés eredményeként jöttek létre. A helyi jellegzetességeket tükröző népi építészeti emlékek a városban ma is megfigyelhetők.

A városra a családi házas lakások jellemzők. 2016-ban 420 lakás volt Pálházán, ennek több, mint 90%-a két vagy több szobás lakás. A lakások meghatározó része magántulajdonban van.

Évente 1-2 új lakás épül a városban, 2000-2016 között összesen 32. A megépült lakások családi házas formában készültek. A megépített lakások közül valamennyi fürdőszobával felszerelt, közüzemi vízvezetékekkel ellátott, 2

vagy több szobások. A gázhálózatra 140 háztartás nem csatlakozott, nem rendelkeznek gázbekötéssel. A komfort nélküli vagy félkomfortos lakások aránya a két népszámlálás között csökkent, 19,2%-ról 7,2%-ra.

Az elmúlt években a nagyvárosokban tapasztalható jelentős lakáspiari árnövekedés, Pálháza települést nem érintette, de ennek következményeként a lakások értéke tartotta magát, vagy csak minimálisan csökkent. A településre elmondható, hogy elenyésző az új építésű lakások száma, így a meglévő lakások előregedéséből, a település lakosság számának csökkenéséből, és a fiatalok elvándorlásának következményeként a lakásárak csökkenését kellene tapasztalnunk, de az önkormányzat és a kormány által tett kedvező szociális intézkedések (CSOK, ifjú házaspáros kölcsöne, kedvező banki hitelek), továbbra is segítik az árak szinten tartását.

Az egyes városrészek között jelentős mértékű különbség nem tapasztalható. A lakásvásárlások sokszor az adott piaci viszonyoktól jelentősen eltérve, jóval drágábban, vagy jóval áron alul is történhetnek. Ennek oka, hogy mind a keresleti és mind kínálati oldalon is előfordulhat időszakosan hiány. Pálháza településen az épületeket eladni sokkal nehezebb, mint a nagyvárosokban. Nagyrészt a fizetőképes keresleti oldal hiánya miatt.

1.10. AZ ÖNKORMÁNYZAT GAZDÁLKODÁSA, A TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS ESZKÖZ- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE

1.10.1. Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program

Az önkormányzat feladat és hatásköre a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló, 2011. évi CLXXXIX. törvény, valamint a járásközpontú kialakításáról és egyes ezzel összefüggő törvények módosításáról szóló 2012. évi XCIII. törvény rendelkezéseinek megfelelően megváltozott. A közigazgatás átalakítási folyamata a megyei kormányhivatalok megalakulásával kezdődött és 2013. január 1-től a járási kormányhivatalok működése is megkezdődött. Ennek következtében az önkormányzat intézmény-fenntartási és hatósági feladatköre jelentősen visszaszorult. A jogszabályi változás a polgármesteri hivatalok és az önkormányzatok által felügyelt intézmények szervezeti működésében is változásokat hozott.

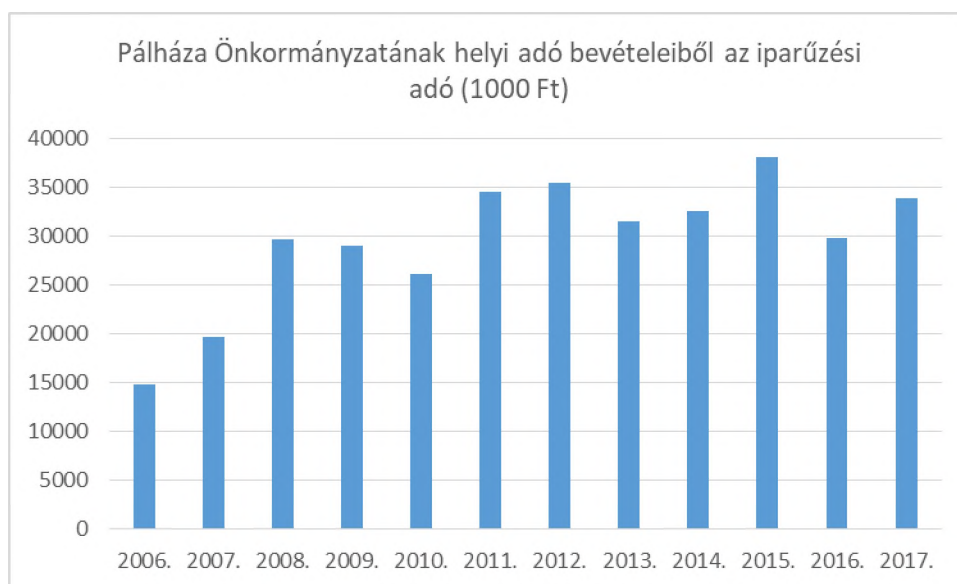
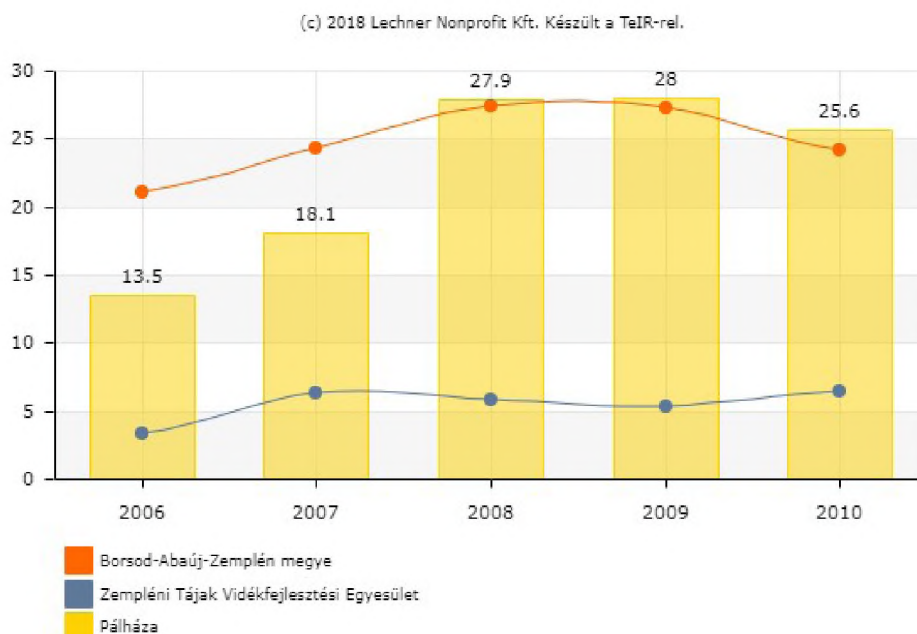
Az önkormányzat gazdálkodására a stabilitás megteremtése és megtartása, a működőképesség fenntartása, a kötelezően ellátandó feladatok finanszírozásának biztosítása jellemző. Az Önkormányzat törekszik arra, hogy az önkormányzat vagyonának, fejlesztési forrásainak gyarapodását elősegítse.

A 2013-ban lezajlott adósságkonszolidáció eredményeképpen Pálházának nincs adósságállománya.

	Bevétel (ezer Ft)	Kiadás (ezer Ft)
2005. év	581 549	581 549
2006. év	514 240	514 240
2007. év	616 693	611 020
2008. év	448 450	448 450
2009. év	239 042	239 042
2010. év	473 733	473 733
2011. év	408 477	507 787
2012. év	447 243	368 592
2013. év	944 474	934 883
2014. év	823 612	823 612
2015. év	466 076	466 076
2016. év	419 237	419 237

28. táblázat: Az Önkormányzat bevételeinek és kiadás összegeinek változása¹⁶²

¹⁶² Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás, KSH, saját szerkesztés

29. ábra: Az iparüzési adóbevétel alakulása¹⁶³30. ábra: Az egy lakosra jutó iparüzési adó mértékének változása¹⁶⁴

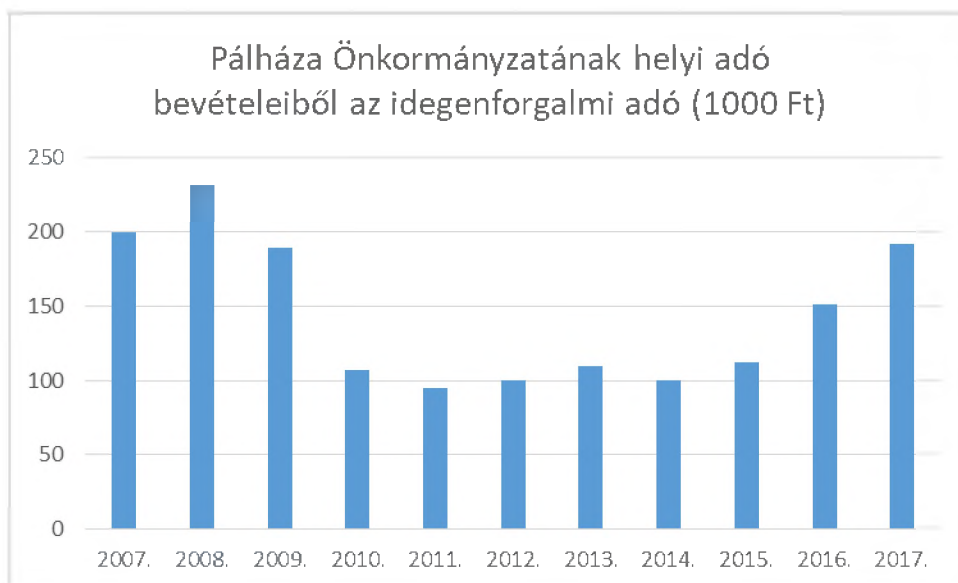
Az iparüzési adó nagysága 2010 előtt növekvő tendenciát mutat, és az egy lakosra jutó mértéke meghaladja a megyei és járási értéket, azonban elmarad az országos átlagtól (2010-ben 34,2 eFt). A növekvő tendencia az elmúlt időszakban is fennmaradt, 2011-re elérte a 34,6 eFt-ot, amely megközelítette az országos átlagot (37,4 eFt), egyúttal jelentősen meghaladta az Észak-Magyarországi régió átlagát (27,0 eFt).

Az adat értelmezésekor figyelemmel kell lenni arra, hogy a lakosságcsökkenés folyamata itt pozitív irányú elmozdulásban manifesztálódik (ugyanannyi adó kevesebb lakosra osztva magasabb egy főre eső mennyiséget ad), és elfedi, hogy a tényleges iparüzési adó növekedés mértéke nem annyira dinamikus, mint amennyire az a statisztikákból látszik. Az önkormányzati bevételek és kiadások táblázata erről tényszerű adatokat szolgáltat.

¹⁶³ Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

¹⁶⁴ Forrás: TeIR

Az adóból befolyt, emelkedő bevétel lehetővé teszi, hogy az Önkormányzat kisebb léptékű, saját erőből finanszírozott beruházásokat hajtson végre.

31. ábra: Az idegenforgalmi adó mértékének változása¹⁶⁵

Az idegenforgalmi adó mértékét az önkormányzat 18/2013. (XI. 25.) számú rendelete szabályozza. A tartózkodási idő utáni idegenforgalmi adó mértéke személyenként és vendégéjszakánként 200 Ft. Az egy lakosra jutó idegenforgalmi adó mértéke erős ingadozást mutat.

32. ábra: Gépjárműadó összegének változása¹⁶⁶

Az önkormányzat kiadásai között a főbb kiadási jogcímek a városüzemeltetési feladatok, szociális juttatások, a Polgármesteri Hivatal működtetése és az intézményi kiadások.

¹⁶⁵ Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

¹⁶⁶ Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

A szociális támogatások		
Típusa	felhasznált összeg (ezer forint)	részesültek száma (fő)
Lakásfenntartási támogatás (2015.)	560	14
Ápolási díj (2014.)	4136	10
Foglalkoztatást helyettesítő támogatás (2015.)	870	19
Rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény (2016.)	429	37
Települési támogatás	651	22

33. táblázat: A szociális támogatások¹⁶⁷

Vagyongazdálkodás

A város vagyongazdálkodásával kapcsolatosan két helyi rendeletet alkotott a Képviselő-testület:

- Pálháza Város Önkormányzatának 11/2012. (VIII.16.) önkormányzati rendelete az önkormányzati vagyonról és a vagyongazdálkodás szabályairól
- Pálháza Város Önkormányzat Képviselő-testületének 3/2014. (II. 13.) önkormányzati rendelete az önkormányzat tulajdonában lévő lakások és nem lakás céljára szolgáló helyiségek

A vagyonrendelet hatálya Pálháza Város Önkormányzat tulajdonában lévő, és tulajdonába kerülő, tulajdonába tartozó ingatlanokra, ingó dolgokra, vagyoni értékű jogokra, gazdasági társaságban lévő üzletrészekre, értékpapírokra, pénzeszközökre terjed ki.

Az Önkormányzat vagyona törzsvagyonból és üzleti vagyonból áll. Az önkormányzat törzsvagyonra forgalomképtelen vagy korlátozottan forgalomképes vagyon. Forgalomképtelen ingatlanok a helyi közutak és műtárgyaik, parkolók, a járdák és árkok, földutak, az önkormányzat tulajdonában álló terek, parkok, az önkormányzat tulajdonában álló, külön törvény rendelkezései alapján részére átadott vizek, közcélú vízi létesítmények, ide nem értve a vízi közműveket, köztemető, ravatalozó és urnafal, játszóterek és egyéb közterületek, szennyvíztisztító telep, továbbá minden ingó és ingatlan vagyonelem, melyet az önkormányzat rendeletében forgalomképtelenné nyilvánít. Az önkormányzat forgalomképtelen ingatlanjainak száma 56. A Képviselő-testület nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű (az Nvtv. 2. mellékletében meghatározott) nemzeti vagyonként forgalomképtelen törzsvagyont nem határoz meg.

Korlátozottan forgalomképes törzsvagyon körébe tartozó, kötelező vagy vállalt önkormányzati feladatok ellátását vagy hatáskör gyakorlását szolgáló vagyontárgyak: közművek és középületek, művelődési, oktatási, egészségügyi, szociális intézmények épülete és a használatukban lévő önkormányzati vagyontárgyak, mindazon ingó és ingatlan vagyonelem, melyet az önkormányzat rendeletében korlátozottan forgalomképesse nyilvánít. A korlátozottan forgalomképes ingatlanok száma 12.

Üzleti vagyon: a törzsvagyonba nem tartozó vagyonelemeket sorolja ide a rendelet. Üzleti, forgalomképes vagyontárgyak száma 24.

Az önkormányzat ingatlanvagyonát az ingatlanvagyon-kataszter tartalmazza. A nyilvántartás vezetéséről a pénzügyi előadó gondoskodik.

1.10.2. Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere

A településen Városfejlesztési Társaság nem működik. A településfejlesztési tevékenységet az Önkormányzat látja el. Pálháza Város Képviselő testülete 2008-ban elkészítette a város Integrált Városfejlesztési Stratégiáját.

¹⁶⁷ Forrás: KSH T-Star 2016 TA, saját szerkesztés

A fejlesztési modell fő célkitűzései a következők voltak:

Pálháza jövőképe:

„Pálháza a legészakibb fekvésű, pezsgő kisváros. Lélekszáma eléri majd az 1300 főt, akiknek elsősorban a városban fellelhető munkalehetőségek biztosítanak megélhetést.

Pálháza a Hegyköz központi településeként a környékre irányuló turizmust nemcsak kiszolgáló, hanem azt megállító kisváros. Helyi látványosságaival, színes programjaival, kiváló mikroklímájával a látogatók százazeit vonzza ide.

Az erdei kisvasút, az Ófaluban kialakított élő skanzen, a gazdag halállománnyal rendelkező horgászto, a hagyományos díszítő művészet mellett régi-új kézműves mesterségek egyedi termékei, kivételes természeti adottságai közkedvelt turisztikai célponttá teszik a várost.

A városból minden hegyközi település elérhető: túrák, kirándulások kiinduló- és végpontja, azokon résztvevő turisták állandó szálláshelye. Növény- és állattani ökotáborok szervezője, házigazdája.

Pálháza turizmusát 5-6 tagból álló helyi turisztikai egyesület (Vadászati Múzeum, Kisvasút üzemeltetője, panzió tulajdonosa stb.) működteti, akik mellett megjelennek a magánszállást adó helyi lakosok.

A turisztikai szolgáltatók mellett 5-6, elsősorban kézműipari kis- és középvállalkozás jön létre, mely növeli a helyi foglalkoztatottak arányát. A hagyományos erdőgazdálkodás, famegmunkálás, a perlit-bányászat és a lankás lejtőkön folytatott mezőgazdasági tevékenység jó megélhetést biztosít a lakosságnak.

A város közoktatási rendszere kiszolgálja a helyi lakosságon túl a környező települések igényeit. Új szakközépiskolájában a fa megmunkálásához kapcsolódó, hagyományos szakmákat oktatják. Az egészségügyi ellátás körzeti központja, kereskedelmi centrum, a hagyományos hegyközi vásár otthona.

A város múltjából való építkezés, a régi és új értékek megtalálása, hasznosítása virágzó, színes településsé teszi Pálházát.”

Tematikus fejlesztési célok:

1. tematikus cél: Gazdasági versenyképesség növelése

- A központi földrajzi fekvésre, a helyi hagyományokra, kivételes mikroklímájára épülő látogató- és pihenő turizmus kialakítása, vállalkozások ösztönzése
- Kis- és középvállalkozásokra épülő kézművesipar megerősítése – kooperáció
- Térségi kereskedelmi, szolgáltató központ funkció megerősítése

2. tematikus cél: Társadalmi – kulturális tőke fejlesztése

- Köszolgáltatások fejlesztése (oktatás, eü., közigazgatás, hulladék stb.)
- Kulturális szolgáltatások, rendezvények városépítő szerepének növelése
- Városidentitás–városmarketing

3. tematikus cél: Környezeti fejlesztés

- Egyedi városarculati elemek kialakítása
- Épített és természeti környezet védelme, fejlesztése

Az Önkormányzat településfejlesztési tevékenységét elsősorban pályázati forrásokhoz kapcsolódóan, szervezetten végzi. A beruházások jelentős része pályázati és saját forrás felhasználással történt.

Pályázati kiírás megnevezése	Projekt címe	Megítelt támogatás (Ft)	Támogatás éve
ÉMOP 3.1.2/E-11 Településrekonstrukció az árvíz sújtotta településeken	Településrekonstrukció Pálháza árvíz sújtotta területein	85 218 788	2011.
TIOP 1.2.3-11/1 Könyvtári szolgáltatások összehangolt infrastruktúra-fejlesztése - "Tudásdepó Expressz"	Pálháza Városi Könyvtár infrastruktúra-fejlesztése	8 000 000	2012.
TÁMOP 6.1.2-11/1 Egészségre nevelő és szemléletformáló életmód programok - lokális szintek	Egészségre nevelő és szemléletformáló életmód programok Pálházán	10 000 000	2012.
ÁROP-1.A.2/A A polgármesteri hivatalok szervezetfejlesztése	Szervezetfejlesztési megoldások megvalósítása a kishutai körjegyzőségi hivatalokban.	18 658 336	2009.
ÉMOP 4.2.2-09 Egyenlő esélyű hozzáférés a közszolgáltatásokhoz	Akadálymentesítés a körjegyzőségi Hivatalban	6 068 981	2009.
ÉMOP 3.2.1/C-09 Belterületi és térségi vízrendezés	Pálháza belterületi vízrendezése	49 381 279	2010.
ÉMOP 1.1.1/C-2f Inkubátorházak kialakítása és bővítése	Fókuszban a hegyközi vállalkozások-Pálháza Város Önkormányzatának inkubátor-ház fejlesztési projektje	209 539 758	2009.
ÉMOP 4.2.1/A-09 Szociális alapszolgáltatások és gyermekjóléti alapelátások infrastrukturális fejlesztése	A pálházi Körzeti Alapszolgáltatási Központ jelenlegi szolgáltatásainak kapacitás bővítése, infrastrukturális fejlesztése, új szolgáltatások bevezetése, ezek infrastruktúrájának megteremtésével.	96 882 995	2010.
ÉMOP 4.1.1/A-09 Alapellátás fejlesztése	Orvosi rendelő rekonstrukciója, bővítése és eszközfejlesztés Pálháza városában	50 369 992	2010.

34. táblázat: Pályázati támogatással végrehajtott önkormányzati fejlesztések¹⁶⁸

Támogatott vállalkozás	Pályázati kiírás megnevezése	Projekt címe	Megítelt támogatás (Ft)	Támogatás éve
Hegyközi Területfejlesztési és Alapellátási Társulás	TOP-4.1.1-16-BO1 - Egészségügyi alapellátás infrastrukturális fejlesztése	Dr. Kárpát György Egészségügyi Központ fejlesztése	59 622 810	2018.
"Huták Virágai" - Zemplénért Kulturális és Közéleti Egyesület	EFOP-1.3.5-16 - Társadalmi szerepvállalás erősítése a közösségek fejlesztésével	Társadalmi szerepvállalás erősítése Pálháza városában	25 000 000	2017.

¹⁶⁸ Forrás: www.szechenyi2020.hu, saját szerkesztés

Támogatott vállalkozás	Pályázati kiírás megnevezése	Projekt címe	Megítélt támogatás (Ft)	Támogatás éve
Iskolasegítő Pálházi Alapítvány	EFOP-1.8.5-17 - Menő menzák az iskolákban	Egészséges táplálkozás népszerűsítése a Hegyközi Általános Iskolában	20 000 000	2017.
Önkéntes Tűzoltó Egyesület Pálháza	EFOP-1.3.8-17 - Önkéntesség személyre szabva	Önkéntesség népszerűsítése Pálháza városában	30 000 000	2017.
Pálháza Fejlődéséért Alapítvány	EFOP-1.4.4-17 - BARI SHEJ - NAGYLÁNY – FÁTA MÁRÉ	Roma lányok továbbtanulási esélyeinek növelése a Hegyközi Általános Iskolában	30 000 000	2017.
Pálháza Város Önkormányzata	KÖFOP-1.2.1-VEKOP-16 - Csatlakoztatási konstrukció az önkormányzati ASP rendszer országos kiterjesztéséhez	Pálháza Város Önkormányzata ASP központhoz való csatlakozása	6 000 000	2017.
Pálháza Város Önkormányzata	TOP-5.3.1-16-BO1 - A helyi identitás és kohézió erősítése	A helyi identitás és társadalmi kohézió erősítése Pálháza központtal	30 000 000	2018.
Pálháza Város Önkormányzata	TOP-3.2.1-16-BO1 - Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése	Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése Pálházán	56 817 581	2018.
Pálháza Város Önkormányzata	EFOP-1.2.11-16 - Esély Otthon	Pálháza város népességmegtartó képességének javítása	84 519 660	2018.
Sáropataki Tankerületi Központ	EFOP-4.1.2-17 - Iskola 2020: Köznevelési intézmények infrastrukturális fejlesztése a hátránykompenzáció elősegítése és a minőségi oktatás megteremtése érdekében	A Hegyközi Nyelvoktató Szlovák Nemzetiségi Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola infrastrukturális fejlesztése a hátránykompenzáció elősegítése és a minőségi oktatás megteremtése érdekében	341 689 000	2018.
Pálháza Város Önkormányzata	TOP-2.1.1. – Barnamezős területek rehabilitációja	A jelenlegi kisvonalat megálló helyén egy új, a mai modern kor igényeinek megfelelő épület kerül kialakításra, mely a jövőben mind a vasútállomás mind a buszváró funkcióját betölti, fedett és nyitott terekkel, információs ponttal, kiszolgáló helyiséggel, vizesblokkal. A projekt keretében sor kerül továbbá a szovjet hősi emlékmű valamint a bányász emlékmű áthelyezésére, a kerékpárút nyomvonalának korrekciójára, buszöböl kiépítésére és gyalogátkelőhely kialakítására	125 000 000	2018.

35. táblázat: Támogatott önkormányzati és civil projektek Pálházán 2014-2020.¹⁶⁹¹⁶⁹ Forrás: www.szechenyi2020.hu, saját szerkesztés

1.10.3. Gazdaságfejlesztési tevékenység

Az önkormányzat kifejezetten gazdaságfejlesztési tevékenységet folytató szervezetet nem működtet, gazdaságfejlesztő társaság nem működik.

A város adottságai nem túl kedvezőek ahhoz, hogy stabil gazdasági környezetet biztosítson, mindemellett megfelelő támogatást igyekszik biztosítani, hogy a városban működő vállalkozások forrásteremtő képességét növelje, elsősorban pályázati támogatások lehívásával.

2010-ben került átadásra a régi lerobbant, lepusztult romos malom épületéből kialakított inkubátorház, az Új Magyarország Fejlesztési Terv Észak-magyarországi Operatív Program támogatásának segítségével. Az inkubátorház 12 vállalkozásnak biztosít megfelelő teret a működéshez. A színvonalas, minden igényt kielégítő, akadálymentes épületben 14,5 m²-26 m² közötti alapterületű bérelhető helyiség került kialakításra. A bérleti díj bruttó 1500 Ft/m², mely tartalmazza a rezsiköltségeket is.

Az épületben jelenleg 8 db vállalkozás /szolgáltatás (virágüzlet, lottózó, étterem, kozmetika, fodrászatok, manikűr, ügyfélszolgálati iroda stb.) működik.

A 2011. évi CLXXXIX. törvény 116. §-nak megfelelően a város elkészítette gazdasági programját. A gazdasági program az önkormányzat részére határozza meg mindazon célkitűzéseket, feladatokat, amelyek a költségvetési lehetőségekkel összhangban a helyi társadalmi, környezeti, gazdasági adottságok figyelembevételével az önkormányzat által nyújtandó kötelező és önként vállalt feladatok biztosítását, fejlesztését szolgálják.

1.10.4. Foglalkoztatáspolitikai

Az önkormányzat nem rendelkezik munkaerő-piaci, illetve foglalkoztatási programmal. A város foglalkoztatási helyzetét döntően a közszféra foglalkoztatási szükséglete, valamint a vállalkozások gazdasági helyzete és munkaerő felvevő képessége határozza meg a keresleti oldalról. A kínálati oldalt az aktív korúak száma, azon belül a munkaerő-piaci szempontból aktívak aránya, továbbá a munkavállalók képzettsége, végzettsége, valamint a munkával nem rendelkezők száma és aránya jelenti. A foglalkoztatáspolitikai által kiemelten kezelendő csoportok: pályakezdők, nők (különös tekintettel a szülőképes korú nők rugalmas foglalkoztathatóságának biztosítására), 50 év feletti, tartós munkanélküliek.

A városban az önkormányzat az egyik fő foglalkoztató. Az önkormányzatnál és a polgármesteri hivatalban foglalkoztatottak létszáma: 15 fő. Az önkormányzat fenntartásában működtetett intézményekben közel 100 fő kerül foglalkoztatásra: 20 fő a Hegyközi Tündérvárás Óvoda intézményében, 73 fő a Pálházai Körzeti Alapszolgáltatási Központban, 4 fő a Dr. Kárpát György Egészségügyi Központban.

A közfoglalkoztatottak száma jelenleg 6 fő.

Pálháza Önkormányzata él azokkal a foglalkoztatási programok nyújtotta lehetőségekkel, amely révén a település 100%-os támogatás mellett tudja foglalkoztatni a program résztvevőit.

Programelem megnevezése	Foglalkoztatottak száma	Főbb tevékenységek
Járási startmunka mintaprogram Helyi sajátosságokra épülő programelem Közösségi tér felújítás	6 fő	Közösségi tér felújítás (szökőkút bontása, új építése, térkövezés)

36. táblázat: Járási Startmunka Mintaprogram főbb adatai¹⁷⁰

¹⁷⁰ Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

Pálháza tagja a TOP-5.1.2-15-BO1-2016-00008 támogatási számú projekt keretében létrehozott, Sátoraljaújhely és térsége Foglalkoztatási paktumszervezetnek. A szervezet 2017-ben jött létre.

1.10.5. Lakás- és helyiséggazdálkodás

A város lakás és helyiséggazdálkodásával Pálháza Város Önkormányzat Képviselő-testületének a 11/2012. (VIII.16.) önkormányzati rendelete az önkormányzati vagyonról és a vagyongazdálkodás szabályairól, valamint Pálháza Város Önkormányzat Képviselő-testületének 3/2014. (II. 13.) rendelete az önkormányzati tulajdonú lakások és helyiségek bérletéről foglalkozik. Ez utóbbi rendelet szabályozza az önkormányzat tulajdonában lévő lakásokkal és nem lakás céljára szolgáló helyiségekkel való eredményes gazdálkodás feltételeit.

A város IVS-ében (2008) kidolgozásra került a város ingatlangazdálkodási koncepciója. Az önkormányzat vagyonát a polgármesteri hivatal tartja nyilván a számviteli törvény előírásainak megfelelően. Az önkormányzat tulajdonában álló ingatlan-vagyon a 147/1992. (XI. 6.) Korm. rendelet szerinti ingatlanvagyon-kataszterben kerül nyilvántartásra. Amennyiben az önkormányzat vagyona új vagyontárggyal gyarapszik, a szerzéssel egyidejűleg a képviselőtestület dönt a vagyontárgy besorolásáról, amennyiben azt a törvény nem minősítette.

Pálháza Város Önkormányzat Képviselő-testülete a lakásokra vonatkozó bérbeadási jogok és kötelezettségek gyakorlásával a mindenkori polgármestert bízta meg. Az önkormányzat tulajdonában lévő lakás bérbeadására sor kerülhet szociális helyzet alapján, pályázat útján, szolgálati jelleggel, városérdekből.

A lakás szociális helyzet alapján történő bérbeadása pályázat útján történik, melyet az Önkormányzat ír ki. Szociális helyzet alapján a lakást határozott időre, 4 évre lehet bérbe adni, mely kérelemre egy alkalommal meghosszabbítható. Ezen túlmenően a lakásbérleti jogviszony meghosszabbítására csak különös méltánylást érdemlő esetben van lehetőség.

A szociális bérlakások (Pálháza, Dózsa Gy. út 48.) lakbérének mértéke: nettó 150,- Ft/m²/hó. Az önkormányzat 5 db. kb. 60 m² alapterületű, önkormányzati bérlakással rendelkezik.

Városérdekből lakás a település gazdálkodó és szolgáltató egységeinél nélkülözhetetlen munkakört betöltő személyek, valamint rendvédelmi feladatot ellátó személy részére adható bérbe. Lakás városérdekből történő bérbeadása a Képviselő-testület kizárólagos hatáskörébe tartozik.

A nem lakás céljára szolgáló helyiségek (a továbbiakban: helyiség) felett a tulajdonosi jogokat a Pálháza Város Önkormányzata gyakorolja. Önkormányzati tulajdonban lévő üres helyiséget pályázat útján kell hasznosítani. Az Inkubátorház (Pálháza, Malom köz 1.) helyiségeinek bérleti díja: nettó 1500,- Ft/m²/hó. Az Inkubátorház 12 vállalkozás/szervezet befogadására alkalmas.

1.10.6. Intézményfenntartás

A Városban működő intézményeket a fenntartók megjelölésével az alábbi táblázat foglalja össze:

Intézmény megnevezése	Fenntartó
Bölcsőde és Óvoda	
Hegyközi Tündérvárás Óvoda	Hegyközi Területfejlesztési és Alapellátási Társulás
Általános Iskola	
Hegyközi Nyelvoktató Szlovák Nemzetiségi Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola	Sárospataki Tankerületi Központ
Egészségügyi intézmények	
dr. Kárpát György Egészségügyi Központ	Hegyközi Területfejlesztési és Alapellátási Társulás
Szociális intézmények	
Pálháza Körzeti Alapszolgáltatási Központ	Hegyközi Területfejlesztési és Alapellátási Társulás
Kulturális és sport célú intézmények	
Térségi Művelődési Ház, Sportpálya, műfüves kispálya	Pálháza Város Önkormányzata

Gazdasági tevékenység, településüzemeltetés	
	Pálháza Város Önkormányzata

37. táblázat: Intézmények Pálházán¹⁷¹

1.10.7. Energiagazdálkodás

Az Önkormányzat nem rendelkezik külön energiagazdálkodási koncepcióval, mindemellett az utóbbi évek intézményfejlesztési beruházásainak fontos részét képezte, hogy energetikailag korszerű, modern hőtechnikai elvárásoknak megfelelő épületek adjanak helyet a szolgáltatásoknak.

1.11. TELEPÜLÉSÜZEMELTETÉSI SZOLGÁLTATÁSOK

A települési úthálózat — a beépítési viszonyokhoz alkalmazkodva — szabálytalan vonalvezetésű. Az úthálózat szilárd burkolattal ellátott kiépített hálózat. A településen keresztülhalad a Kelet-Európai kerékpár vonal (Eurovelo 11), mely Norvégiából, az Északi foktól indul és Görögorszáig, Athénig tart. Az elmúlt évek beruházásainak köszönhetően kerékpáros út került kiépítésre Sátoraljaújhely irányába.

A biztonságos gyalogos közlekedést járda segíti. A településen nincs helyi autóbusz közlekedés, a helyközi forgalom pedig Sátoraljaújhely irányába napi 20, Hollóháza irányába napi 16 járat sűrűséggel. Pálházán nincs autóbusz pályaudvar, létesítése nincs tervbe véve, de a közlekedési forgalom lebonyolításához szükséges megállóhelyek rendelkezésre állnak. A lakosság ivóvíz ellátását a Zempléni-Vízmű Kft. biztosítja.

A közüemi vízhálózatba bekapcsolt lakások száma a teljes lakásállomány 94 %-a. A szennyvízhálózatba is ez az arányú épület csatlakozott. A város megfelelő hatásfokú szennyvíztisztító teleppel rendelkezik a 2012-2015 évben megvalósult szennyvíztisztító telep korszerűsítését és csatornahálózat rekonstrukcióját követően. Az önkormányzat pályázat útján 316 millió forintos vissza nem térítendő támogatást nyert el a korszerűsítésre.

A projekt befejezése után a megvalósult technológia során átfolyásos technológia került kiépítésre dortmundi típusú utóülepítőkkal. A szennyvíz csatornába becsatolt lakások száma 3956 fő, mely magába foglalja 11 település - Pálháza, Filkeháza, Füzérkajata, Bózsva, Nyíri, Füzérkomlós, Kishuta, Nagyhuta, Füzérradvány, Füzér és Pusztafalu – szennyvizének kezelését. Az üzemeltető a Zempléni-Vízmű Kft.

1.12. A TÁJ ÉS TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK VIZSGÁLATA

Tájélföldrajzi szempontból Pálháza település közigazgatási területe a Zempléni hegységen belül, az Eperjes-Tokaji-hegyvidék és Tokaj-Hegyalja közötti Hegyközben található.

A Sátoraljaújhelyi Járás Borsod-Abaúj-Zemplén megye területén helyezkedik el. A járás 19 települése természet földrajzi csoportosítás alapján a megye négy kistáján található:

1. *Központi – Zemplén:* Hollóháza, Kishuta, Nagyhuta, Vágáshuta
2. *Hegyközi – dombság:* Füzér, Nyíri, Füzérkomlós, Füzérkajata, Filkeháza, Bózsva, Füzérradvány, Pálháza, Kovácsvágás, Vilyvitány, Felsőregmec, Alsóregmec, Mikóháza
3. *Vitányi – rögök:* Pusztafalu
4. *Bodrogköz:* Sátoraljaújhely

1.12.1. Természeti adottságok

A természeti értékek és természeti területek a nemzeti és települési vagyon sajátos és pótolhatatlan részei. Fenntartásuk, kezelésük, állapotuk javítása, a jelen és a jövő nemzedékek számára való megőrzése, a

¹⁷¹ Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

természeti örökség és a biológiai sokféleség oltalma, valamint az ember és a természet közötti harmonikus kapcsolat biztosítása a környezet-természetvédelmi tevékenység lényeges feladata.

Földtani adottságok

A tájképminőség, mint rekreációs erőforrás, már a feudalizmus korában is egyfajta település- és gazdaságfejlesztő tényezőként hatott. A térség fontos objektívumai (várak, templomok, kastélyok stb.) helyválasztásánál a szép földrajzi környezetnek is nagy szerepe volt. A Zemplén régió e tekintetben is számos értékkel rendelkezik kinek-kinek érdeklődése és szépérzéke szerint.

A Zempléni-hegységben Telkibányán aranyat bányásztak, de a Miskolci Bányakapitányság Füzer térségében ma is működő (külföldi) kutatásokra adott ki engedélyt. A nemesfém ásványi nyersanyagok: kaolin, bentonit, zeolit, perlit stb. a hegyaljai szőlőtermelő vidéken és a Hegyközben koncentráálódtak. (Mád, Erdőbénye, Pálháza.) Az agyag, kavics és homokbányászat a Hernád völgyére illetve a Bodroghözre koncentrálik.

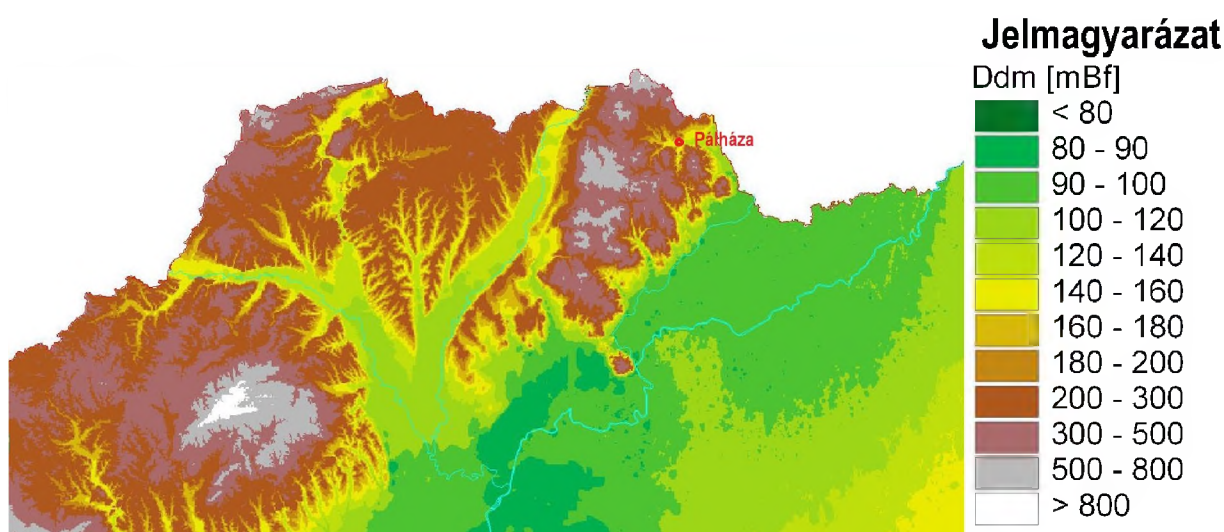
A Kárpát-térség hegy- és vízrajza¹⁷²

Domborzati adatok

Zemplén régió területe az Északi-középhegység és az Alföld nagytájakhoz tartozik. A Zempléni hegység egységes tömbjét hegyláb felszíni dombságok övezik: a Szerencsi dombság, a Hegyközben az un. Vítányi rögök és az un. Abaúji-Hegyalja.

A Hernád völgyének keleti oldala mezőgazdasági terület, ahol a szántóföldi növénytermesztés alakítja a táj képét. Harangod a Taktaközből kiemelkedve szintén alapvetően síkvidéki terület szántóföldi növénytermesztéssel. A Bodroghöz területére a mezőgazdasági művelésű részek, valamint a rétek, legelők, ártéri erdők egyaránt jellemzőek. Tokaj-Hegyalja a Zempléni-hegység délkeleti peremén sajátos kultúrtáj képét mutatja hegyoldalakra vissza törekvő szőlőültetvényével.

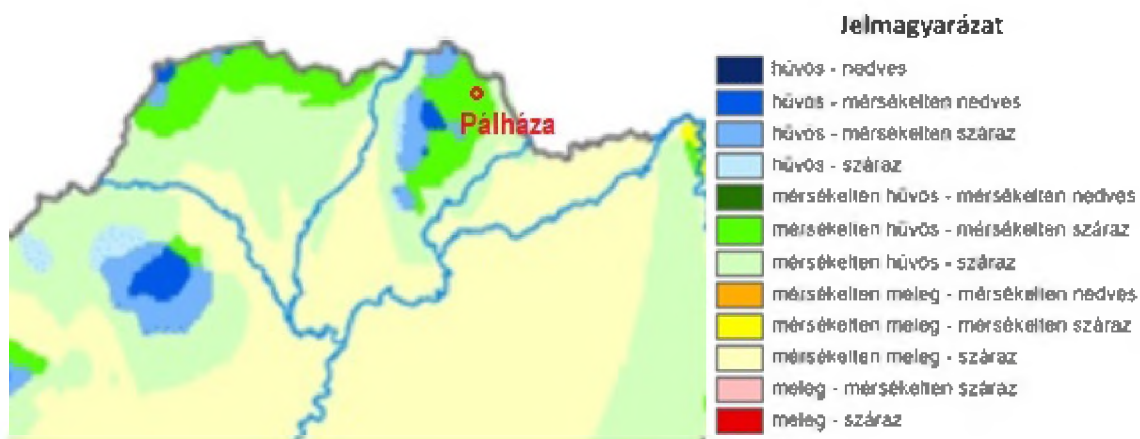
¹⁷² Forrás: <http://www.eng.unideb.hu/userdir/forian/Vizes/1.jpg>

Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei domborzati térkép¹⁷³

Éghajlat

A régiót alkotó kistájak felszíni tagoltsága miatt a térség éghajlata nagyon változatos. Az évi napfénytartalom 1850-1900 óra, az évi középhőmérséklet a hegység északi részén 6-7 °C, a védett déli oldalakon, a sík területeken eléri a 10 °C-t. Az évi csapadék a hegyekben 650 mm feletti, míg a sík tájakon 600 mm alatti.

A kedvező időjárási adottságok, mint a vízparti üdülést, strandolást, mint a téli sportokat vonzóvá teszik. Sífelvonók működnek a sátoraljaújhelyi Sátor hegyen és a tokaji Kopasz hegyen, László-tanya környékén - mint az ország legészakibb területe - a Nagy-Milic 896 m magas csúcsával már a Kárpátok éghajlatát mintázza.

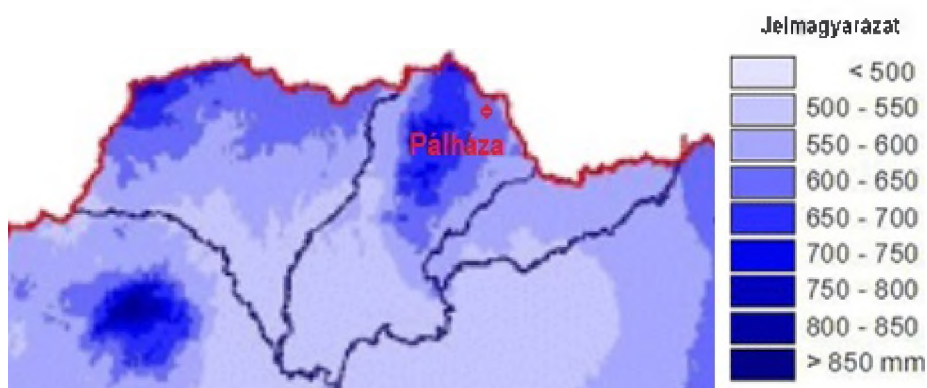

Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei éghajlati körzetei térkép

¹⁷³ Forrás: <http://users2.ml.mindenkilapja.hu/users/didergo/uploads/m07-ddm.jpg>

Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei évi átlagos középhőmérséklete
1971 – 2000 közötti időszak alapján térkép

Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei átlagos éves csapadékösszeg
az 1971-2000 közötti időszak alapján térkép

Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei évi átlagos napfénytartam (óra)
az 1971-2000 közötti időszak alapján térkép¹⁷⁴

¹⁷⁴ Forrás: <http://www.met.hu> Magyarország éghajlata – Általános éghajlati jellemzés – Általános éghajlati jellemzések térképei

Vízrajz

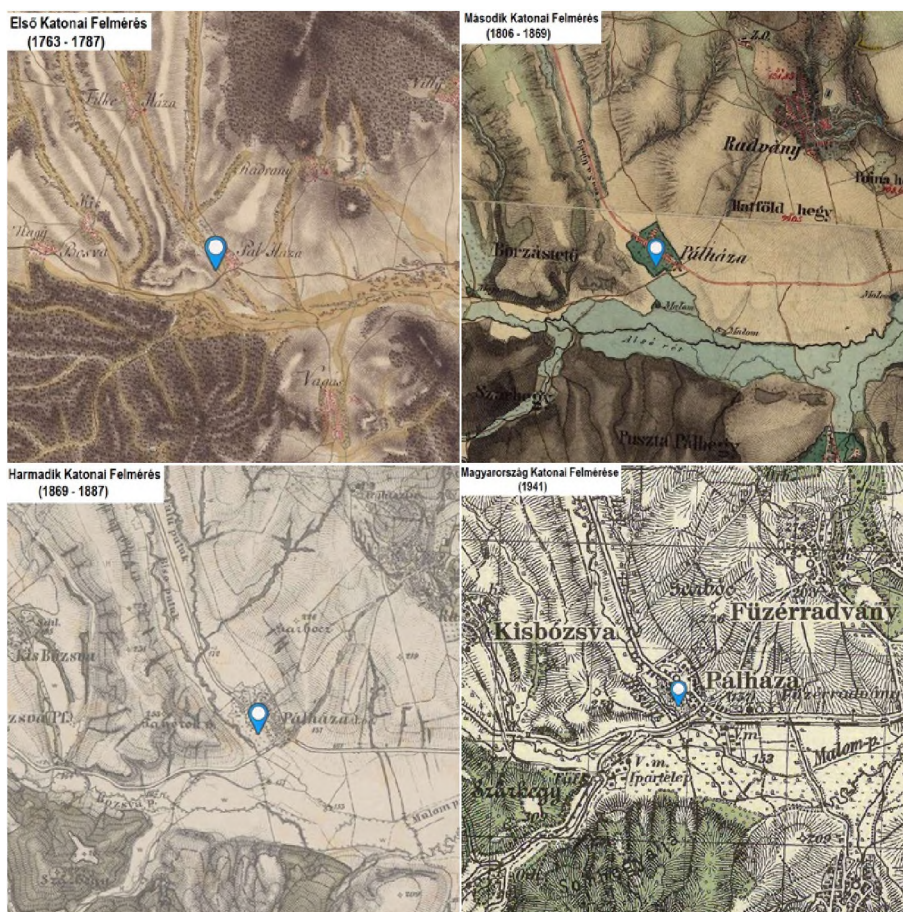
A területet behálózó csatornák¹⁷⁵:

- Bózsva
- Bisó
- Kemence-patak
- Száraz-patak
- Falu-patak

1.12.2. Tájhasználat, tájszerkezet

1.12.2.1. Táj történeti vizsgálata

A település tájhasználatának alakulása, változása az I. Katonai felmérés (1763-1787), a II. Katonai felmérés (1806-1869), a III. Katonai felmérés (1869-1887), illetve Magyarország Katonai Felmérése (1941)¹⁷⁶ történeti térképek vonatkozó szelvényein, illetve a Google Earth közelmúltban készült műholdfelvételein keresztül kerül bemutatásra.

¹⁷⁵ Forrás: TÉKA: <http://taiertektar.hu/hu/>

¹⁷⁶ Forrás: mapire.eu

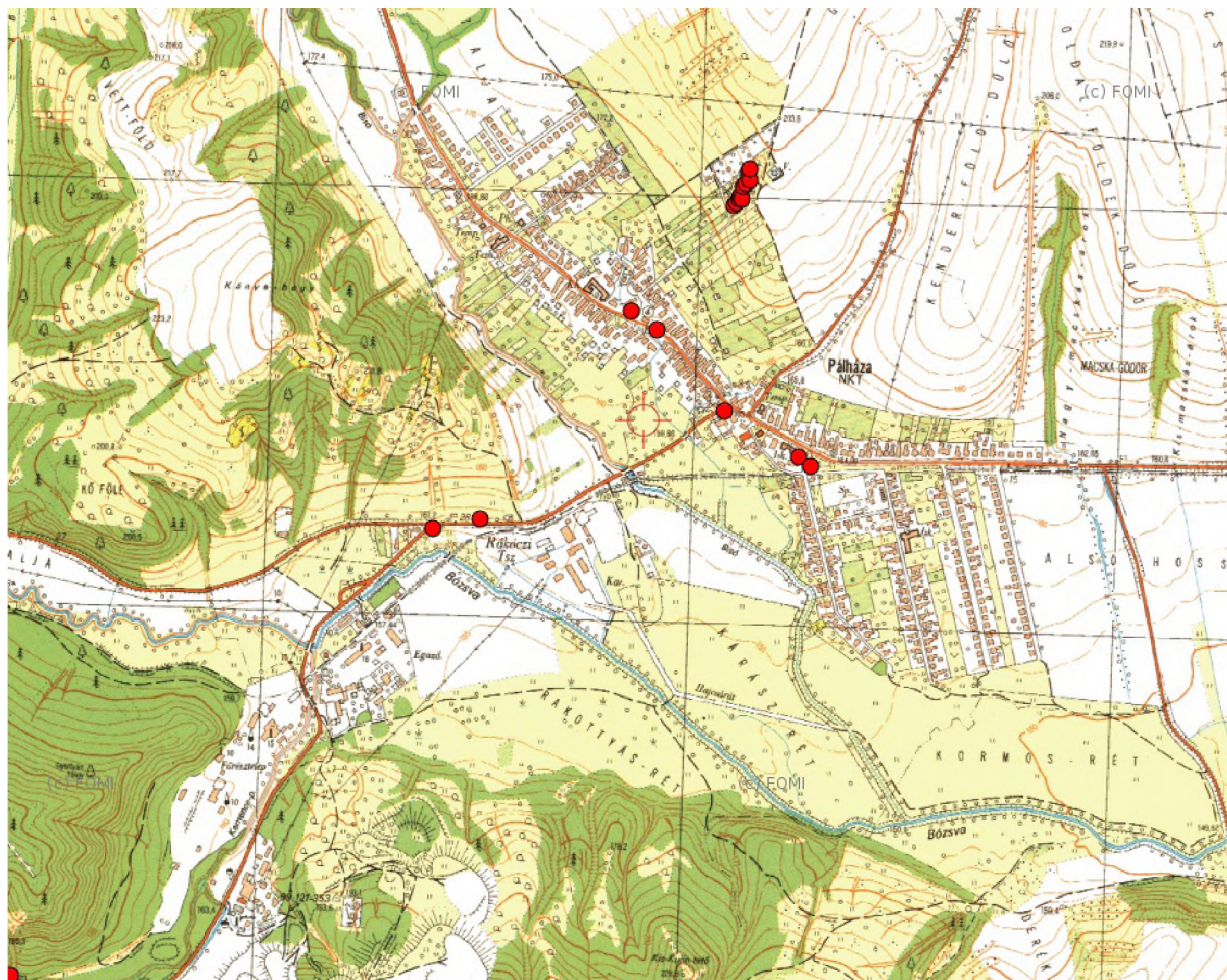
Műholdfelvétel¹⁷⁷

Alapvető változás a tájhasználatban annyiban várható, hogy az ún. „non food” mezőgazdasági szisztéma alapján előtérbe kerül az ipari növények termesztése, ez esetenként színesíti a tájat, mivel nagy felületű virágzó táblák is megjelenhetnek.

Ezen mezőgazdasági területekre a nagyipari művelés a jellemző, mely iparág számottevő munkaerőt nem foglalkoztat. A konyhakerti növények háztáji (őstermelői) gazdálkodása a lakosság kiegészítő kereseti forrása és a hegyközi vásár (városi piac) mindennapi termékeivé válhatnak. A város tulajdonában levő művelés alá nem tartozó beépítetlen földterület és termőföldek hasznosítása a helyi mezőgazdaság szereplőivel átgondolandók (a kertészet és díszfaiskolai lehetőségek).

A település lakott területeinek terjeszkedés mértéke visszafogottnak nevezhető.

¹⁷⁷ Forrás: www.google.hu/maps

A település tájértéktára¹⁷⁸

1.12.2.2. Tájhasználat értékelése

A település teljes közigazgatási területe: 6,75 km², azaz 675,4 hektár. A külterületi táj tipikusan mezőgazdasági és erdőgazdálkodási táj, ahol a tájhasznosítás a lehető legnagyobb mértékben igazodott a domborzat és a talaj adta lehetőségekhez. A közigazgatási határon belül a földterületen jelentős mértékben szántóföldi növények termesztése, valamint erdőgazdálkodás a jellemző tájhasználati mód.

PÁLHÁZA VÁROS KÖZIGAZGATÁSI TERÜLETÉN művelési ágak az alábbiak szerint tagozódnak¹⁷⁹:

Földrészlet statisztika fekvésenként

Fekvés	Földrészletek száma	Egyéb önálló ÉPÜLETEK száma	Egyéb önálló LAKÁSOK száma	Összes terület (m ²)	Legkisebb földrészlet terület (m ²)	Legnagyobb földrészlet terület (m ²)	Átlagos földrészlet terület (m ²)
belterület	602	6	16	1 146 903	84	31 388	1 905
külterület	158	28	0	5 433 311	38	658 082	34 388
zártkert	145	1	0	173 792	52	6 249	1 199
Összesen	905	35	16	6 754 006			

¹⁷⁸ Forrás: <http://taiertektar.hu>

¹⁷⁹ Forrás: www.takarnet.hu (településkereső) A TAKARNET adatai még 2011. előtti adatokat mutat.

Földrészlet statisztika művelési áganként

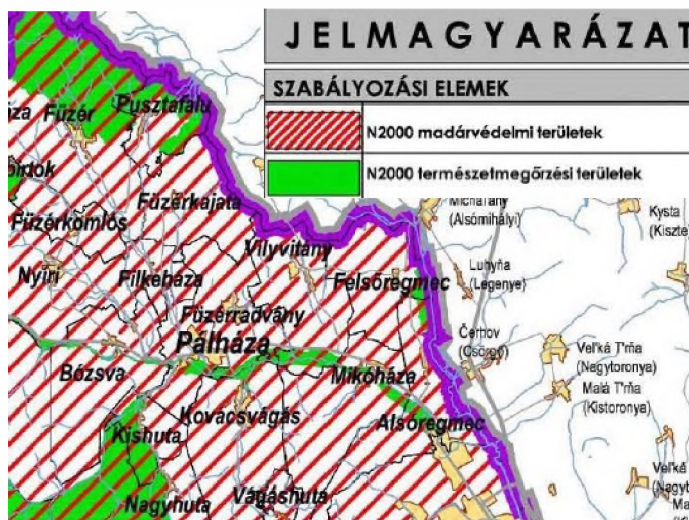
Művelési ág	Földrészletek száma	Alrészletek száma	Összes alrészlet terület (m ²)	Legkisebb alrészlet terület (m ²)	Legnagyobb alrészlet terület (m ²)	Átlagos alrészlet terület (m ²)	Művelési ágak százalékos aránya az összterületből
erdő	9	14	437 910	580	157 070	31 279	6,5
fásított terület	1	2	23 246	3 719	19 527	11 623	0,35
gyümölcsös	14	18	39 243	623	18 690	2 180	0,58
kert	36	42	47 686	475	12 995	1 135	0,7
kivett	414	562	1 363 559	92	35 887	2 426	20,19
legelő	5	10	297 157	5 498	62 651	29 716	4,4
rét	12	25	498 228	1 234	85 253	19 929	7,4
szántó	20	26	206 258	1 270	49 660	7 933	3,05
szőlő	1	1	924	924	924	924	0,014

1.12.3. Védett, védendő táji-, természeti értékek, területek

A magasabb területeket bükk- és tölgyerdők borítják, a déli és a keleti lankákon szőlőtermő terület (Tokaj-hegyaljai borvidék része) található.

Ezek a változatos hegy- és vízrajzi képződmények és éghajlati viszonyok együttesen biztosítják azt a természeti feltételrendszert, mely sokszínű mezőgazdasági területhasznosításra, és erdőgazdálkodásra éppúgy jó lehetőséget biztosít, mint a turizmusra.

Az 1996. évi LIII. törvény erejénél fogva védelem alatt áll Pálháza közigazgatási területén fellelhető források.

NATURA 2000 területek Pálháza térségben¹⁸⁰

A természet viszonylagos érintetlenségét biztosítja, hogy nagy része Természetvédelmi területen helyezkedik el, amely ritka turisztikai programoknak, aktív pihenést és a természet megfigyelését egyaránt kínáló tevékenységnek nyújt lehetőséget.

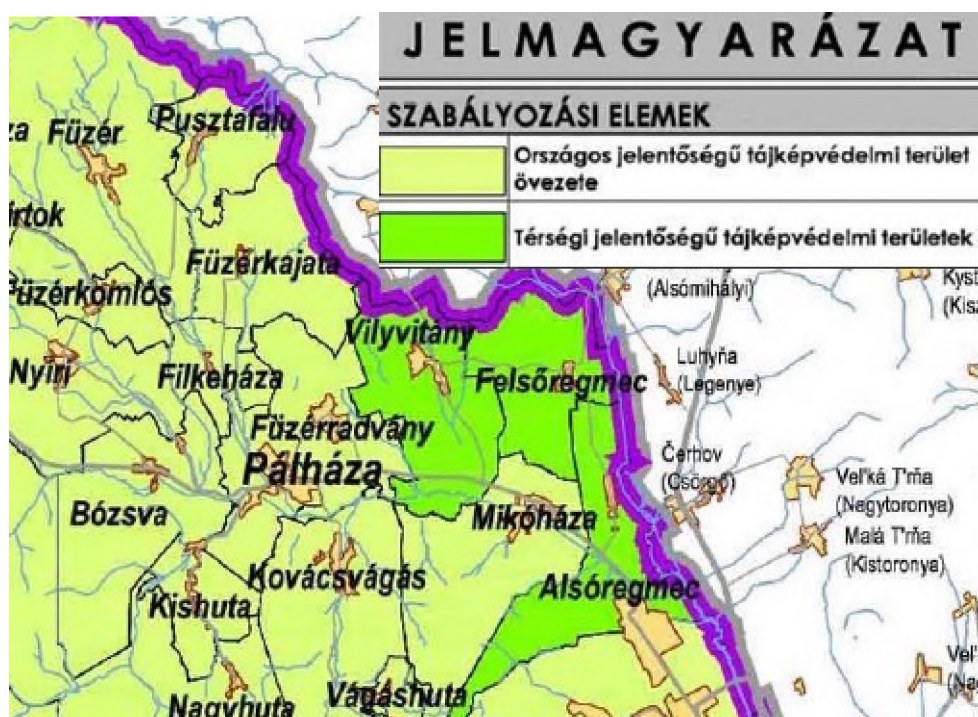
¹⁹⁰ Forrás: BAZ Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 37/2009. (IV.30.) számú határozat a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területrendezési terv szabályozásáról; NATURA 2000 területek: 1.5. melléklet

A kivételes táji-természeti értékek sokfélesége mellett a települések építészeti, történelmi, kultúrtörténeti és néprajzi kincsei is számottevőek. Magyarországnak ezen a vidékén „sűrű” volt a történelem és a térség etnikai sokféleségéből eredően, a kultúrák találkozásának köszönhetően egy nagyon vonzó kulturális közeg formálódott.

A Natura-2000 besorolás alapján, Pálháza térsége beleesik a Natura 2000 madárvédelmi és Natura 2000 természetmegőrzési területek térségébe.

1.12.3.1. Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek

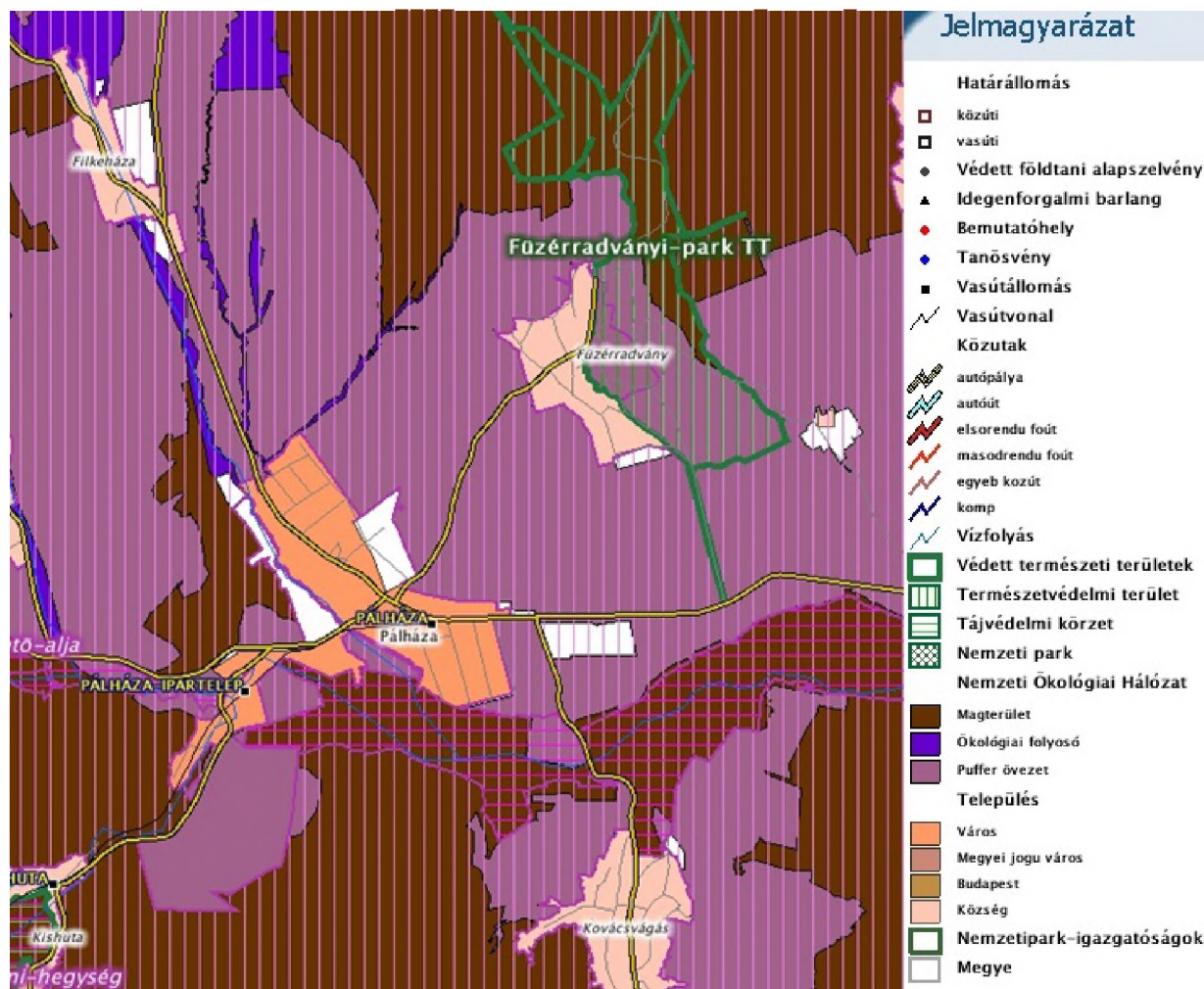
A járás országos és helyi jelentőségű védett természeti területekben nagyrészt igen gazdag. A település a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal, Miskolci Járási Hivatala Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály, mint Természetvédelmi Hatóság illetékességi területén fekszik.

Tájvédelmi részek lehatárolása Pálháza közigazgatási területén¹⁸¹

¹⁸¹ Forrás: BAZ Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 10/2009. (V.5.) számú rendelete a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területrendezési terv szabályozásáról; övezeti tervlapok: 3. 4. melléklet

1.12.3.2. Nemzeti és nemzetközi természetvédelmi oltalom alatt álló vagy védelemre tervezett terület, érték, emlék

Pálháza és környékének ökológiai hálózata¹⁸²

Országos védelem

NATURA 2000 VÉDELEM¹⁸³

Magyarország az Európai Unióhoz való csatlakozás pillanatától Magyarországra is érvényes a két uniós direktíva, a Madárvédelmi- és az Élőhelyvédelmi Irányelv.

Ezek értelmében hazánk köteles volt közösségi jelentőségű természetes élőhelyei, valamint állat- és növényfajai védelmében területeket kijelölni, amelyek így az EU ökológiai hálózatának, a Natura 2000 hálózatnak a részévé váltak. A hálózat eszméjére nevéből is következtethetünk: értékes természeti területek, élőhelyek többé-kevésbé összefüggő láncolata, amelyek az eredeti európai élővilágot őrzik.

A kijelöléssel hazánk területének közel 21%-a lett Natura 2000 terület. Az eredeti védett területeink csaknem mindegyike bekerült a hálózatba, de ezeken kívül további körülbelül 1.2 millió hektár kap uniós védeltséget. Nem csoda hát, hogy ezek között igen nagy százalékban vannak mezőgazdasági területek, gyepek, tavak, folyók, erdők, ahol évszázadok óta gazdálkodás folyik.

Európában a szó szoros értelmében vett "vadász" elvétve található, a táj képét oly régóta formálja az ember, hogy még a természetesnek tartott élőhelyek túlnyomó többsége is így vagy úgy őrzi annak keze nyomát. Európában ezért különösen igaz, hogy a biológiai sokféleségnek meghatározó eleme az a bonyolult

¹⁸² Forrás: <http://geo.kvvm.hu/tir/viewer.htm>

¹⁸³ Forrás: www.natura.2000.hu Területek, fajok térképe, illetve 14/2010. (V.11.) KvVM rendelet

kapcsolatrendszer is, amely összeköti az embert a természettel: a házasított állatok és nemesített növények sokfélesége, a különböző földhasználati praktikák.

A Natura 2000 területek védelmében tehát különösen hangsúlyos a gazdálkodók, a fenntartó, hagyományos gazdálkodási módok szerepe. Általánosságban elmondhatjuk, hogy a Natura 2000 hálózattal a rezervátum-szerű védelem helyett a társadalmi, kulturális, gazdasági és természetvédelmi érdekek összehangolására alapozó megóvás kerülhet előtérbe:

Különleges természetmegőrzési területek

1. Az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság működési területén található különleges madárvédelmi területek;

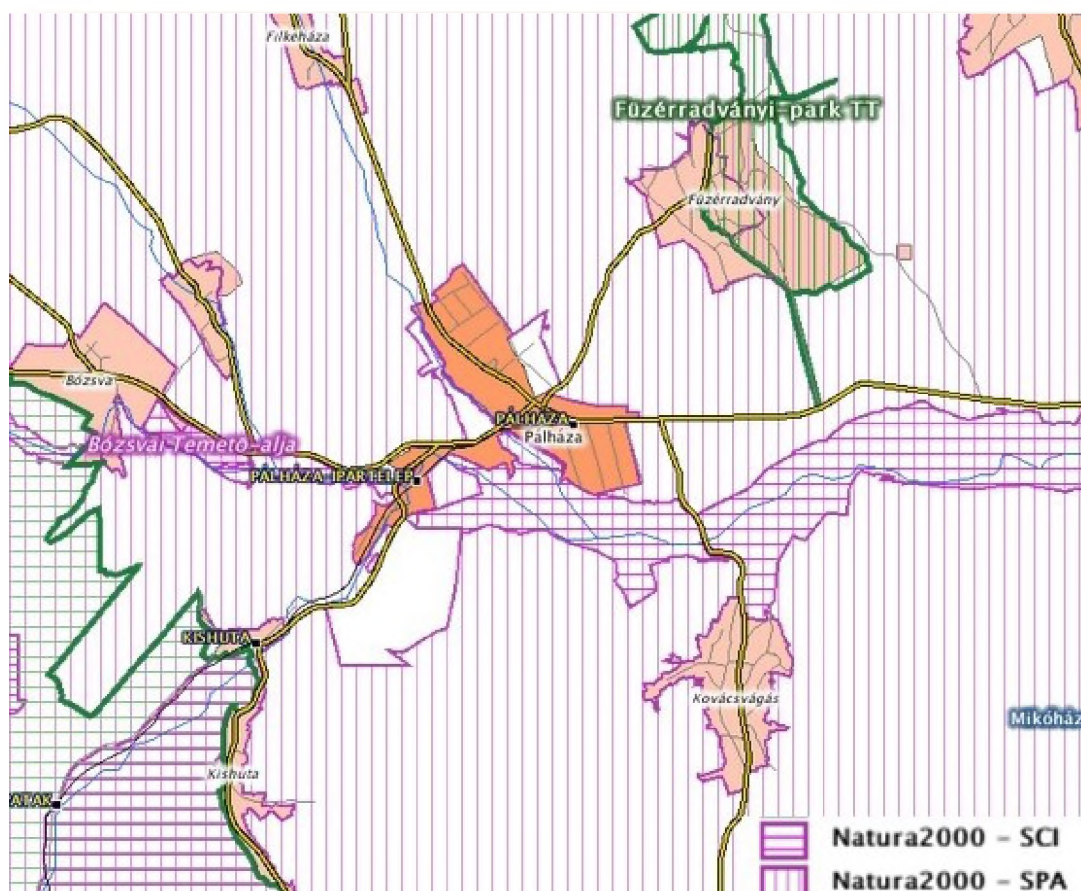
1.1. Bózsva-patak (HUAN21007)

1.1.8. pontjától: Pálháza: 025, 026, 027/1, 027/6, 027/7, 027/8, 027/9, 027/10, 027/11, 030, 031, 032/8, 041, 042

1.4. Zempléni-hegység a Szerencsi-dombsággal és a Hernád-völgygel (HUBN10007)

1.4.70. Pálháza: 02, 03/1, 03/2, 03/3, 03/5, 03/6, 03/7, 04, 05, 06, 07/1, 07/2, 07/3, 07/4, 08, 09, 010, 011, 012, 018, 020/1, 020/2, 021, 022, 023, 024/2, 024/3, 024/7, 024/12, 024/13, 024/14, 024/15, 024/16, 024/17, 024/18, 024/19, 024/20, 024/21, 024/22, 024/23, 024/24, 024/25, 024/26, 024/27, 024/28, 024/29, 024/30, 024/31, 024/32, 025, 026, 027/1, 027/3, 027/4, 027/5, 027/6, 027/7, 027/8, 027/9, 027/10, 027/11, 030, 031, 032/2, 032/5, 032/6, 032/7, 032/8, 033/2, 033/3, 033/4, 035, 036/1, 036/2, 036/3, 037/1, 037/2, 037/3, 037/4, 038/2, 038/3, 038/5, 039/2, 039/3, 039/4, 039/5, 040/1, 040/2, 041, 042, 043/1, 043/4, 046/1, 046/2, 047, 048/1, 048/2, 048/3, 048/4, 048/5, 048/6, 048/7, 049, 050, 051, 052, 053, 056, 057, 058, 059/1, 059/2, 060, 061, 062/1, 062/2, 062/3, 063, 064, 065, 066, 067, 068/1, 068/2, 070/4, 070/5, 070/6, 070/7, 070/8, 070/9, 070/10, 071, 072, 073, 074, 075, 076

A Natura 2000 területek helyrajzi számos listája az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészelekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet alapján a következő.

NATURA 2000 terület Pálházán és környékén¹⁸⁴

¹⁸⁴ Forrás: Természetvédelmi Információs Rendszer (TIR); <http://geo.kvvm.hu/tir/viewer.htm>

Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

Ezek a települések a HUAN21007 Bózsva-patak Natura2000 terület részei: Alsóregmec, Bózsva, Füzérradvány, Kovácsvágás, Mikóháza, Nagyhuta, Nyíri, Pálháza, Vilyvitány.

Természeti adottságok, természeti értékek

A terület Magyarország földrajzi kistájainak (KIRÁLY et al. 2008.) besorolása szerint a Hegyközi-dombság része. A völgy teljes területét folyó menti üledék borítja, rajta öntéstalajok jellemzőek. A mélyben riolittufa található, néhány helyen andezit kibukkanással. A Bózsva-patak medencéjét a Milic-hegycsoport, a Központi-Zemplén határolja, és tágas kapuval nyílik a Bodrog síkjára. Vízugyűjtője 380km², vízhozama 0,54-0,69m³/sec.

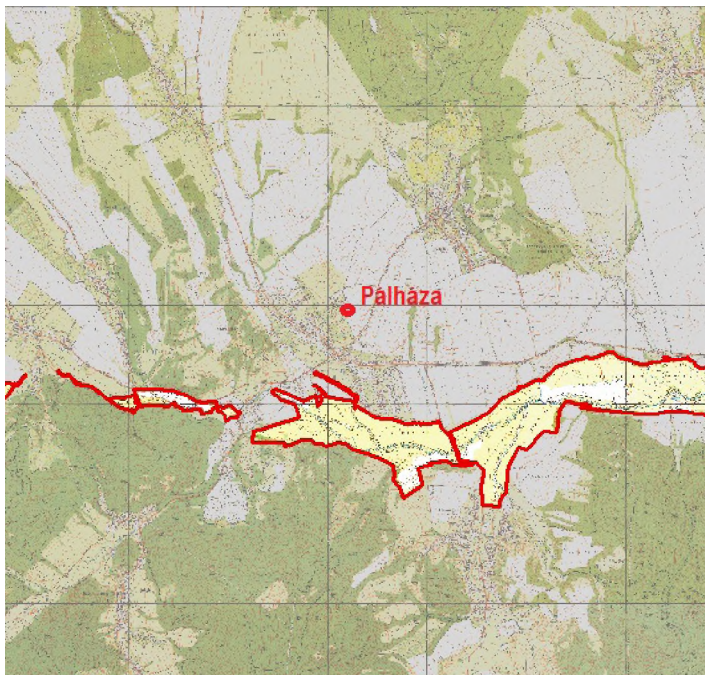
Az éghajlatot az Alföld és a Kárpátok közelsége, az északi nyitottság határozza meg. A napsugárzás évi összege – a legalacsonyabb országos értékek között – 1900 óra alatt marad. Az évi középhőmérséklet 9°C, melynél csak a zárt hegyvidékek hűvösebbek. Az évi csapadékatlag 600–650 mm, ami jelentős szélsőségeket takar. Egész évben dominál a Kárpátok hűvösebb levegőjét hozó északi szél.

Összességében a község éghajlata nedves kontinentális, hosszú nyárral és hideg téllal. A medence-jellegű terület potenciális növényzete kocsánytalan tölgyes, azonban ez mára teljesen megsemmisült. A dombhátak szárazabb területei fátlan legelők, míg a völgytalpakon nedves réteket, magaskórósokat és bokorfüzeseket találunk.

A 70-es években végzett mederszabályozás, csatornásítás nagy pusztítást végzett a Bózsva-patak élővilágában. A kanyarok már megindult újjászületése a régi élővilág visszatérésének esélyét adja meg. Nagy tömegben élnek bolharák (Gammarus spp.), de a folyami rák (Astacus astacus) méretes példányai is előkerülnek. A kanyarok függőlegesen leszakadó partfalába vájt költőüregekben neveli fiókáit a jégmadár (Alcedo atthis), a növényzet sűrűjében a berki tücsökmadár (Locustella fluviatilis). Rendszeresen megfigyelhető tőkés réce (Anas platyrhynchos). Éjszaka, de akár már szürkületkor is, a víz felszíne felett mozgó rovarokra bajuszos- (Myotis mystacinus), hegyesorrú- (Myotis oxygnathus), koral- (Nyctalus noctula), közönséges- (Myotis myotis), törpe- (Pipistrellus pipistrellus) és vízi denevér (Myotis daubentonii) vadászik.

A fátlan vegetációból a Cirsium canum, C. palustre és C. oleraceum dominálta gyepek és magassásosok emelhetők ki, melyekben gyakoriak a különböző ujjaskosbor-fajok. A láprétek közül legértékesebbek talán a vérfüves rétek, melyeken az őszi vérfüvet tápnövényként használó jelölőfaj, a vérfű-boglárkalepke hernyója is él. Csak hernyóként él a virágzati fejcskében, a bebábozódáshoz – hangyaboglárka lévén – speciális hangyafajok bolyaiba kell kerülnie, ahol hangyák gondozzák.

A láp- és mocsárrétek egyéb védett fajoknak is otthont adnak pl. Gentiana pneumonanthe, Gladiolus imbricatus, Dactylorhiza majalis stb. valamint élőhelyet biztosítanak zempléni futrinka (Carabus zawadskii) és a haris (Crex crex) számára is. A tiszta vizű patakban szép egyedszámmal előfordul a tiszai ingola (Eudontomyzon danfordii) és a Petényi-márna (Barbus meridionalis petenyii).

Területek a Bózsva-patak mentén Pálháza térségében¹⁸⁵

¹⁸⁵ Forrás: HUAN21007 Bózsva-patak kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve – Aggteleki Nemzeti Park Igazgatósága

Területhasználati mód, környezeti terhelés

A site 2/3-a üzemtervezett erdő, főleg az Északerdő Zrt. vagyonkezelésében áll. A területen 3 vadásztársaság van jelen: Északerdő VT, 659620 FTVK, 659410 FTVK. A terület háromnegyed része érzékeny természeti terület, és kb. 50%-a ex lege védett lúp. Az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság saját vagyonkezelésében van kb. 40 ha. Az értékes harisos élőhelyként is szolgáló gyepek egy részét MTÉT és AKG előírásoknak megfelelően kaszálják. Problémát jelent a becserjésedés, a túltartott vadállomány túrása, valamint a völgy teljes szakaszán az inváziós növények – elsősorban a *Solidago* spp. – jelenléte. A területen bánya és lefektetett bányatelek nem található.

Natura 2000-es jelölő élőhelyek:

- Sikságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai 6430
- Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőrös (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) 91E0
- Sík- és dombvidéki kaszálórét (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis) 6510

Egyéb Natura 2000-es élőhelyek

- Pannon cseres-tölgyesek 91M0
- Pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraea*-val és *Carpinus betulus*-szal 91G0

Natura 2000-es jelölő fajok:

- vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*),
- nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*),
- zempléni futrinka (*Carabus zawadzskii*),
- szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*),
- halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*),
- petényi márna (*Barbus meridionalis*),
- ingola (*Eudontomyzon* spp.),
- vöröshasú unka (*Bombina bombina*),
- sárgahasú unka (*Bombina variegata*),
- európai vidra (*Lutra lutra*)

Természetvédelmi célkitűzések, előírások

- A kijelölés alapjául szolgáló közösségi jelentőségű fajok – vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*), zempléni futrinka (*Carabus zawadzskii*), tiszai ingola (*Eudontomyzon danfordii*), Petényi-márna (*Barbus meridionalis petenyii*) – és egyéb védett fajok, valamint jelölő és egyéb érzékeny élőhelytípusok (Sík- és dombvidéki kaszálórét 6510, hidrofil magaskórós szegélytársulások 6430) kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, helyreállítása, valamint a Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló természeti állapot, illetve a fenntartó gazdálkodás feltételeinek biztosítása.
- A sík- és dombvidéki kaszálóréteken évenkénti kaszálás végzése szükséges, illetve a degradálódott állományokban ezt szükség esetén szelektív cserjeirtás előzze meg.
- A kaszálóréteken és az üde, tápanyagban gazdag magaskórósokban a terjedő idegenhonos aranyvesszők (*Solidago* spp.), és esetleg megjelenő egyéb invázív növényfajok állományai visszaszorítandók.
- A Petényi-márna és a tiszai ingola állományainak fennmaradása érdekében természet közeli állapotú, gyorsabb folyású szakaszok fenntartása szükséges, amelyeken a hosszirányú átjárhatóság biztosított. Szintén szükséges a vízfolyások menti kísérő fás vegetáció fennmaradása, a kisvízi meder szélén is. Ahol ez hiányzik, ott őshonos fajokból (elsősorban fűzéből, mézgás égerből) álló ligetet szükséges felnőni hagyni, szükség esetén telepíteni. Az értékes halállományok növekedése érdekében a telepített pisztrángállományok visszaszorítása szükséges. Haltelepítés csak indokolt esetben végezhető, s akkor is csak őshonos, a vízterre jellemző halfajok alkalmazásával.

- A zempléni futrinka állományainak fennmaradása érdekében a szegélyzónák (bokros erdőszegélyek, magaskórósok) megőrzése szükséges.
- A vérfű hangyaboglárka állományok fennmaradása érdekében a vérfűves üde gyepek kaszálással történő fenntartása szükséges. A kaszálást ezeken a gyepeken legalább részben szükséges nyár végéig kitolni, vagy a gyepek egy részét kaszálatlanul kell hagyni.
- A prioritás élvező fajok esetében szükséges az állományváltozások monitorozása.

Élőhelyek kezelése

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) a fenntartási terv a Natura2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg. Az itt megfogalmazott előírások célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírások, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírások a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programokon keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé. A kezelési egységek lehatárolása az egyes azonos kezelést igénylő élőhelyek (ÁNÉR szerinti elkülönítés) összevonásával jött létre. Egyes esetekben csak 1-1 speciális igényű élőhely tartozik egy kezelési egységbe.

Kötelező érvényű előírások

A NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet, az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet, valamint az erdők és fásítások esetében az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény előírásai kötelező érvényűek.

Az egységes területalapú támogatások és egyes vidékfejlesztési támogatások igényléséhez teljesítendő „Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot” fenntartásához szükséges feltételrendszer megállapításáról szóló 50/2008. (IV. 24.) FVM rendelet szerinti előírásokat a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs kifizetéseknél is alkalmazni kell. A támogatás igénybevétele esetén kötelezően alkalmazandó a „Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot” feltételrendszere.

A termőföldek hasznosítására és a földvédelemre vonatkozó rendelkezéseket a termőföld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvény is megállapít.

Élőhelyek kezelése

A kezelési javaslatok esetében élesen el kell választani a kötelező jellegű, jogszabályban előírt korlátozásokat, illetve az önkéntes vállalásokat.

A 275/2004 (X. 8.) Kormányrendelet 4.§ 5. pontja alapján.

„(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg”

Az itt megfogalmazott előírások célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírások, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírások a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programon keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

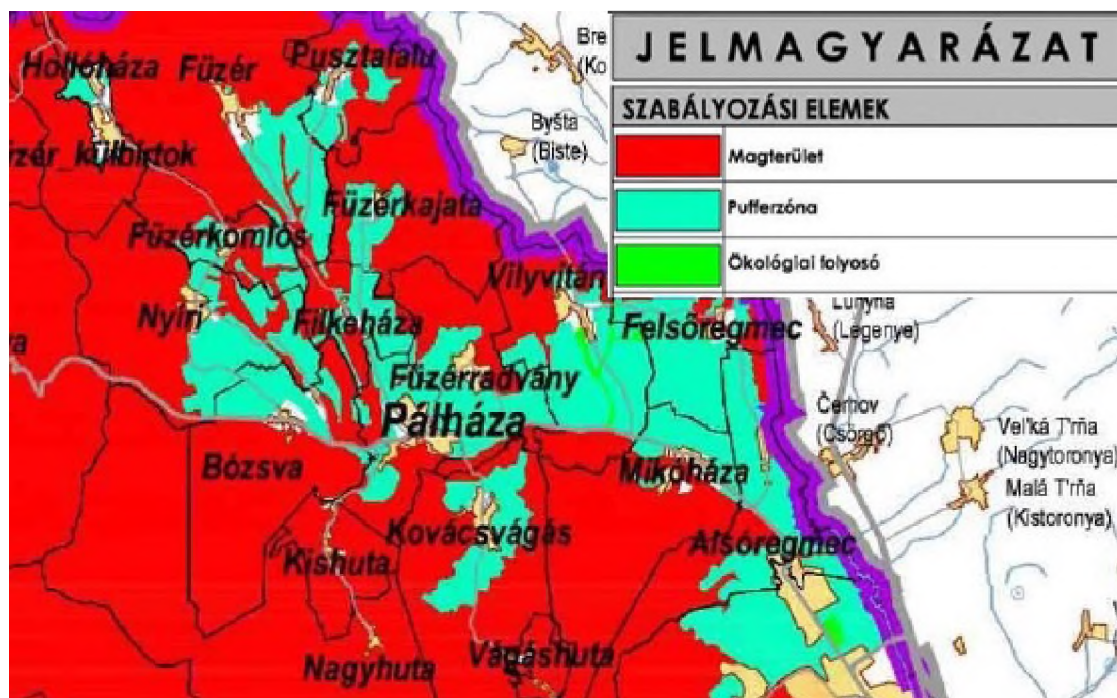
Érintettség vizsgálata

Élőhelyek: magaskórós ruderalis gyomnövényzet (OF), taposott gyomnövényzet és ruderalis iszapnövényzet (OG), fiatal parlag és ugar (T10), nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok (S7), őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB), fűznyár ártéri erdők (J4), kertvárosok, szabadidős étesítmények (U2), falvak, falu jellegű külvárosok (U3), telephelyek, roncssterületek és hulladéklerakók (U4), homok-, agyag-, tőzeg és kavicsbányák, digó- és kubikgödörök, mesterséges löszfalak (U7), folyóvizek (U8), tanyák, családi gazdaságok (U10), út- és vasúthálózat (U11). Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofíl magaskórós szegélytársulásai (D5). Sík és dombvidék kaszáló rétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*). Folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétjei és gyomosodott változataik (D34, E1, OC). Enyves éger (*Alnus glutinosa* és magas kőris alkotta ligeterdők (*Alno Pandion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (J4, J5). Pannon cseres-tölgyesek (L2a). Pannon gyertyános-tölgyesek (K2). Szubmontán és montán bükkösök (*Asperulo-Fagetum*) (K5). Mészkerülő bükkösök (*Luzulo-Fagetum*) (K7a), valamint ezek fiatalosai és vegyes lombkoronájú spontán erdők (P3, RA, RD). Bokorfüzesek (P2a), Szántók (T1, T2, T6, T11).

1.12.3.3. Ökológiai Hálózat

A kiemelt természetvédelmi oltalom alatt nem álló (sem törvény erejénél fogva, sem egyedi jogszabállyal nem védett) természetes és természetközeli élőhelyek fennmaradását, megőrzését a Nemzeti Ökológiai Hálózat biztosítja. Az ökológiai hálózat funkcionális elemeinek, a kiemelten védendő magterületek, az ezeket összekötő ökológiai folyosók, valamint a pufferterületek, rehabilitációs területek hálózatának kiemelkedő jelentőségű szerepük van az élőhelyek folytonosságának biztosításában, mely a flóra és fauna elemeinek megfelelő életteret biztosítanak.

A holisztikus, integrált és környezetileg fenntartható megközelítések elősegítése a városi területek kezelése terén, a funkcionális városi területeken belül olyan ökológiai szemléleten alapuló megközelítések támogatása, amelyek felismerik a városok és a vidék egymástól való kölcsönös függését, és ezzel javítják a városközpontok és a környező vidéki területeik kapcsolatát.

Az ökológiai hálózat övezeteinek elhelyezkedése Pálháza közigazgatási területén¹⁸⁶

¹⁸⁶ Forrás: BAZ Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 10/2009. (V.5.) számú rendelete a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területrendezési terv szabályozásáról; övezeti tervlapok: 3. 1. melléklet

1.12.4. Tájhasználati konfliktusok és problémák értékelése

A táj ökológiai, ökonomiai és tájképi értékeit rontó tevékenységek tájhasználati konfliktusok forrásaivá válhat.

Funkcionális, tájhasználati konfliktusokat az egymást akadályozó, egymás területét megszüntető, rendeltetését zavaró, egymással konkuráló területhasználatok okoznak.

Tájökológiai tájhasználati konfliktusról beszélünk, az egymást károsító, pusztító, megszüntető, egymás létét veszélyeztető területfelhasználási módok fennállása esetén.

Hiányoznak a mezővédő-útvédő erdősávok, erdőtömbök, melyek ökológiai hatásukkal és megjelenésükkel jelentős mértékben gazdagíthatnánk a tájat, hozzájárulhatnak az erdősült területek méretének növeléséhez.

1.13. ZÖLDFELÜLETI RENDSZER VIZSGÁLATA

1.13.1 A települési zöldfelületi rendszer elemei

A települési zöldfelületeket a használhatóságuk szempontjából három típusba soroljuk:

- a korlátlanul látogatható (árokpart, út menti zóldsáv, parkok),
- a korlátozottan látogatható (temető, sportpálya),
- a magánterület.

A különböző típusú zöldfelületek együttesen illeszkednek bele a térségi, tágabb ökológiai hálózatba.

1.13.1.1. Szerkezeti-, kondicionáló szempontból lényeges valamint a zöldfelületi karaktert meghatározó elemek

A zöldfelületi rendszereket egy településen elsősorban a funkcionális, esztétikai, vizuális szempontok szerint kell kialakítani. Pálháza zöldfelület gazdálkodása kedvező, mivel laza szerkezetű beépítéssel bír, így a közterületi és magántulajdonú zöldfelületek együttesen a települési belterület nagy részét adják.

1.13.1.2. Zöldfelületi ellátottság értékelése

A Város beépítettségéből fakadóan a zöldfelületi ellátottság elegendő, növelése a későbbiekben célszerű. A zöldfelületekre nagyfokú igényesség jellemző.

Növényzet:

A medence jellegű területek, mint Pálházán is, potenciális növényzete a kocsánytalan tölgyes, azonban ez a települések benépesedésével párhuzamosan megsemmisült. A dombhátak száraz gyeptakarója nagyrészt lefelő (még mindig jellemző az állattartás a Hegyközben). A völgyalji nedves rétek, magas sásosok fajkészletéből megemlíthető a szürke, a halovány és a mocsári ászár (Cirsium canum, C. oleraceum, C. palustre), az orchideák (ujjaskosborfajok - Dactylorhiza spp.) és a szinte mindenütt gyakori mezei gólyaorr (Geranium pratense) előfordulása. Néhol jellegtelen telepített erdőket is találunk (tülevelű és lombos fafajok elegyesen), ill. homogén erdei-, fekete- és lucfenyő ültetvényeket. A Hegyköz területen jelentős az erdőgazdálkodás az itt honos növényfajokkal (kocsánytalan tölgy, gyertyán, bükk).

Utcafásítások:

A legjelentősebbek a fenyőfélék, bükk, platán, nyárfa, tölgy, akácfa, melyek az intézményterületen, utcafásításban, előkertekben jelennek meg, emellett említést érdemelnek a gyümölcsfák (alma, körte, ringló, vadcsereesznye).

A széles keresztiszelvényű belterületi lakóutak jól fásítottak, a szűk keresztmetszetű utcáreszkek fásítása nem lehetséges. Pálháza egész területén gondozott közterületek, utcafásítások, intézményfásítások találhatók. Külterületi szántóföldek dűlőutjai mentén általában fasorok lettek telepítve a korábbi évtizedekben.

A lakótelkek kertjei:

A terület növényzetének jelentős részét a telkek növényzete jelenti. A telkek növényzete a tulajdonos egyéniségétől függ, így az előkertekben örökzöldek, fenyők, évelők, rózsák és egynyári növények találhatók. A díszkertekben rózsafajták, loncok, fagyalok, borbolya, borostyánok kerültek telepítésre. A telkeket általában három részre osztják a kapukkal ellátott belső kerítések: első, középső és hátsó udvar. A hátsó udvar mögött kezdődik a kert, újabb kapuval és kerítéssel leválasztva. A háztáji kert jelentős részét gyümölcsösök, zöldséges kertek foglalják el. Az egész közigazgatási területen gondozott kertek a jellemzőek, a növény állomány széles skálája megtalálható a településen.

1.13.2. A zöldfelületi rendszer konfliktusai és problémái

A település belterületén lévő, illetve a belterülethez kapcsolódó, a Város térszerkezetét, arculatát, klimatikus viszonyait befolyásoló zöldfelületi rendszer elemeit illetően elmondható, hogy a meglévő, közhasznú, közcélú zöldfelületek gondozottak.

Az utcákat kísérő zöldsávok állapota vegyes képet mutat. A település morfológiájából adódóan jellemzően szűk, kanyargós utcák fás növényállománnyal történő ellátása, egységes utcafásítás kialakítása nehezen megoldható. Mindezt tovább nehezíti a település közterületeit behálózó, az utcákat követő légvezetékek, közműoszlopok rendszere is.

A meglévő közterek, az utcákat kísérő zöldsávok fejlesztése, a növényanyag lehetőség szerinti bővítése, a település arculatát, az utcaképeket negatívan befolyásoló, rontó elemek felszámolása javasolt.

1.14. AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET VIZSGÁLATA

1.14.1. Területfelhasználás vizsgálata

A természeti és társadalmi törvényszerűségek hatására alakult ki Pálháza településszerkezete, mely természetföldrajzi viszonyokon alapulva jött létre, és változásai hosszabb időt öltenek fel. A természeti tényezők: domborzat, vízrendszerek, szél, napfény, csapadék stb. közül az első kettő befolyásolja legerőteljesebben a települések szerkezetét. Mai jellege szerint Pálháza egyutcás faluból alakult ki. A szalagtelkeken külön-külön álló épületek ritkábban soros, gyakrabban kétsoros sorban csatlakoznak egymáshoz. Paraszttudvaraira a tagolt épületelrendezés volt a jellemző. Pálháza településszerkezetét tekintve egyutcás útifaluból nőtt ki magát várossá, amely a település földrajzi adottságokhoz történő igazodás következtében alakult ki. Házai rendszertelen összevisszaságban állnak, telkei és telektömbjei szabálytalan alakúak, utcái szabálytalan lefolyásúak.

Az útifaluk többnyire egy országút mentén jöttek létre, telepítés révén. Tömeges létrejöttük arra az időszakra tehető, amikor megnőtt a távolsági (országúti) szállítás szerepe (késő középkor) és a falvaknak szüksége volt arra, hogy kapcsolódjanak a külvilággal folytatott áruforgalomba. A védelem ennél a falutípusnál is fontos szerepet játszott a település belső elrendeződésében. A házak az utcára merőlegesen futnak, végükön lőrészerű ablakokkal, ahonnan az út forgalma folyamatosan felügyelhető, védhető. A telkek végét keresztben lezárják a gazdasági épületek (a csűr), ami várfalszerű védelmet nyújtott a kívülről érkező támadás ellen. Az egyutcás útifalu: egy út két oldalán sorakoznak a házak, mellékutak nincsenek. Létrejöttük feltehetően valamennyi útifalu egyutcás volt, és csak a későbbi fejlődés során váltak többutcás útifaluvá. Megelőzendő, hogy

a falu túl hosszúra nyúljon, a lakosság újabb utcákat alakított ki, amelyek keresztezték a meglévőt. A többutcás szalagtelkes útifalu Magyarország egyik legelterjedtebb falutípusa.

Pálháza történeti karakternek nevezett városrésze a település legkorábbi városmagja, amely a Dózsa György út 119.-től (ma Zempléni Takarékszövetkezet) a Rózsás utcai kereszteződésig tart. Az utca vonalából látható, hogy kialakítása során követték a domborzat és a természeti környezet adottságait (patak folyását), így az utca egy girbegurba, kötetlen képet fest. A Református templom mögött található házak elrendezése mutatja legszembetűnőbben, hogy miként fejlődhetett az organikus településszövet. A patakhoz közel, a domborzati adottságokat figyelembe véve épültek a házak, szekeres közlekedésre alkalmas utak mentén. A Református templomig az utca mindkét oldalán, attól nyugatra pedig a Dózsa Gy. út páratlan oldalán találhatunk járdát, a másik oldalon pedig árok húzódik a csapadékvíz elvezetése céljából. Az egykori gazdálkodó életmódból fakadóan a telkek hosszúkásak (un. szalagtelkek), amelyek a lakófunkciók mellett gazdálkodásra is lehetőséget adtak az itt lakóknak. A telkeken jellemzően tornácos hosszúházak találhatóak, azonban a XX. század második felében történő építkezéseknek köszönhetően sok helyen átépítették a régi házakat, amelyek eltérnek a régi hosszúházaktól, azonban tömegükben és elhelyezkedésükben követik a történeti karakter stílusjegyeit.

Pálháza településközponti karaktere szorosan a történeti karakter mellett fejlődött ki, köszönhetően a város közlekedési infrastruktúrájának, ugyanis itt találkozik négy út, amelyek fontos átszállási pontként szolgálnak. A Hollóháza - Sátoraljaújhely tengely és a Füzérradvány - Bózsza tengely találkozási átmeneti térré szolgált az erre utazóknak és mivel itt fordul meg a legtöbb ember, azért természetes módon itt alakultak ki azok a kereskedelmi és szolgáltatási funkciók, amelyek aztán megadják a település központi karakterét. A kulturális és közigazgatási központ a Városháza, amely a régi "kisiskola" helyén épült. Mellette található a park az Indóházzal, ami turisztikai szempontból jelentős, vele szemben pedig a focipálya, amely bár nem építmény, mégis központi szerepet tölt be a város közéletében. Pálházi jellegzetesség, hogy a focipálya nem a város szélén van, hanem a központban, így rendezvények helyszínévé is szolgál. Ezért is a települést központjának szerves részeként kell rá tekintenünk.

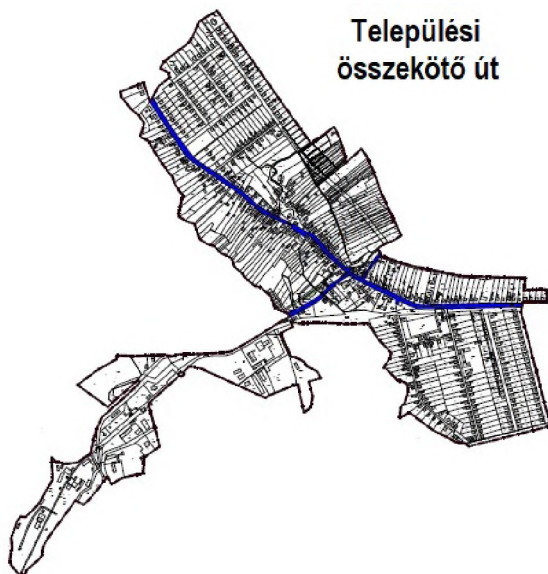
1.14.1.1. A település szerkezete, a helyi sajátosságok vizsgálata

A földrajzi adottságok meghatározzák a település beépített területeit.

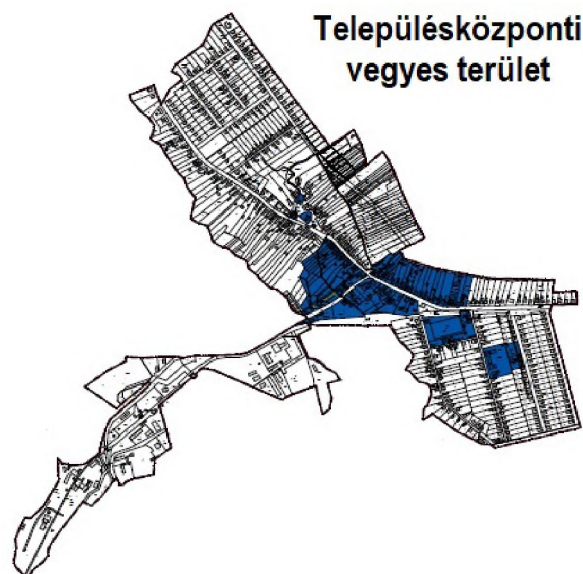
A Borsod-Abaúj-Zemplén megyére jellemző alapvetően ipari jelleg a Hegyközben nem szignifikáns, ugyanis mindössze három településen, a térségközpont Sátoraljaújhelyen, Pálházán és Hollóházán koncentrálódik jelentős ipari tevékenység. Ez a három település adja a nagyipari foglalkoztatók zömét, amelyek között szerepelnek a nehézipar (könnyűfémöntés és járműmotor alkatrészgyártás), a könnyűipar és élelmiszeripar, dohányipar reprezentánsai. Pálháza Város tipikus ipari jellegű, magyar hegyközi karakterű település. Terület-felhasználás szempontjából lakóterület, alapfokú ellátással. Pálházának a központi belterülete mellett egyéb belterülete nem található. A Város településtörténeti, és –szerkezeti fejlődésével összhangban alakultak ki lakóterületi egységei, illetve azok jellemzői. A telkek morfológiája és a beépítési karakter szerint egyutcás útifalu település.

Az egyutcás útifalu a hegyközi településekre jellemző, organikusán nőtt településforma. Utcahálózata, telkei, sőt az épületek elhelyezése is nélkülözi a geometriai szabályosságot. A látszólagos rendezetlenség azonban sajátos, környezetre érzékeny belső logikát mutat. Az épületek helykiválasztását leginkább a mikrokörnyezeti-mikrodomborzati adottságok határozták meg, azaz a legkisebb kellemetlen terepalakulatokat is elkerülték. Az egyutcás útifalukban a sátrak, veremházak építését feltehetően nem előzte meg a mai értelemben vett utcák és lakótelkek kialakítása sem (ehelyett spontán kijárt járóvonalak és árkos-sövényes telekkijelölés volt jellemző, ez utóbbi is csak a települések egy részében, melyek közül még némelyik a mai napig fellelhető). Az utcák elkülönítése, legalizálása és a telekhatárok rögzülése csak később történt, így azok esetlegesebbek lettek (gyakoriak a hirtelen beszűkülések vagy kiöblösödések. A telektömbök belsejében fekvő telkek egy részét sokáig csak idegen telkeken vagy zsákutcán át lehetett megközelíteni, ez az egyes telektömbök lakóinak (használóinak) közös származására, ill. a közös telek későbbi több részre osztására utalhat. Pálháza belterületének nagy részét a falusias lakóterület teszi ki. Ezekben a területekben lakóházak találhatóak, melyeknek a legnagyobb része még XX. század elején épült. A település lakóépületeinek kis része lakatlan, ezek az épületek pusztulásra vannak ítélve.

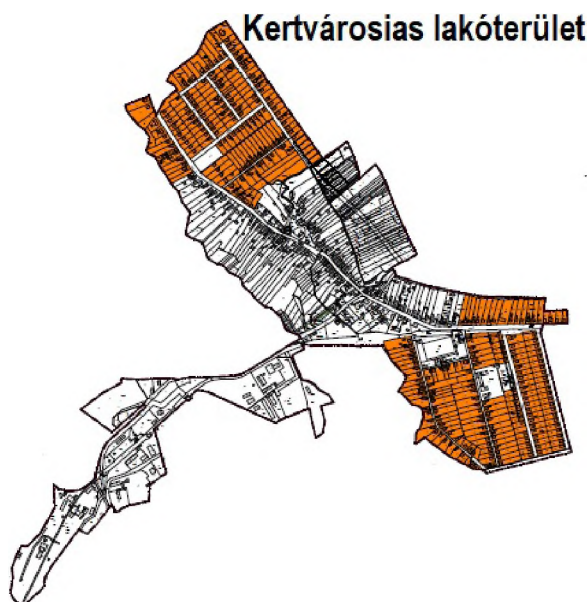
A Város közepén településközponti vegyes terület található, ahol a legtöbb közintézmény egymástól közel helyezkedik el. Ezen a területen található meg a református templom, a Polgármesteri Hivatal, az általános iskola és óvoda, posta, kereskedelmi és vendéglátói egységek, terek és szobrok. A Város első telkei mezőgazdasági tevékenységre rendezkedtek be, melyeken a lakóépületen kívül számos melléképület kapott helyet. Általában a keskeny szélességű telken az északi oldalra épült fel a háromosztatú parasztház, melynek utcára eső részén a szoba állt, mögötte lakókonyha egy tűzhellyel, és a hátsó traktusban a tároló helyiség volt. A lakóépületet legtöbbször oldalhatárra építették, amely a szomszéd telken élők nyugalmának elengedhetetlen feltétele volt. Az udvarok és lakóépületek közötti állandó váltás eredményeként alakultak ki a település faluképei. Az oldalhatár mellett épült háromosztatú lakóházak lehetőséget nyújtottak arra, hogy a kert hátsó irányába bővülést alakítsanak ki, amelyek állattartó és gazdasági épületegységekből álltak. A XIX. században az épületek tornáccal is bővültek, melyek az átmeneti tárolásra szolgáltak.

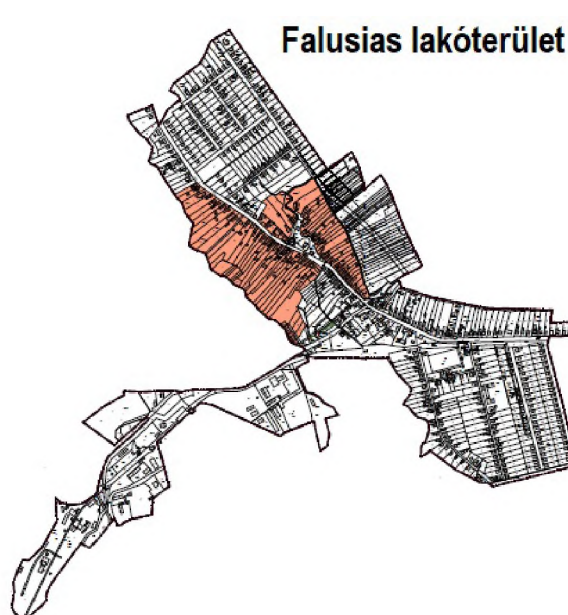
1. térkép

2. térkép

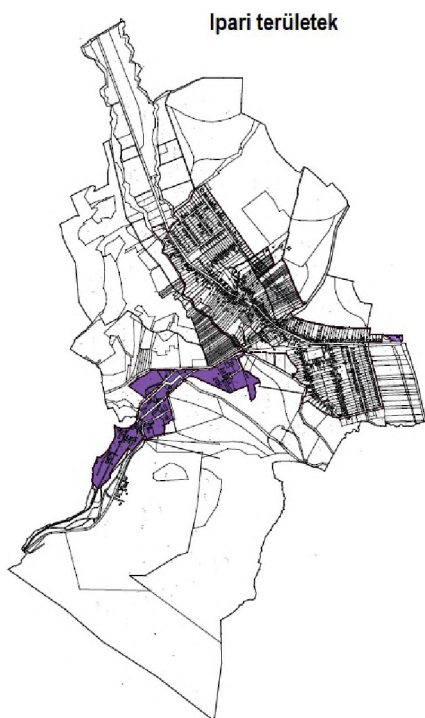

3. térkép

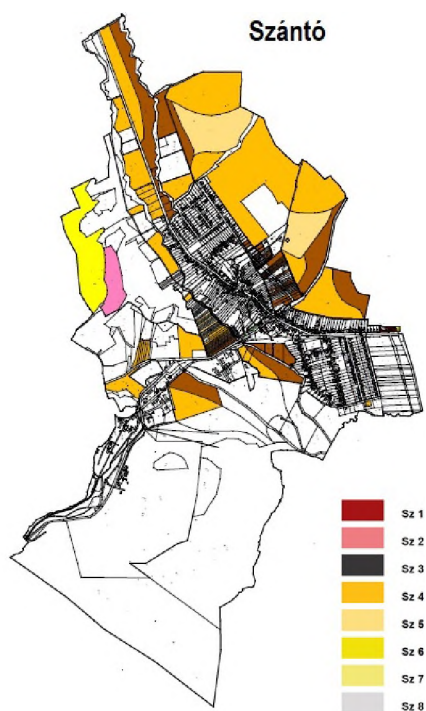
4. térkép¹⁸⁷

¹⁸⁷ Forrás: 1. – 4. térkép elkészítése: Nyírségterv Kft. – saját szerkesztés

A lakóterületek gyűrűt képeznek a település központja körül. A lakótömbök szinte majdnem teljes egészében mentesek a közösségi, igazgatási funkcióktól. A települési környezet minőségében érezhető különbségeket leszámítva, funkcionális és ellátási szempontból azonos a helyzetük a településszerkezetben.

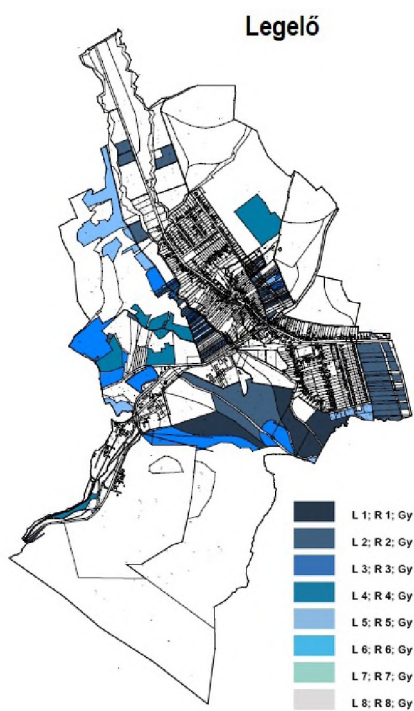

5. térkép

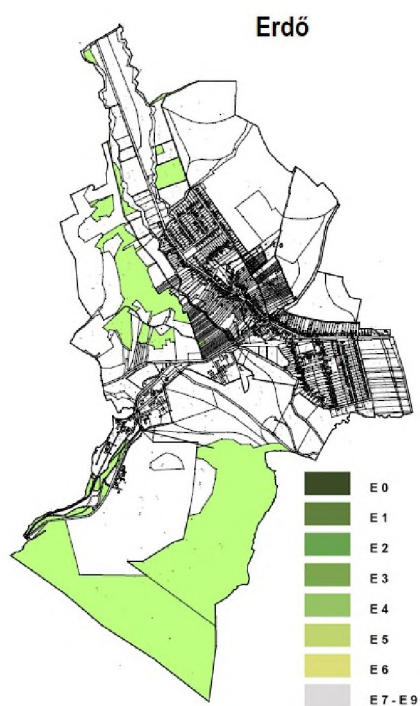

6. térkép

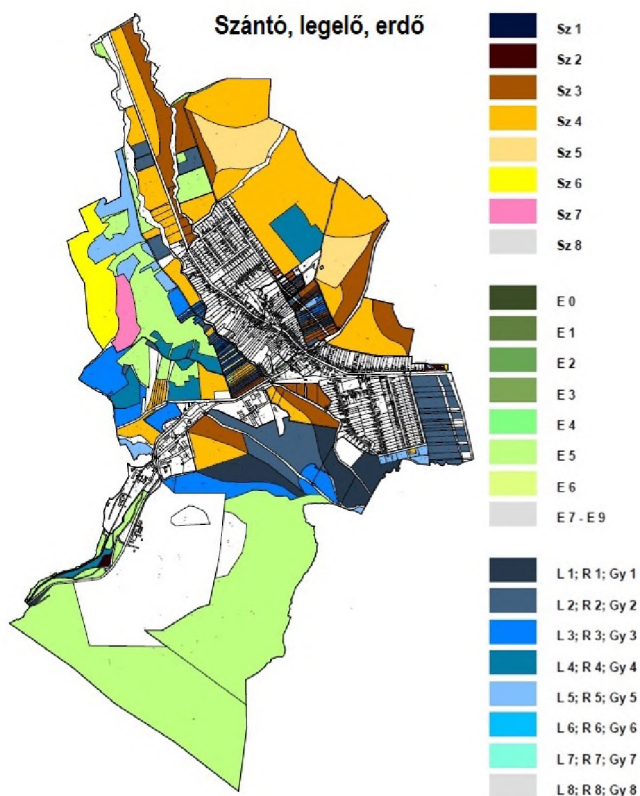
A gazdasági célú területek elsősorban mezőgazdasági, feldolgozó, termelői tevékenységet folytató vállalkozások telephelyeül szolgálnak, melyeknek elhelyezkedése kedvező. A gazdasági területek a településtől délre találhatók.

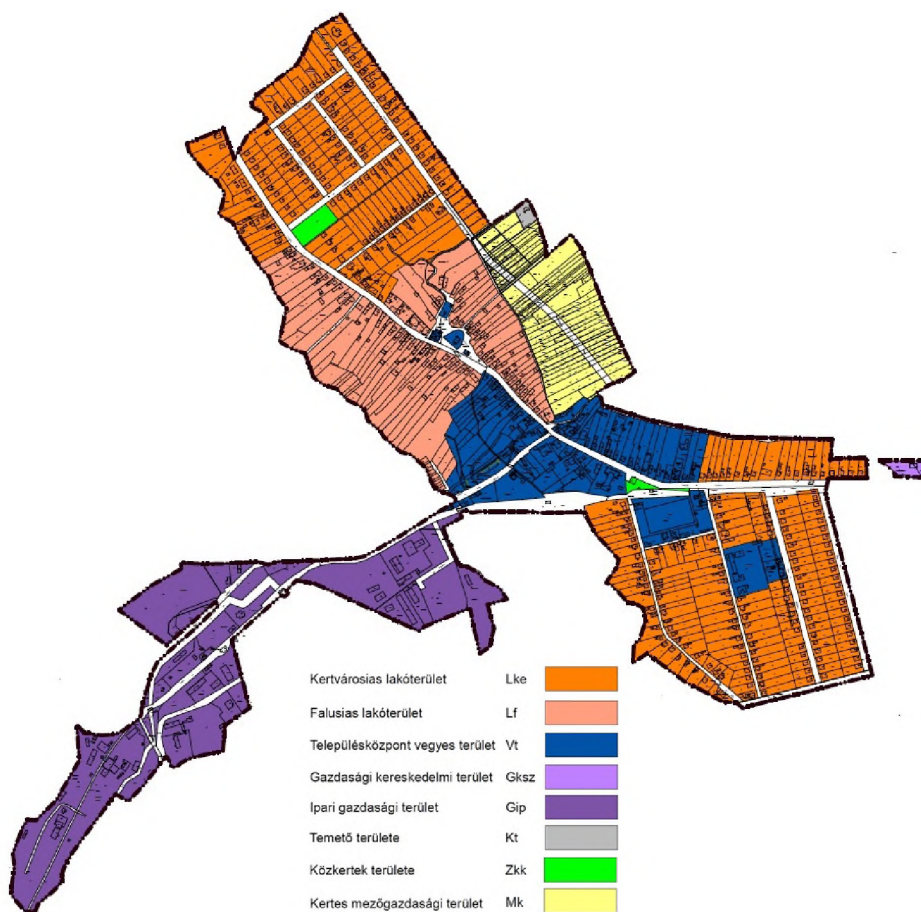
7. térkép

8. térkép¹⁸⁸

¹⁸⁸ Forrás: 5. – 7. térkép elkészítése: Nyírségterv Kft. – saját szerkesztés

Legelő/gyep/rét területek és minőségi osztályuk – 9. térkép¹⁸⁹

Belterület és környezete településszerkezet-karakter vizsgálat

¹⁸⁹ Forrás: 8. – 9. térkép elkészítése: Nyírségterv Kft. – saját szerkesztés

1.14.1.2. Az ingatlan-nyilvántartási adatok alapján, termőföld esetén a művelési ágak és a minőségi osztályok

A teljes közigazgatási terület 4 875 ha. Ebből 4 556 ha (93,46 %) külterület, 37 ha (0,76 %) zártkert és 284 ha (5,83 %) belterület.

A művelési ágai közül:

Földrészlet statisztika művelési áganként¹⁹⁰

Művelési ág	Összes alrészlet terület (m ²)	Művelési ágak százalékos aránya az összterületből
erdő	31 279	6,5
fásított terület	11 623	0,35
gyümölcsös	2 180	0,58
kert	1 135	0,7
kivett	2 426	20,19
legelő	29 716	4,4
rét	19 929	7,4
szántó	7 933	3,05
szőlő	924	0,014

1.14.1.3. Beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területek

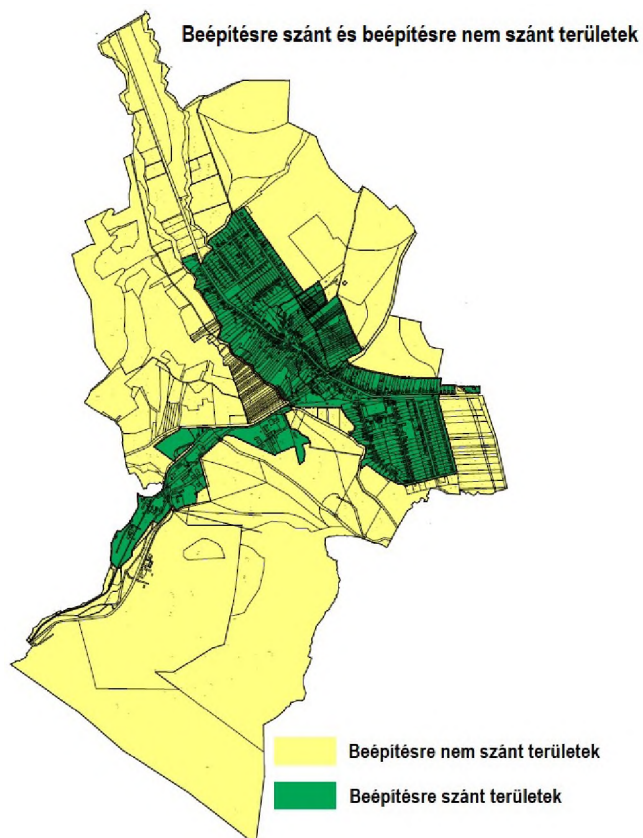
A Város beépítésre szánt területe a következő terület-felhasználási egységekbe sorolt¹⁹¹:

Ssz.	Beépítésre szánt területek		Beépítésre nem szánt területek	
1.	Lakóterület	Kertvárosias lakóterület	Közlekedési és közmű területek	Közutak
		Falusias lakóterület		Vasútterület
				Közmű- és hírközlési létesítmények területe
2.	Vegyes terület	Településközpont vegyes terület	Zöldterületek	Közkertek területe
3.	Gazdasági terület	Gazdasági kereskedelmi terület	Erdőterületek	Gazdasági erdő területe
		Ipari gazdasági terület		Kiváló termőhelyi adottságú erdő területe
				Közzöléti erdő területe
4.	Különleges terület	Nagykiterjedésű sportolási célú terület	Mezőgazdasági terület	Általános mezőgazdasági terület
5.		Temető területe		Mezőgazdasági terület (korlátozott)
6.		Mezőgazdasági üzemi terület	Vízgazdálkodással összefüggő terület	
7.		Kegyeleti park területe	Természetközeli terület	

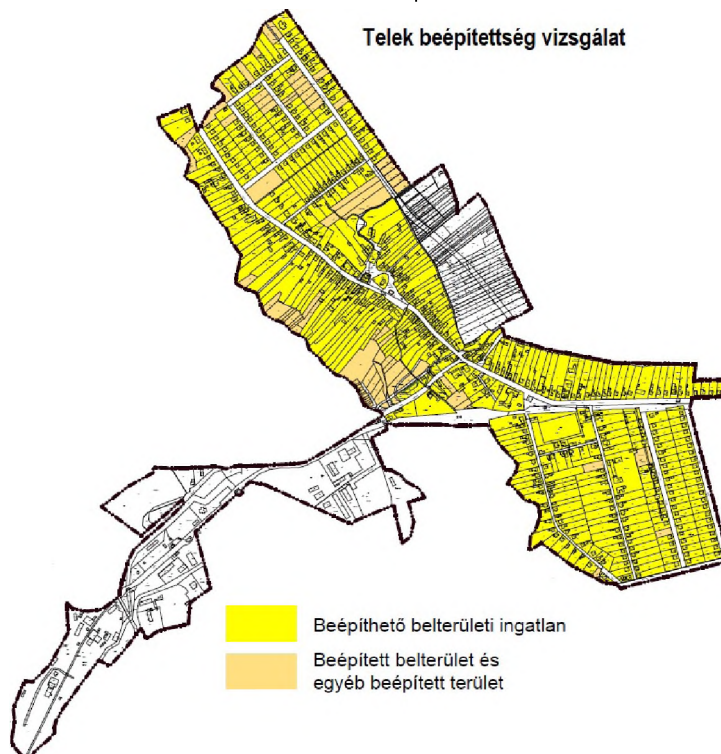
¹⁹⁰ Forrás: www.takarnet.hu (településkereső) A TAKARNET adatai még 2011. előtti adatokat mutat.

¹⁹¹ Forrás: Nyírségterv Kft. – saját szerkesztés

A Város területén a beépítésre nem szánt területek az építési használatuk általános jellege, valamint sajátos építési használatuk szerint a következő terület-felhasználási egységekbe sorolhatók:

11. térkép

12. térkép¹⁹²

¹⁹² Forrás: 11. – 12. térkép elkészítése: Nyírségterv Kft. – saját szerkesztés

1.14.1.4. Funkció vizsgálat (intézményi ellátottság, funkcionális és ellátási kapcsolatok)

A Város intézményi ellátottsága a hasonló nagyságrendű falvakéval egyezik meg. Az intézményi területek többsége Pálháza közigazgatási területének vonzáskörzetére terjed csak ki.

Polgármesteri Hivatal:

- Pálházai Közös Önkormányzati Hivatal
- Kishutai Közös Önkormányzati Hivatal

Oktatási, nevelés intézmények:

- Hegyközi Tündérvárás Óvoda és Mini Bölcsőde
- Hegyközi Általános Iskola

Kulturális intézmények:

- Városi Könyvtár
- Térségi Művelődési Ház

Egészségügy:

- Dr. Kárpát György Egészségügyi Központ
- Silvánus Gyógyszertár

Sport:

- Sportpálya, műfüves kispályák

Szociális intézmények:

- Pálházai Körzeti Alapszolgáltatási Központ, Családsegítő Gyermekjóléti Szolgálat

Egyéb közintézmények:

- Posta
- KORONA Takarékszövetkezet

Intézmények illetékessége¹⁹³:

	Intézmény típusa	Központ	Eljutási idő * Óra: Perc	Távolság km
1.	Építésügyi Hivatal	Miskolc	1:35	89,67144
2.	Építésügyi körzetközpont	Sárospatak	0:39	34,922
3.	Fogyasztóvédelmi Felügyelőség	Miskolc	1:35	89,67144
4.	Gyámhivatal	Sátoraljaújhely	0:19	17,13275
5.	Járási Hivatal	Sátoraljaújhely	0:19	17,13275
6.	Katasztrófavédelmi kirendeltség	Encs	0:54	49,885
7.	Kerületi Állategészségügyi és Élelmiszer-ellenőrző Hivatal	Sárospatak	0:39	34,922
8.	Járási ÁNTSZ Népegészségügyi Hivatal	Szerencs	1:8	62,998
9.	Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség	Miskolc	1:35	89,67144
10.	Körzeti Földhivatal	Sátoraljaújhely	0:19	17,13275
11.	Megyei földhivatal	Miskolc	1:35	89,67144
12.	Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság	Miskolc	1:35	89,67144

¹⁹³ Forrás: www.teir.hu (Nyilvános alkalmazások: Intézmények illetékessége – lekérdezés)

13.	Megyei Kormányhivatal Egészségbiztosítási Pénztári Szakigazgatási Szerv	Miskolc	1:35	89,67144
14.	Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Igazgatósága	Miskolc	1:35	89,67144
15.	Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága	Miskolc	1:35	89,67144
16.	Megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatósága	Miskolc	1:35	89,67144
17.	Megyei Kormányhivatal Mérésügyi és Műszaki Biztonsági Hatóság	Miskolc	1:35	89,67144
18.	Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Központ	Miskolc	1:35	89,67144
19.	Megyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatósága	Miskolc	1:35	89,67144
20.	Megyei népegészségügyi szakigazgatási szerv	Miskolc	1:35	89,67144
21.	MKh. Munkavédelmi és Munkaügyi Szakigazgatási Szerveinek Munkavédelmi Felügy.	Miskolc	1:35	89,67144
22.	MKh. Munkavédelmi és Munkaügyi Szakigazgatási Szerveinek Munkaügyi Felügy.	Miskolc	1:35	89,67144
23.	Munkaügyi központ kirendeltsége	Sátoraljaújhely	0:19	17,13275
24.	NeKI Kirendeltség	Miskolc	1:35	89,67144
25.	Nemzeti Adó- és Vámhivatal Megyei Vám- és Pénzügyőri Igazgatósága	Miskolc	1:35	89,67144
26.	Nemzeti Adó- és Vámhivatal Regionális Adó Főigazgatósága	Miskolc	1:35	89,67144
27.	Nemzeti Adó- és Vámhivatal Regionális Vám- és Pénzügyőri Főigazgatósága	Miskolc	1:35	89,67144
28.	Nyugdíjbiztosítási Igazgatóság	Miskolc	1:35	89,67144
29.	Polgármesteri hivatalok	Pálháza	0:0	0
30.	Rendőrkapitányság	Sátoraljaújhely	0:19	17,13275
31.	Szociális és gyámhivatal	Miskolc	1:35	89,67144
32.	Városi Bíróság	Sátoraljaújhely	0:19	17,13275
33.	Vízügyi Igazgatóság	Miskolc	1:35	89,67144

*Az elérési idők meghatározása során az országos közúthálózaton, illetve a belterületen a KRESZ által meghatározott általános sebességhatárításokkal (130, 110, 90, 50 km/h), kompok esetében 7 km/h sebességgel számolva.

1.14.1.5. Alulhasznosított barnamezős területek

Pálháza település ipari település. Közigazgatási területén megtalálható a perlitbánya.

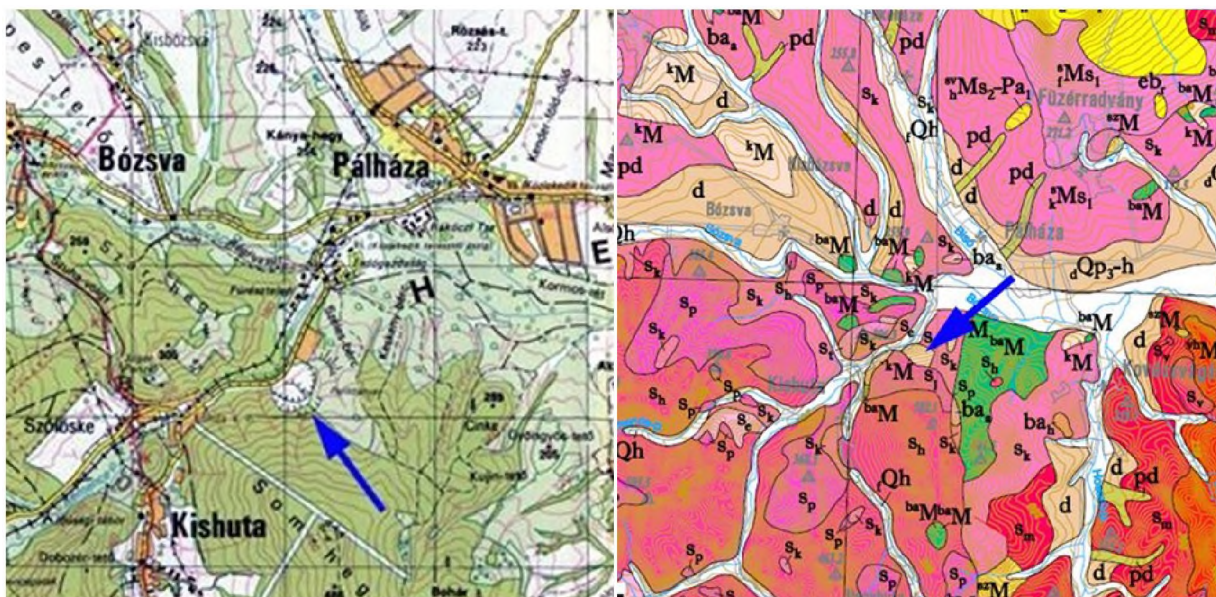
A Pálházától délre elhelyezkedő Bohár-hegyet és Szoros-bércet miocén riolittakaró borítja. A tömb északi oldalán a riolit erősen bomlott, perlitesedett. Bár a közelben több helyen (pl. Senyő-völgy több pontja, Vágáshuta, Tehénkosár-oldal, stb. ismert perlites fedő, de műre való mennyiségben Magyarországon csak itt találunk perlitet. Az jelentősebb ásványosodásokat a perlithez kapcsolódó riolit hólyagüregeiben figyelhetjük meg.

A hólyagüregek mérete elérheti az 5-6 cm-t, benne szépen fejlett, tűs, oszlopos kvarckristályokat - átlátszóakat, fehéreket - találunk, melyek mérete 15 mm-ig terjed (nyilván nagyobb példányok is akadnak). Gyakori rajtuk a ránőtt, aprószemcsés kristály. Habitusuk a Fehérhegyi riolitfejtő példányaihoz hasonló.

Pálházából Bózsvara (Gönc irányába) vezető úton, a városhatár után pár száz méterrel leágazást találunk Kishuta, Nagyhuta, illetve a kőkapui vadászkastély irányába.

Ezen az úton elindulva, az erdészeti fűrésztelep mellett elhaladva (jó minőségű, de keskeny aszfaltút) a bányabejáráshoz jutunk. A bánya nagy kiterjedése miatt Pálházáról szinte mindenhol jól látható a hegyoldalban a fejtett terület (szélessége kb. 600 m). Ugyanerre vezet a Pálháza-Kőkapu erdei vasút is.

A bányabejárat tfsz. magassága 289 m, a Bohár hegy csúcsa 403 m. A fejtés a hegy északi, északnyugati oldalára terjed ki. A bánya 1959 óta működik, Magyarország egyetlen perlitbányája, folyamatos üzemben termel (rövid téli leállások lehetségesek), a belépéshez előzetes engedély szükséges.

Perlitbánya, Pálháza, Zempléni-hegység és Szerencsi-dombság (Tokaji-hegység)¹⁹⁴

1.14.1.6. Konfliktussal terhelt (szlömösödött, degradálódott) terület

Szlömösödés, olyan területekre utal, melyek az épített környezetükben és társadalmi összetételükben negatív irányban eltérnek az átlagostól.

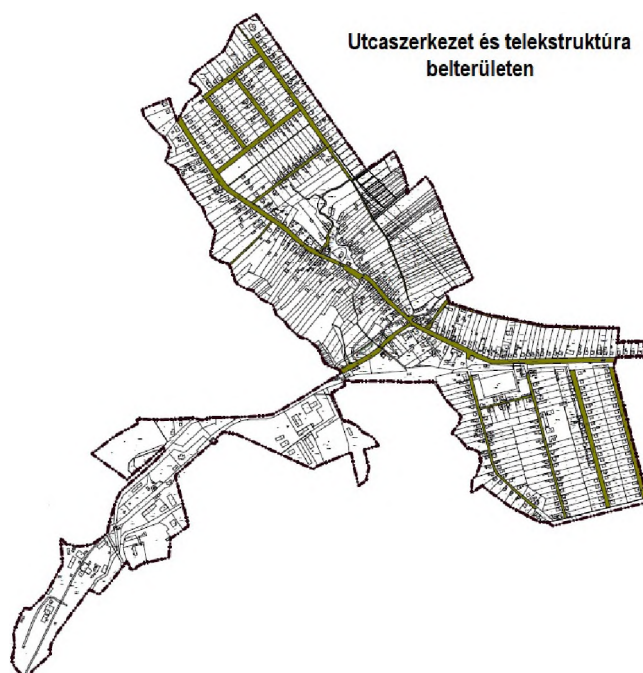
Degradálás az ökológiában a degradált jelzőt általában emberi zavarásnak kitett, bolygatott, leromlott élőhelyekre használják.

Konfliktussal terhelt összefüggő területek nem találhatóak a Városban.

¹⁹⁴ Forrás: Szöveg: <http://geomania.hu/lelohely.php?lelohely=479>

Térképek: http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0038_foldrajz_asvanyekotzettanda/ch01s28.html

1.14.2. A telekstruktúra vizsgálata

13. térkép¹⁹⁵

Terület-felhasználási, és terület-használati feszültségek sorában kiemelendő, hogy a belterület beépített területei sok esetben rövidek, kis területűek, mint a településközpont területe. A kül- és belterület kihasználatlan gazdasági területei is teljes infrastruktúrával ellátott területek, a szennyvízhálózat csak részben megvalósított. A belterületen lévő használaton kívüli, de településszerkezeti pozíciójuk miatt értékes területek rendezésével biztosítani kell az értékükön való használatukat. A lakásépítési igénynek a belső intenzitástartalékok kihasználásával, a kialakult, de be nem fejezett lakóterületek befejezésével kell megoldani, és lehetőleg nem új területeken való biztosítással, mely a Város további terjeszkedését jelentené, s ezáltal a településüzemeltetés is költségesebbé válna. A túl alacsony intenzitás a gazdaságos infrastruktúra-kiépítés ellen hat, s így környezetvédelmi szempontból sem támogatható, mindazonáltal a komfortosság ellen hatnak, a korszerű életkörülmények javításának, végső soron a település népességmegtartó képességének is.

A település-felújítás, a rehabilitáció a belső területi tartalékokkal való gazdálkodást is feltételezi, de a minőségi településfejlesztésnek is fontos eszköze, melynek elsődleges területe célszerűen a településközpont. Céljai között szerepel a közúti, tömegközlekedési forgalomterhelés, ezzel a zaj- és levegőszennyezés csökkentése. A főter és díszterek rendezésével a vegyes, korlátozott gépkocsi-, és gyalogos zóna növelése, a gyalogos felületek díszburkolattal való ellátása, a főter kialakítása, rendezvényter létrehozása, a közösségi közterületi találkozóhelyek megvalósítása, ezzel az identitástudat és a települési kötődés növelése indokolt.

1.14.2.1. telekmorfológia és telekméret vizsgálat

A település értéke, erőforrása az a természeti-topográfiai adottságok folytán kialakult érdekes együttélés, amelyet a síkvidéki falusias település és központja, a mélyebb fekvésű, dombosabb külterülete, a nagymértékű erdőszűltsége jelent. A legkorábbi megtelepülés vonala a Dózsa György út nyomvonala, illetve e terület szűk környezete.

¹⁹⁵ Forrás: 13. térkép elkészítése: Nyírségterv Kft. – saját szerkesztés

A települést elsősorban szántóföldi mezőgazdasági területek, kertes mezőgazdasági területek (gyümölcsös-, szőlőskertek) határolják. Külterületi mezőgazdasági területeinek mintegy 61%-át szántók alkotják. Jellegzetes nagy kiterjedésű külterületi lakott helye a településnek nincs. A szántóterületek mellett jelentős aránnyal bírnak az erdőterületek, melyek fő alkotóeleme az akác. Az erdőterületek aránya jelentős mintegy 11%, kiterjedése közel 550 ha. A település belterületének környezetében több gyümölcsös található, mintegy 2%-ban. A gye-, rét-, legelőterületek közel 10%-ot tesznek ki, azaz összesen 504 hektáron terül el. Meghatározó elemei a településnek, melyek az állattenyésztés feltételeit alapozzák meg. A külterületet az összterület 93,42%-a, ami 4 556 hektárt tesz ki. A belterület, inkább az északi területeken nyúlik el 5,82%-ban, 284 hektáron. A zártkertek foglalják el a legkevesebb részt a közigazgatási határon belül, mintegy 0,75%-ban, 37 hektáron.

Fekvés	Összes terület (m²)	Összes terület (ha)	Összes terület százalékos aránya
belterület	1 146 903	114,69	17
külterület	5 433 311	543,33	80,44
zártkert	173 792	17,38	2,57
Összesen	6 754 006	675,4	100

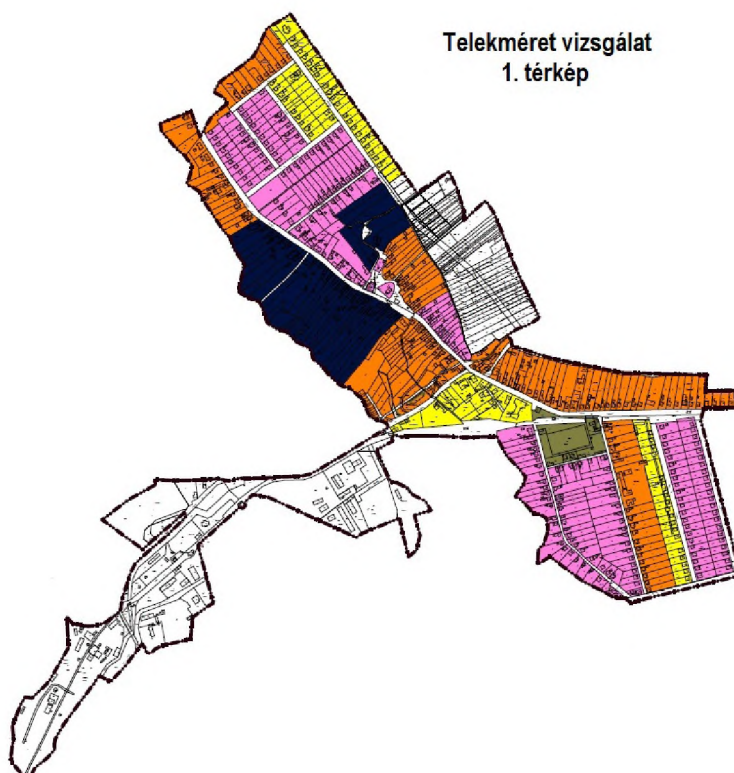
A település területének döntő részét a kertvárosias karakter jellemzi. A leágazó utcák beépítése a kertvárosias és falusias lakóterületre utal. Az utólagos telekosztásoknál, és beépítésekénél már az utóbbi évtizedekben megszokottá vált a 16-18 m-es szélesség, és a (80)-100-120 m-es hosszúság. A „főutca” mentén elvértve található régi lakóházak kivételével, az új utcák ingatlanjai előkertes beépítésűek. Hátranyúló szalagtelkei általában sorosak, ritkábban kétsorosak (nyári konyha épület szélesebb ingatlanon a jellemző).

A parasztdudvarokra a tagolt épületelrendezés a jellemző. A beltelkek három udvarrészre osztódnak és ezeken egymáshoz építve helyezkednek el a melléképületek. A lakóházzal kezdődő épülettömb mögött helyezkednek el az egyre kisebb traktusmélységű (így egyre alacsonyabb gerinc magasságú) gazdasági épületek. A település belterületét a főutca mentén a településközpontban a közintézmények környezetében már a településközponti karakter jellemzi.

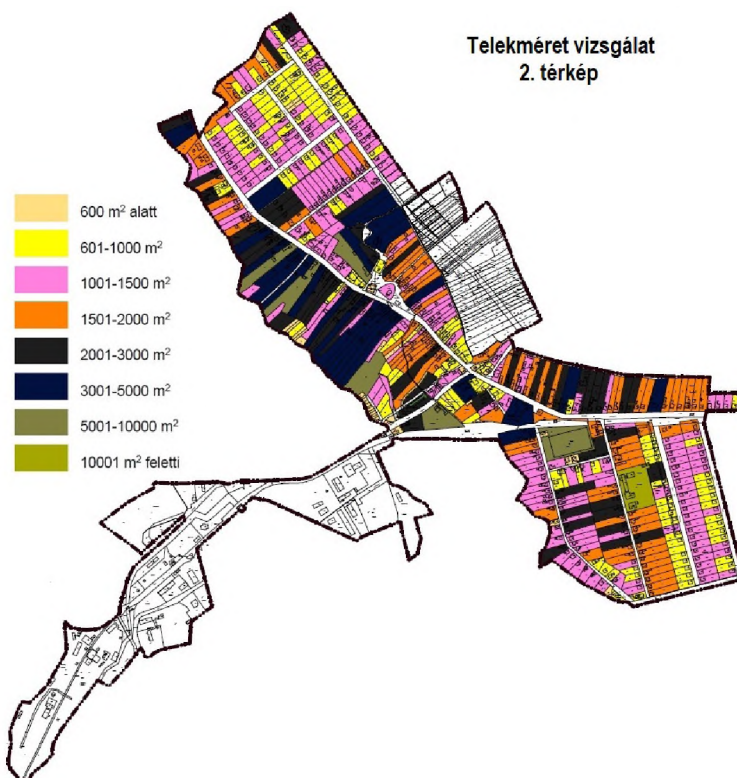
A Város utcái előkertes beépítésűek. Szalagtelkei közül a szegényebb porták udvarának elrendezése tiszta soros. A részekre osztott udvarra a tagolt épületelrendezés jellemző.

A XX. század elején Pálháza régi típusú épületei közül a lakóházainak legnagyobb része három- ritkán két- vagy négyosztatú volt, melyeknek az udvari hosszoldalról nyílt a bejárata a pitvarba. Ebből lehetett megközelíteni a nagyház (utcai szoba) és szemben a fűstház, valamint a belső kamra vagy kisház helyiségeit. A negyedik helyiség az úgynevezett külső kamra, mely az udvarról nyílt.

Az épületek falaira, azokon belül a régebbiekre a karóvázas szerkezet, míg az újabbakra a vert vagy vályogfal volt a jellemző. A tetők szalmával fedettek és szarufás kialakításúak. A barokkos vakolatlizenákkal és keretekkel - párkányokkal díszített utcai homlokzat általában nyeregretős volt, de a csapott nyeregrető sem ritka. Az udvari hosszúoldalon gyakori volt a tornác és a rangosabb házakon, a két végén téglából falazott tornácoszlopok között általában falazott oszlopok sorakoztak. A fűstházakból a szabadkémények már hiányoztak, úgyszintén a szobák kívülről fűthető boglyakemencéi is.

14. térkép

15. térkép¹⁹⁶

¹⁹⁶ Forrás: 14. – 15. térkép elkészítése: Nyírségterv Kft. – saját szerkesztés

1.14.2.2. Tulajdonjogi vizsgálat

A településen összesen 416 épület található. Ebből 398 magántulajdonban van, 9 épület az Önkormányzaté, és 9 épület más intézmény vagy szervezet tulajdonát képezi.

1.14.3. Önkormányzati tulajdon kataszter

Az Önkormányzat tulajdonában vannak a közintézmények.

1.14.4. Az épületállomány és a környezet geodéziai felmérése

A lakóegységek rendeletetése

lakott	nem lakott	együtt
390	26	416

A lakások szobaszám szerint

1 szoba	2 szoba	3 szoba	4 vagy több szoba
8	88	178	142

A lakások építési év szerint

1946 előtt	1946-1960	1961-1970	1971-1980	1981-1990	1991-2000	2001-2005	2006-2011
68	42	67	106	80	32	16	5

A lakások alapterület szerint¹⁹⁷

29 m ² alatt	30-39 m ²	40-49 m ²	50-59 m ²	60-79 m ²	80-99 m ²	100 m ² fölött	egy lakásra jutó alapterület (m ²)
---	2	2	10	52	126	224	101

1.14.5. Az építmények vizsgálata

A város épületállománya, a házak karaktere Pálházán meglehetősen vegyes, ami egyaránt összefügg a telekrendszer vegyességével, az építés korával, az eltérő időszakokban történt építés keveredésével, nem utolsósorban pedig a házak igen különböző építészeti színvonalával. A település belterületén a hagyományos falusi porták mellett az alábbi egyéb jellegzetes típusok találhatók a városban:

- hatvanas években épült sátoztetős "kockaépületek" - a település belsőbb területein mindenütt fellelhetők, sajnos a településképp szerves részeivé váltak;

¹⁹⁷ Forrás: KSH 2011. évi népszámlálás 4.3 Lakásállományi adatok

- utcavonalra merőleges tetőgerincű újabb házak - szélesebb traktussal épültek a 80-as években, esetenként a településképpen méreteikkel zavaróak, különösen, ha tetőtér-beépítéssel épültek;
- a legutolsó évek "divatos" épületei - szerencsére csak viszonylag nagyon-nagyon kevés számban lelhetők fel túlformált, túldíszített házak.

Az építészeti heterogenitás ellenére a Város épületállománya jól illeszkedik a tájba, ami elsősorban a magastetős hagyománynak, a település sajátos morfológiáját tiszteletben tartó korábbi településrendezésnek és a helyi értékvédelemnek tudható be.

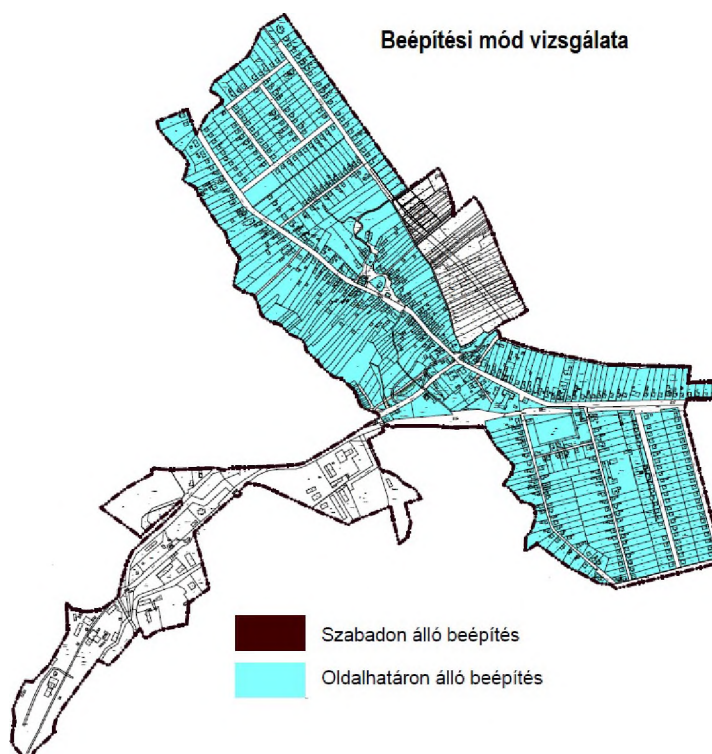
1.14.5.1. Funkció, kapacitás

A KSH adatok és a helyszíni bejárás alapján megállapítható, hogy a nem lakott lakások aránya magas, amely meghaladja a 6 %-ot. A lakott lakások száma 390 db volt, míg a nem lakott lakások száma 26 db-ra tehető. Ha összevetjük a jelenlegi lakosságot, ami 1 088 fő, valamint a lakott épületeket, akkor kivehető, hogy arányosan az egy lakóépületben élő lakosok száma 2,9 főre tehető.

1.14.5.2. Beépítési jellemzők (beépítési mód, beépítési mérték, sűrűség)

A beépítési mód meghatározását, az épület magasságát, a beépítettség mértékét, a telek legkisebb kialakítható területét, valamint az újonnan telekosztásra kerülő területeken a telek méreteit a jelenleg hatályos SZT és a HÉSZ különböző területekre vonatkozó részletes előírásai tartalmazzák, melyek a kialakult állapotok elsődlegességét hangsúlyozzák. A településen általánosságban az oldalhatáron álló beépítés terjedt el.

A kisszámú szabadonálló beépítés a közintézmények, gazdasági funkciójú épületek jellemző beépítési módja. A beépítési % értéke a vizsgálatok szerint 35%-os.

1.14.5.3. Magasság, szintszám, tetőidom

A jellemző építménymagassági érték a 4,5 m-es építménymagasság értéket nem éri el. A lakóépületek jellemzően földszintes beépítésűek, ritkán 2 szintes, alápincézettség esetén 3 szintesek. Köz- és gazdasági épülettípusok esetében a 4,5 vagy 6,0 m-es építménymagasság jellemző. A tetőidom jellemzően utcafrontra merőleges nyeregtető, csonka kontyolt nyeregtető és sátoztető. A hagyományos oldalhatáron álló beépítési mód a településen megmaradt. A szabályozási vonalak mentén a hagyományos beépítési mód továbbélésével az épületek szintszáma nem növekedett. Többszintes épület szinte nem is található a városban.

1.14.5.4. Településkarakter, helyi sajátosságok: utcakép, térarány, jellegzetes épülettípusok

Pálháza a szabálytalan alaprajzú települések közé sorolható, ahol a szabálytalanság az összes fontos morfológiai elemet (utcahálózat, telekfelosztás, a házak telkeken belüli elrendezése) felöleli.

A szalagtelkes falu lehet egyutcás vagy többutcás. Az egyutcás forma az ősi. Német lakta területeken már a X. századtól előfordult Magyarországon a XIII. – XIV. században említik először az oklevelek. Jellemző sajátossága, hogy a falu két ellentétes irányba dűlő teleksorból áll. Nincsenek egymáshoz végig dűlő telkek. A többutcás szalagtelkes falu újabb. Legtöbb helyen az egyutcásból fejlődött ki a lakosság gyarapodása következtében.

A terjeszkedés a külterület rovására történt. Az egykori dűlőutak váltak utcákká. Így az új utcák gyakran kanyargósak, és a régihez viszonyítva ferdek. A többutcás szalagtelkes faluk különösen elterjedtek Magyarországon, mivel nálunk igen gyakoriak a népes, többeszes lélekszámú falvak. – A XVIII. – XIX. században, Magyarországon több halmazfalut mérnöki beavatkozással többutcás szalagtelkes faluvá alakítottak. A szalagtelkes falu megjelenési formái: az orsós utcájú falu, az útifalu és a sorfalu.

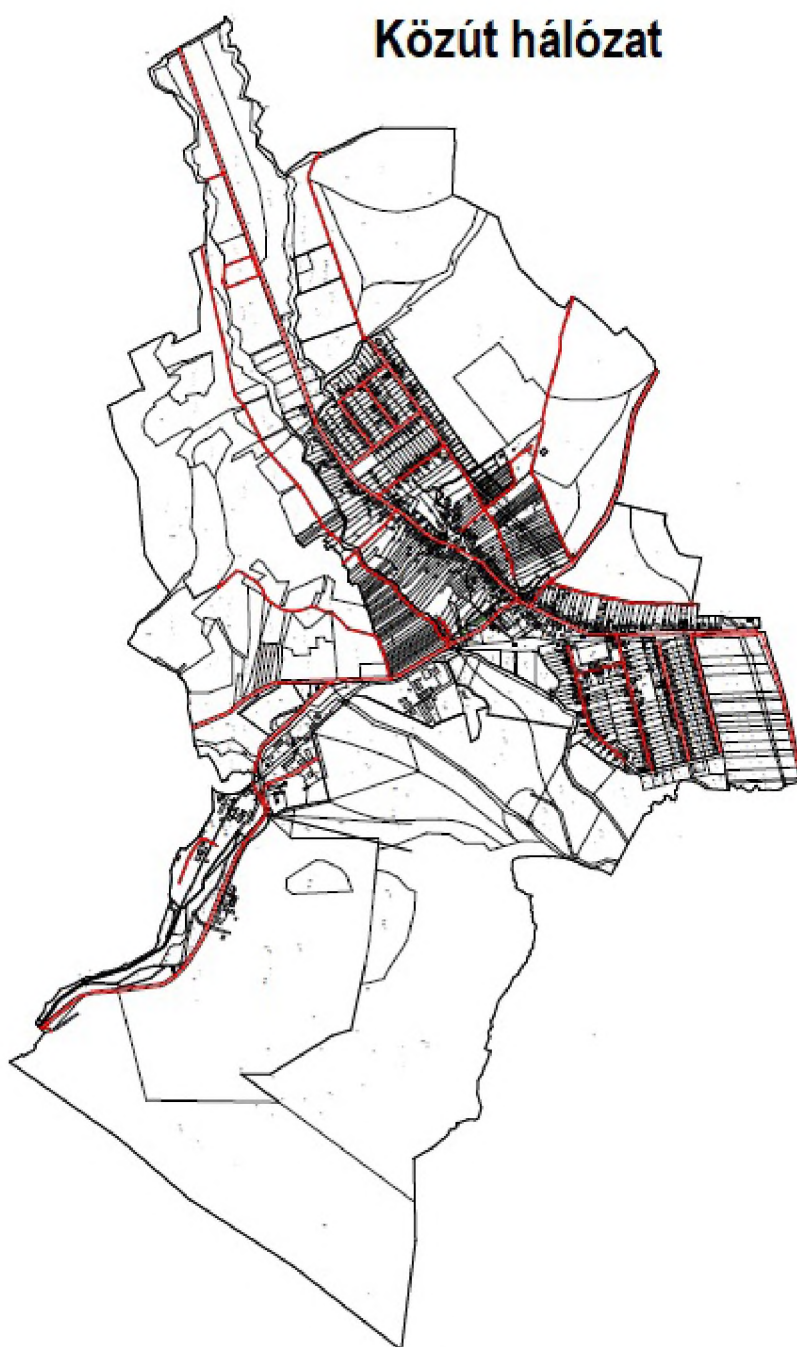
Pálháza jellege eredetileg egy utcás útifaluból nőtt ki magát várossá. Századunkra jellemzően a város keleti és dél-nyugati részén szabályos alaprajzú új településrészt alakítottak ki. Idő közben a főutca területe is beépült.

A település utcái előkertes beépítésűek. Szalagtelkei közül a szegényebb porták udvarának elrendezése tiszta soros. Részekre osztott udvaraira a tagolt épületrendezés jellemző.

Pálháza város legfontosabb és megőrzendő morfológiai, településképi érteke, a tájban való előnyös elhelyezkedése.

Az utcaképek, a beépítés, az épületek közvetlen látványai örökségi szempontból értékeket képviselnek. A Város épületállománya, a házak karaktere Pálházán meglehetősen vegyes, ami egyaránt összefügg a telekrendszer vegyességével, az építés korával, az eltérő időszakokban történt építés keveredésével.

A település belterületén a hagyományos – védett – falusi porták, egyéb jellegzetes típusok találhatóak a Városban. Pálháza hagyományos falusias beépítésű, hosszú-keskeny telkekkel rendelkezik. Az épületek gerince az utcákra merőleges. A funkcióvesztés következtében a foghíjakon új épületek épültek, amelyek több helyen már-már kertvárosi utcaképet kölcsönöznek a területnek, ugyanakkor illeszkednek a hagyományos, utcára merőleges gerincű beépítéshez. A település központja felé érve, az eredeti telekszerkezet megtartásával, laza családi házas beépítés alakult ki, a kertvárosias-laza karakter építészeti jegyeit hordozza.

17. térkép¹⁹⁸

1.14.6. Az épített környezet értékei

1.14.6.1. településszerkezet történeti kialakulása, történeti településmag

Az ásatások során nyert leletek alapján arra lehet következtetni, hogy a Zempléni hegységben, a Hegyköz területén már az őskorban is éltek emberek. Pálháza település valószínűleg a füzéri vár akkori várbirtokosának Drugeth Fülöp nádornak utasítására telepítéssel, új irtásfaluként az 1320-as években jött létre a Bisó patak

¹⁹⁸ Forrás: 16. – 17. térkép elkészítése: Nyírségterv Kft. – saját szerkesztés

völgyében. Később Luxemburgi Zsigmond 1389-ben örök adományul adta Perényi Péternek Füzér várát és tartozékait, benne Pálházát is. Az 1389.-én adománylevéiben merül fel először Pálháza neve. A település -háza végződéssel ellátott személyneve is későbbi középkori eredetűre utal. A település a füzéri uradalomhoz tartozott, melynek földesurai többször változtak, legutóbb I. Lipót császár 1686-ban a füzéri várat és tartozékait - Pálházával együtt - előbb báró majd gróf Károlyi Lászlónak adományozta, aki 1947-ig volt a terület földbirtokosa.

Az 1427. évi portális összeírás 13 kapuját említi. A település a XV. században és a XVII. Század elején többször elpusztul. A XV. században a husziták többször feldűlják. A török hódítás idején portyázó török csapatok miatt pusztul el, majd magyar lakosokkal betelepül.

Az 1711. évi pestis járványkor és tűzvész miatt ismét elnéptelenedik, az 1715. évi összeírásban, mint lakatlan helység szerepel. Újra betelepült az ezután következő években, mert 1786-ban, mint magyar falu van feltüntetve. Az 1878. évi népszámlálás válogatott adatai 54 házat, 300 lakost, 1 nemest tartalmaznak. 1833-ban 57 háza és 431 lakosa volt a településnek. Az Abaúj-Torna vármegye és Kassa című 1896. évi kiadvány szerint, Pálháza körjegyzőséggel, 85 házzal, 514 magyar lakossal szerepel.

1875-ben Pálháza lpartelepen megépül a mai Fűrészüzem elődje a Fűrészmalom. A Kemenc-patak völgyben lévő erdőterületen kitermelt fa szállítására 1888. évben építik meg a Kőkapui völgyben Pálháza lpartelep induló állomással a keskeny-nyomközű erdei vasutat - ez a mai Magyarország legrégebben épített erdei vasútja. A XVIII. század végén kiépül a szilárd burkolatú főközlekedési út vonal Sátoraljaújhely - Pálháza - Hollóháza irányában, valamint Pálháza-Telkibánya - Gönc felé. Az 1930-as években kiépítik a hegyközi településeket összekötő szilárd burkolatú utakat. 1934-ben a községben kiépül 5 db. Közvilágítási lámpa, ezt tovább bővítik még 5 közvilágítási lámpával, az áramot az lpartelepen lévő Fűrészmalom saját áramfejlesztője biztosítja.

Pálháza lakossága földesurát követve felvette a református vallást. 1812-ben megépül a református templom. 1910-ben a községben a református templom mellett épül egy tantermes egy tanerős népiskola. 1930-ban két tantermes kéttanerős új állami iskola épül. 1938. évben megépül a kultúrotthon.

1914-től a községben országos állat- és kirakodóvásárt tartanak, a Hegyközben ez az egyedüli vásár. A vásár megtartására azóta is rendszeresen sor kerül.

Az első világháború sok szenvedést okozott a Hegyköz lakosainak. A Trianoni békeszerződésben meghúzott országhatár a periferiára sodorta a Hegyköz környékét, elvágvá a felvidéki gazdasági, közlekedési kapcsolatait. A békeszerződéssel elcsatolt felvidéki és erdélyi összefüggő nagy erdőségek után viszont a kőkapui vadászkastélyt övező erdőség felkapott vadászterület lett. Több esetben vadászott a területen a magyar kormányzat vezérkara, Horthy Miklós kormányzó, Gömbös Gyula és Bethlen István miniszterelnök.

A gazdasági fejlődés az 1929. évi gazdasági válság után és a második világháborúban ismét megtorpant. A megtorpanás után a gazdasági fejlődés azonban az 1950-es években tovább folytatódott. Pálháza az állami Erdészeti hegyközi központjává válik. 1938-ban megépül a sportpálya. 1952. évben kiépül a községben a villanyhálózat.

1958-ban külszíni fejtéssel megnyílt a Perlit bánya. 1964 évben megépül a vezetékes ivóvízhálózat. 1968-ban a körzeti általános iskola, 1973. évben napközi otthonos óvoda épül. 1990-ben új egészségügyi központ épül. 1995. évben megépítésre kerül a vezetékes földgáz. 1998. évben pedig kiépül a szennyvízhálózat. A fejlődés mellett azonban voltak kedvezőtlen körülmények is. A lakosság nagy felháborodására 1980-ban okatlanul felszámolták a hegyközi, bodrogközi kisvasúthálózatot, amely máig is ható veszteséget okozott a hegyközi települések lakosságának és gazdálkodó egységeinek, intézményeinek. Kilencévi szünet után 1989. évben Pálháza lpartelepről kiindulva a Rostalló végállomásig közös erőfeszítéssel megépítésre került 7 km-es szakaszon az erdei kisvasút, mely 1996. évben Pálháza indulóállomással még 1,2 km-es szakasszal bővítésre került. 1999. évben pedig a pálházi induló állomáson megépült az indóház.

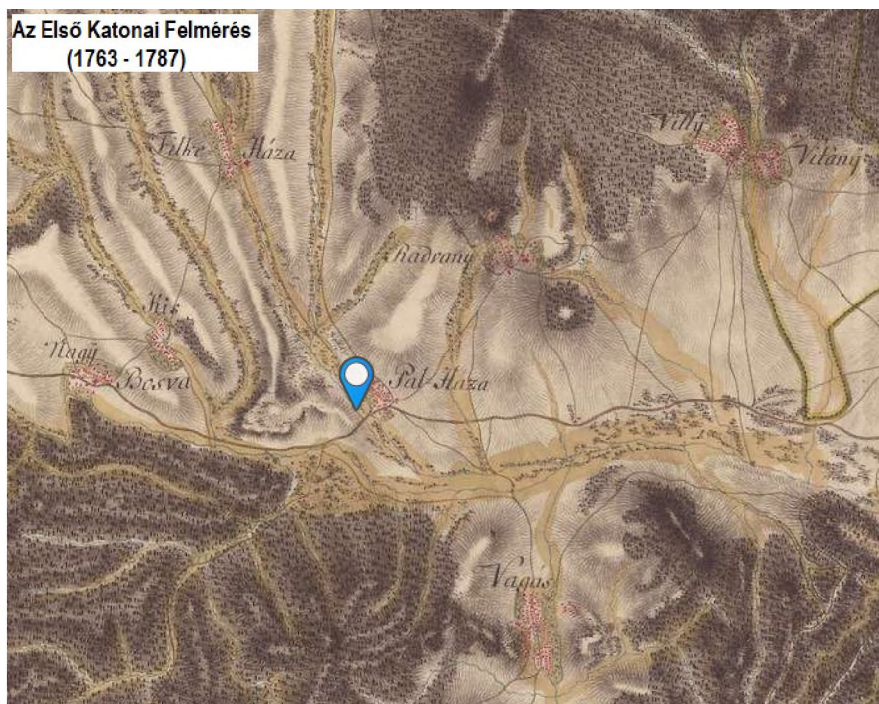
Pálháza lakossága mindig kivette a részét a szabadságharcokból és a világháborúkból. Az 1848-1849-es szabadságharc időszakában az abaúji fiatalokkal együtt a kassai "vörössipkás" zászlóaljban vettek részt a felvidéki csatákban. Az első világháborúban a község lakói közül 60-an vettek részt, 8-an estek el és 2-öt avattak

vitézzé. A második világháborúban 10 fő pálházi katona esett el. Az első világháborúban elesett hősöknek Pálháza község képviselőtestülete a református templom előtt állított emlékművet 1924-ben. Később itt lett elhelyezve a második világháborúban elesettek emléktáblája is.

A terület uralkodó kőzete a riolittufa, melyet a Nagy-hallgató és a Fekete-hegy peremén a dacit vált fel. A hegyek lábához simuló síkságot a Bózsva és a Ronyva, valamint kisebb patakok vize töltögette. A település Bózsva-patak által feltöltött részein a mésztelen öntéstalaj, teraszán pedig agyagbemosódásos barna erdőtalaj a jellemző. Éghajlata nagy eltéréseket az országos átlaghoz viszonyítva nem mutat, a napsütéses órák időbeli megoszlása alapján kedvezőnek mondható. Viszonylag alacsony a ködös, párás időjárású napok száma. A települést övező tájegység flórája és faunája, azaz növény és állatvilága rendkívül gazdag. Három jellegzetes flóratartomány jellemző, illetve annak képviselői vannak jelen: a magas hegyvidéki fajok a kárpáti növényvilág kassai flórajellegzetességéhez tartoznak, a másik egységet a pannóniai flóra északi-középhegységi növényzetének tagjai adják, a harmadik összetevő a hegységekben az Északi-középhegységre jellemző erdőöveget.

A város környéki völgyek alján bükkösöket találunk, és a magasabb, napsütésesebb térszíneken helyezkednek el a kocsánytalan tölgyesek. A legmagasabb hegyek (Fekete-hegy, Nagy-Hallgató) északi oldalain bükkösök tanyáznak. A lombkorona záródása következtében a bükkösök aljnövényzete fajszegény. A tölgyek alatt, a tisztásokon, az erdei utak mentén a teljes vegetációs időszakban nyílik valamilyen virág. Az erdőkben, réteken, számos ritka és védett növényfaj él, s több ismert gyógynövényfaj is megterem.

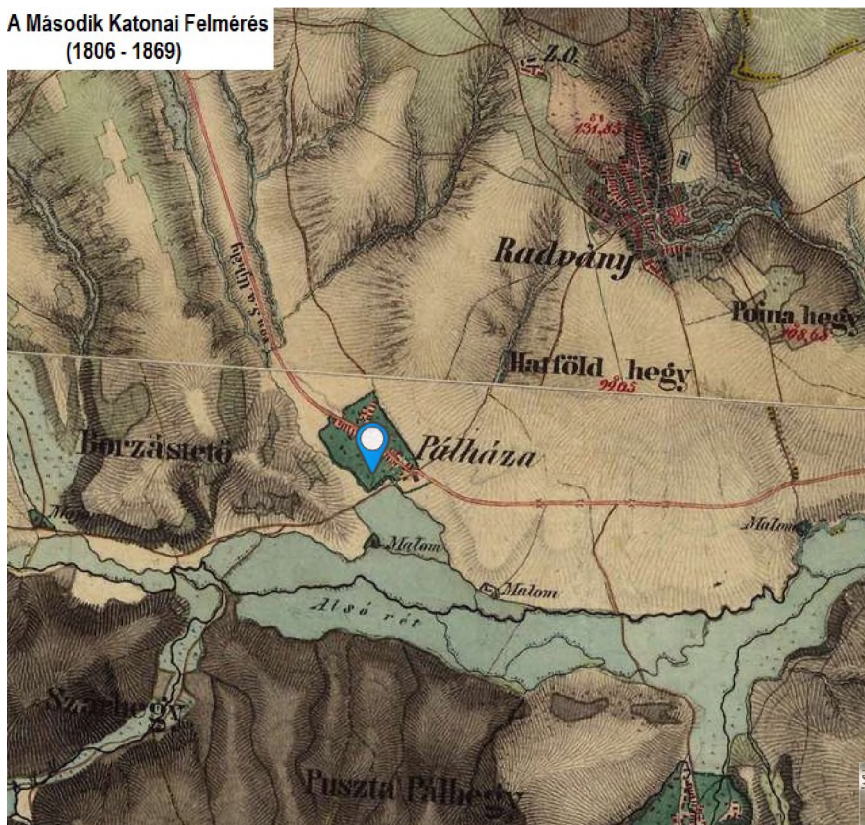
Az idős erdőrészek természetes és mesterséges odúiban, valamint gallyfészkeiben számos madárfaj tanyázik, s a Zempléni-hegységben élő kisémlősök is szép számban képviseltetik itt magukat. Az őshonos nagyvadak, a gímszarvas, őz, vaddisznó mellett a muflon is megtalálható itt. Rendkívül gazdag a rovarvilág, több ritka és védett faj található a környékbéli erdőkben. Az erdők növénytakaróján, a bomló korhadékokon, a réteken sokféle ehető gomba él. Természeti adottságai kedveznek az erdő- és vadgazdálkodásnak, üdülési potenciálja is jelentősen fejlődik. Számos turistaút halad el mellette, közvetlen környéke bővelkedik természeti szépségekben, történelmi és irodalmi emlékhelyekben. Dinamikus fejlődő infrastruktúrájával, bővülő szálláslehetőségeivel és egyéb más szolgáltatásaival egyre vonzóbb turisztika célponttá válik az idelátogató turisták számára. Az érintetlen természeti környezet és a városhoz való közelség pedig egyre több letelepülni vágyó családot vonz a községbe.¹⁹⁹

1. Katonai térkép

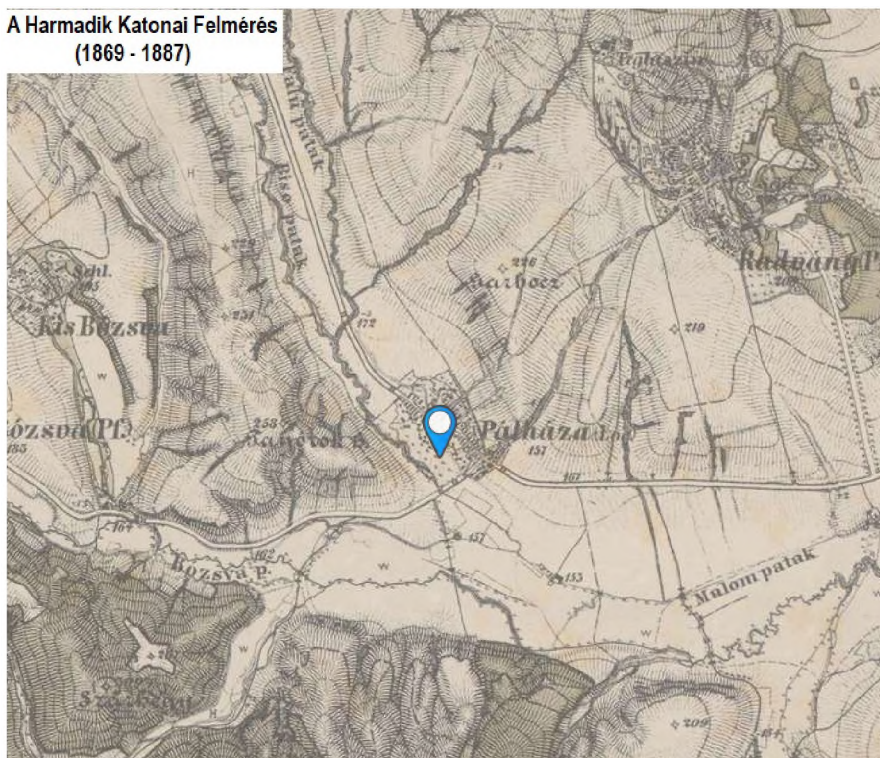
¹⁹⁹ Forrás: www.palhaza.hu

A Második Katonai Felmérés
(1806 - 1869)

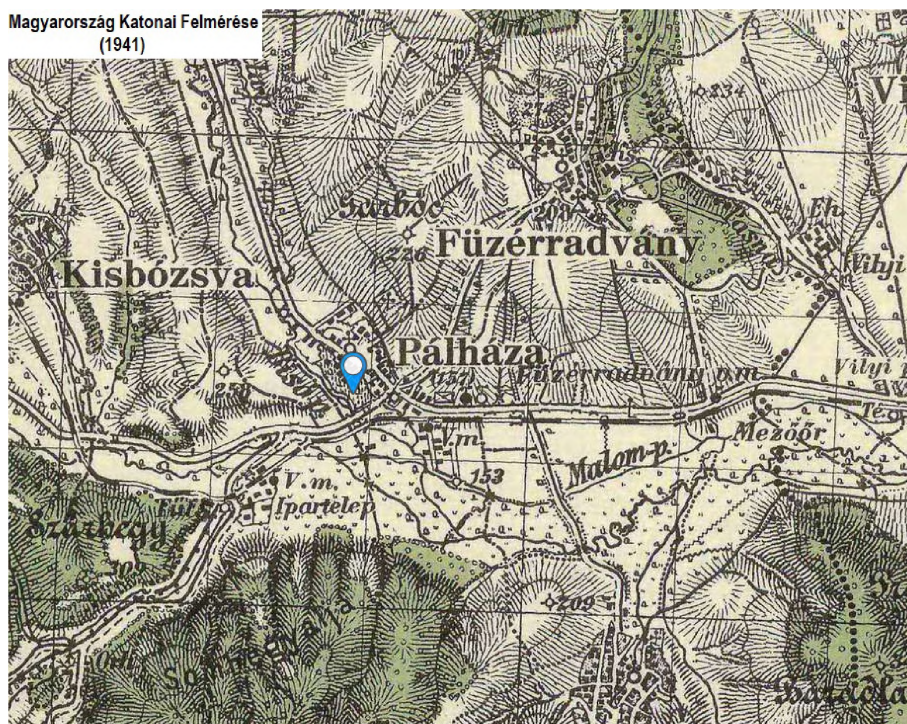

2. Katonai térkép

A Harmadik Katonai Felmérés
(1869 - 1887)

3. Katonai térkép

4. Katonai térkép²⁰⁰

1.14.6.2. Régészeti terület, védett régészeti terület, régészeti érdekű terület

Pálháza közigazgatási területén nincs nyilvántartott országos jelentőségű régészeti lelőhely. A 2002-ben elfogadott TRT vizsgálata alapján Pálháza nem tartozik a védendő településszerkezetek közé.

A Magyar Református Egyház által megőrzött javak tára Pálházáról:

1. Kelyhek

Leírás: Ezüst, préselt, domború díszítéssel. Kerek talpra karéjos, gyűrűs szélű, domborodó részén domború szőlőlevélsor fűrtökkel. A szár bordás, a nódusz levéldíszes. A kuppa alján szőlőleveles, medalinos kosárszerű elem. A rézsútos oldalú kuppa szája kihajló.

Készítési ideje: XIX. század második felére tehető.

Mérete: talp átmérője: 8,5 cm, száj átmérője: 7,8 cm, magasság: 19,7 cm

2. Kenyérosztó tányér

Leírás: Őn, díszítés nélkül. Kerek, gyűrűs szélű, homorúan hajló pereme töréssel megy át az öbölhöz. Lyukas. Jelzés a hátoldalon, két Kassa és angyalos jelzés, Weiner Mné 1978.56.11 jegy.

Készítési ideje: XVIII. század, Kassa

Mérete: átmérője: 21 cm

3. Boroskanna

Leírás: Őn, esztergált, öntött, vésett díszítéssel. Kerek, peremes, domborúan emelkedő talpa felett törésvonallal indul hengeres teste. Szájpereme domborodó. Fedeles gyűrűs szélű, többszörösen domborodó. Billentője gömbös, a fedélen rögzített. Füle kérdőjel alakú. Díszítés: a fül két oldalán virágos ágak között álló madár. Jelzéssel.

²⁰⁰ Forrás: mapire.eu

Készítési ideje: XVII. század, Eperjes Marcus Mauling

Mérete: talp átmérője: 13 cm, száj átmérője: 11 cm, magasság: 30 cm

4. Boroskancsó

Leírás: Fém, nikkelezett, domború díszítéssel, vésett felirattal. Gyűrűs, kerek talpú, hengeres teste felfelé szűkülő. Kiöntőcsőre elől ívelő. Fedele egyenes, billentője a fülön rögzített. A fül szögletes kör alakú áttöréssel, alul levéldíszítéssel. A paláston a talp felett hármass domború gyűrű, ez ismétlődik kétszer a nyakon. A talp felett domború szőlőleveles, fűrtös sáv fut körbe, majd kisebb méretben jelenik meg a csőrön. Felirata a derekán: „Adományozta: Rostás Istvánnál szül. Mízsák Mária 1921. augusztus hó.” Jelzés nélkül.

Készítési ideje: XX. század eleje

Mérete: talp átmérője: 17,6 cm, száj átmérője: 6,6 cm, száj átmérője: 32,8 cm

5. Boroskorsó

Leírás: Kőedény, vörös, zöld és fekete festéssel. Kis korongos talpú, gömbölyded testű, szűk nyakán széles gallér. Szája kissé kihajló. Dugója lapított gömb. Talpa szélén, nyakgallérján és a száján vékony vörös vonal, dugóján nagy levél. Díszítése: a testén elszórt kis szőlőfűrtös ágak, közöttük a felirat: „Mako. Mihály Tsináltatta eszt a Butykost 1835.” Jelzés nélkül.

Készítési ideje: 1838

Mérete: talp átmérője: 14,7 cm, magassága: 40,8 cm

6. Boroskorsó

Leírás: Kőedény, vörös, zöld, barna, sárga rózsaszín festéssel. Kis korongos talpú, gömbölyű testű, szűk nyakán széles gallér, fölötté hosszú gyűrűs száj háromszög alakú csőrrel. Dugója félgömb. Talpa szélén, nyakgallérján, száján és dugóján vörös romszög alakú csőrrel. Dugója félgömb. Talpa szélén, nyakgallérján, száján és dugóján vörös csik. Díszítése: kalászos és szőlőfűrtös koszorú, benne a felirat: „Isten és a pálházi ref. egyház iránti szeretete jeléül készítették Matusz József és neje Illés Zsúzsanna Komlósi lakosok.” Jelzés nélkül.

Készítési ideje: XIX. század közepe

Mérete: talp átmérője: 12 cm, magassága: 39 cm

7. Pohár

Leírás: Színtelen üveg rézrubint pácolással, sárga festéssel. Kerek talpú, hengeres testű. Vörös koszorúban a szerb címer, hátoldalán cirill betűs felirat. Jelzés nélkül.

Készítési ideje: XIX. század második fele.

Mérete: talp átmérője: 7,8 cm, száj átmérője: 7.9 cm, magassága: 12 cm

8. Talpas pohár

Leírás: Rubin üveg, öntött, köszörült, zöld és sárga festéssel, aranyozással. Korongos talpból emelkedő rövid szárán kis korong, 10 oldalú kupa része szélesedő. Talpán barokkos mintasor gyöngyökkel. A kupán koszorúban magyar címer. Felirata: „Éljen a Haza”, illetve „Emlékül”. Jelzés nélkül.

Készítési ideje: XIX. század második fele

Mérete: talp átmérője: 7 cm, száj átmérője: 8 cm, magassága: 18.5 cm²⁰¹

²⁰¹ Forrás: Magyar Református Egyház Javainak Tára

1.14.6.3. Védett épített környezet, a helyi, egyedi arculatot biztosító építészeti jellemzők

A helyi védelem alá vonandó épületek felsorolását az 1.14.6.9 fejezet tartalmazza.

Pálháza településszerkezete egyutcás utifalúból alakult ki. A hazai rendszerben szabályosak az utcák. A két sor szalagtelkek egy átfutó út két oldalán helyezkedtek el. A telkek út felőli végén áll a hosszanti telekhatárra épült lakóház, beljebb következik a gazdasági udvar a gazdasági épületekkel. A telkek belső vége legtöbbször veteményes vagy gyümölcsöskert.

A település jelenlegi utcái a település központjában, már a XVII. században is így kanyarodtak.

Pálházát és térségét érintő, természetvédelmi szempontból meghatározó területek:

- Országosan védett természeti területek (gyep, csatorna, vízállás és ezek környezete)
- NATURA 2000 Hálózat területei között különleges természetmegőrzési területek és különleges madárvédelmi területek találhatók:

1. Az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság működési területén található különleges madárvédelmi területek;

1.1. Bózsva-patak (HUAN21007)

1.1.8. pontjától: Pálháza: 025, 026, 027/1, 027/6, 027/7, 027/8, 027/9, 027/10, 027/11, 030, 031, 032/8, 041, 042

1.4. Zempléni-hegység a Szerencsi-dombsággal és a Hernád-völgygel (HUBN10007)

1.4.70. Pálháza: 02, 03/1, 03/2, 03/3, 03/5, 03/6, 03/7, 04, 05, 06, 07/1, 07/2, 07/3, 07/4, 08, 09, 010, 011, 012, 018, 020/1, 020/2, 021, 022, 023, 024/2, 024/3, 024/7, 024/12, 024/13, 024/14, 024/15, 024/16, 024/17, 024/18, 024/19, 024/20, 024/21, 024/22, 024/23, 024/24, 024/25, 024/26, 024/27, 024/28, 024/29, 024/30, 024/31, 024/32, 025, 026, 027/1, 027/3, 027/4, 027/5, 027/6, 027/7, 027/8, 027/9, 027/10, 027/11, 030, 031, 032/2, 032/5, 032/6, 032/7, 032/8, 033/2, 033/3, 033/4, 035, 036/1, 036/2, 036/3, 037/1, 037/2, 037/3, 037/4, 038/2, 038/3, 038/5, 039/2, 039/3, 039/4, 039/5, 040/1, 040/2, 041, 042, 043/1, 043/4, 046/1, 046/2, 047, 048/1, 048/2, 048/3, 048/4, 048/5, 048/6, 048/7, 049, 050, 051, 052, 053, 056, 057, 058, 059/1, 059/2, 060, 061, 062/1, 062/2, 062/3, 063, 064, 065, 066, 067, 068/1, 068/2, 070/4, 070/5, 070/6, 070/7, 070/8, 070/9, 070/10, 071, 072, 073, 074, 075, 076

- Helyi védelemre javasolt természeti értékek
- Forrás(ok), amelyek a természetvédelmről szóló 1996. évi LIII. törvény (TvT.) erejénél fogva védelem alatt állnak. Területükre a törvényben, az országosan védett természeti területekre vonatkozó, természetvédelmi előírások érvényesek.
- Zempléni Tájvédelmi Körzet, országos védett terület, amely Pálháza Közigazgatási területét nem érinti, de a térségét igen.
- Természetközeli területek: a 253/1997. (XII. 20.) Kormányrendelet 30/A.§ (1) bekezdése szerint a természetközeli területek a következők: mocsár, nádas, sziklás terület. A paragrafus (2) bekezdése értelmében a természetközeli területeken épületet elhelyezni nem lehet.
- Érzékeny Természeti Területek (ÉTT): Pálháza az érzékeny természeti területekre vonatkozó szabályokról szóló 2/2002. (I. 23.) KöM-FVM együttes rendelet melléklete alapján – a II. (fontos) kategóriába került besorolásra.
- Ökológiai Hálózat: Pálháza közigazgatási területét a magterület, ökológiai folyosó és pufferterület övezetek érintik.
- A tájvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete (tájképvédelmi övezet) Pálháza közigazgatási határának jelentős részét fedi.
- Tervezett természeti területek: természetszerű élőhelyek, természetvédelmi szempontból jelentős területek, miniszteri rendeletben való kihirdetésük még nem történt meg, kihirdetésük után a természeti területeken a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 21. §-ában foglaltakat kell betartani.
- Helyi védelemre javasolt természeti értékek.

1.14.6.4. Világörökségi és világörökségi várományos terület

A település közigazgatási területén világörökségi és világörökségi várományos terület nem található.

1.14.6.5. Műemlék, műemlékegyüttes

Az épített környezet legértékesebb emlékeinek és értékeinek megtartása a műemlékvédelem feladata. A műemlékek és a műemléki környezettel kapcsolatos eljárási szabályokról a Kulturális Örökség védelméről szóló 2001- évi LXIV. sz. törvény rendelkezik.

Pálházán 3 darab műemléki védelemmel rendelkező épület van.

1. Károlyi Malom

Címe: 3994 Pálháza, Dózsa György út 137. szám.

azonosító	-13800
védetség	Helyi védelem
eredeti kategória	Agrár-ipari
megye	Borsod-Abaúj-Zemplén Megye
helység	Pálháza
helyrajzi szám	324

Az épületet az 1800-as évek végén a füzérradványi gróf Károlyi család építette. A település és a környék életében egykor meghatározó szerepet játszó malom környezetét az idők során sűrűn beépítették, jelenleg lakóházak és szolgáltató épületek közé ékelődve áll régi helyén. Az épület helyi védelem alatt áll, hasznos alapterülete három szinten mintegy 633 m². Az egykori malom jellegzetessége a karakteres tömegalakítás, és az épület „funkciójára” utaló homlokzat. A felújítás során, az épület homlokzatán hangsúlyosan megjelenő tégladiszeket helyreállították, illetve újraépítették, a látszó szarufavégeket gondosan megmunkálták, valamint új terméskő lábazatburkolat készült. A tetőzet is az eredetihez szinte teljesen megegyező modorban lett helyreállítva. Jelenleg az egykori Károlyi malom, Pálháza Város Inkubátorházaként, a helyi kisvállalkozások számára nyújt segítséget, különböző szolgáltatások igénybevétele által.

Károlyi Malom - Pálházán²⁰²

2. Ipartelep Hegyközi Erdészet épületegyüttese

Címe: 3994 Pálháza

azonosító	-13803
védetség	Helyi védelem
eredeti kategória	Agrár-ipari
megye	Borsod-Abaúj-Zemplén Megye
helység	Pálháza

Az Ipartelepen található épületegyüttes egy igazán harmonikus egység, melyben az ipari jellegű épületek, az erdészeti tevékenység irodái és a kisvasút megállója nagyszerűen megférnek egymás mellett. Részleteik kidolgozottsága, szerkezeti és aranyrendszerük igazán magas minőségi építészeti alkotások, melyet mindenképpen meg kell őrizni az utókor számára. A jelenleg üresen álló épületek új funkcióval való megtöltése az állagmegóvás és a terület hasznosítása szempontjából is kifejezetten ajánlott.

Ipartelep Hegyközi Erdészet épületegyüttese - Pálházán²⁰³

²⁰² Forrás: Szöveg és kép: www.muemlekem.hu, illetve Pálháza Településképi Arculati Kézikönyv 2017. évi kiadás

3. Harangláb

Címe: 3994 Pálháza, Dózsa György út

azonosító	-13799
védettség	Helyi védelem
eredeti kategória	Plasztika
megye	Borsod-Abaúj-Zemplén Megye
helység	Pálháza
cím	Dózsa György út
helyrajzi szám	148

Harangláb - Pálházán²⁰⁴**1.14.6.6. Műemlékvédelem sajátos tárgyai: a történeti kert, temető és temetkezési emlékhely**Temetőterület

A 732/2, 014 hrsz-ú ingatlanon található a Város működő temetője, mely a Móricz Zsigmond utcából nyílik. Az infrastruktúra kiépített, ravatalozó épület is áll a területen. Településszerkezeti változás nem indokolt.

Lezárt temetőterület

Régi, lezárt temetőterület nincs. Településszerkezeti változás nem indokolt.

1.14.6.7. Műemléki terület: történeti táj, műemléki jelentőségű terület, műemléki környezet

A település közigazgatási területén történeti táj, műemléki jelentőségű terület, műemléki környezet található.

Műemléki környezet a Károlyi Malom, Ipartelep Hegyközi Erdészet épületegyüttese, Harangláb és környező területeik.

1.14.6.8. Nemzeti emlékhely

A település közigazgatási területén nemzeti emlékhely terület nem található.

1.14.6.9. Helyi védelem**Helyi jelentőségű védett természeti területi értékek**

Helyi jelentőségű védett természeti területeknek nevezzük a települési önkormányzat által, rendeletben védetté nyilvánított természeti területeket. Védelmi kategóriájukat tekintve lehetnek természetvédelmi területek (TT) vagy természeti emlékek (TE) is.

²⁰³ Forrás: Szöveg és kép; www.muemlekem.hu, illetve Pálháza Településképi Arculati Kézikönyv 2017. évi kiadás

²⁰⁴ Forrás: Szöveg és kép; www.muemlekem.hu, illetve Pálháza Településképi Arculati Kézikönyv 2017. évi kiadás

Helyi (természeti) védettséget élvező egyes területek:

025, 026, 027/1, 027/6, 027/7, 027/8, 027/9, 027/10, 027/11, 030, 031, 032/8, 041, 042, 02, 03/1, 03/2, 03/3, 03/5, 03/6, 03/7, 04, 05, 06, 07/1, 07/2, 07/3, 07/4, 08, 09, 010, 011, 012, 018, 020/1, 020/2, 021, 022, 023, 024/2, 024/3, 024/7, 024/12, 024/13, 024/14, 024/15, 024/16, 024/17, 024/18, 024/19, 024/20, 024/21, 024/22, 024/23, 024/24, 024/25, 024/26, 024/27, 024/28, 024/29, 024/30, 024/31, 024/32, 025, 026, 027/1, 027/3, 027/4, 027/5, 027/6, 027/7, 027/8, 027/9, 027/10, 027/11, 030, 031, 032/2, 032/5, 032/6, 032/7, 032/8, 033/2, 033/3, 033/4, 035, 036/1, 036/2, 036/3, 037/1, 037/2, 037/3, 037/4, 038/2, 038/3, 038/5, 039/2, 039/3, 039/4, 039/5, 040/1, 040/2, 041, 042, 043/1, 043/4, 046/1, 046/2, 047, 048/1, 048/2, 048/3, 048/4, 048/5, 048/6, 048/7, 049, 050, 051, 052, 053, 056, 057, 058, 059/1, 059/2, 060, 061, 062/1, 062/2, 062/3, 063, 064, 065, 066, 067, 068/1, 068/2, 070/4, 070/5, 070/6, 070/7, 070/8, 070/9, 070/10, 071, 072, 073, 074, 075, 076²⁰⁵

Helyi építészeti értékek

Helyi építészeti értékek, minden olyan építészeti, történeti, néprajzi szempontból jelentős egyedi vagy együttes alkotás (épület, építmény, épületegyüttes, utcakép), valamint az ezeket körülvevő építészeti környezet, ami nem minősül műemléknek.

Az építészeti értékek helyi védelme egyedi és területi lehet.

A település belterületén, az alábbi ingatlanokat érdemes helyi védelem alá vonni:

1. Szent Péter és Pál Apostol Katolikus templom

Címe: 3994 Pálháza, Dózsa György út 31. szám

1995. június 25-en készült el a romai katolikus templom, Seregély István érsek úr ünnepélyes megszentelésével. A toronyban két harang található, melyek Örbottyánban készültek, a padok és az oltár Németországból származik. A templomtervező Orbán Tibor volt.

2. Pálházai Református Egyházközség Temploma

Címe: 3994 Pálháza, Dózsa György út 76. szám

A pálházi református kőtemplomot 1826-ban építették fel a fatemplom helyére, felszentelését november 19-én tartották. A templom átépítésére, toronnyal való bővítésére 1910-ben került sor. Ekkor kapja a templom a végleges formáját. Azóta többször is fel volt újítva.

A templomban 210 ülőhely van, a karzat fából készült, faragott mellvéddel. A szószerk kőből, téglából készült, felette fa szószerk-korona. A hajórész 15 m hosszú 10 m széles, bolthajtásos mennyezete vakolt. A templomhajó palával fedett, a tető díszítése fémből készült zászló, felette csillag. A torony négyzet alapú, 20 m magas, ebből épület 15 m, sisak 5 m, lemezborítással, csúcsán toronydísz, rajta kakas és csillag. A toronyban 2 harang van. A 150 kg-os harangot Egry Ferenc öntette 1911-ben Kiszegjőcön. A 98 kg-osat a budapesti Harangművek 1925-ben készítette.

3. Lakóépületek

- a. 3994 Pálháza, Sport utca 1. szám, 307 hrsz.
- b. 3994 Pálháza, Sport utca 21. szám, 297 hrsz.
- c. 3994 Pálháza, Dózsa György út 11. szám, 77 hrsz.
- d. 3994 Pálháza, Dózsa György út 29. szám, 67/1 hrsz.
- e. 3994 Pálháza, Dózsa György út 55. szám, 47 hrsz.
- f. 3994 Pálháza, Dózsa György út 62. szám, 162 hrsz.
- g. 3994 Pálháza, Dózsa György út 63. szám, 48/1 hrsz.

²⁰⁵ Forrás: 14/2010. (V.11) KvVM rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeletetű területekkel érintett földterületekről Hivatkozási részlet: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1000014.KVV

- h. 3994 Pálháza, Dózsa György út 65. szám, 44/2 hrsz.
- i. 3994 Pálháza, Dózsa György út 84. szám, 151 hrsz.
- j. 3994 Pálháza, Dózsa György út 88. szám, 172 hrsz.
- k. 3994 Pálháza, Dózsa György út 90. szám, 173 hrsz.
- l. 3994 Pálháza, Dózsa György út 108. szám, 182 hrsz.
- m. 3994 Pálháza, Dózsa György út 130. szám, 194 hrsz.
- n. 3994 Pálháza, Dózsa György út 136. szám, 199 hrsz.

1.14.7. Az épített környezet konfliktusai, problémái

Az elhanyagolt helyi védelemre javasolt építmények állapotának felmérése, ennek alapján intézkedési terv kidolgozása szükséges.

A leromlott állapotú, elhanyagolt házak, lakóépületek felújítását el kell érni az ott lakók együttműködésével, bevonásával.

Továbbá környezeti és tájhasználati konfliktus forrása:

- az extenzív területhasználat,
- a csatornázatlanság, a kommunális hulladék elhelyezésének és kezelésének nem elfogadható megoldása,
- az úthálózati hiányosság, ami miatt a Város belső forgalma is túlzottan a központra terhelődik,
- a belvízelvezetés nem teljesen megoldott belterületen, vagy közvetlen szomszédságában lévő lefolyástalan területek állapota, megléte,
- az épített környezet terén a szakszerűtlen építészeti gyakorlat

A város utcafásítottasága jelenleg szintén nem kielégítő, bár a település valamennyi utcája rendelkezik utcai zöldsávval, a fasorhiány továbbra is jellemző. A virágos területek arányának növelése, valamint a meglévő települési zöldfelületek védelme, fejlesztése mind minőségi, mind mennyiségi vonatkozásban szükséges. A település környezeti állapota megfelelőnek mondható. Jelentős mértékű szennyezőanyag kibocsátás nem jellemző egyik gazdasági tevékenységet végző vállalkozásra sem a közigazgatási területén. A levegőminőség állapota kedvezőnek mondható, a légszennyezés mértéke nem haladja meg a jogszabályok által előírt egészségügyi határértéket. A lakossági emisszió elsősorban a fűtési szezonban jelentkezik, a közlekedési eredetű légszennyezés esetében a településen áthaladó közlekedési út térségében meghatározó mértékű. Jelentős porterhelést okozhatnak a levegőben a Város és környékén jellemző gyengén humuszos talajok. Az ipari jellegű légszennyezőanyag-terhelés nem jellemző a településre.

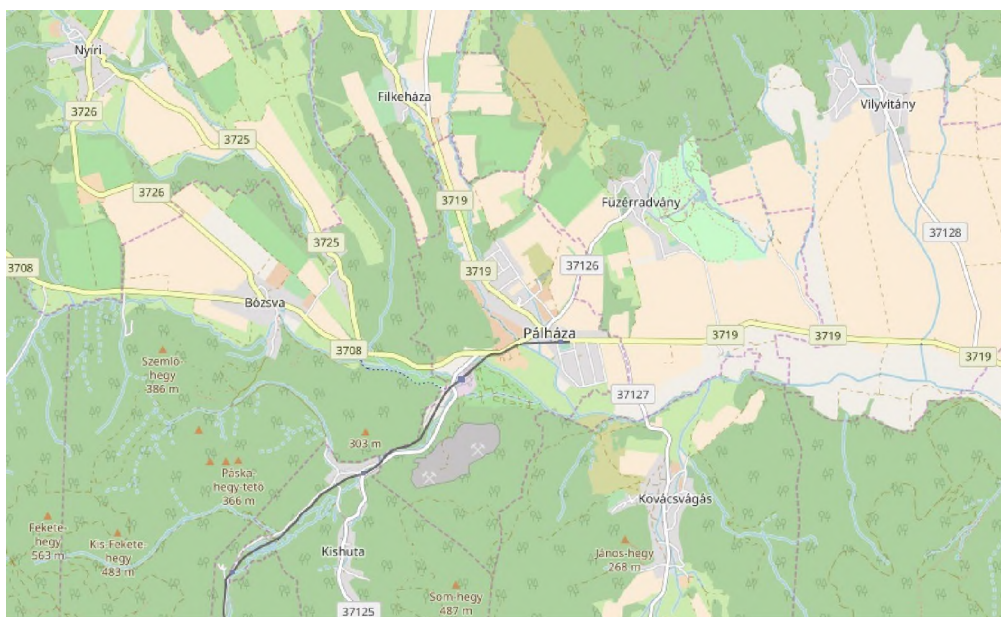
1.15. KÖZLEKEDÉS

1.15.1. Hálózatok és hálózati kapcsolatok

A közúti közlekedés fő tengelyvonalait a megyében az M3-as autópálya, és a 3., 26., 35., 37., 38., 39. számú főutak jelentik. Az utak mennyisége összességében megfelelő, a települések közti úthálózat sűrűsége kedvező, meghaladja az országos átlagot. Az útállomány összetétele is sokat javult: a 100 km²-re jutó főútvonal-sűrűség a megyében már alig maradt el az országos átlagtól, és a mellékutak sűrűsége sem sokkal magasabb már az országos átlagnál. Összességében viszont továbbra is inkább a mellékutak dominanciája a jellemző.

A megye kedvezőtlen elérhetőségét az M3 autópálya biztosítja, viszont továbbra is hiányzik néhány főút, amely az egyes járásoknak az autópályához való gyorsabb kapcsolódását biztosítaná. A meglévő hálózat struktúrája az M3-as autópálya a határ felé történő továbbépülésével folyamatosan átrendeződik.

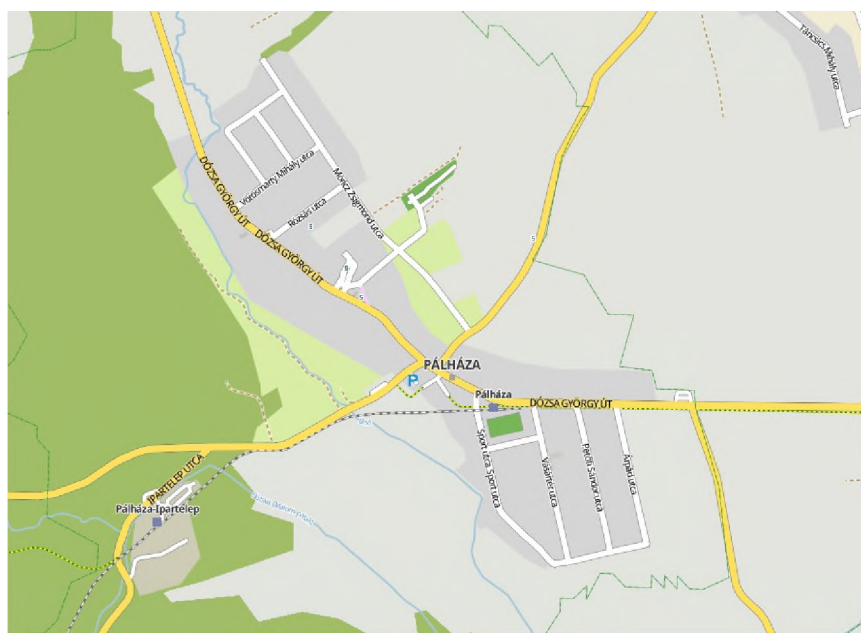
1.15.2. Közúti közlekedés

Közúti hálózat Pálháza vonatkozásában²⁰⁶

A járás környezetéhez is viszonyított „fejletlenségét”, a vizsgálatokban megállapított elmaradást strukturális és térszerkezeti okokkal lehet magyarázni. Az elsődleges ezeken belül a fekvése, a még jelenleg meglévő közlekedési és elérhetőségi hátránya miatt adódó térszerkezeti pozíciója. Az országos főúthálózat körébe tartozó 37. számú főút a településtől távol, dél keleti irányban halad Sátoraljaújhelyen keresztül. A város azonban elzárt jellegű településnek tekinthető, megközelíteni a 3719. számú úton Sátoraljaújhely irányából, vagy a 3708. számú úton Hidasnémeti felől. A városon nem halad keresztül főút, ezen okok miatt a népességmegtartó erejének növelése kizárólag önerőre való támaszkodásból nem oldható meg.

A központi belterületről kiinduló, a főbb irányokba (Sátoraljaújhely) vezető külterületi utak szilárd burkolattal ellátottak.

Utcahálózat Pálháza vonatkozásában²⁰⁷

²⁰⁶ Forrás: openstreet.hu

²⁰⁷ Forrás: Kép; utcakereso.hu

Helyi gyűjtőutak

Helyi gyűjtőutak szerepét a Dózsa György út és az Ipartelep utca tölti ki. A helyi gyűjtő utak a Magyar közút Nonprofit Zrt. fennhatósága alá tartoznak, ezek az utcák számozott utak.

Burkolt utak, állapotuk felújításra szorul.

Kiszolgáló utak

A nem helyi gyűjtőutak mind kiszolgáló utak, melyek a következők: Árpád utca, Petőfi Sándor utca, Vásártér utca, Sport utca, Móricz Zsigmond utca, Rózsás utca, Vörösmarty Mihály utca.

A kiszolgáló utak általában burkoltak, de a település északi részén burkolatlan utakkal is találkozni, melyeken a gépjármű forgalom elenyészően gyenge, viszont az időjárás viszontagságainak köszönhetően előfordul, hogy teljesen járhatatlanok. Ilyenkor a gyalogos közlekedés is nehézkes, „bosszantó”, mivel járda az ezeken a területen nincs, az út nyomvonalának szélessége kicsi. Továbbá ennek köszönhetően két jármű egymás melletti elhaladása csak nehézkesen megoldható.

Gyalogos forgalom

A helyi gyaloglási igényeket helyenként szilárd burkolatú gyalogjárdák biztosítják. Gyalogos közlekedés elsősorban a vegyes használatú utak területén alakult ki.

1.15.3. Községi közlekedés

1.15.3.1. Közúti

Pálházán, a közúton történő községi közlekedésre a Borsod Volán Zrt. járatai adnak lehetőséget. Buszjáratok napi szinten járnak Pálháza és Sátoraljaújhely között. A buszjáratok száma hétköznap 22 darab. A településen nyolc autóbusz-megállóhely található, melyek a következők: Pálháza, forduló; Pálháza, ipartelep bejáratú út; Pálháza, ipartelep forduló; Pálháza, iskola; Pálháza, városháza; Pálháza, bejáratú út; Pálháza, autóbusz-váróterem; Kovácsvágási elágazás.

Célcsoportját az alap-, és középfokú oktatási intézményekben tanuló diákok, a szakrendelésekre, gyógykezelésekre járó lakosok, a járási (nagyvárosi) községi funkciók, illetve a munkahelyük elérésére használó utasok alkotják. A buszjáratok jelenleg kielégítik a lakosság elsődleges és másodlagos igényeit.

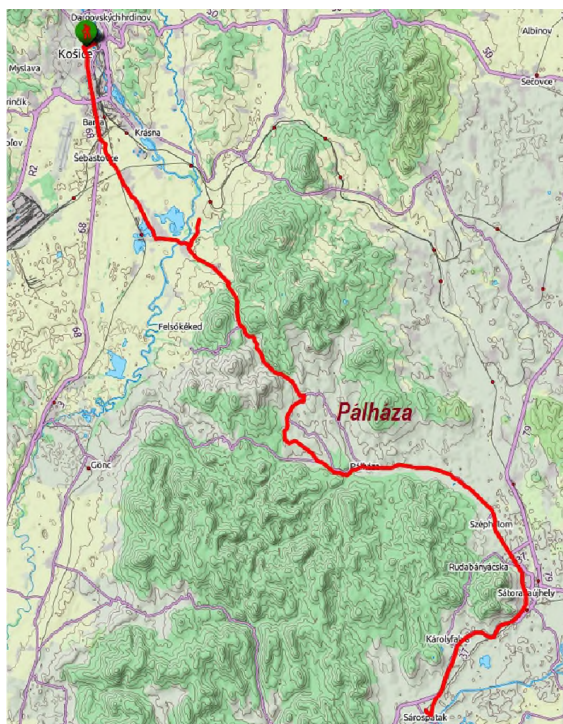
1.15.3.2. Kötöttpályás

A Pálházai Állami Erdei Vasút a zempléni hegyek közötti kisvasút Magyarország legrégebbi működő kisvasútja. Különlegessége az egyre beszűkülő völgyben vezető vonala, mely Kőkapu megállóhelyénél a kő kapu sziklájába vajt alagúton halad át, egy nagyszerű fekvésű vadászkastély alatt.

Ma a vasút csak turisztikai céllal üzemel, éves forgalma 40–50 ezer utas, ennek egy jelentős része általános iskolások, mivel több iskola rendszeresen szervez a környéken többnapos osztálykirándulásokat.

1.15.4. Kerékpáros és gyalogos közlekedés

Kerékpáros úthálózattal a település nem rendelkezik. A városba érkező kerékpárosok biztonságos utazása nem megoldott, az utakra jellemző a teherforgalom és a keskeny nyomtáv. A településen áthalad a Sárospatak – Kassa kerékpárút.

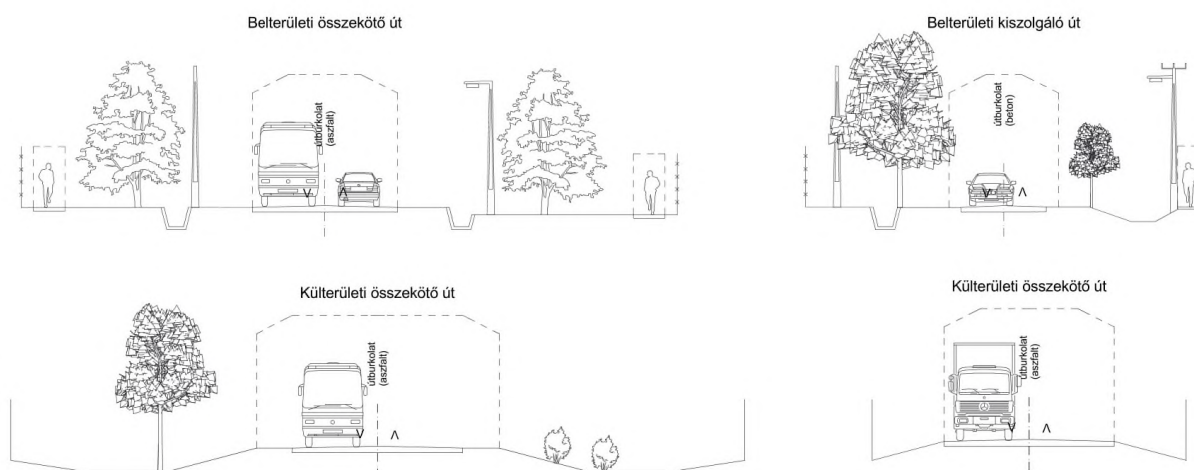

Sárospatak – Kassa kerékpárút Pálházán keresztül

1.15.5. Parkolás

A hosszú, valamint a nagytávú útemben a parkolóhelyek számát a mindenkor érvényben lévő parkoló szabványok szerint, lehetőség szerint ingatlanon belül kell biztosítani.

A településen a szolgáltatóház és a temető előtt parkoló található. A Térségi Művelődési Ház mellett, az orvosi rendelő és a KMB iroda előtt is van lehetőség parkolásra, mint ahogyan az Inkubátorház mögött és a REÁL ABC mellett is.

Közút hálózat

1.16. KÖZMŰVESÍTÉS

Egy térség közműellátottsága az egyik legfontosabb tényező a vállalkozások működési környezetében, meghatározó szerepe van egy terület tökevonzó képességének alakulásában, a víz-és szennyvízcsatorna ellátás pedig következtetni enged a lakosság életminőségének szintjére is.

Néhány statisztikai adat a kommunális ellátottság vonatkozásában:

	Pálháza	Sátoraljaújhelyi járási átlag	B-A-Z megyei átlag	Észak-Magyarország régiói átlag
Vezetékes gázt fogyasztó háztartások a lakásállomány %-ában (2013. december 31.)	59,5 %	39,8 %	69,5 %	70 %
Egy háztartási fogyasztóra jutó éves gázfogyasztás (2013)	699,2 m ³	1 006,5 m ³	850,6 m ³	902,6 m ³
Egy háztartási fogyasztóra jutó évi villamosenergia-fogyasztás (2013)	1 958,9 kWh	1 947 kWh	1 838,4 kWh	1 988,7 kWh
Távfűtésbe bekapcsolt lakás a lakásállomány %-ában (2013. december 31.)	0,0 %	10,3 %	18,8 %	12,8 %
Közütemi vízhálózatba bekapcsolt lakás a lakásállományban %-ában (2013. december 31.)	94 %	92,8 %	88,9 %	89,8 %
Közütemi szennyvízgyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás a lakásállomány %-ában (2013. december 31.)	94,7 %	83,6 %	71,3 %	71,0 %
Egy km közütemi ivóvízhálózatra jutó szennyvízgyűjtő-hálózat hossza (2013. december 31.)	1 842,1 méter	772,0 méter	682,4 méter	649,9 méter

KSH táblázat²⁰⁸

²⁰⁸ Forrás: KSH <https://www.ksh.hu/interaktiv/terkepek/mo/komm.html>

Közütemi szennyvízgyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakások száma növekedett, mivel pályázatok útján nyert támogatási forrásból a település szennyvízhálózat 54,7 %-a kiépült.

Egy település közmű-ellátottsága önmagában még nem indukál fejlődést a település gazdasági életében. Kiépítettsége viszont elősegítheti a gazdasági tevékenységek bővülését a térségbe érkező befektetések tekintetében.

A fenti táblázat adataiból megállapítható, hogy a település vezetékes gázt fogyasztó háztartásai kevesebb, mint a járás, kevesebb, mint a megye és kevesebb, mint a régió vezetékes gázfogyasztó háztartásai. Az egy háztartásra jutó fogyasztóra jutó éves gázfogyasztás is kevesebb a járási, megyei, régiós átlagnál. Az egy háztartás villamos-energiafogyasztás alacsonyabb a járási és megyei átlagnál. A közütemi vízhálózatba rákötött lakások aránya: 54,7 %.

1.16.1. Víziközművek

1.16.1.1. Vízgazdálkodás és vízellátás (ivó-, ipari-, tűzoltó-, öntözővíz, termálvíz hasznosítás)

A település közütemű ivóvízzel ellátott. A vízelosztó hálózat üzemeltetője a Zempléni Vízmű Kft. 3980 Sátoraljaújhely, Kazinczy út 24. szám. Kiépült a hegyközi és hegyaljai települések szennyvízhálózata. Az ivóvíz minőség javítás és biztonságos ivóvízellátás érdekében a sátoraljaújhelyi regionális rendszerre további 7 bodrogközi, 1 hegyaljai és 5 hegyközi település csatlakozott.

A társaság továbbfejlesztette az informatikai hálózatát. Így a vízmű és az átemelő telepek diszpécseri központból rádiós irányítástechnikával automatikusan működő rendszereket hozott létre. Ilyen rendszereket épített ki a szennyvízátemelők működtetésére is. A hegyközi települések összefogásával a sátoraljaújhelyi vízbázisra épülő vízhálózat kiépült az egészséges ivóvíz szolgáltatás érdekében. Üzemeltetője szintén a Zempléni Vízmű Kft lesz.

A közműves ivóvízellátó, illetve szennyvízelvezető rendszer igénybevétele során figyelembe kell venni a víziközmű-szolgáltatásról szóló 2011. évi CCIX. törvény előírásait.

A szolgáltatott ivóvíz minőségének ki kell elégítenie „az ivóvíz minőségi követelményeiről és az ellenőrzés rendjéről szóló” módosított 201/2001. (X. 25.) Kormányrendelet előírásait.

1.16.1.2. Szennyvízelvezetés

A település határában üzemel a Hegyköz 11 településének Szennyvizét összegyűjtő és kezelő szennyvíztisztító telep. A szennyvízhálózatba bekötött fogyasztók száma a beruházásoknak, támogatásoknak köszönhetően évről-évre nő.

Ahol még nincs kiépítve vezetékes szennyvízelvezetés, ott közműpótlókat alkalmaznak. A közcsontrába vezetett szennyvizek minőségének ki kell elégítenie a vízszennyező anyagok kibocsátásaira vonatkozó határértékekről és alkalmazásuk egyes szabályairól szóló 28/2004. (XII. 25.) KvVM rendelet előírásait. Szükség esetén gondoskodni kell a technológiai, illetve konyhai jellegű szennyvizek megfelelő fokú előtisztításáról.

Az újonnan kialakításra kerülő és más szennyvíz rácsatlakozás nélküli ingatlanok esetében a rákötési lehetőséget, amennyiben műszakilag lehetséges, a meglévő közműhálózatra történő csatlakozással biztosítani kell.

Ahol nincs kiépített szennyvízelvezető rendszer, ott a keletkező szennyvizek ártalommentes elhelyezését-pl. zárt szennyvíztároló-meg kell oldani és gondoskodni kell az összegyűjtött szennyvizek megfelelő engedéllyel rendelkező szervezet által történő elszállításáról szennyvíz befogadására alkalmas szennyvíztisztító telepre.

1.16.1.3. Csapadékvíz elvezetés, felszíni vízrendezés

A települést érintő vízfolyások adatait, belvízelöntések területeit a Vízügyi Szakvélemény rögzíti. Új településrendezési terv készítéséhez új szakvélemény készíttetése indokolt. Zárt közüzemű csapadékcatorna hálózat nem üzemel a településen. A felületre hulló csapadékvizek elvezetésére, elhelyezésére nyílt árkok szolgálnak, melyek a közlekedési utak mentén létesültek. A kapubeajtók részére csőátereszeket építettek az árkokon. Az elvezetett felszíni vizek befogadói Társulati és Önkormányzati kezelésűek. Az elvezetett felszíni vizek befogadója a Bózsva, a Bózsva patakot a Bodrog fogadja, a Bodrog folyó pedig a Tiszába torkollik. A mellékágak üzemeltetője az ÉKÖVIZIG, illetve a Helyi Vízgazdálkodási Társulat.

A nyílt csapadékcatornák állapotát, a vízáteresztő képességét az átereszek folyamatos karbantartásával biztosítani kell. A belterület vízelvezetését a megvalósítás előtt, a vízjogi létesítési engedélyezési eljárás során felül kell vizsgálni. A külterületek vízelvezetése megoldott, a rendszeres karbantartás folyamatos, melyet közmunkások bevonásával próbálnak megoldani.

Pálháza területén folyik keresztül a Bózsva-patak. Pálházán folyik a Bisó-patak és a Kemence-patak, melyeknek befogadója a Bózsva-patak; a Kajata-patak, melynek befogadója a Bisó-patak; és a Száraz-patak, melyek befogadója a Kajata-patak. A felsorolt vízfolyások a Száraz-patak kivételével az Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság (ÉMVIK) vagyonkezelésében vannak. Megjegyezzük, hogy a Magyar Állam tulajdonában és Vízgazdálkodási Társulat vagyonkezelésében lévő vízfolyásszakaszok 2014-ben, az ÉMVIK vagyonkezelésébe kerültek át.

A 72/1996. (V.22.) Korm. rendelet alapján valamennyi vízhasználat, vízimunka, vízlétesítmény esetén – elvi vízjogi és fennmaradási engedéllyel az erre irányuló kérelemnél, vízhasználat önálló engedélyezése esetén a vízjogi üzemeltetési engedély iránti kérelemnél, különben a vízjogi létesítési engedély iránti kérelemnél – a vízügyi igazgatóság vízügyi objektumazonosítási nyilatkozatát a vízjogi hatóság felé be kell nyújtani. Mindezek értelmében a vízjogi engedélyköteles vízhasználatok, vízimunkák és vízlétesítmények esetében Igazgatóságunk objektumazonosítási nyilatkozatát és / vagy vagyonkezelői hozzájárulását meg kell kérni.

1.16.2. Energia

16.2.1. Energiagazdálkodás és energiaellátás (villamos energia, közvilágítás, gázellátás, távhőellátás és más ellátórendszerek)

Villamos energia

A település villamos energia ellátása 22 kV-os hálózatról üzemel. A hálózat alapvetően légvezeték. A vezeték biztonsági övezete a szélső vezetőktől mindkét irányba merőlegesen mérve belterületen 2,5, külterületen 5,0 m. A vezeték keresztmetszeteit figyelembe véve, így a vezeték teljes biztonsági sávja belterületen úgy kb. 5-6,5 m-es, míg külterületen 10-11,5 m-es sávot fed le. A településen üzemelő 22/0,4 kV-os transzformátor állomások közvetítésével éri el a lakosságot a villamos energia. A légvezetékéről ellátott transzformátor állomások oszlopos típusúak. Ezek egy része betonoszlopon található. Üzemel még néhány faoszlopos állomás a településen. A transzformátor állomások biztonsági övezete minden irányban 5,0 m.

Nagyfeszültségű hálózatok

A település területén nagy/középfeszültségű alállomás nem található, a település közigazgatási területén nagyfeszültségű hálózat nyomvonala sem halad keresztül.

Középfeszültségű hálózatok

A 22 kV-os vezetékek táppontja a Sárospataki Alközpont. Az ellátást biztosító gerincvezeték észak-déli irányban halad a település külterületén, a keleti oldalon.

Erről csápszerűen ágaznak le a településen található. 22/0,4 kV-os transzformátor állomást ellátó ún. leágazó vezetékek. Ezen leágazások néhány transzformátor állomást látnak el egyszerre.

Az energia ellátás a gerincvezeték esetében kétirányú ellátást jelent (íves hálózatok). A leágazások esetében az ellátás csak egy irányból biztosított. Így egy leágazási ponthoz közeli hiba esetében az utána lévő valamennyi transzformátor állomás kiesik az energia ellátásból. Ezért is célszerű minimalizálni az egy leágazáson lévő transzformátor állomások számát.

0,4 kV-os hálózat

A villamos energia elosztás kiefeszültségen alapvetően szabadvezetékes (légvezetékes), illetve szigetelt szabadvezetékes hálózaton történik. A hálózat tartószerkezete betonoszlop és faoszlop. A hálózat keresztmetszete vegyes. Alapvetően 50 és 95 mm² keresztmetszetű, de azért néhol megtalálható az ezeknél kisebb keresztmetszet is. (25-35 mm²) Több helyen hosszú sugarak találhatók, ami önmagában is feszültségpanaszt okozhat.

Sok hosszú kiefeszültségű sugár található a településen, amelyek önmagukban feszültség gondokat okozhatnak. Azért írjuk ezt kérdőjelesen, mert a hosszú sugár nem jelenti automatikusan a rossz végponti feszültséget. További szempontok is befolyásolják ezt. Ilyen lehet az utca beépítése is. Pl. egyoldalas beépítés, hézagos beépítés (nem minden telek beépített). A másik szempont lehet a lakások energia felhasználása. Itt arra gondolunk, hogy az ingatlanok villamos berendezése milyen, vagyoni helyzet, életkor.

Az áramszolgáltató folyamatosan tanulmányterveket készít a településekre. Ezekben felméri a meglévő hálózatot. Megvizsgálják, hogy ezen hálózatok megfelelnek-e a jelenlegi igényeknek, követelményeknek. Az elvégzett vizsgálatok, számítások alapján meghatározásra kerül, hol és milyen beavatkozás szükséges ahhoz, hogy a meglévő fogyasztók minőségi ellátása biztosítva legyen. Ezen beavatkozás lehet kapacitásnövelés egy adott utcában, vagyis a meglévő kiefeszültségű hálózaton vezetékcseré, szükség esetén tartószerkezet csere is. Ahol ez már nem elegendő akkor új táppontok - transzformátor állomások - létesítése szükséges. A tanulmány ennek helyét is meghatározza.

A település közvilágítása a 0,4 kV-os hálózat oszlopaira szerelt lámpatestekkel történik.

Gázellátás

A Város vezetékes földgázzal ellátott. A földgázelosztó hálózat üzemeltetője a Tigáz-Dso Kft. A település ellátottsága 100 %-os, de a vezetékes gázzal ellátott lakások csak 59,5 % körülire tehetők.

1.16.2.2. Megújuló energiaforrások alkalmazása, a környezettudatos energiagazdálkodás lehetőségei

A városban jellemző az alternatív energia használat terjedése. Az önkormányzati fenntartású intézmények energiaellátást részben napelemek segítségével oldják meg.

Az esetlegesen visszatáplált energia mennyiségének mérését egy, a Hálózati Engedélyes (E.ON) által telepített háromfázisú fogyasztásmérő berendezés látja el. A gondozási központban is kialakításra került fotovoltaikus rendszer.

1.16.2.3. Az önkormányzati intézmények energiahatékonysági értékelése

Az épületek energiahatékonyságáról nem áll rendelkezésre felmérés. Ennek pótlására törekedni kell, de a lakosság törekszik az energiahatékonyság növelésére – nyílászárók cseréjére, homlokzati hőszigetelésre, fűtéskorszerűsítésre. Az alternatív energiahasználat erősítésével a település ökológiai lábnyomát csökkenti.

1.16.3. Elektronikus hírközlés (vezetékes elektronikus hálózat, vezeték nélküli hírközlési építmények)

A távbeszélő fővonalak száma a mobiltelefonok rohamos terjedése miatt az egész országban fokozatosan csökken. A szélessávú Internet hozzáférés 2009-re valamennyi településen kiépült, a járás valamennyi iskolájában az Internethez való csatlakozás megoldott, e-Magyarország pont mindenhol található, így Pálháza településen is.

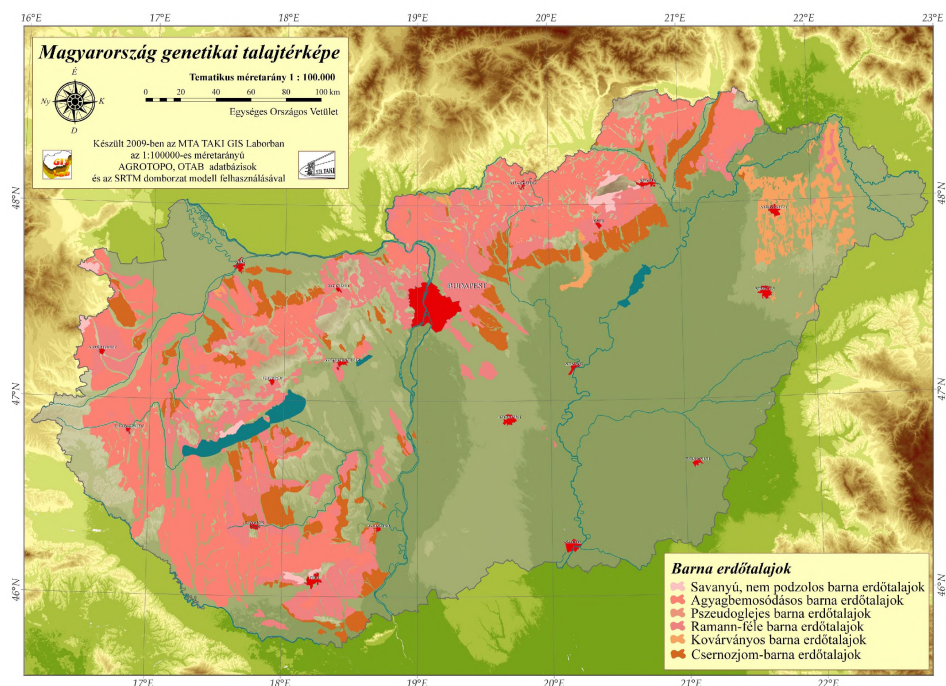
Pálháza település a PR-Telekom Zrt. koncessziós területe volt. A településen gyakorlatilag 100 %-os ellátást biztosító törzs és elosztó hálózat épült. A törzshálózat, illetve az elosztó hálózat jelentős része légkábelrel van megépítve. A település több elosztó tápterületre van felosztva, nagyelosztós rendszerben a Telekom megszokott építési módjának megfelelően. A mobil hírközlési szolgáltatások az országos átlagnak megfelelően elérhetők. A földi sugárzású rádió és televízió műsorok a településen megfelelő minőségben vehetők, a digitális átállás

megtörtént. A helyhez kötött telefon-, műsorelosztó- és internet szolgáltatás fejlesztésére és a meglévő vezetékes hálózat továbbépítésre van szükség a szolgáltatás minőségének javítása mellett. Mobil rádióhálózatok tekintetében a szolgáltatás technológiai fejlesztésével magasabb minőség érhető el.

1.17. KÖRNYEZETVÉDELEM (ÉS TELEPÜLÉSÜZEMELTETÉS)

1.17.1. Talaj

Pálháza közigazgatási területe Magyarország genetikai talajterképe²⁰⁹ alapján barna erdőtalajok közé sorolható.

²⁰⁹ Forrás: Talajvédelmi Alapítvány

Pangóvizes (pszeudoglejes) barna erdőtalajok

E típusba azokat a talajszelvényeket soroljuk, amelyekben a humuszosodás, a kilúgzás, az agyagosodás, az agyagvándorlás és az agyagszétételezés folyamatához a redukció jelensége is társul. A savanyodás erőteljes mértéket ölt. Felhalmozódási szintjük vízáteresztő képessége gyenge, ezért a felülről érkező talajnedvesség "pang". Ez okozza a redukciót és a szürke márványozottságot. A redukciós szürke szín elsősorban a repedéseket, gyökérjáratokat kíséri. A pszeudoglejes vagy pangóvizes barna erdőtalajok közös tulajdonsága, hogy szelvényükben a kilúgzási szint jelentősen kifakult. A felhalmozódási szint barnás, sárgásbarna alapszínét fakószürke márványozottság kíséri, kismértékű rozsdásodással és vasszeplőkkel. E talajok fizikai tulajdonságai - elsősorban vízgazdálkodása, valamint tápanyag-gazdálkodása - kedvezőtlen.

Pangóvizes (pszeudoglejes) barna erdőtalajok²¹⁰

Podzolos barna erdőtalajok

Ebbe a típusba azokat a szelvényeket soroljuk, amelyek a humuszosodás, a kilúgzás, az erőteljes savanyodás, az agyagosodás, valamint az agyagbemosódás alapvető folyamata mellett a podzolosodás, vagyis az agyagos rész szétételezésének és szelvényen belüli mozgásának jeleit is mutatják. A szétételezés termékei közül a kovássav többnyire a felszín közelében marad, míg a vas és az alumínium a szerves anyaggal együtt a B szintbe vándorol és cementáló hatású vas-, valamint alumínium oxidhidrátok formájában felhalmozódik. Ennek következtében a vékony A szint alatti, egészen világos fakó színű, poros leveles szerkezetű E szint alatt élesen elkülönülő, rendszerint cementált, sötétszínű, barnás vagy rozsdavörös felhalmozódási szint található. A podzolos barna erdőtalajoknak mind vízgazdálkodásuk mind tápanyag-gazdálkodásuk kedvezőtlen.

Podzolos barna erdőtalajok²¹¹

A kistájat gyakorlatilag két talajtípus uralja, nevezetesen a pszeudoglejes barna erdőtalajok (68,3 %) és a nyers öntések (31 %). A savanyú nem podzolos barna és az agyagbemosódásos barna erdőtalajok jelentéktelen területi részaránnyal fordulnak elő.

A periglaciális üledékeken képződött pszeudoglejes barna erdőtalajok mechanikai összetétele agyagos vályog; vízgazdálkodásuk kedvezőtlen, ami miatt a talajszelvény egészében pangóvíz jelenik meg. Rosszul levegőzőtt, nehezen művelhető talajok. Kémhatásuk erősen savanyú. A VIII. talajminőségi kategóriában van a helyük. Erdősültségük 18 %-os. A szántóterületek aránya 41 %. A termőképesség fokozásához általában melloratív beavatkozásra van szükség.

A Bózsza és Ronyva völgyében agyagos vályog mechanikai összetételű, közepes vízvezető és jó víztartó képességű nyers öntéstalajok találhatók. Szénsavas meszet nem vagy csak kismértékben tartalmaznak. A VIII. talajminőségi kategóriába tartoznak. Jelentős a rét-legelő területek aránya (22 %). A kistáj peremi területein agyagbemosódásos barna erdőtalajok, a legészakibb nyúlványban savanyú nem podzolos erdőtalajok keskeny sávjai találhatók jelentéktelen kiterjedésben. A viszonylag kis területű tájat három tájtypus tölti ki. Egészében

²¹⁰ Forrás: http://www.uni-miskolc.hu/~ecodobos/ktmcd1/bet/bet.htm#Podzolos_barna_erdotalajok

²¹¹ Forrás: http://www.uni-miskolc.hu/~ecodobos/ktmcd1/bet/bet.htm#Podzolos_barna_erdotalajok

szubkontinentális, mérsékelt hűvös, mérsékelt száraz terület. Déli fele cseres tölgyes erdőmaradványos, agyagos-vályogos, vulkanikus talajképző kőzetten kifejlődött pszeudoglejes barna erdőtalajú medencedombság. A kistáj Északi 1/3-a cseres tölgyes erdő, savanyú, nem podzolos és agyagbemosódásos barna erdőtalajú medencedombság, melyen az erdőgazdasági és mezőgazdasági hasznosítás kb. fele-fele arányban osztozik.

A Középti-Zemplén peremi területein, a lösszel fedett felszíneken barnaföldek keletkeztek. Területi részarányuk mindössze 9 %. Mechanikai összetételük vályog, vízgazdálkodásuk a jó víztartó képesség miatt kedvező. Túlnyomóan szőlőterületek (66 %). Erdősültségük csupán 16 %-os. Termékenyséjük kedvező, az V. termékenységi kategóriába tartoznak. A köves, sziklás felszíneken található földes kopárok területi részaránya nem jelentős (1 %). Az andezit, andezittufa, riolit és riolittufa málladékaiban, illetve harmadidőszaki üledékekből álló vörössanyagon agyagbemosódásos barna erdőtalajok alakultak ki. A kistáj mintegy 90 %-át képviselik. Mechanikai összetételük agyagos vályog. A mélyebb termőrétegű, agyagos üledékeken képződött talajok vízgazdálkodására a gyenge vízvezető, a nagy vízraktározó és az erős víztartó képesség, míg a sekély termőrétegű, kőzetmálladékon kialakult változatokéra a szélsőséges vízgazdálkodás a jellemző.

Előzőek termékenysége kedvező, a VI. termékenységi kategóriába tartoznak, míg utóbbiak a VIII.-ba. Kémhatásúak a gyengén savanyútól az erősen savanyúig változó. Főleg erdő borítottak. Pálháza területén a pangóvízes (pszeudoglejes) barna erdőtalaj a jellemző. E típusba azokat a talajszelvényeket soroljuk, amelyekben a humuszosodás, a kilúgzás, az agyagosodás, az agyagvándorlás és az agyagszítéses folyamatához a redukció jelensége is társul. A savanyodás erőteljes mértéket ölt. Felhalmozódási szintjük vízáteresztő képessége gyenge, ezért a felülről érkező talajnedvesség „pang”. Ez okozza a redukciót és a szürke márványozottságot. A redukciós szürke szín elsősorban a repedéseket, gyökérjáratokat kíséri. A pszeudoglejes vagy pangóvízes barna erdőtalajok közös tulajdonsága, hogy szelvényükben a kilúgzási szint jelentősen kifakult. A felhalmozódási szint barnás, sárgásbarna alapszínét fakószürke márványozottság kíséri, kisméretű rozsdásodással és vasszeplőkkel. E talajok fizikai tulajdonságai – elsősorban vízgazdálkodása, valamint tápanyag-gazdálkodása kedvezőtlen.

1.17.2. Felszíni és a felszín alatti vizek

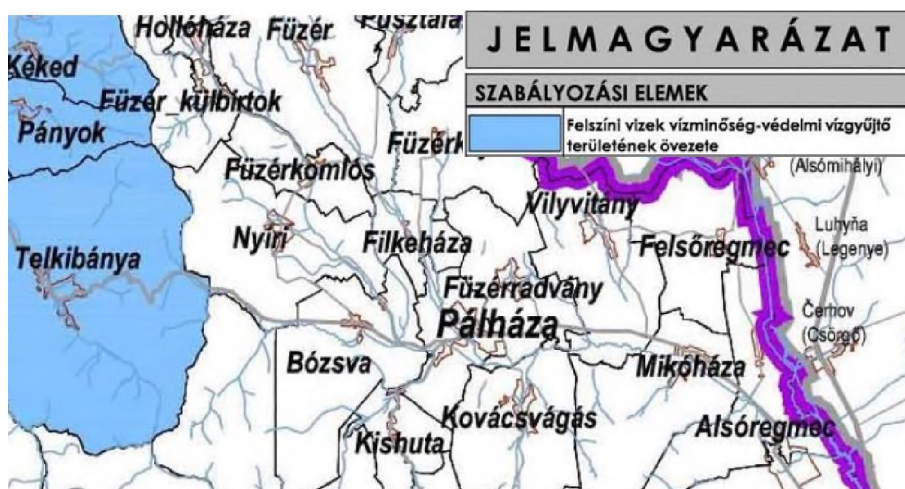
Az alegység területén lévő vízfolyások belterületeket érintő alsó mederszakaszain az 1960-1970-es években jelentős mederrendezések történtek. A mederrendezések keretében a vízfolyások medrei a külterületi mederszakaszokon a $Q_{10\%}$ -os, belterületen a $Q_{1-3\%}$ -os vízhozamok kiöntés nélküli levezetésre épültek ki. A mederrendezés során jellemzően trapéz szelvényű meder épült ki, egyes helyeken víztartó depóniákkal, néhány településen burkolt mederrel. Ugyanezen víztestek esetében a lakosság által elvárt árvízi biztonság (kiöntés nélküli vízszállítás), valamint belterületek védelme érdekében rendszeres medertisztítás, növényzetirtás szükséges, így a vízfolyások parti sávja zavart, nem alakulhatnak ki az ökológiai szempontból megfelelő növényzónák. A mederszabályozás következtében a felsorolt víztestek esetében nincs igazi ártér, ugyanis a víztartó depóniával ellátott mederszakaszokon a meder és depónia között csak minimális (0-3 m) távolság van, a depóniával nem rendelkező szakaszokon pedig a völgyfenék eldöntési gyakorisága jelentősen lecsökkent.

A Bózsva-patak mederszabályozása során több elfajult kanyarulat átmetszése is megtörtént, ezért a hosszcsökkenésből adódó esésnövekedés kompenzálására, az egyensúlyi állapot megteremtésére 1 – 1,5 m-es eséscsökkentő fenéklépcsők épültek. Az eséscsökkentő fenéklépcsők miatt Bózsva-patak (alsó) és Bózsva-patak felső vízgyűjtője megnevezésű víztestek a halak számára átjárhatatlanok. VízviSSzavezetések tekintetében már jelentős vízhasználatról is beszélhetünk. Ezek a következők: Sátoraljaúj helyi szennyvíztelep, Pálházai szennyvíztelep, a Hollóháza község és Hollóházi Porcelángyár szennyvíztelepei. Ezekon felül található még az alegység területén 7 kommunális szennyvíztisztító telep, 4 db ipari tisztított szennyvíz vagy használtvíz bevezetés és egy strand használtvíz bevezetése.

Jelentős vízgazdálkodási kockázatot a nem csatornázott települések ellenőrizetlen szennyvízgyűjtése és elhelyezése, valamint a már csatornázott területeken felhagyott szennyvíztárolók nem szakszerű felszámolása

jelent. Környezetterhelési kockázat továbbá a csak mechanikailag kezelt szennyvíziszap elhelyezésének megoldatlansága.²¹²

- A település közigazgatási területén 2 db, vízjogilag engedélyezett felszín alatti, valamint 4 db érvényes vízjogi engedéllyel rendelkező felszíni vízhasználatot tartanak nyilván (ÉMVIZIG).
- A Zempléni Vízmű Kft. Pálháza-Kovácsvágás községi vízműrendszer 20634-2/1983. számú, H-4037-7/1999. és 2265-7/2006. számokon módosított, 2020. március 31-ig érvényes üzemeltetési engedéllyel rendelkezik, melyben a lekötött víz mennyisége 400 m³ / év.
A város közigazgatási területét érinti a vízmű előzetesen lehatárolt védőterülete.
Az ÉMVIZIG nyilvántartása szerint a vízbázis esetében nem került sor a diagnosztikára, a 123/1997. (VII.18.) Korm. rendelet előírásainak megfelelő védőterület-rendszer lehatárolására.
Bár a település vízellátása jelenleg más vízbázisból biztosított, a vízmű nem került megszüntetésre, így a vízbázis védelmét, „A vízbázisok, távlati vízbázisok, valamint ivóvízellátást szolgáló vízi létesítmények védelméről szóló” 123/1997. (VII. 18.) Korm. rendelet előírásait szem előtt kell tartani, a becsült védőterületet figyelembe kell venni.
- A felszíni vizek minősége védelmének szabályairól szóló 220/2004. (VII. 21.) Kormányrendelet és a felszíni víz vízszennyezettségi határértékeiről és azok alkalmazásának szabályairól szóló 10/2010. (VIII. 18.) VM rendelet előírásait szem előtt kell tartani.
- A felszín alatti vizek védelméről szóló 219/2004. (VII. 21.) Kormányrendeletet a településrendezési eszközök felülvizsgálata során figyelembe kell venni.
- Az országos vízminőség-védelmi terület az országos területrendezési tervben megállapított, kiemelt térségi- és megyei területrendezési tervben alkalmazott övezet, amelybe a felszíni és felszín alatti vizek, az emberi fogyasztásra, használatra szánt vizek és a vízkivételi művek, továbbá a halak életfeltételeinek biztosítása érdekében kijelölt vizek megóvását szolgáló védelem alatt álló területek tartoznak.
Az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény 3/7. melléklete alapján Pálháza város közigazgatási területe érintett az „Országos vízminőség védelmi terület övezete” által.
- Vízugyűjtő-gazdálkodási szempontból Pálháza város a 2-5 Tokaj-hegyalja tervezési alegységen helyezkedik el. Magyarország felülvizsgált 2015. évi vízugyűjtő-gazdálkodási terve a 1155/2016. (III. 31.) Korm. határozattal lett elfogadva (a felülvizsgálattal kapcsolatos dokumentációk és az alegységtervek megtalálhatóak a www.vizugy.hu honlapon). A településrendezési eszközök módosításánál az abban foglaltak irányadónak tekinthetők.

Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség védelmi területe

²¹² Forrás: 2-1-5 Tokaj-Hegyalja vízugyűjtő alegység

Pálháza közigazgatási területén nincs²¹³

Magyarország felszíni vizeinek áttekintő térképe – Pálháza részlettérkép²¹⁴

1.17.3. Levegőtisztaság és védelme

A város levegőminőségi állapotát alapvetően a közlekedés légszennyezése, valamint a gazdasági/mezőgazdasági területhasználat határozza meg. A háttérjellegű szálló porszennyezés a külterületeken dominánsnak tekinthető. A város és a terület levegőminősége az SO₂, NO₂, NO_x és CO komponensek tekintetében kiváló, PM₁₀ (szálló por) vonatkozásában jó minőségű. A Város környezetében meglévő gazdasági telephelyek minimális mértékben, de elsősorban a közlekedési-szállítási, kisebb mértékben a tüzeléstechnikai és technológiai légszennyezéssel vannak jelen.

A települést a levegő szennyezőanyagai szerint nézve a 4/2002. (X.7.) KVM alapján a következő értékek érvényesek:

- Kén-dioxid: a levegőterheltségi szint az alsó vizsgálati küszöböt nem haladja meg
- Nitrogén-dioxid: a levegőterheltségi szint az alsó vizsgálati küszöböt nem haladja meg
- Szén-monoxid: a levegőterheltségi szint az alsó vizsgálati küszöböt nem haladja meg
- PM₁₀ (a levegőben lebegő szilárd és folyékony – aeroszol – részecskék gyűjtőneve: a levegőterheltségi szint egy vagy több légszennyező anyag tekintetében a felső és az alsó vizsgálati küszöb között van
- Benzol: a levegőterheltségi szint az alsó vizsgálati küszöböt nem haladja meg
- Talajközeli ózon: a talaj közeli ózon koncentrációja meghaladja a célértéket
- PM₁₀ arzén: a talaj közeli ózon koncentrációja meghaladja a célértéket
- PM₁₀ kadmium: a talaj közeli ózon koncentrációja meghaladja a célértéket
- PM₁₀ nikkel: a talaj közeli ózon koncentrációja meghaladja a célértéket
- PM₁₀ ólom: a talaj közeli ózon koncentrációja meghaladja a célértéket
- PM₁₀ benz(o)pirén: a levegőterheltségi szint a felső vizsgálati küszöb és a célérték között van.

A célértékeket a 4/2011. (I.14.) VM rendelet 1. mellékletének 1.1.4.1 pontjában meghatározott értékek adják.

A közlekedésből származó (gépjárművek emissziója) szennyeződések mellett problémát jelent a gépjárművek által felvert por és ennek hatásai. A településen időszakosan megjelenő pollen illetve parlagfű okozhat az időjárástól függően a lakosság körében kisebb allergiás panaszokat. A parlagfű visszaszorítására a települési önkormányzat még nem adott ki helyi rendelet csak a 221/2008. (VIII. 30.) Korm. rendeletet alkalmazzák, ami a

²¹³ Forrás: BAZ Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 10/2009. (V.5.) számú rendelete a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területrendezési terv szabályozásáról; övezeti terülapok: 3. 7. melléklet

²¹⁴ Forrás: Magyarország felszíni vizeinek áttekintő térképe

parlagfű elleni közérdekű védekezés végrehajtásának, valamint az állami, illetve a közérdekű védekezés költségei megállapításának és igénylésének részletes szabályairól rendelkezik.

1.17.4. Zaj- és rezgésterhelés

A zaj - és rezgésvédelem szempontjait a területrendezés és fejlesztés, valamint a közlekedés tervezés alkalmával szem előtt kell tartani, a zajos és a zajérzékeny területeket lehetőleg egymástól elkülönítve kell kialakítani.

A vizsgálatok alapján meg kell határozni a település területén előforduló zajforrásokat. A településen átmenő forgalommal lehet számolni. Legjellemzőbb közlekedési zajforrásként a 3719 számú forgalmi út tekinthető, amely átszeli a települést ez tekinthető a Város főutcájának is. Ezért átmenő és célforgalom miatti útként zajkibocsátása elviselhető. A környezeti zajterhelés szempontjából Pálháza kedvező helyzetben van a zaj és rezgésterhelési helyzet a távlatokban sem rontható amennyiben a közúti forgalom nagysága, nem változik. Ennek érdekében a környezetbe zajt, illetve rezgést kibocsátó és a zajtól illetőleg rezgéstől védendő létesítményeket úgy kell tervezni, egymástól viszonyítva elhelyezni, hogy a zaj és a rezgés ne haladja meg az érvényben lévő határértékeket.

1.17.5. Sugárzás védelem

A település közigazgatási területére nem releváns.

1.17.6. Hulladékkezelés

A hulladékok elszállítását a Zempléni Z.H.K. Hulladékkezelési Közszolgáltató Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság végzi, amelynek legközelebbi telephelye 3980 Sátoraljaújhely, külterület 11021/28. hrsz. alatt található. Alapjellemzéshez szükséges vizsgálatok nélkül az alábbi inert hulladékokat veszi át a telep.

- Üveg alapú, szálás anyagok hulladékai, ha nem tartalmaz szerves kötőanyagot
- Csomagolási üveg-hulladékokat
- Építési és bontási hulladékok közül: beton, téglá, cserép és kerámiák, ezen anyagok keveréke, üveg
- Földet, talajt és köveket, amelyek nem tartalmaznak humuszos réteget, tözeget, szennyezett területről származó földet, követ.

A település területén a kommunális hulladék begyűjtését a hulladékkezelő hetente egy alkalommal végzi. A Város lakossága rendelkezik egységes hulladékgyűjtő edénnyel, a szemét begyűjtése erre alkalmas edénnyel történik. A begyűjtést végző vállalkozó rendelkezik portmentes tömörítésre alkalmas hulladékszállító járművel. A településen nem működik szilárd hulladéklerakó.

1.17.7. Vizuális környezetterhelés

A közúti közlekedés (a terület és létesítményeinek közúti megközelítése, kiszolgálása által) általános környezetterhelései növekedhetnek meg a megközelítési utak mentén.

1.17.8. Árvízvédelem

Pálháza a Hegyközi vidék települése. A 18/2003. (II.22.) KvVM-BM a települések ár, és belvíz veszélyeztettségi alapon történő besorolásról szóló együttes rendelet melléklete szerint Pálháza csak árvízi szempontból erősen veszélyeztetett település.

1.17.9. Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák

A település közigazgatási területén környezetvédelmi konfliktusok, problémák nem állnak fenn.

1.18. KATASZTRÓFAVÉDELEM (TERÜLETFELHASZNÁLÁST, BEÉPÍTÉST, BEFOLYÁSOLÓ VAGY KORLÁTOZÓ TÉNYEZŐK)

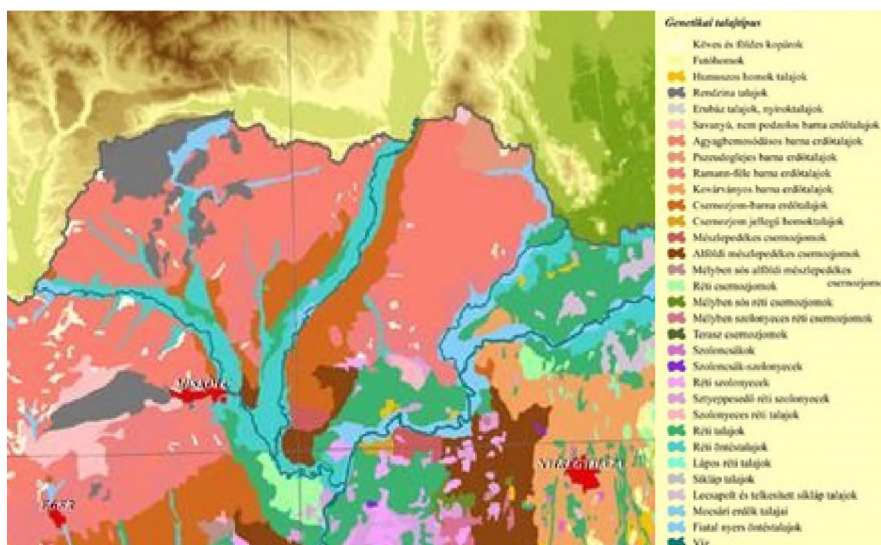
Pálháza a települések katasztrófavédelmi besorolásáról, valamint a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól szóló 62/2011.(XII.29.) BM rendelet módosítására kiadott 61/2012.(XII.11.) BM rendelet 1. melléklete alapján II. katasztrófavédelmi osztályba sorolt. Ennek megfelelően – a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtására kiadott 234/2011.(XI.10.) Korm. rendelet 2. sz. mellékletében foglaltakat figyelembe véve – az elégséges védelmi szint biztosítása érdekében, szükséges a lakosság riasztása és veszélyhelyzeti tájékoztatása feltételeinek biztosítása.

A település jelenlegi úthálózata olyan paraméterekkel rendelkezik, amely alkalmas tűzoltó járművek, valamint műszaki mentést végző gépjárművek közlekedésére, kivétel a település belterületének északi részén. Az építmények megfelelő közúti kapcsolata északon biztosított, illetve a tervezés során biztosítható, az úthálózatok a tervezést követően megfelel az Országos Tűzvédelmi Szabályzat előírásainak. A településrendezési terv az érvényes törvények, rendeletek, MSZ és ágazati szabványok figyelembevételével készül el, melyeknek az előírásait betartja. A tűztávolság betartására, a tűzoltás eszközeivel a létesítmények megközelítésére – az OTÉK előírásait megtartva – tesz kötelező intézkedéseket. Az övezeten belüli építményekre vonatkozó tűzvédelmi előírásokat az építési engedélyezési eljárások során kell konkrétan meghatározni és betartani. (pld. A tűzállósági fokozat, tűzveszélyességi osztályba sorolás, tűztávolság, tűzszakasz, oltás módja, oltóvíz, oltókészülék, nyomás, menekülési és mentési út).

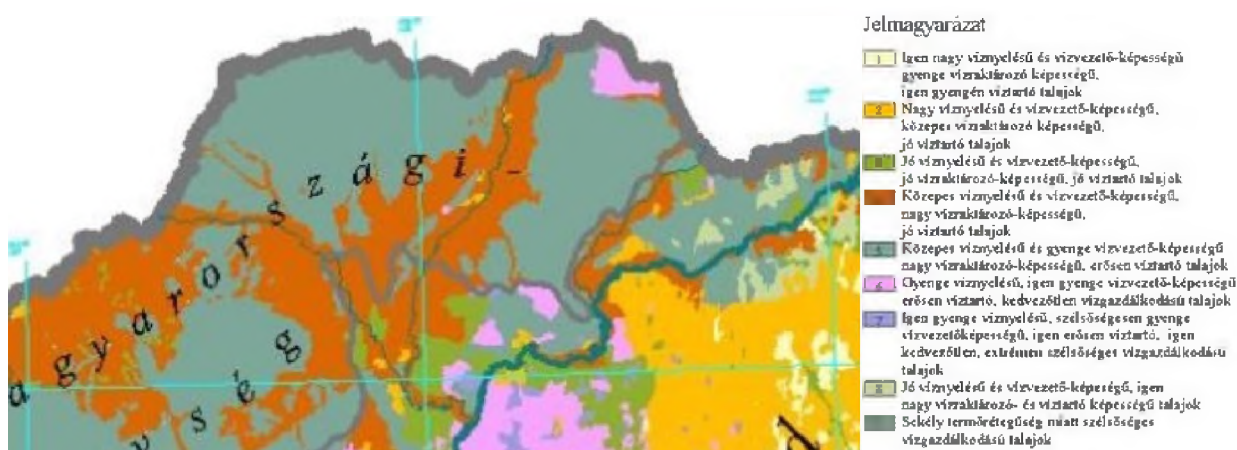
1.18.1. Építésföldtani korlátok

Pálháza a Hegyköz tájegységben fekszik Észak-Magyarországon, Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, Sátoraljaújhelytől északnyugatra. Földrajzilag az Eperjes-Tokaji-hegységben, azon belül a Szalánci-hegységben található, mintegy 400-700 méter magas hegyekkel körülvett völgyben. Magyarország legészakibb kistájában.

Az U-alakú völgy a Bózsza patak vízgyűjtő területe. A térség sok riolittufa tömbjét a szél, a jég és a víz szabdalta dimbes-dombossá. A Hegyközbe esnek a Zempléni Tájvédelmi Körzet fokozottan védett területei, a természetbarátok kitűnő kirándulóhelyei. Sok itt a patakok szelte völgy (Kemence patak, Komlóska patak, Ördög-völgy).

Magyarország genetikai felmérése

A talajok vízgazdálkodási tulajdonságai²¹⁵

1.18.1.1. Alábányászott területek, barlangok és pincék területei

A település közigazgatási területén nem találhatóak alábányászott területek, barlangok és pincék.

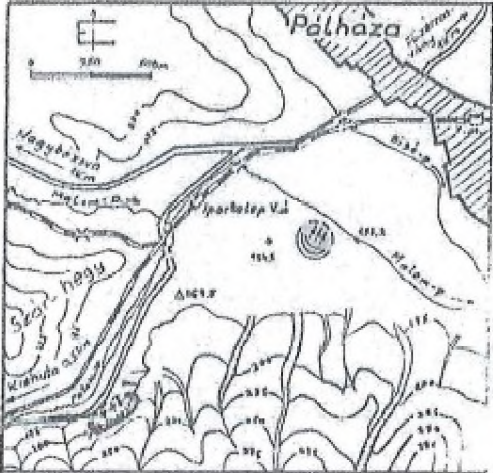
A Pálházától délre elhelyezkedő Bohár-hegyet és Szoros-bércet miocén riolittakaró borítja. A tömb északi oldalán a riolit erősen bomlott, perlitesedett. Bár a közelben több helyen (pl. Senyő-völgy több pontja, Vágáshuta, Tehénkosár-oldal, stb. ismert perlites fedő, de Magyarországon csak itt találunk perlitet. A jelentősebb ásványosodásokat a perlithez kapcsolódó riolit hólyagüregeiben figyelhetjük meg. A hólyagüregek mérete elérheti az 5-6 cm-t, benne szépen fejlett, tűs, oszlopos kvarckristályokat - átlátszóakat, fehéreket - találunk, melyek mérete 15 mm-ig terjed. Gyakori rajtuk a ránőtt, aprószemcsés kristály. Habitusuk a Fehérhegyi riolitfejtő példányaihoz hasonló.

Pálházáról Bózsvara (Gönc irányába) vezető úton, a városhatár után pár száz méterrel leágazást találunk Kishuta, Nagyhuta, illetve a kőkapui vadászkastély irányába. Ezen az úton elindulva, az erdészeti fűrésztelep mellett elhaladva a bányabejáráthoz jutunk. A bánya nagy kiterjedése miatt Pálházáról szinte mindenhol jól látható a hegyoldalban a fejtett terület (szélessége kb. 600 m). Ugyanerre vezet a Pálháza-Kőkapu erdei vasút is. A bányabejárat tengerszint feletti magassága 289 m, a Bohár hegy csúcsa 403 m. A fejtés a hegy északi, északnyugati oldalára terjed ki. A bánya 1959 óta működik, Magyarország egyetlen perlitbányája, folyamatos üzemben termel.

1.18.1.2. Csúszás-, süllyedésveszélyes területek

A település közigazgatási területén nem található csúszás-, süllyedésveszélyes területek.

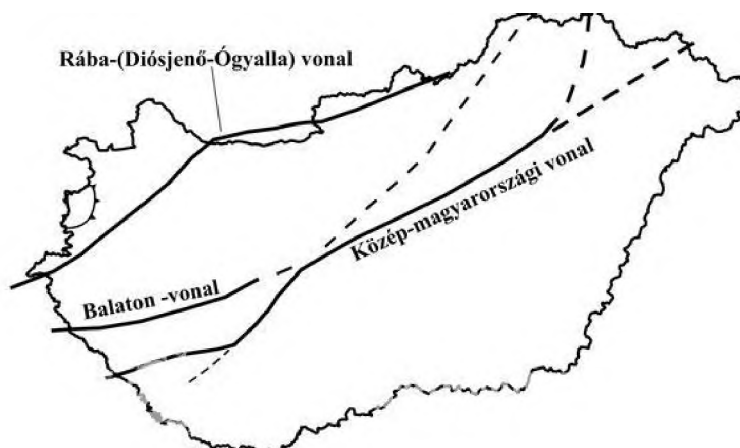
²¹⁵ Forrás: http://www.geo.u-szeged.hu/~feri/kornyezeti_informatika/ch04.html

MEGYE: B. A. Z.		124. FELSZÍNMOZGÁSOS TERÜLETEK NYILVÁNTARTÓ LAPJA		111-311 SORSZÁM: 0507- 370-1	
TÁJEGYSÉG: Zempléni hg.		HELY: <u>Pálháza perlit kútrajtás</u> <u>meddőhányója</u>		MOZGÁS IDEJE: folyamatos	MOZGÁS TÍPUS: szivadás
HELYSZÍNRAJZ:			FÖLDTANI VISZONYOK:		
			Felsőszarmata korú vulkáni képződmények felszínén vékony pleisztocén-holocén lejtőtörmelék.		
			VÍZFÖLDTANI VISZONYOK:		
			A hányó lábánál koncentrált vizki-lépés, állandó nedves terület.		
			FELSZÍNHAJLÁS, NÖVÉNYZET, BEÉPÍTETTSÉG:		
			A részü igen meredek dőlésű, a domboldal lankásabb; gyér, bokros, cserjés növényzettel		
			VIZSGÁLATOK TERJEDELME ÉS EREDMÉNYEI:		
			helyszíni szemle		
MOZGÁS LEFOLYÁSA, IDŐTARTAMA, SEBESSÉGE:					
általában tavasszal jelentkezik					
MOZGÁS KITERJEDÉSE:	FÜGGŐLEGESEN:	m	MOZGÁSBAN RÉSZTVEVŐ ANYAGOK FIZIKAI JELLEMZŐI:		
	HOSSZÚSÁGA:	m			
	SZÉLESSÉGE:	m			
	MOZGÓ TÖMEG:	m ³			
		TENGERSZINT FELETT:			
ELMOZDULÁS MÉRTÉKE:	VÍZSZINTES:	m	A MOZGÁS KÖZVETLEN OKA: laza törmelékanyag-ban a csapadékvíz állapotrontó ha-tása.		
	FÜGGŐLEGES:	m			
OKOZOTT KÁR:			VÉDEKEZÉSI JAVASLAT:		
jelentéktelen					
MEGÉPÍTETT VÉDEKEZÉSI MŰVEK:					
UTÁNVIZSGÁLAT IDEJE, EREDMÉNYE:					
a mozgást előidéző okok állandóan fennállnak, további mozgás tehát várható					
VIZSGÁLATOT VÉGZŐ SZERV:			IRODALMI HIVATKOZÁS:		
PTI/helyszíni szemle MPT. Émo. Területi Szervezete Miskolc					

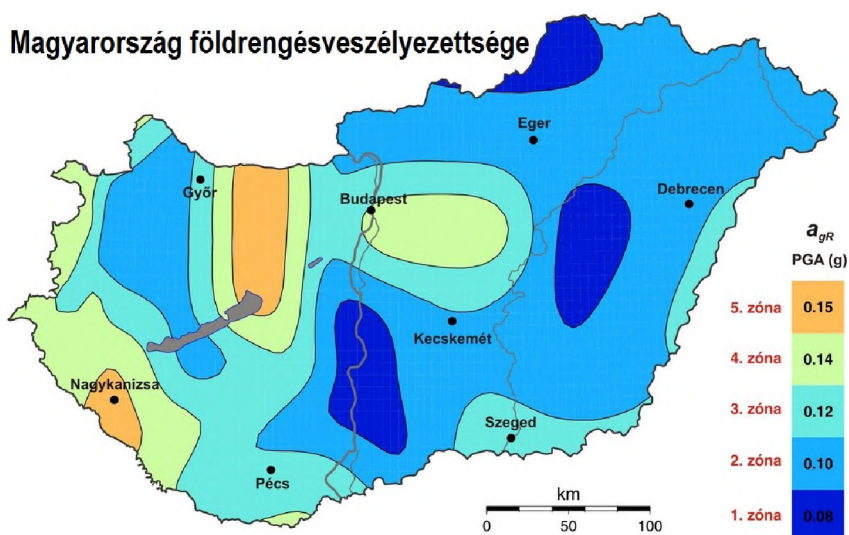
MAFL 15026

1.18.1.3. Földrengés veszélyeztetett területei

Átlag 100-150 évenként a mai Magyarország területén is mérnek 6-os magnitúdójú rengéseket, kisebbeket pedig még gyakrabban, akár évente 100-120-at. Ezekből a kisebb földmozgásokból az emberek évi négyet-ötöt érzékelhetnek, erősségük a centrum környékén körülbelül 2,5-es. A Kárpát-medencében 1500 évre vannak adataink földrengésekről: az elsőt 456-ban jegyezték fel a Római Birodalom részét alkotó mai Szombathely térségében. A település közigazgatási területén nem található kimondottan földrengés veszélyeztetett területe, de a település a Közép-Magyarországi törésvonal közvetlen közelében van.

Magyarország három főbb törésvonala

Magyarország földrengés-veszélyeztettsége²¹⁶

Magyarország földrengés-veszélyeztetettségi térképe a valószínűségi módszer alapján készült. A szeizmicitás alapján kijelölt forráshónak földrengés-aktivitásának statisztikus jellemzői mellett figyelembe veszik a bizonytalansági tényezőket, az alapkőzetet, valamint a talajvízszint helyzetét.

²¹⁶ Magyarország három főbb törésvonala és Magyarország földrengés-veszélyeztettsége: **forrás:** <http://aranylo.blogspot.hu/2011/03/magyarorszagpannon-medence-jelentes.html>

1.18.2. Vizrajzi veszélyeztetettség

1.18.2.1. Árvízveszélyes területek

A településen áthaladó kisvízfolyások miatt árvízi szempontból erősen veszélyeztetett Pálháza.

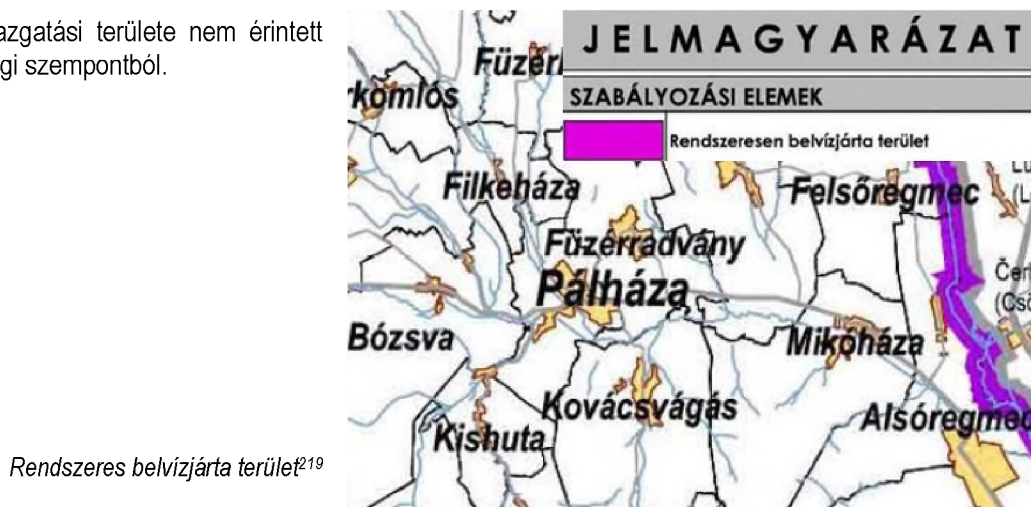
A térség forrásokban és felszíni vízfolyásokban gazdag, de a folyók és patakok vízhozama egyenetlen. A térségben a Tisza, Bodrog és Hernád folyók alkalmas terepei a vízi turizmusnak, vízparti üdülésnek, de a Zempléni-hegység csillámló patakjai kitűnő és még tiszta vízforrásai lehetnek a természetjáróknak, kerékpárral, lóval túrázóknak. A termálfürdőzés lehetőségét a hegység lábánál előtörő langyos és meleg vízforrások képezik, melyek gyógyhatásúnak is. Így Kéked, Erdőbénye-fürdő és a legfrekvenciáltabb Sárospatak-Végardó említhető, mint ahol a turizmus ezen ága jelenleg is működik. Sajátos idegenforgalmi látványosság a Sárospatak mellett a Megyer-hegyi tengerszem, mely a malomkőbányászatnak köszönheti létét.

A területet behálózó csatornák²¹⁸:

- Bózsua
- Bisó
- Kemence-patak
- Száraz-patak
- Falu-patak

1.18.2.2. Belvízveszélyes területek

A település közigazgatási területe nem érintett belvíz veszélyességi szempontból.

²¹⁷ Forrás: BAZ Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 10/2009. (V.5.) számú rendelete a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területrendezési terv szabályozásáról; övezeti tervlapok: 3. 12. melléklet

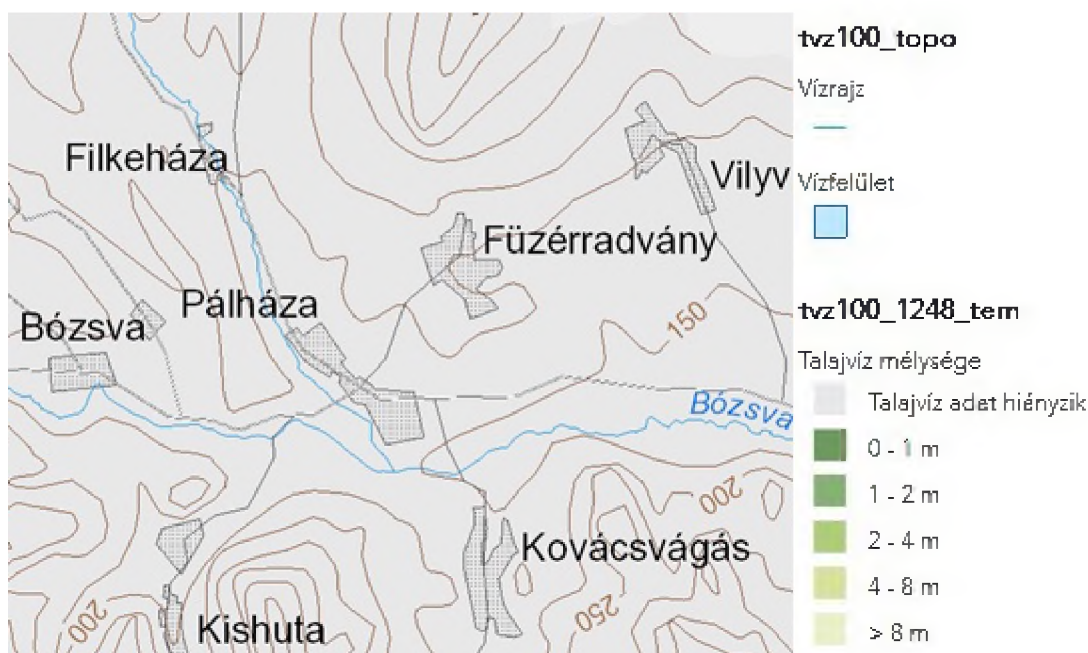
²¹⁸ Forrás: TÉKA: <http://taiertektar.hu/hu/>

1.18.2.3. Mély fekvésű területek

Mély fekvésű területek Pálháza közigazgatási területén nem találhatók.

1.18.2.4. Árvíz és belvízvédelem

Árvíz és belvízvédelem készülségi fokozatainak jelentését, valamint az egyes készülségi fokozatok során elvégzendő feladatokat a jogszabályban leírtak alapján kell elvégezni. Jelenleg hatályos jogszabály a 10/1997. (VII. 17.) KHVM rendelet, amely rendelkezik az árvíz- és a belvízvédekezésről. Az elmúlt évek tapasztalatai alapján a térségben több talajvíz veszély alakult ki. Az érintett térségben, a korábbi években és napjainkban is komoly problémát okoz a területeken lévő tavaszi hóolvadások idején visszamaradó belvíz.

Magyarország talajvíz térképe – Pálháza közigazgatási területe²²⁰

1.18.3. Egyéb

1.18.3.1. Kedvezőtlen morfológiai adottságok (pl. lejtés, falszakadás)

Kedvezőtlen morfológiai adottságú terület nem található a településen.

1.18.3.2. Mélységi, magassági korlátozások

Az érvényben lévő mélységi és magassági korlátozásokat a helyi építési szabályzatban olvashatjuk:

- Beépítésre szánt településközpont vegyes területen belül a helyi építési szabályzat a maximális építménymagasságot 7,5 m-re határozza meg. Ipari tevékenység céljára kialakított területen szintén 7,50 m építménymagassággal van szabályozva.
- Beépítésre nem szánt mezőgazdasági területen, ahol a telek területe eléri a 6 000 m², ott az építménymagasság 4,5 m szabadon álló beépítési mód szerint is lehet.

²¹⁹ Forrás: BAZ Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 10/2009. (V.5.) számú rendelete a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területrendezési terv szabályozásáról; övezeti tervlapok: 3. 11. melléklet

²²⁰ Forrás: <https://map.mfgi.hu/> azon belül is: „Magyarország talajvízszint mélység térképe (0-8m)”

1.18.3.3. Tevékenységből adódó korlátozások

Jelenleg nincs, de javasoljuk, hogy a lakóterületi és településközponti övezetekre vonatkozó korlátozása szerint, kereskedelmi-szolgáltató, vendéglátó- és egyéb kisüzemi tevékenység csoportjai kivételesen sem legyenek elhelyezhetőek:

1. Áruszállítás, fuvarozás, gép- és autókölcsönző műhely,
2. autófényező műhely (telephely terület),
3. autóbontó műhely (telephely terület),
4. autókarosszéria-lakatos (telephely terület),
5. autókereskedelem (telephely terület),
6. mezőgazdasági gépjavító műhely (telephely terület),
7. akkumulátor – töltő, javító, újrafeldolgozó műhely (telephely terület),
8. gumiszerelő, javító műhely (telephely terület),
9. tüzelő- és építőanyag telep,
10. kisépkecskölcsönző iroda,
11. járműőrző telep,
12. közúti gépjavító, karbantartó, szervizelő műhely telephely terület,
13. asztalos műhely (telephely terület),
14. fafeldolgozó, megmunkáló műhely (telephely terület),
15. fémmegmunkálás, fémfeldolgozás és felületkezelés műhely (telephely terület),
16. öntő (telephely terület),
17. lakatos műhely (telephely terület),
18. könnyűipari termékfeldolgozó, raktározó műhely (telephely terület),
19. vegyipari termékkészítő, feldolgozó (telephely terület),
20. mészégető (telephely terület),
21. kelmefestő, vegytisztító (telephely terület),
22. bognár, kádár (telephely terület),
23. élelmiszeripari feldolgozó műhely
24. raktár, nagykereskedések áru lerakatok telepei,
25. galván-üzem telep,
26. szennyvíz- és hulladékkezelés, köztisztasági szolgáltató műhely (telephely terület),
27. kőfaragó, műkögyártó és betonelem előregyártó műhely
28. péküzem.

1.19. Ásványi nyersanyag lelőhely

Ásványi nyersanyag lelőhely a település közigazgatási területét nem érinti.

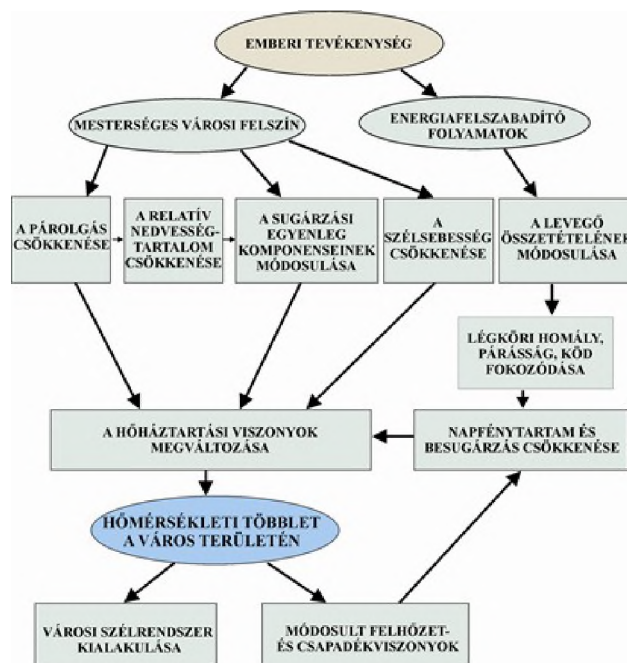
Ásványi nyersanyag-gazdálkodási területek²²¹

²²¹ Forrás: BAZ Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 10/2009. (V.5.) számú rendelete a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területrendezési terv szabályozásáról; övezeti tervlapok: 3. 8. melléklet

1.20. VÁROSI KLÍMA

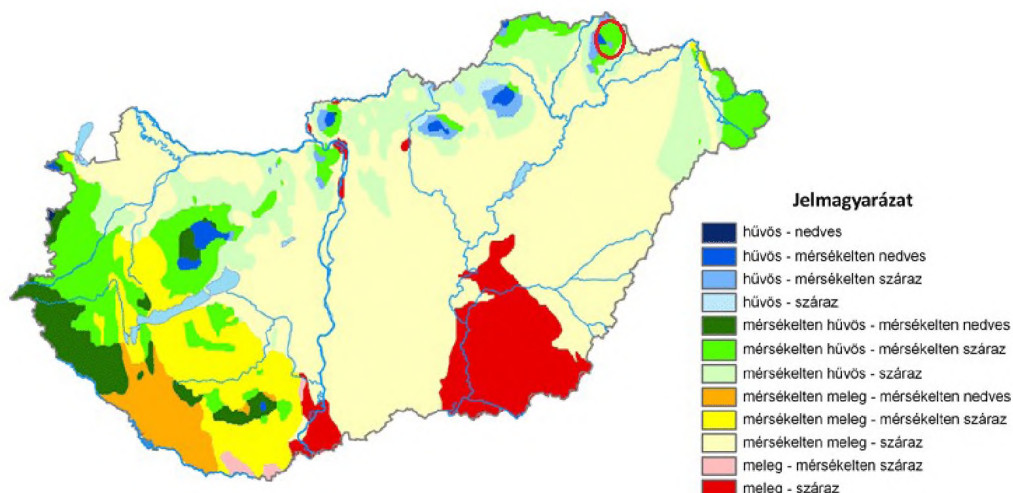
Napjainkban az emberiség mintegy felét érintik a mesterségesen létrehozott környezet terhelései: a környezetszennyezés, a zaj, a felfokozott élettempóval együtt járó stressz és nem utolsósorban a városi légtér – a természetes környezethez képest – megváltozott fizikai paraméterei. A településen fellelhető mikroklimák tarka mozaikszerűségükkel tűnnek ki.

Az egyedi, mikroklima létrejöttének alapja az emberi tevékenység, melynek hatására a különböző éghajlati elemek jelentősen módosulhatnak a települést övező természetes környezethez képest. E változások nem függetlenek egymástól, hanem szoros ok-okozati összefüggésben állnak.

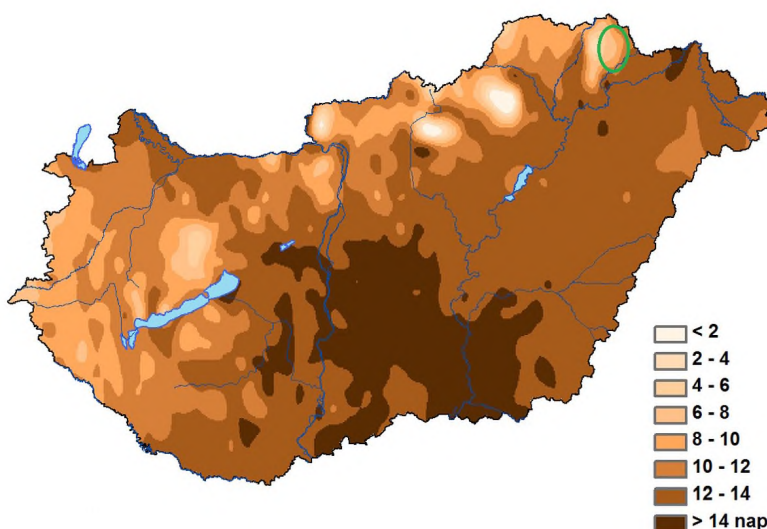

Az egész folyamat kiindulópontja az emberi tevékenység, melynek hatására sajátos, mesterséges felszín jön létre. Ennek jellemzője az, hogy igen változatos, kis területen belül hirtelen módosulhat, a különféle éghajlati paramétereket pedig jelentősen befolyásolja. A településen lehulló csapadék a mesterséges, nem vízáteresztő felszíneknek és a csapadékvezető csatornahálózatnak köszönhetően nagyon gyorsan lefolyik, így a városban a párolgás rövidebb ideig tart és kisebb mértékű, mint a településkörnyéki területeken. Ezáltal a településen a relatív nedvességtartalom is kisebb lesz. A felszín másik fontos hatása a sugárzási paraméterek módosulásában nyilvánul meg. Azt, hogy egy adott felszín a ráeső napsugárzást milyen mértékben nyeli el, illetve veri vissza, a felszín tulajdonságai döntően meghatározzák. A változatos felszín, a nagyobb érdekesség miatt a település felett nagyobb a sűrűség, ami a szélsebesség csökkenéséhez és a turbulencia fokozódásához vezet.

A város klímáját alapvetően befolyásoló geomorfológiai képződmény nincs, a település közvetlen környezete, egybefüggő erdőszűrt területektől és nagyterjedésű vízfelületektől is mentes. Az alapvetően érvényesülő kontinentális éghajlat az elhelyezkedésből adódik. Az ország mérsékelt száraz területének zónájához tartozik a település. A város zöldfelületei klímahatás szempontból nem jelentősek. A fásított közterületek nem összefüggőek, rendszert nem alkotnak, kiterjedésük lokális, mikrokörnyezeti hatást tudnak csak kifejteni. A jelentősebb zöldfelülettel rendelkező intézmények elszigeteltek. Pálháza a mérsékelt hűvös – mérsékelt száraz éghajlati klíma területén helyezkedik el. Klímatis viszonyok eloszlása.

Magyarország éghajlati körzetei (Péczeli György munkája alapján)²²²

Hőhullámos napok száma (napi középhőmérséklet >25 °C) az 1980-2009-es időszakban²²³

A klímabarát település kialakításának alapvetései

Rendszeres, szervezett partnerség létrehozása ajánlatos, amely a következőket veszi figyelembe:

- Együttműködés a város működését érintő nemzeti, regionális hatóságok és önkormányzatok között, összhangban az ágazati politikákkal is.
- A városi klímapolitikát széles körre épülő, tartós és jól szervezett partnerség keretében kell kialakítani, mely mind a lakosságot, mind a civil és gazdasági szereplőket magába foglalja.
- Integrálni kell a klímabarát szempontokat a szabályozásoktól a lakosság és a gazdasági szereplők tájékoztatásán és ösztönzésén keresztül egészen a közszolgáltatások működtetéséig minden téren.
- A városi klímapolitika kialakításának egyik legfontosabb eszköze lehet a város gazdaságpolitikája, amennyiben az képes a zöld gazdaság céljait és elveit követni, valamint erősíteni a helyi erőforrásokra épülő helyi gazdaságot.

²²² Forrás: OMSZ; http://www.met.hu/eghajlat/magyarorszag_eghajlata/altalanos_eghajlati_jellemzes/altalanos_leiras/

²²³ Forrás: OMSZ; http://www.met.hu/eghajlat/eghajlatvaltozas/megfigyelt_valtozasok/Magyarorszag/

Klímatervezés az integrált stratégiákban

Az alábbi elvek szerint érdemes integrálni az éghajlati szempontokat saját stratégiáikba:

- Fejlesztési és irányítási folyamataihoz kell kötni egy integrált, többszintű megközelítéssel, mind a kibocsátás csökkentés és megelőzés, mind az alkalmazkodás lehetőségeit.
- A klímaváltozást a stratégiai tervezési folyamatának minden egyes lépésénél figyelembe kell venni (helyzetfeltárás, célok és eszközök kijelölése, a nyomon követés és a végrehajtás megtervezése).

Klíma-barát településszerkezet kialakítása a településtervezés és az övezeti tagolás révén

A városnak törekednie kell:

- a kompakt településszerkezet megteremtésére, amelyben intenzívek a kölcsönhatások és együttműködések, mérsékeltek az utazási távolságok, korlátozott az urbanizált területhasználat kiterjedése és hatékony az energiafelhasználás;
- a településszerkezet tagolására beépítetlen területekkel, zöldterületekkel és szellőztetést biztosító zónákkal;
- optimalizálni kell a munkahelyek, lakóterületek, szolgáltatási és közlekedési hálózatok elhelyezkedését;
- a városi zöldterületek bővítésére és minőségi fejlesztésére, hálózatra kapcsolva őket.

A város és vidéke együttműködései

A helyi önkormányzatnak és az érintett társadalmi szereplőknek érdemes együttműködniük annak érdekében, hogy:

- Erősítsék a város és vidéke munkamegosztáson alapuló együttműködését, úgy, hogy az a város szétterülését megfékezze, megelőzve így a beépített területek összenövését, a fokozott energiafogyasztást és ökológiai funkciójú területek elvesztését.
- A városban élők élelmiszerszükségletét mind nagyobb arányban a környék mezőgazdasági termelői biztosítsák, az értékesítési lánc rövidüljön és lehetőleg maradjon a térségen belül.

Hátrányos helyzetű társadalmi csoportok és társadalmi következmények

Annak érdekében, hogy a város segítsen a hátrányos helyzetű csoportokon, és hogy figyelembe vegyék a klímaváltozás társadalmi hatásait, az alábbiakat kell tenniük:

- Fokozottan figyelembe kell venni a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok érdekeit és kockázatait, hiszen nekik további erőfeszítésekre van szükségük, hogy alkalmazkodjanak a változó körülményekhez.
- A város legyen fokozott figyelemmel a megelőző és alkalmazkodási intézkedésekkel járó lehetséges negatív társadalmi hatásokra, és ilyen esetben tegyen ellensúlyozó intézkedéseket, különösen azokban a térségekben, ahol sokan élnek hátrányos helyzetben.

Klíma-barát építészeti megoldások

A helyi építészeti szabályozás és építészeti kultúra fejlesztése során a városnak a következőkre érdemes kiemelt hangsúlyt fektetni:

- Megelőzés – hatékony energetikai megoldások az építészetben, energiatudatos építészet (pl. passzív ház, alacsony szén-dioxid kibocsátású épületek).
- A háztartások energiafogyasztásának mérséklése (fűtés, hűtés, világítás), megújuló energiák felhasználása (pl. nap és geotermális energiafelhasználás).

- Víztakarékosság és újrahasznosítási megoldások, újrahasznosítható, környezetbarát építőanyagok alkalmazása az építészetben.
- Az épületállomány felkészítése a szélsőséges időjárási helyzetekre.
- Holisztikus, mindenre kiterjedő (építőanyag gyártás, építés, használat, bontás/újrahasznosítás) energia, költség és károsanyag kibocsátás elemzés készítése az épületek teljes életciklus elemzése során.

Klímatudatos magatartás és életmód

A helyi hatóságok számára előnyös, ha növelik a lakosok környezeti felelősségét. A mindennapi életmód az oktatás, a kultúra, az ismeretterjesztő kampányok, események által is befolyásolható, annak érdekében, hogy megerősítsék a

- közös felelősséget a települési környezet állapotáért és a közös társadalmi értékek kialakítását;
- klíma és környezettudatos életmódot: például utazási szokások, fogyasztási szokások és piaci kereslet kialakítása;
- klímaváltozás következményeinek megismertetését, a tudásmegosztást;
- helyi erőforrások hasznosításának ösztönzését, a helyi termelők marketingjét;
- helyi közösségek kohézióját, összetartó erejét, ennek érdekében a társadalmi, kulturális és vallási intézmények lehetőségeinek bővítése szükséges.

2. HELYZETELEMZŐ MUNKARÉSZ

2.1. A vizsgált tényezők elemzése, egymásra hatásuk összevetése

Pálháza Város Integrált Településfejlesztési Stratégiájának Helyzetfeltárása komplex módon valósult meg, azaz a különböző forrásokból (TelR adatbázis, KSH adatok, Önkormányzati adatszolgáltatás, stb) begyűjtött adatok elemzése, az adatok mögött álló valóság feltárása érdekében – a vonatkozó fejezetekben megtörtént. A városi helyzetelemzés célja, hogy város jövőjét, fejlesztési irányait meghatározó hatóerőket, a hatóerők egymásra hatását feltárjuk, hogy a későbbiekben meghatározhatók legyenek a főbb beavatkozási pontok, stratégiák.

A hatóerők elemzésére SWOT-analízist alkalmaztunk, melynek célja a meghatározott cél elérésének érdekében fontos belső és külső tényezők, illetve adottságok (SWOT faktorok) azonosítása. Az elemzés maga ugyan nem hívja fel a figyelmet arra, hogy melyek a stratégiai szempontból fontos kérdések, illetve nem kínál választ arra, hogyan dolgozzuk ki a stratégiát, viszont abban segít, hogy észre vegyünk, mely erősségek szolgálnak a hatékony stratégia alapjául, illetve hogyan használjuk ki a rendelkezésre álló lehetőségeket, hogyan küzdjük le, vagy hogyan minimalizáljuk a gyengeségeket és a veszélyeket.

Demográfia és népesség

A negatív tényezők hatására rendkívül gyorsan csökken a születések száma, miközben a családpolitika pozitív irányú elmozdulása csak lassan fejt ki kedvező hatást a gyermekvállalásra (ösztönzőként léptették életbe 2011-től azt az új személyi jövedelemadó-rendszert, amely az adókedvezmény mértékét a nevelt gyermekek számától teszi függővé), illetve erős az a szakmai vélemény is, hogy a modern társadalomban leginkább a nők rugalmas munkavállalásának biztosításával lehet a természetes szaporodást növelni (sajnos ezirányban hazánkban nem indultak meg a valódi törekvések, miközben Norvégia példája jól mutatja, hogy miképpen lehet az Európában legmagasabbnak számító női munkaerőpiaci aktivitást a legmagasabb születésszámmal kombinálni). A fiatalok tanulási, munkavállalási és életkezdesi lehetőségei, valamint a változó preferenciák fokozatosan átalakították a családalapítási és a gyermekvállalási szokásokat.

Az első gyermek születését a párok többsége ma a biztonságos családi egzisztencia megteremtését követően tervezi. Habár gyermek nélkül kevesen képzelik el az életüket, és többnyire nem is egy gyermeket szeretnének, a késleltetett gyermekvállalással összességében kisebbek a családok és kevesebb gyermek jön világra. A termékenység 2011-ben a 35 évesnél fiatalabb nők körében csökkent, míg az ennél idősebbek körében nőtt, a növekedés azonban nem pótolta a termékenyebb korosztályok körében kieső szülésszámot.

A hazai tendenciákkal egybevágóan Pálházán a három fő korcsoport közül (gyermekkorúak, aktív korúak, időskorúak) a népességvesztés mind a 0-14 éves korúak, mind az aktív korúak kohorszában érhető tetten, azaz a lakosságszám csökkenése részben a csökkenő gyerekszámmal magyarázható leginkább. Emellett az idősök arányának a lakónépességen belüli oly mértékű megnövekedése tapasztalható, amely egyrészt a lezárult reprodukciós időszakok következtében már nem szolgálhat alapjául a későbbi népességnövekedésnek és a trendek megfordításának, részben inaktivitásukból, romló egészségi állapotukból, valamint az önmagukat teljes mértékben ellátni nem képes idősök számának törvényszerű növekedéséből ellátásuk feladatként, valamint előteremtendő költségként fog megjelenni.

Pálházán az öregségi mutató - amely azt mutatja meg, hogy mennyi az idős (60 év feletti) népesség aránya a fiatal (14 év alatti) népességhez képest – jóval magasabb, mint ami az országos adat. Míg az ország egészére vonatkoztatva 2015-ben az öregségi mutató 174,8, a járásban 181, Pálházán 224,6. A demográfiai – és abból adódó gazdasági – sérülékenységet jól jelzi az eltartottsági ráta, amely az idős és a fiatal népesség együttes számát arányítja a munkaképes korúakhoz. Pálháza az eltartottsági ráta (49,7) alapján 2001-ben meghaladta a kistérségére jellemző értéket (45,6-48,9). Később az eltartottsági rátában némi javulás mutatkozott, a 2011-es népszámlálás idején 48,2 volt, amelyet azonban ugrásszerű emelkedés követett, így 2016-ra már 58,7 lett, azaz két keresőre már több, mint egy fő eltartott jutott.

A házasságkötések számának országosan jellemző, fokozatos csökkenése, valamint az azévi házasságkötések számához viszonyítva magas válási esetszám Pálházára nem jellemző, de ez részben annak is betudható, hogy a kis népességen belül ezek a népmozgalmi események már olyan alacsony számban valósulnak meg évente, hogy már az évenkénti 1-2 eseményt számláló eltérés is ugrásszerű változást eredményez, amely miatt nem rajzolódik ki trend.

Az öt éves átlagokat összevontan kezelve sejtésszerű megállapítást tehetünk, miszerint javult a házasságkötési kedv (2001-2005 között átlagosan évi 2,8; 2006-2010 és 2011-2015 között egyaránt 4,4) illetve enyhén hullámzó a válási hajlandóság (2001-2005 között átlagosan évi 2,6; 2006-2010 között átlagosan évi 1,8, majd 2011-2015 között 2,7). Tekintve a hazai alacsony termékenységi mutatókat, az utóbbi 10 év átlagosan évi négy és fél házasságkötése ugyancsak alacsony születésszámot prognosztizál.

A vándorlási egyenleg (VE) és a természetes szaporodás (TSZ) viszonya a város lakosságának lassú, de biztos fogyatkozásáról árulkodik, melyet a vándorlási különbözet esetenkénti pozitívuma tör csupán meg. Oly mértékben azonban nem jellemző a pozitív vándorlási különbözet – azaz a nettó bevándorlás, betelepülés -, hogy azt mondhatnánk, Pálháza olyan nagy vonzerővel rendelkezik, amely kiránthatná a természetes népmozgalom negatív trendjéből. Ma a város demográfiai szempontból jellemzően az erodáló települések közé tartozik.

Képzettség

Pálházán az országos, megyei járásközponti és járási adatokhoz viszonyítva is alacsony a csak általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korú lakosságon belül, és 2001-hez képest az arányuk átlagot meghaladóan csökkent. Ebben részben a fiatal korosztályok magasabb megszerzett iskolai végzettsége, részben pedig az aktív korúak köréből kilépő, a csoporton belül rosszabb képzettséggel rendelkező idősök nagy száma működik közre. Az érettségizettek aránya a 7 éves és idősebb korú lakosság arányában mind a négy vonatkozási csoportban (Magyarország, megyei járásközpontok, Sátoraljaújhelyi járás, Pálháza) növekedést mutatott a legutóbbi két népszámlálás között. A növekedés mértéke Pálházán magasabb, mint a négy vizsgált terület esetében.

Az arányokat tekintve Pálházán az érettségivel rendelkezők aránya (33,2%) magasabb, mint a megyei járásközpontokban, vagy akár az egész országgal összehasonlítva. A felsőfokú végzettségűek terén Pálháza elmarad mind az országos, mind a megyei járásközpontok átlagától: a város diplomásokat felszívó képessége mintegy ötödével marad el az ország és a megyei járásközpontok hasonló jellemzőjétől.

Összességében pozitív változás, hogy az aktív korú lakosság képzettségi szintje nőtt, ezzel együtt a maximum általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya csökkent a városban. A stratégiai kérdés az, hogy a településen működő folyamatok, erők képesek-e megállítani (esetleg visszafordítani) az érettségi nélküliek (a régi szakmunkásképzőt és OKJ-s tanfolyamokat végzettek) munkaerő-piaci leértékelődését, vagy szembe kell nézni azzal, hogy ez a csoport lényegében ugyanazt a munkaerő-piaci és társadalmi helyet foglalja el, mint a dinamikus csökkenő számú és arányú általános iskolát végzettek csoportja – csak éppen a képzési idejük nyúlik meg, és a képzési költségük növekszik. A másik fontos stratégiai kérdés a diplomások megtartásában mutatkozik, amely egybevág a fiatalok elvándorlásának megakadályozására irányuló stratégiai szükséglettel is.

Foglalkoztatottság

Pálházán a nyilvántartott álláskeresők száma az országos tendenciáknak megfelelően alakult az elmúlt években. A vizsgált időszak vonatkozásában 2000 és 2007 között lassú tendenciában, de összességében nőtt a munkanélküliek száma, 2007 óta pedig egy fokozatos, hullámzó csökkenés figyelhető meg, amely 2014 után jelentős csökkenésbe váltott át. A csökkenés mértéke 2001 és 2011 között Pálházán meghaladta az országos és a járási adatokat, csupán a megyei járásközpontokban tapasztalható csökkenés mértékétől maradt el jelentősebben.

A nyilvántartott álláskeresők száma Pálházán dinamikusan csökken. Feltételezhető, hogy Pálházát is utolérte, vagy hamarosan utol fogja érni a gazdaság növekedését gátló, a már működő vállalkozások helyzetét nehezítő munkaerő-hiány (a képzettek szegmensében), amelynek az első jele egy nyílt piacgazdaságban a munkanélküliségi ráta gyors csökkenése.

Nagyon fontos mutató a pályakezdők elhelyezkedési nehézségeit szemléltető pályakezdő álláskeresők aránya az összes álláskereső arányában, amely a szakértők szerint XXI. század munkanélküliségének talán legfontosabb mutatója. A mutatónak két vonatkozási területe van. Egyfelől megmutatja, hogy Pálházán nagyon magas a munkaerő-piaci karrierjüket nem, vagy késve elkezdők aránya, az összes álláskereső csaknem ötödét teszik ki! E tekintetben külön figyelmet érdemel, hogy ez az arány messze meghaladja a járási, megyei és országos adatokat még úgy is, hogy az idő előrehaladtával ezen szintek mutatói folyamatosan romlottak.

Ez a mutató másfelől a munkaerőpiac keresleti oldalának jelentős szűkülésére utal, mégpedig azért, mert a demográfiai trendeknek megfelelően egyre csökkenő létszámú belépő generációk produkálnak egyre növekvő mértékű munkanélküliséget. Másképpen: szűkül a gazdaság (még a gazdaságba csak bizonyos megkötésekkel besorolható közfoglalkoztatás beszámításával együtt is), és ez a szűkülés jelentősebb a demográfiai csökkenésnél is. Kivétel ez alól Pálháza, ahol a gazdaság szűkülése egyenértékűnek mutatkozik a generációk fogyatkozásával – bár az adatok nem térnek ki azokra a pályakezdőkre, akik (megfelelő) helyi lehetőségek híján a végzettségük megszerzése után nem tértek vissza a településre, vagy a hazaérkezést követő rövid időn belül elhagyták azt.

A gazdasági aktivitás fogalma kortól függetlenül, magába foglalja mindkét nemhez tartozó mindazon személyeket, akik munkát végeznek a gazdasági javak és a szolgáltatások területén, egy meghatározott időszak alatt – beleértve a munkanélkülieket is. Gazdaságilag nem aktívak az aktív koron aluli személyek (jelenleg 16 év); az aktív korhatár feletti, de oktatási intézményekbe járók; a háztartásbeli; a nyugdíjasok és a más okból inaktív személyek (pl. rokkantság, gyes, gyed stb.). Az adatokból jól látható, hogy Magyarországon jelentős mértékben megnőtt a gazdasági aktivitás. Ezzel párhuzamosan Pálházán is nőtt a gazdasági aktivitás, némileg még az országos adatot is meghaladóan. Önmagában az aktivitási ráta elrejtje azt a tényt, hogy a csökkenő népességen belül még a növekvő aktivitási arány mellett is egyre kevesebb munkaképes fő tevékenykedik a munkaerőpiacon, amely a beruházások komoly gátja lehet Pálházán.

Jövedelmi viszonyok, életminőség

A jövedelmi helyzet szorosan összefügg a foglalkoztatottsággal. A jövedelmi viszonyok, a jövedelmi egyenlőtlenségek feltárása során nemcsak a foglalkoztatottak munkabérét, jövedelmét (vagy annak nem létét), az adózók számát kell vizsgálni, hanem a lakosság transzferekből (nyugdíjból és szociális ellátásból) származó bevételét is.

Az adófizetők száma lényegében a munkaerő-piaci aktivitás növekedésével párhuzamosan növekszik. Mind a járási, mind az országos adatok változását figyelembe véve elmondhatjuk, hogy a 100 lakosra jutó adófizetők száma a városban a teljes vizsgált időszakban kedvező képet mutat a maga 50 főt némileg meghaladó rátájával, hiszen a mértéke mind az országos, mind a járási adatokat meghaladta.

Az egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem Pálházán 2005-ben és 2010-ben az országos átlagnak megfelelő volt. Ezzel 70-110 ezer forinttal magasabb értéket képvisel, mint a megyei, illetve a járási átlagok. A város a mutató tekintetében 2014-re még nagyobb növekményt könyvelhetett el, amely immár az országos átlagot is meghaladta 60 ezer forinttal, és 2015-re is további növekményről számolhatunk be.

Pálházán a nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma évek óta stagnál. A két nem biológiai sajátosságaiból következően a nők száma (190~200) átlagosan több, mint 20 százalékkal meghaladja a férfiak számát (140~160). Országos adat, hogy 70 éves kor fölött már minden második nő egyedül él, és döntő többségük özvegy, vélhetően Pálházán hasonló a helyzet, bár az alacsony lakosságszám miatt néhány fős különbség már megtörheti a trendet.

A rászorultsági alapon adható rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény és lakásfenntartási támogatás tekintetében Pálházán 2011-ig folyamatos emelkedés volt tapasztalható. Tekintve az alacsony lakosságszámot, ezen belül a kirívóan alacsony gyermekszámot, az éveken keresztül 70-80 főt érintő rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény a szegénység és az ahhoz kapcsolódó problémák hangsúlyos jelenlétére utal. 2011-et követően a kedvezményben és támogatásban részesültek száma folyamatos csökkenést mutat, azonban azt tudni kell, hogy ez nem a probléma csökkenésének tudható be, hanem a kormányzati szándéknak megfelelő változások tükröződnek Pálházán is abban, hogy a korábbinál kevesebb rászoruló jut hozzá ezekhez a forrásokhoz. Bizonyos mértékű csökkenés természetesen betudható demográfiai okoknak is (gyermekszám csökkenése), és a legszegényebbek helyzetét stabilizáló (egyben a szegénység egy újabb, némileg kedvezőbb szintjén konzerváló) közmunkaprogramból származó jövedelem is kiváltja ezeket.

Pálháza a legutóbbi két népszámlálási év foglalkoztatási adatai alapján öt százalékponttal javította pozícióját. Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 éves) belül dinamikusabban csökkent, mint az országos és a járási, hasonló irányú csökkenés, bár alatta marad a megyei adatok pozitív változásának. Ugyanez a csökkenés a legrosszabb munkaerő-piaci helyzetben lévő, legfeljebb 8 általános végzettségűek esetében még magasabb, 7,1 százalékpont, amely szintén meghaladja az országos és a járási mutatókat, és csak kevéssel marad el a megyei mutatótól.

Lakásállomány

A lakások száma Pálházán 420, egy lakásban átlagosan két és fél fő lakik, amellyel a város beilleszkedik az országos trendbe, amely az egy-két fős háztartások növekvő arányából keletkezik (magára maradt idős pár, özvegy).

Alacsony komfort fokozatú lakások aránya (félkomfortos, komfort nélküli, szükséglakás és lakott üdülő) 2001-ben az összlakás-állomány 19,2 százaléka volt, amely lényegében megfelel az országos átlagnak (20,1%), egyben kedvezőbb képet mutat a megyei és a járási adatokhoz képest, melyek egyaránt 25 százalék felettiek. A lakásállomány lassú modernizálódása mellett az elöregedett társadalom demográfiai folyamatai következtében 2011-re az alacsony komfortfokozatú lakások aránya Pálházán 7,2 százalékra csökkent, ami a vonatkozósi területeknek megfelelő mértékű javulást mutat: az országos átlaggal (9,3%) nagyjából együtt mozog, a megyei és járási adatoknál 5-7 százalékkal jobb.

Ez a lakhatást tekintve jelentős életminőségbeli javulást mutat a városban, ugyanakkor a valós háttér folyamatok egy része miatt (idősek elhalálása miatt megüresedett épületek) a tényleges javulás valójában kisebb mértékű (ugyanis a közepes és magas komfortfokozatú lakások aránya úgy növekedett jelentősen, hogy a tényleges számában csak kismértékű növekedés volt tapasztalható. A közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások aránya Pálházán 95 százalék (2015), amely öt százalékponttal megelőzi a megyei vonatkozósi terület fejlettségi szintjét, és tíz százalékponttal a járását. A csatornázottság adataiban is nagymértékű a javulás az elmúlt években, a 90 százalék körüli érték kifejezetten jónak mondható, nem csupán a megyei és járási viszonylatban, de az országos viszonyok között is.

Kulturális adottságok, civil szerveződések, turizmus

Pálháza kulturális adottságai részben történelméből erednek (ipartörténeti emlékek, a „nemesi világ” épített emlékei), részben pedig a helyben lakók kiemelkedő kulturális szükségletei tartják életben, amelyet a Művelődési Ház agilis szakmai kisközössége és a helyi civil szervezetek töltenek meg tartalommal (színházi estek, közösségi napok, pl. Várospan).

A társadalmi kohézió fontos feltétele, hogy a város különböző társadalmi csoportjai, egységei egymással szoros kapcsolatban álljanak, együttműködjenek, és egyenrangú félnek tekintsék egymást. Pálháza civil szervezetei és az egyházak összehangolt kitartó munkája – rendezvények, programok, integrált közösségi terek kialakítása formájában (különböző célokkal: sport, kultúra, munka, oktatás stb.) tartja fenn a vonzó vidéki, élhető hangulatot.

A városban több civil szervezet működik, amelyek közösségsszervező erejük mellett a város fejlődéséhez nélkülözhetetlen forrásbevonásból is kiveszik a részüket.

A „Hegyköz fővárosaként” ismert Pálháza Magyarország legészakibb részén, a Zempléni Hegység keleti oldalán fekvő földrajzi-földtani értelemben rendkívül változatos megjelenésű és páratlan természeti értékű, egészséges mikroklimával rendelkező hegyközi tájegység középpontjában fekszik. Elhelyezkedésének kiemelkedő szerepe van a helyi turisztikai vonzerő kiaknázásában. Ugyanakkor sajnálatos módon az „érintetlen természet”, mint turisztikai vonzerő igen alacsony gazdasági jelentőségű, ugyanis zömében rövid, a hétvégekre koncentrálódó, legtöbb esetben még vendégéjszakával sem kombinált turizmust indukál.

A rendelkezésre álló kereskedelmi szálláshelyek száma, és az ezekben igénybe vett vendégéjszakák száma közti arány jól mutatja a turisztikai és egyéb célú szálláskihasználtságot. Ez 2014-ben 21,11 vendégéjszaka/ágy volt átlagosan, amely még a (szezonalisan) teljes hétvégi kihasználtságtól is jelentősen elmarad. Az egyéb szálláshelyek kihasználtsága még a nem túl jól kihasznált kereskedelmi szálláshelyek rátájánál is rosszabb volt, 5,46 vendégéjszaka/ágy átlagosan (2014).

Humán infrastruktúra

Pálháza ellátja mikrokörnyezetének centrum-szerepét, úgy is, mint a vonalas közlekedés csomópontja (főutak találkozása, az úthálózat és a kisvasút találkozása), úgy is, mint közszolgáltatási mikrocentrum (egészségügy, alapfokú oktatás, szociális ellátás), amely társulási formában látja el a környező települések lakosságának szükségleteit is.

Pálházán az óvodai és bölcsődei ellátást a Hegyközi Tündérvárás Óvoda és Mini Bölcsőde látja el, amely a Hegyközi Területfejlesztési és Alapellátási Társulás fenntartásában működik. Az Alapellátási Társuláshoz tartozik a Kovácsvágási Tagintézmény, valamint a füzérkomolói és hollóházi telephely. A pálházai Óvoda működési területei: Pálháza városi, Bózsva, Füzerradvány, Füzérkajata Filkeháza, Kishuta, Nagyhuta, Vágáshuta, községi önkormányzatok közigazgatási területe.

A Tündérvárás Óvoda többcélú intézmény, óvoda-bölcsődeként működik. Napjainkban pedig 2 óvodai és egy bölcsődei csoport működik az intézményben. Az oktató – nevelő munkához a személyi feltételek biztosítottak, a pedagógusok a munkakörhöz szükséges végzettséggel rendelkeznek. A 2004-2005 közötti iskola felújítási programnak (ROP 2.3) köszönhetően az iskola épülete megújult, megfelel a kor követelményeinek.

A teljes körű felújítás során új tantermekkel, irodákkal bővült, hőszigetelés, elektromos felújítás, gépészeti munkálatok, nyílászárók cseréje, hőszigetelés valósult meg az intézményben. Nyelvi labor, két informatika szaktanterem, akadálymentesítés (lift, mozgáskorlátozott mellékhelyiségek) kerültek kialakításra. Az általános iskolai tanulók száma a gyerekszám csökkenéssel párhuzamos csökkenést mutat, ami várhatóan az elkövetkező években is tovább csökken.

A település egészségügyi ellátását a Dr. Kárpát György Egészségügyi Központ látja el. A Központban biztosított az alapellátásnak számító háziorvosi rendelés, amelyet két háziorvos lát el. Mindkét háziorvosi praxis heti 18-18 óra rendelési időben látja el a város betegeit. Az Egészségügyi Központ infrastrukturális és eszköz-ellátottsága, a praxisok működtetéséhez szükséges személyi feltételek biztosítottak, mind az ápolási-gondozási, mind a sürgősségi esetek ellátása során magasan képzett, gyakorlott team dolgozik.

Gyermekorvossal a város nem rendelkezik. Gyógyszertár található a településen, munkaidőn kívül ügyeleti rendszerben biztosítja a folyamatos gyógyszerellátást.

A fogorvosi körzetekben heti 12,5 órában zajlik a rendelés.

A városban 2 védőnői körzetben 1 főállású területi védőnő látja el a szolgálat munkáját. Egészség gondozást nyújt a családoknak, egyéneknek és azok közösségeinek, folyamatosan alkalmazkodva a lakosság szükségleteihez. A védőnői gondozás a családok otthonában, óvodai és iskolai környezetben, közösségi szinteken, valamint a működési feltételeknek megfelelő védőnői tanácsadóban történik.

A városban a szociális ellátás szervezése a Hegyközi Alapellátási Társulás által fenntartott Pálházai Körzeti Alapszolgáltatási Központ feladata. A személyes gondoskodás körében intézmény által nyújtott szociális szolgáltatások köre: idősök nappali ellátása; szenvedélybetegek nappali ellátása; családsegítés; gyermekjóléti szolgáltatás; étkeztetés; házi segítségnyújtás; családi napközi.

A kórházi betegellátást legközelebb sátoraljaújhelyi Erzsébet Kórházban lehet igénybe venni. A város a Sátoraljaújhelyi Városi Mentőállomáshoz tartozik. Pálháza településen 2016. decemberében átadásra került a Mentési Pont, melynek eredményeképpen napi 24 órában szakszemélyizzettel ellátott mentőautó segíti a betegellátást. A Dr. Kárpát György Egészségügyi Központban biztosított a központi háziorvosi ügyelet, ellátás, melynek működési területe 18 hegyközi településre terjed ki.

Gazdaság-gazdaságfejlesztés

Pálháza gazdasági szereplői leginkább mikro- és kisvállalkozások, illetve egyéni vállalkozók és őstermelők. A gazdaságfejlesztés feltételei nem túl kedvezők, amely a város periferiális helyzetéből, valamint az ipari termelés hiányából fakadtak. A városban nincs igazi hagyománya az ipari termelésnek, a perlit bányászaton túl.

Lehetőségeit tekintve a fejlesztési elképzelések között nem egy, multinacionális termelő cég betelepítésében gondolkodik a város vezetése, sokkal inkább a kisebb dolgozói létszámot foglalkoztató kis és középvállalkozások betelepítését preferálja. Korábbi tervek között szerepelt ipari övezet kialakítása. Pálháza alapvetően egy vállalkozás központú város, támogatja a helyi vállalkozókat.

Borsod-Abaúj-Zemplén megye természeti adottságait tekintve nem tekinthető mezőgazdasági térségnek, gazdaságában az agrárium súlya országos átlag alatti. Hegyköz területén a szántóföldek összterülete 6671 ha. A Hegyközben a földhivatali nyilvántartás szerint több, mint 200 ha gyümölcsös található. A legjellemzőbb gyümölcsök: dió, málna, szeder, ribizske, alma. A mezőgazdasági szövetkezetek felszámolásával párhuzamosan erősen lecsökkent az állattenyésztés jelentősége.

A regisztrált őstermelők száma 2012 óta jelentősen lecsökkent. Az egyéni gazdaságok száma 2000-ben 169 volt, ez a szám 2011-re 99-re csökkent. Az egyéni gazdaságok főleg a családtagok számára biztosítanak munkát; a KSH adatai szerint jelenleg nincs olyan gazdaság, amely főállású munkatársat alkalmaz. A városban 5 mezőgazdasági tevékenységet folytató szervezet működik.

A város kereskedelmi egységekkel jól ellátott, a lakosság mindennapi életéhez szükséges termékek és szolgáltatások helyben elérhetők. Az egy lakosra jutó jegyzett tőke a társasági adóbevallásra kötelezett vállalkozások jegyzet tőkéje, egy lakosra vetítve. A vizsgált időszakot tekintve az értéke gyenge ingadozás mellett fokozatosan csökkent, tendenciáját tekintve a megyei képet mutatja.

Az egy lakosra jutó bruttó hozzáadott érték kevesebb, mint fele a megyei értéknek, 2014-ben az értéke 474,6 volt, a jegyzett tőke értékéhez hasonlóan ez az érték is 2008 óta gyenge ingadozás mellett csökkenő tendenciát mutat.

Erősségek	Gyengeségek
Természetes, épített és tágabb környezet Ásványkincs, megújuló erőforrások jelenléte Egyedülálló természeti képződmények közvetlen közelsége Komolyabb szennyeződésektől mentes természeti környezet Kivételes mikroklima A Zempléni Tájvédelmi Körzet mellett található Különleges madárvédelmi Natura 2000 terület érinti, fajokban gazdag madárvilág jellemzi A hegyköz földrajzi középpontja Hagyományokra, vidéki értékekre épülő környezet Az országos bicikliút nyomvonala átmegy a városon Turisztikai attrakciók közvetlen közelsége (Sárospatak, Füzérradványi kastély, Füzéri vár, stb.) Egyedülálló az ország legrégebbi kisvasútja Múzeumok és kiállítóhelyek megléte (az egyetlen perlit-kiállítás) Nemzetközi Kéktúra Útvonal a településen halad át (Kassa-Sátoraljaújhely) Közele nyitott határok, komplementaritás, nemzetközi együttműködések lehetősége Települési, szervezési elemek Pálháza központi szerepe a szűkebb térségi településhálózatban Hegyközi települések közös feladatellátása Egészségügyi ellátás jó színvonalú A város közműellátottsága jó A legek városa (legészakibb, legkisebb lélekszámú, legrégebb kisvasút) Kiskereskedelmi központ Erős kulturális intézményi háttér Humán elemek A fejlődés iránt elkötelezett, stratégiában gondolkodó városvezetés Az elmúlt uniós tervezési ciklusokban a város számos nagyberuházást, fejlesztést valósított meg A foglalkoztatáshoz a településen és vonzáskörzetében az aktív korú munkaerő biztosított Ipari szakmakultúra és hagyományok megléte	Természetes, épített és tágabb környezet Nehézkes, periférikus megközelíthetőség Nincs „igazi” belvárosa, illetve nem összekapcsoltak az elemei (falusias jelleg jellemzi) Kevés a terület a zöldmezős beruházásokhoz Ipara egyfókuszú (nyersanyagkitermelés és feldolgozás), más vonzerő híján a város iparszegény Egy-két nap alatt „kimeríthető” turisztikai körzet, a turista igen rövid időt tölt el a térségben A hazai turizmus célpontja, az alacsony vásárlóerő miatt ebből kevés bevétele származik Települési, szervezési elemek Vállalkozói összefogások hiánya Szakképzési rendszer hiányosságai, nem piacelvű képzések Tőkeszegény vállalkozások Külső befektetők hiánya Térségmarketing gyenge Turisztikai termékek hiánya a kedvező adottságok ellenére Kulturális rendezvények, programok ciklikussága, helyi jelentőséggel bírnak Humán elemek Elöregedő helyi társadalom, fogyó népesség Szakképzetlen és alulképzett munkavállalók jelenléte Munkahelyek alacsony száma Kényszervállalkozások jelenléte Kvalifikált munkaerő és a fiatalok elvándorlása Alacsony jövedelmek, gyenge vásárlóerő, kereslet A turisztikai értékek alacsony jövedelemképző ereje

Lehetőségek	Veszélyek
Koordinált település-rehabilitációs programok indítása Térségi méretű, integrált turizmus-fejlesztési projektek elindítása Összehangolt KKV fejlesztés Célzott gazdaságfejlesztési koncepció kialakítása és vállalkezési aktivitás ösztönzése Városfejlesztési Társaság létrehozása, a tervezés és operatív végrehajtás feladataira A helyi védelemre érdemes épületekben a kulturális turizmus fogadására alkalmas intézményrendszer kiépítése (kézműves tábor, néprajzi bemutató) Közös öko-turisztikai, aktív és lovasturisztikai programok a térségben Az Északerdő aktívabb közreműködése és kooperációja A település térség-szervezői szerepének erősítése Kulturális intézmények fokozottabb, hatékonyabb együttműködése a vállalkozói szférával, turisztikai szolgáltatókkal Pálházai Turisztikai Pont felállítása EU-s fejlesztési pályázati források igénybevétele Civil szervezetek aktivitásának növelése, feladatellátásban betöltött szerepkör erősítése	Területi és településfejlesztési politika, jogszabályi háttér változása negatív hatása a települést erőteljesebben marginalizálja A vidék fokozódó leszakadása országos szinten folytatódik Közlekedésföldrajzi helyzet rögzül, nem fejlődik Elvándorlás mértéke növekszik, az aktív korú, magas iskolai végzettséggel rendelkező lakosok számára nem kínál perspektívát a település Mezőgazdasági termelők kiszolgáltatott helyzete A város szociális terhei nőnek A negatív vándorlási egyenleg erősödik Szegények bevándorlása, szegregálódás, lakosságcsere Marginális helyzetben élők problémái erősödnek Turisztikai szokások megváltoznak, az érdeklődés csökken a város iránt Tőkebefektetések elmaradása A szoros térségi, hegyközi együttműködés –a térséget alkotó települések közti konfliktusok, érdekellentétek alakulnak ki A fizetőképes kereslet nem növekszik A partnerkapcsolatok kiüresednek A vállalkozások tökeszegénység miatti versenyképtelensége fokozódik, újabb munkahelyek szűnnek meg

1. táblázat: Pálháza város SWOT analízise

3. HELYZETÉRTÉKELO MUNKARÉSZ

3.1. A helyzetelemzés eredményeinek értékelése, szintézis

A fejezet célja a tényleges állapot értékelése, továbbá a szélsőséges, a települési környezettel szemben támasztott általános követelményeknek ellentmondó, problematikus témakörök kiemelése. A település adottságainak, lehetőségeinek és a fejlesztés korlátjainak összefoglalása, a település-veszélyeztető hatások alapján készített kockázatértékelés figyelembevételével.

3.1.1. A folyamatok értékelése

A fejezetben a helyzetfeltárás strukturális logikáját részben megtartva az egyes területeken tetten érhető pozitív, illetve negatív folyamatok kiemelése történik meg. A kívánatos állapot meghatározása a fejlesztési stratégia megalkotását támogatja.

Pálháza területi szerepe	
pozitív	✓ Egy kisebb térség meghatározó települése, amely rendelkezik más települések lakosságát is ellátó, városi funkciót jelentő intézménnyel vagy valamilyen speciális funkcióval. ✓ A mikrorégió turisztikai központja. ✓ A nyitott országhatárhoz, határátlépőhöz közel helyezkedik el.
negatív	✓ A város az ország periferiáján található. A megye gazdasági tengelyétől távol. Sátoraljaújhely centrális szerepe miatt további perifériális negatívumokat szenved el. ✓ A térségi szerepe nem hangsúlyos, arra nem lehet nagy volumenben normatív bevételekre jogosító szolgáltatási szerepkört alapozni (államigazgatás, közoktatás, szociális, egészségügyi szolgáltatás magasabb szintjei).
kívánatos állapot	✓ A város központi szerepe megerősödik, kiterjed a Hegyköz határain túlra. ✓ A város normatíva bevonzó képessége nő.

Demográfiai helyzet	
pozitív	✓ Nincs pozitívum.
negatív	✓ Lakosságszám országos átlagot meghaladó csökkenése ✓ Gyermekszám csökkenése ✓ A férfiak magas halandósága ✓ Előregedés ✓ Szelektív elvándorlás (képzettek, fiatalok) ✓ Demográfiai szempontból erodáló település
kívánatos állapot	✓ A város lakossága talál perspektívát a településen. ✓ Az előregedés trendje lelassul, majd megfordul. ✓ A város népességvonzó ereje nő, különösen a szakképzett aktív korúak számára.

Szociális és munkaerő-piaci helyzet	
pozitív	✓ A legfeljebb az általános iskola 8 osztályát végzettek számának és arányának csökkenése ✓ Középfokú végzettséggel rendelkezők száma magas ✓ Nincsenek szegregált, sem szegregációval veszélyeztetett területek a városban ✓ Nyilvántartott álláskeresők száma csökken ✓ A tartós munkanélküliek aránya csökkent
negatív	✓ A munkaerő-kereslet szűk, különösen a diplomások számára ✓ Pályakezdő munkanélküliek aránya magas ✓ Az előregedő társadalom egyre nagyobb terhet ró a szociális ellátásra
kíváncsi állapot	✓ A képzetlenek és alulképzettek száma tovább csökken ✓ A munkanélküliség csökken az összes kiemelt kategóriában ✓ A munkaerő-kereslet és kínálat egymást erősítve növekszik ✓ Az egyéb ellátotti csoportok (idősek, fogyatékkal élők) ellátásának színvonala tovább nő, a szolgáltatásokkal való lefedettségük javul

Térbeli-társadalmi rétegződés, konfliktusok	
pozitív	✓ A településen jelenleg nincs aktív konfliktus ✓ Rendezett tiszta város, alacsony bűnözési mutatókkal ✓ A mélyszegénység jelenléte nem jellemző a városra
negatív	✓ Helyben nincsen, de a Hegyköz fokozódó leszakadásával a gazdasági, társadalmi és etnikai konfliktushelyzetek széles köre gyűrűzhet be a városba
kíváncsi állapot	✓ Egy szolidáris, a különböző csoportok erőforrásait mobilizálni képes helyi társadalom kialakítása.

Települési identitás	
pozitív	✓ Hagyományokkal rendelkező, múltjára méltán büszke település ✓ Városi rang elnyerése, elkötelezett városvezetés ✓ Hagyományokra épülő, a település életében nagy jelentőséggel bíró közösségi, kulturális és szabadidős rendezvények ✓ A város kulturális és rekreációs vonzereje túlterjed a város határain ✓ Aktív civil és egyházi szerveződések
negatív	✓ A felnövekvő nemzedék nem lát perspektívát a településen, amely részben abból is fakadhat, hogy a középfokú és magasabb végzettségeket nem a településen szerzik, így a kialakuló szakmai és társadalmi kapcsolataik sem a településhez kötik őket, a helyi lehetőségek szűkössége miatt pedig nem tudnak kötődni a városhoz.
kíváncsi állapot	✓ A felnőtt lakosság települési identitása a kíváncsi állapotban van, de nem zárja ki a fejlesztés lehetőségét. ✓ A fiatalok számára perspektivikus város kialakítása

Gazdaság	
pozitív	✓ A városban hazai tulajdonú, jól prosperáló vállalkozások vannak jelen ✓ A vállalkozói kedv magas ✓ A vállalkozások pályázatbevonó képessége jó ✓ Turisztikai lehetőségek adottak és tovább fejleszthetők

negatív	✓ A munkanélküliség és a munkaerő-hiány egyszerre van jelen a településen ✓ Képzett, illetve megfelelően képzett munkaerő hiánya a képzeteknek szóló munkalehetőségek hiányával párhuzamosan jellemző ✓ A Hegyköz elzártsága akadályozza a gazdaság fejlesztését a legtöbb ágazatban ✓ A mezőgazdasági művelés számára nem ideális a terület. ✓ A gazdaság legnagyobb volumenét a kevés hozzáadott értéket tartalmazó, és kevés helyi fejlesztési potenciállal bíró bányaművelés adja (nincs beszállítói szükséglete, nincs magas kvalifikációs szükséglete, a termékfejlesztés és marketing marginális és nem élénkíti a város gazdasági életét) ✓ Nem alakult ki prosperáló gazdasági együttműködés ✓ Kiszolgáltatott a helyi gazdaság ✓ Megújuló energiahasznosítás lehetőségei jobbra kihasználatlanok ✓ A turizmus zömében „kiránduló” jellegű, amelyből kevés bevétel származik, bizonytalan, és önállóan nagyon kevés embernek biztosít megélhetést egész évre
kívánatos állapot	✓ A munkaerő kínálat és munkaerő kereslet közeledése ✓ A termelő szektor vertikuma szélesedik ✓ A KKV-k gazdasági környezete javul (ez alapvetően nem városi intézkedések függvénye) ✓ Együttműködés munkaerő-piaci szervezetekkel ✓ Helyi termékek piacra jutásának segítése ✓ Turisztikai potenciál megőrzése és fejlesztése, erősödés a versenytársakhoz képest ✓ Megújuló erőforrások kihasználása

Közlekedés	
pozitív	✓ Kisvasút (csak turisztikai jelentőséggel) ✓ A Hegyköz átmenő forgalma több irányban – a város „természetes” megállója a turizmusnak
negatív	✓ Közlekedésföldrajzi helyzete kedvezőtlen, a város többdimenziós periférián helyezkedik el ✓ A város nehezen közelíthető meg ✓ A város a főutaktól távolabb fekszik, kedvezőtlen közlekedés-földrajzi helyzet ✓ A közutak minősége helyenként rendkívül rossz ✓ Autóbuszjáratok a nagyobb városok felé ritkák, távolabbi induló állomáskoról csak átszállásokkal közelíthető meg ✓ Nincs vasút
kívánatos állapot	✓ Kerékpárút kiépítése a városig ✓ Környezetvédelmi szempontból előnyösebb közlekedési formák előnyben részesítése ✓ Közlekedésföldrajzi helyzete az utak állapotának javításával kedvezőbbé válik

3.1.2. A település és környezetének fejlesztését befolyásoló külső és belső tényezők összefoglaló értékelése

A város adottságai – ahogy az a helyzetfeltáró fejezetekből is kiderül - néhány szempontból elmaradottnak számít (közlekedés, megközelíthetőség, oktatás magasabb szintjei), más szempontból pedig előnyösebb helyzetben van (turisztikai potenciál, ásványkincs). Az elmúlt pályázati ciklusokban mind a for-profit, mind a non-profit szektor pályázatbevonó képességének köszönhetően a városban többszintű fejlesztések zajlottak, megegyezve az országos tendenciákkal.

Pálháza kevés olyan belső tényezővel bír, amely potenciálisan képes lenne befolyásolni a fejlesztési folyamatokat. Ezek: ásványkincs, megújuló erőforrások jelenléte (zöldenergia, nap és szél), kiránduló-turizmusban központi szerep, a Hegyközi együttműködés generikus központja.

A külső tényezők – jelen pontban ide számítjuk az országos trendeket – inkább negatívan befolyásolják a település jelenét és jövőjét. Ez részben a külső tényezők erejéből fakad, melynek a település nem képes ellenállni (a hazai demográfiai trendek, szegénység mélyülése, a gazdasági fejlődés lendületének hiánya), részben pedig abból, hogy számos olyan folyamat zajlik az országban, amelynek a főváros és a nagyobb városok lehetnek a haszonélvezői, miközben a forrás-szükségleteiket a perifériális településektől vonják el (belső vándorlásra ható elszívó erő, a beruházások alacsony nivója és centrum-orientált befektetési stratégiájuk). Ezek többnyire olyan erőket képviselnek, amellyel szemben egy 1000 fős kisváros nem tudja hatékonyan felvenni a harcot, és olyan politikai lobbierőket sem tud felmutatni, hogy annak segítségével enyhítse vagy játssza ki a piaci törvényszerűségeket.

A külső tényezők sajátos, még erőteljesebben ható fajtája a nemzetközi, illetve a XXI. században a globális szintű tényezők. Ezeket a jelen dokumentum nem tekinti át, de a helyi gazdaságok, hazánk perifériális településeinek szempontjából legfontosabbat be kell emelnünk: a gazdaság méretéhez viszonyítva Magyarország a világ egyik legjobban kitett gazdasága a nemzetközi folyamatoknak, és ez a kitettség elsősorban kereskedelmi jellegű. A hazai jólét jelentős mértékben függ az itt termelő, sok tízezer embert foglalkoztató, és beszállítói körén keresztül százezres nagyságrendű foglalkoztatási potenciállal rendelkező multinacionális vállalatoktól. Amelyik település erre a csatornára nem tud rákapcsolódni, annak a jelenlegi makrogazdasági körülmények között nincs komolyan vehető esélye a gazdasági prosperitásra. (Ez a jelentős kitettség természetesen megváltozhat, de ameddig ilyen magas, addig ez a megállapítás érvényben marad.) Mivel multinacionális vállalatokat ritkán vonzanak a közepesnél kisebb méretű városok – a hazai összeszerelő-üzemi vertikum rendkívül érzékeny a rendelkezésre álló munkaerő mennyiségére és képzettségére –, ez a külső tényező komoly hátrányba hozza Pálházát ezen a téren éppúgy, mint demográfiai értelemben (szakember-elcsúszás okozta, életkori szelektív negatív vándorlási különbözet).

Az adottságok maximális kihasználása megfelelő menedzsment, marketing és szolgáltatói hálózat működtetésével lehetséges. Ezen a területen számolni kell az esetlegesen megváltozó turisztikai szokásokkal, illetve a hazai turisztikai célközönség fizetőképességének változásaival. A város alkalmazkodóképességének növelésével azonban elérhetővé válhat, hogy turisztikai termékínálatát az aktuálisan változó igényekhez igazítsa.

3.1.3. A településfejlesztés és -rendezés kapcsolata

314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet előírja, hogy koncepciót, stratégiát és településrendezési eszközöket kell készíteni.

2008-ban készült el a város Integrált Városfejlesztési Stratégiája. Az azóta bekövetkezett változások, illetve a 2014-2020-as Európai Unió költségvetés kapcsán kialakult településfejlesztési szándék indokolja új stratégia és koncepció kidolgozását.

A településfejlesztési koncepció elkészítésének a célja, hogy egy választási ciklusokon átívelő, széles társadalmi egyetértéssel alapuló fejlődési irányt fogalmazzon meg Pálháza számára. A koncepció szervesen kapcsolódik a megújításra került településszerkezeti és településrendezési tervhez – így átfogóan érinti a város egészét, a lakosokat, a gazdasági szereplőket, civil és egyházi szervezeteket.

A településfejlesztési koncepció megjelöli azokat az irányokat, amely mentén a város hosszú távú fejlődése biztosítható, majd megjelöli azokat a pontokat – akcióterületeket – amelyek a hosszú távú fejlesztések érdekében beavatkozást igényelnek. A koncepció, a stratégia és a településrendezési eszköz a település méretének, sajátosságainak és a településhálózatban betöltött szerepének figyelembevételével készült. A megalapozó vizsgálat számszaki része a TEIR (Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer)

adatbázisán, továbbá a KSH (Központi Statisztikai Hivatal) 2011-es népszámlálási adatain és a tájékoztatási adatbázis területi adatain, valamint önkormányzati adatszolgáltatáson alapult.

A megalapozó vizsgálat helyzetfeltáró részének készítésekor figyelembe vettük a városra vonatkozó, jelenleg is érvényben lévő koncepciókat, fejlesztési terveket, stratégiákat. Az elemzésnél figyelembe vettük, hogy időközben számos változás történt az állami, ezen belül az önkormányzatok feladat ellátási felelősségi rendszerében. Az oktatásban, egészségügyben, magasabb szintű szociális ellátás nyújtásában meghatározó lett a kormányzati szerepvállalás.

Ugyancsak figyelembe vettük azokat a statisztikai adatgyűjtésben bekövetkezett változásokat, amelyek elfedik, elrejtik a valós társadalmi folyamatokat (kiemelten a társadalmi problémák, mint szegénység, munkanélküliség, hátrányos helyzetű tanulók, 16 éves tankötelezettségi korhatár mutatószámai).

3.2. Problématérkép/Értéktérkép

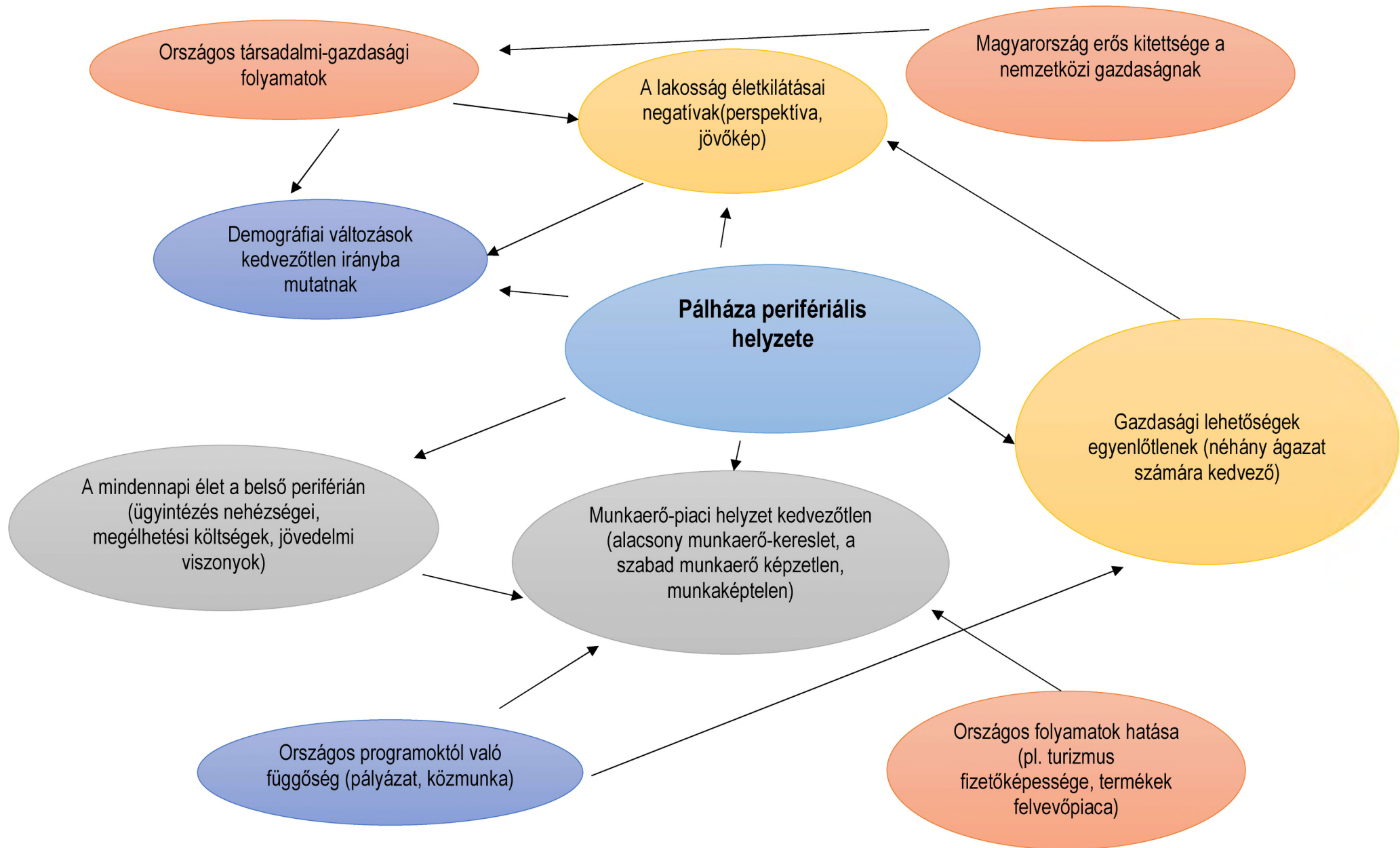
Pálháza Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az ország észak-keleti periferiáján fekszik, a Hegyköz szívében. Nem csupán földrajzi, de társadalmi-gazdasági pozícióját is az ebből fakadó peremhelyzet jellemzi. Közlekedés-földrajzi szempontból is hátrányos helyzetben van, a forgalmasabb utak elkerülik, a megközelítő utak minősége pedig leromlott állapotú.

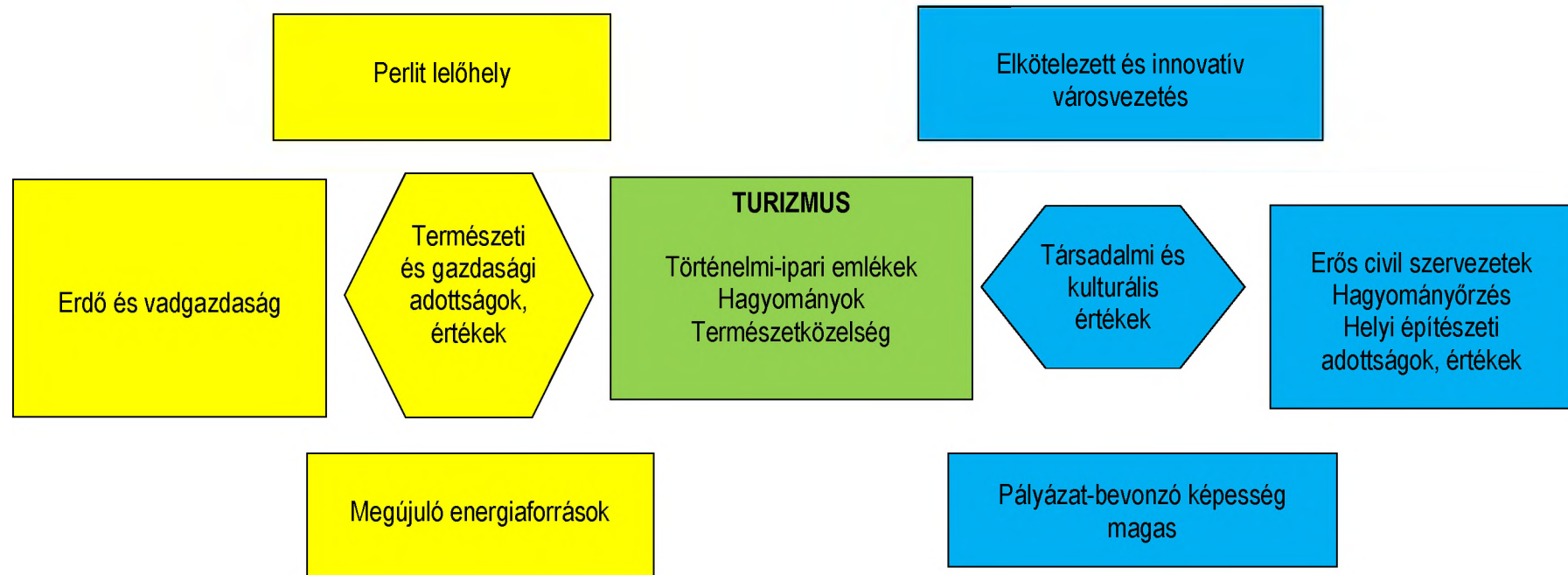
A nehézkes megközelíthetősége miatt a település központi szerepkörét a térségen túl nem tudja érvényesíteni, rendelkezésre álló kapacitásait teljes mértékben nem képes kihasználni (pl. a turizmusban sem). A település tipikus hegyvidéki története a régmúlta tekint vissza. Ennek során mindvégig jellemzően erdőgazdasági-rekreációs (vadászati) településként funkcionált, amely a településképet és településkaraktert is meghatározza. Ásványkincse a perlit, amely a modernitásba került az érdeklődés középpontjába.

A város gazdasági vonzáskörzettel alig rendelkezik, még az erdőművelésben sem tud a gazdaságélénkítés és munkahelyteremtés szempontjából előnyös pozíciókat kivívni az az Északerdő Zrt-vel szemben/mellett. Pálháza turisztikai vonzereje viszonylag nagy, és profitál a Zemplén és kiemelten a Hegyköz turisztikai vonzerejéből is. Ugyanakkor az alapvetően kiránduló-turizmus alacsony gazdasági potenciállal bír, kevés a helyben hagyott pénzmenyiség – a vendégéjszakák száma rendkívül alacsony, a vendéglői fogyasztás, illetve a helyi termelők, kiskereskedők és (ipar)művészek forgalma sem kiemelkedő.

A szűk gazdaság nem kínál elég munkalehetőséget, és amit kínál, az sem elég magas képzettség-igényű (illetve nem elég széles spektrumú), így az elöregedés mellett a fiatalok és képzettek elvándorlása is alakítja az erodálódó település jelenét, jövőjét. Emellett reális veszélyként jelenik meg a Hegyköz fokozódó leszakadása, amelyből ugyan jelenleg Pálháza több mutató mentén is szigetként emelkedik ki, de Magyarország legkisebb városa hosszú távon nem lesz képes kompenzálni a térség leszakadását, nem tudja fenntartani elszigetelődését a környező problémáktól.

Emiatt a térségi stratégiai együttműködés szükségessége nagyobb, mint bármikor korábban volt – és ez a szükséglet nem korlátozódik néhány nagyobb EU-s pályázat megnyerésére, vagy a közszolgáltatások társulások biztosítására.

1. ábra: A város funkcionális értéktérképe²²⁴

²²⁴ Forrás: saját szerkesztés

3.3. Eltérő jellemzőkkel rendelkező településrészek

3.3.1. Településrészek kijelölése, pontos lehatárolása, a lehatárolás indoklása, térképi ábrázolása, a lehatárolt településrészek rövid bemutatása

Az ITS területi és funkcionális alapú elemzése teljesen lefedi a város területét.

Pálházán a városközpont és a funkcionális alközpontok kijelölése, valamint a hátrányos társadalmi helyzetű lakosság városi átlagnál koncentráltabb jelenlétű területeinek a lehatárolása a településfejlesztési koncepció, a településrendezési/szabályozási tervek alapján és az ITS elkészítésekor végzett helyszíni és statisztikai elemzések eredményeit figyelembe véve készült el.

A Hegyközben a települések zömét zárt falvak teszik ki, melyek között a legtöbb utcás, szalagtelkes település. Legegyszerűbb változata az útifalu, amely egyetlen utcából és a rá merőlegesen elhelyezkedő telkek sorából áll. Ez a jellegzetesség Pálházán is megfigyelhető. Pálháza kisvárosi jellemzőinek megfelelően városrészeket nem határozhatunk meg, azonban Pálháza is különböző karakterisztikájú településrészekre bontható, kialakulásának időpontjától és körülményeitől függően. A város területét jellemző funkciójuk alapján a Települési Arculati Kézikönyvben használt elnevezésekkel összhangban az alábbi karakterisztikájú/funkciójú településrészekre oszthatjuk fel: Településközpont, Lakóterület, Ipari terület és Rekreációs terület.

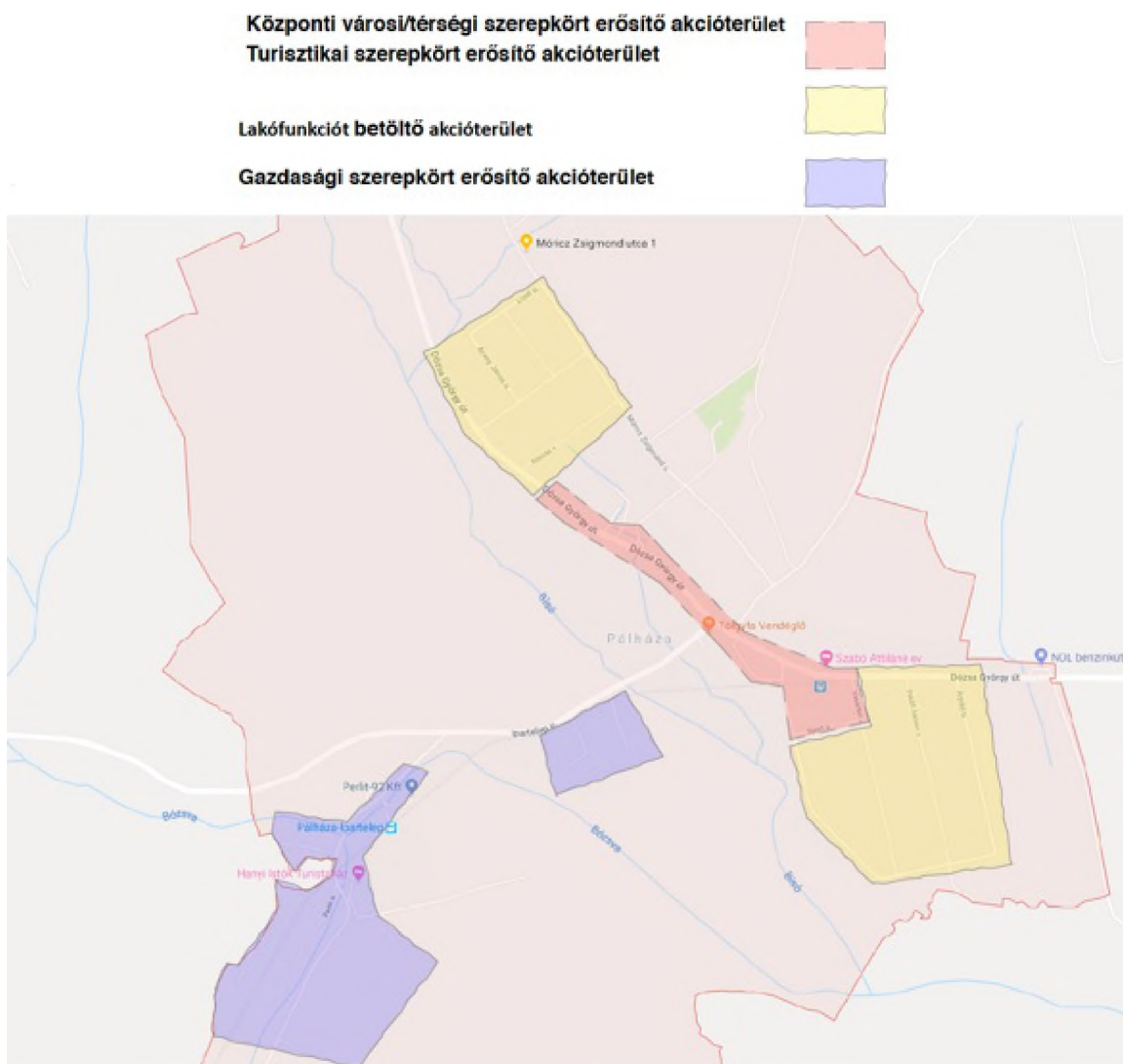
Az akcióterületek a koncentrált beavatkozások színhelyei, a város fejlesztésének gócpontjai. A városközpont területe egybeesik a Belvárosi akcióterülettel, az iparterületek adják ki az Iparterületi akcióterületet, a hagyományos városi építésű terület a Lakóövezeti akcióterület, ill. a jelenleg szántóföldként funkcionáló terület, a jövőben kialakítandó Rekreációs akcióterület. A KSH a 2000 fő feletti településekről tart nyilván éves területi statisztikai adatokat városrészekre és utcákra lebontva. Mivel Pálháza lakossága alig valamivel több, mint 1000 fő, így az akcióterületekről KSH által szolgáltatott adatok nem állnak rendelkezésünkre.

Az elemzés részeként térképen bemutatásra kerül az egyes funkcionális városrészek elhelyezkedése.

Mutató megnevezése	Pálháza összesen
Lakónépesség száma	1061
Lakónépességen belül 0-14 évesek aránya	12,3
Lakónépességen belül 15-59 évesek aránya	63,6
Lakónépességen belül 60-X évesek aránya	24,0
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül	8,6
Felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebb népesség arányában	16,1
Lakásállomány (db)	416
Alacsony komfort fokozatú lakások aránya	7,2
Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül	37,5
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül	5,3
Foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességen belül	56,3
Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya	36,7
Állandó népesség száma – a mutató a település egészére állítható elő, szegregátumokra nem	1142

Alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya	36,2
A gazdaságilag nem aktív népesség aránya a lakónépességen belül	53,0
Munkanélküliek aránya (munkanélküliségi ráta)	13,6
Tartós munkanélküliek aránya (legalább 360 napos munkanélküliek aránya)	6,6
A komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül	5,1
Egyszobás lakások aránya a lakott lakásokon belül	1,0

1. táblázat: A KSH 2011. évi népszámlálási adatainak összehasonlító táblázata:

Akciós területek

3.3.2. Szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett területek lehatárolása, térképi ábrázolása és helyzetelemzése

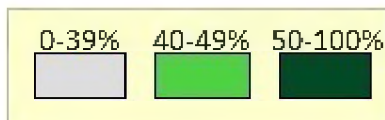
Az integrált településfejlesztési stratégia egész városra vonatkozó elemzése alapján egyértelműen megállapítható, hogy a városnak nincs olyan területe, amely a hátrányos helyzetű lakosságot jelentős számban tömörítik, azaz ahol a lakosság társadalmi helyzete és a környezet fizikai állapota kimagaslóan rossz mutatókkal rendelkezik.

A szegregátumok lehatárolása a 314/2012-es Kormányrendelet 10. mellékletében meghatározott szegregációs mutató alapján történik. A 314/2012-es Kormányrendeletben foglaltak szerint azon területek nyilvánulnak szegregátumnak, ahol a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül eléri, illetve meghaladja az adott településtípusokra vonatkozó határértéket (35%). A szegregációs mutató a 2011-es népszámlálási adatokból állítható elő.

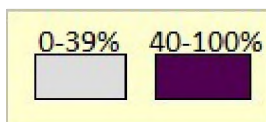
Városszerkezetiileg a szegregátumoknak alapvetően kétféle típusa jelentkezik:

- a városszövetbe ágyazódott szegregált, szegregálódó területek (általában ezek jelentik a *telepszerű* környezetet),
- a városszövettől elkülönült, alapvetően nem lakó-funkciójú területekbe ékelődött szegregátumok (általában ezek jelentik a *telepeket*).

A szegregátumok elhatárolására a KSH áttekintő térképeket készít el. Az egyik áttekintő kartogramon a szegregációs mutató 50%, illetve a feletti értéket vesz fel. Ez a térkép azt is mutatja, hogy melyek azok a területek, ahol a szegregációs mutató 40–49%, az ilyen területek szegregáció szempontjából veszélyeztetett területnek számítanak. (Jelmagyarázat: a szegregációs mutató térképen jelzett értékeit a következő színek jelölik: 0–39% = szürke, 40–49% = világoszöld, 50–100% = sötétzöld).

A másik áttekintő kartogram a szegregációs mutató 40%-os határértéke mellett együttesen mutatja a szegregátumokat és a szegregációval veszélyeztetett területeket. (Jelmagyarázat: a szegregációs mutató térképen jelzett értékeit a következő színek jelölik: 0–39% = szürke, 40–100% = lila)

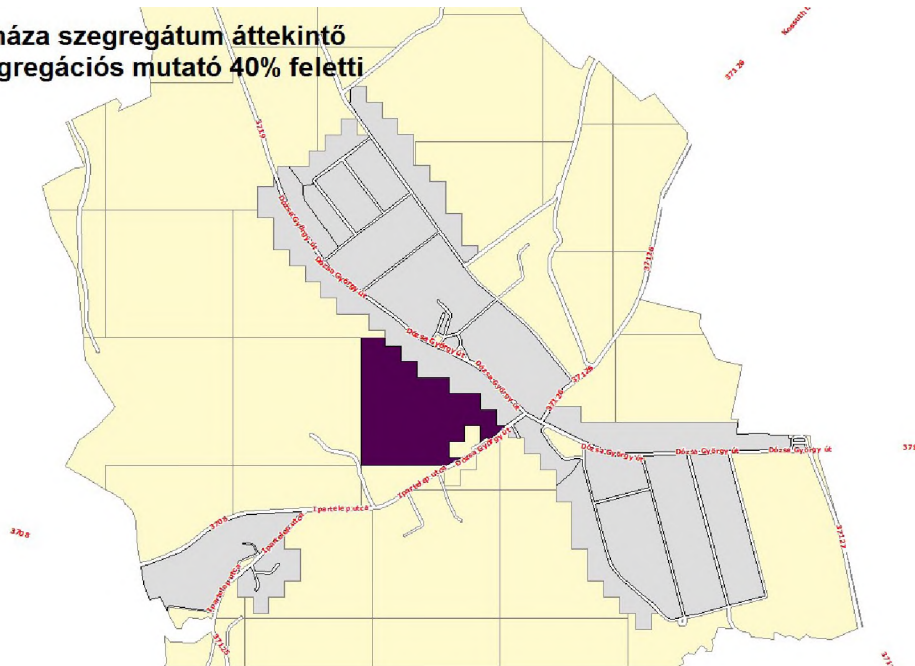

A térképek a település belterületén található szegregátumokat jelenítik meg. A térképek olyan területeket is megjelenítenek, amelyek eleget tesznek ugyan a szegregációs mutató kritériumának, de alacsony népességszámuk, vagy intézeti háztartásban élők (pl.: kollégium, idősek otthona, hajléktalanszálló) miatt mégsem tekinthetők valódi szegregátumoknak.

A Központi Statisztikai Hivatal szerint Pálházán nem található olyan terület, mely a szegregációs mutató alapján megfelelné a tényleges szegregátum vagy a szegregációval veszélyeztetett terület feltételeinek.

A 314/2012-es Kormányrendelet 10. mellékletében meghatározott szegregációs mutató alapján lehatárolt szegregátumokról az adatküldő (Központi Statisztikai Hivatal Népszámlálási Főosztálya) egy kartogramot állított elő. Az alábbi kartogram jelzi, hogy Pálházán nincs olyan területek, amelyek eleget tenne a szegregátum kritériumainak.

Pálháza szegregátum áttekintő
Szegregációs mutató 40% feletti

2. ábra: Szegregációs mutató Pálházán²²⁵

3.3. ELTÉRŐ JELLEMZŐKKEL RENDELKEZŐ TELEPÜLÉSRÉSZEK

3.3.1. Településrészek kijelölése, pontos lehatárolása, a lehatárolás indoklása, térképi ábrázolása, a lehatárolt településrészek rövid bemutatása

Pálháza város méretéből adódóan a belterületet különböző településrészekre nem bontottuk. A város tipikus mezőgazdasági jellegű, magyar alföldi karakterű település. Területfelhasználás szempontjából lakóterület, alapfokú ellátással. A földrajzi adottságok meghatározzák a település beépített területeit. Ennek következtében a beépített területei szabdaltak.

A város központi belterülete aránylag magas fekvésű terület, az utcák szabálytalan parcellázások eredménye. Pálháza településtörténeti, és szerkezeti fejlődésével kialakult lakóterületi egységek, úgymint a déli és keleti településrészek. A központi belterülethez nem tartozik egyéb belterület.

3.3.2. Szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett területek lehatárolása, térképi ábrázolása és helyzetelemzése (potenciális akcióterületek)

A településen szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett terület nem található.

3.3.3. Egyéb szempontból beavatkozást igénylő területek lehatárolása, térképi ábrázolása és helyzetelemzése (potenciális akcióterületek)

Egyéb szempontból kiemelt, potenciális akcióterülettel nem számolunk.

²²⁵ Forrás: KSH, Népszámlálási Főosztálya

4. AZ INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIA TARTALMI KÖVETELMÉNYEI

4.1. KÖZÉPTÁVÚ CÉLOK ÉS AZOK ÖSSZEFÜGGÉSEI

4.1.1. A stratégiai fejlesztési célok meghatározása

A település átfogó fejlesztését szolgáló célok meghatározása során a regionális, nemzeti, közösségi szintű fejlesztési ajánlásokat, valamint az átfogó fejlesztéspolitikai célokat vettük figyelembe. Az ITS céljai úgy kerültek megfogalmazásra, hogy összhangban legyenek a város jövőképével. Az ITS átfogó célja a jövőkép rövid, értékválasztáson alapuló megfogalmazása.

A célok meghatározása során kiemelt figyelmet fordítottunk arra, hogy kerüljenek kijelölésre azok a komplex, városfejlesztési projektek, amelyek a 2014-2020-as programozási időszakban még támogatásra kerülhetnek, amennyiben azokra forrás biztosítható.

A város egészére vonatkozó tematikus célok a város egészére vonatkozó helyzetértékelésből, a városrészi célok a városrészi szintű helyzetértékelésből kerültek levezetésre, a helyzetértékelés során beazonosított problémák leküzdésére vagy fől számolásra, vagy az azonosított lehetőségek kihasználására vonatkoznak, az erősségekre, mint erőforrásokra építve.

Pálháza város jelenlegi és tervezett gazdasági potenciálja, kompetenciái, funkciói miatt az EU 2020 Stratégia és a régió fejlesztési célkitűzéseivel szinkronizált jövőképpel és stratégiával kell, hogy rendelkezzen.

Az Észak-Magyarországi Operatív Program átfogó célja a régió gazdasági versenyképességének javítása, miközben mérséklődnek a régió belüli területi, társadalmi-gazdasági különbségek.

Az Észak-Magyarországi program specifikus céljai:

- *A gazdaság helyi erőforrásokat, együttműködéseket kihasználó versenyképességének javítása*
- *A turizmus jövedelemtermelő képességének javítása*
- *A társadalmi kohézió erősítése és vonzó gazdasági-, lakókörnyezet kialakítása*

4.1.1.1. Pálháza város alapvető célkitűzései, jövőképe

A jövőkép a település adottságaira épülő, az önkormányzat fejlesztési szándékait megfogalmazó, a fejlődés irányait és prioritásait, valamint stratégiáját megjelölő hosszú távú célrendszer. A településfejlesztési stratégiában olyan célok kerülnek megfogalmazásra, melyek előre vetítik a város kiegyensúlyozott fejlődésének, fejlesztésnek lehetőségét.

A jövőkép, az erre épülő stratégiai és konkrét célokkal szemben elvárás, hogy a város jellemző, egyedi társadalmi, gazdasági és földrajzi környezetéből következő lehetőségek, kényszerítő körülmények és belső erőforrások által meghatározott adottságokra építve vonzó, reális fejlettségi állapotot fogalmazzon meg.

Pálháza földrajzi elhelyezkedése és természeti-gazdasági adottságai alapján a város fejlesztési elképzeléseit a meglévő gazdasági potenciál megerősítésére, a turisztikai potenciál kihasználására, térségben betöltött szerepük megerősítésére kell felépítenie.

Az elérendő cél érdekében fontos térségfejlesztési erő, hogy az azonos érdekeltségű, adottságú, helyzetű, piaci pozíciójú önkormányzatok, gazdasági társaságok, társadalmi és más szervezetek a hosszú távú célkitűzéseken alapuló fejlesztéseiket egymás szándékát erősítő, azt nem zavaró, nem gátló módon a térség kiegyensúlyozott fejlődése érdekében együttműködés keretében végezzék.

Az Integrált Településfejlesztési Stratégia elkészítésének alapját képezi a város képviselőtestület által elfogadott Integrált Városfejlesztési Stratégia (2008. május), valamint a 2015-ben elfogadott, 2015-2019 időszakra vonatkozó Gazdasági Program.

Pálháza város jövőképe, 15-20 évre szóló átfogó célja

A város gazdaságának szerkezete úgy alakuljon, hogy a város kvalifikált lakosságát megtartsa, magasan képzett munkavállalók betelepülését ösztönözze amellet, hogy az alacsonyabban kvalifikált lakosok munkaerő-piaci pozíciói is javuljanak.

A városi oktatási struktúra támogassa a foglalkoztathatóság feltételeit.

A város kedvező földrajzi fekvésére, természeti és kulturális értékeire alapozva olyan új városprofil kialakítása, amely megőrzi hagyományos, régi erőit, azaz a rehabilitációk, fejlesztések a hagyományos, egyedi hangulatot megőrző, karakteres arculatot adjanak a városnak.

A térség többi településével összefogva lehetővé váljék a természeti értékek kíméletes gazdasági hasznosítása.

Az esélyegyenlőség elvének megfelelően a fizikai és társadalmi adottságoktól függetlenül fennálljon az egyenlő hozzáférés lehetősége a város minden lakója számára.

A gazdasági fejlesztés ne károsítsa a lakókörnyezetet.

A város a jövőképe megvalósítása érdekében a **három alapvető, stratégiai célt** fogalmaz meg:

1. stratégiai cél: Gazdasági versenyképesség növelése – A város egyik legfontosabb célja, hogy a helyi potenciális munkaerő foglalkoztatása érdekében összehangolt programok valósuljanak meg a városban.

A város gazdaságfejlesztési elképzeléseinek realizálását a városban működő vagy letelepedni szándékozó kis- és közép vállalkozások megerősítésén keresztül érheti el. A városban olyan vonzó gazdasági környezetet kell létrehozni (Ipari övezet fejlesztése, inkubátorház működtetése), amely hosszú távon is hozzá tud járulni a helyi munkaerő foglalkoztatásához, úgy magasabban, mint az alacsonyabban kvalifikált csoportban. A fejlesztés komplex módon csak úgy tud megvalósulni, ha a lakosság képzettsége a vállalkozások igényekhez igazodva, azt kiszolgálva fejlődik, és viszont, a vállalkozások megtartják és bevonzzák a képzettebb munkaerőt is. A város a jó adottságait kihasználva, támogatni kell a feldolgozóiparban történő részvételt.

2. stratégiai cél: Pálháza a Hegyköz szíve – A térségben betöltött központi szerepkör megerősítése

Pálháza ellátja mikrokörnyezetének centrum-szerepét, úgy is, mint a vonalas közlekedés csomópontja (főutak találkozási pontja, az úthálózat és a kisvasút találkozási pontja), úgy is, mint közszolgáltatási mikrocentrum (egészségügy, alapfokú oktatás, szociális ellátás), amely társulási formában látja el a környező települések lakosságának szükségleteit is (Hegyközi Területfejlesztési és Alapellátási Társulás fenntartásában). Pálházán és a vonzáskörzetéhez tartozó településeken a települések tulajdonában, és a KLIK fenntartásában működik a Hegyközi Általános Iskola, a Kovácsvágási Tagintézmény, a Kishutai Tagintézmény, valamint a Füzéri Tagintézmény.

A város fejlesztési stratégiájában központi szerepet kapott az együttműködés fokozása, és a központi szerepkör erősítése. Ez nem csupán Pálháza érdeke, hanem a környező kistépüléseké is, hiszen számukra nem elérhető a gazdaságosan működtethető, fenntartható, magas színvonalú ellátás biztosítása a települési lakosság számára.

3. stratégiai cél: A Pálházán élők életkörülményeinek javítása, komfortérzetének növelése – A minőségi városi élet megteremtése az alapvető infrastrukturális adottságok és szolgáltatások fejlesztésével

Ez a stratégiai cél magába foglalja a városi alap-infrastruktúra fejlesztését, a közszolgáltatások minőségének és hozzáférhetőségének javítását, a helyi közlekedési, oktatási, gazdasági, szolgáltatói infrastruktúra fejlesztését, alapvető működési feltételek biztosítását. Az infrastruktúra fejlesztése érinti a gazdasági élet szereplőit, a városi lakosságot, valamint az ide látogatókat egyaránt. Az infrastrukturális háttér fejlesztése az egész várost érinti, azaz minden városrészben is kiemelt fontosságú, sőt, kiterjed a város turisztikai vonzáskörzetére. Ennek érdekében stratégiai fontosságú a környező településekkel való együttműködés fejlesztése, tematizálása, valamint a térség forrásallokáló képességének közös erővel történő erősítése.

Tekintve, hogy Pálháza erőssége a közel érintetlen természeti környezet, a környezetvédelmi, illetve a környezeti értékek kíméletes hasznosítását szolgáló fejlesztések kiemelt szerepet játszanak a város fejlesztési elképzeléseiben.

Kiemelt figyelmet kell szentelni a helyi humán értékeknek, mert egy település megtartóerejét elsődlegesen nem a beépített téglák és az aszfalt adja, hanem az ott élők tudása, értékei, közösségben kifejtett tevékenységük, lokálpatriotizmusuk. Ennek megfelelően a városfejlesztés során minden esetben nagy hangsúlyt kell fektetni az ún. „szoft” elemekre akkor is, ha arra egy adott fejlesztés forrása külön nem tér ki. Ilyen esetekben a fejlesztések „szoft” területekre kifejtett hatását, hasznosíthatóságát kell figyelembe venni.

4.1.1.2. A regionális fejlesztési célok alapján megfogalmazott, stratégiai célok elérését szolgáló tematikus és területi célok Pálházán

TC I. A központi földrajzi fekvésre, a helyi hagyományokra, kivételes mikroklímára épülő látogató- és pihenő turizmus kialakítása, a város turisztikai vonzerejének növelése

- TC I. 1. Színvonalas vendéglátóipari szolgáltatások, kereskedelmi szálláshelyek fejlesztése
- TC I. 2. Jellegzetes építésű területek hagyományokon alapuló idegenforgalmi hasznosítása
- TC I. 3. Hagyományokra épülő turisztikai attrakciók

TC II. A helyi adottságokra épülő gazdaságfejlesztés, a foglalkoztatottsági szint javítása

- TC II. 1. Üzleti infrastruktúra fejlesztése, vonzó infrastruktúrával rendelkező gazdasági környezet megteremtése
- TC II. 2. Kis- és középvállalkozásokra épülő kézművesipar megerősítése – kooperáció
- TC II. 3. A kihasználatlan, ipari tevékenységre alkalmas területre termelő (kézműves és feldolgozóipari) kis- és középvállalatok telepítése
- TC II. 4. Vállalkozás-támogatás erősítése
- TC II. 5. Foglalkoztathatóság feltételeinek javítása, szociális foglalkoztatás elősegítése

TC III. Térségi központi szerepkör, térség-szervező funkció megerősítése

- TC III. 1. Térségi egészségügyi központi szerepkör megerősítése
- TC III. 2. Térségi kulturális jelenlét erősítése
- TC III. 3. Térségi (munkaerő-piaci, turisztikai) szervezői szerepkör kialakítása

- TC III. 4. Térségi közoktatási feladatok fejlesztése
- TC III. 5. Kistérségi közszolgáltatások fejlesztése

TC IV. Társadalmi kohéziót támogató településfejlesztés

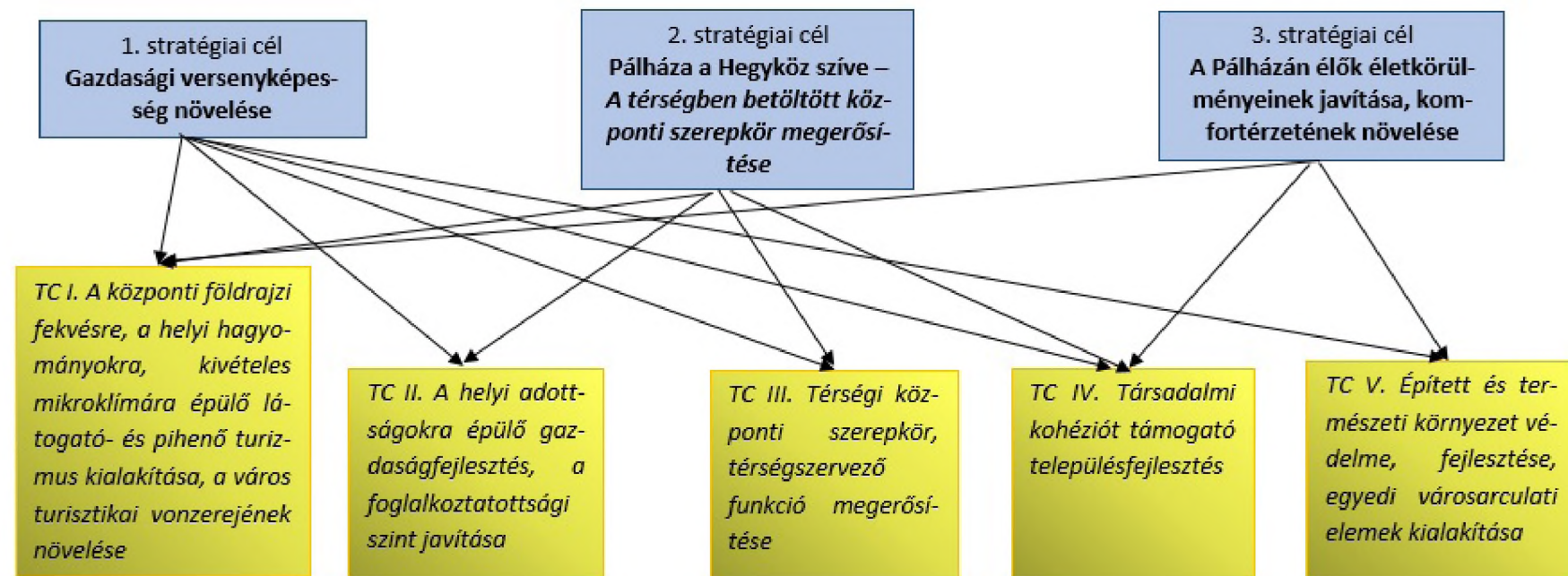
- TC IV. 1. Községi kohézió erősítése
- TC IV. 2. Széleskörű szabadidő és sportlehetőségek biztosítása a térség lakosságának és a turistáknak
- TC IV. 3. Közszolgáltatási intézmények fejlesztése, a szolgáltatások minőségének és elérhetőségének javítása
- TC IV. 4. A lakosság foglalkoztatásának ösztönzése
- TC IV. 5. A település népességmegtartó-képességének javítása

TC V. Épített és természeti környezet védelme, fejlesztése, egyedi városarculati elemek kialakítása

- TC V. 1. Színvonalas, egyedi arculatú városközpont kialakítása
- TC V. 2. A településkép megőrzése a TAK alapján
- TC V.3. Biztonságos lakókörnyezet kialakítása
- TC. V. 4. Területrendezés, a terület kihasználtságának fokozása
- TC. V. 5. A pozitív, vonzó városimázs megteremtése
- TC. V. 6. Természetes környezet védelme

Pálháza Város jövőképe, átfogó célja

A gazdaságszerkezet pozitív hatása széles demográfiai jellemzőkkel bíró lakosság munkaerő-piaci pozícióira. A foglalkoztathatóság feltételeit a városi oktatás támogatja. A természeti és kulturális értékekre alapozott városprofil megőrzi hagyományos, egyedi hangulatát, karakteres arculatát. A térségi összefogás kíméletesen hasznosítja a természeti értékeket. Fizikai és társadalmi adottságoktól függetlenül fennáll az egyenlő hozzáférés lehetősége a város minden lakója számára. A gazdaságfejlesztés nem károsítja a lakókörnyezetet.

4.1.2. A tematikus és a területi célok részletes bemutatása

Az ITS célrendszere a helyzetelemzésben feltárt jelenségekre, trendekre és tendenciákra épül. A város egészére vonatkozó stratégiai, tematikus célok a városi szinten elvégzett helyzetelemzésen alapuló helyzetértékelésből vezethetők le.

A hosszú távú célok elérése érdekében Pálházán 5 tematikus cél került meghatározásra. A tematikus célok összhangban állnak a városi szintű helyzetelemzés főbb megállapításaival, illeszkednek az átfogó célhoz, annak elérését szolgálják.

4.1.2.1. Tematikus célok részletes kifejtése

TC I. A központi földrajzi fekvésre, a helyi hagyományokra, kivételes mikroklímára épülő látogató- és pihenő turizmus kialakítása, a város turisztikai vonzerejének növelése

A város idegenforgalma húzóágazatként jelenjen meg a település fejlődésében. A város idegenforgalma több bázisú kell, hogy legyen: a Hegyköz természetrajzára települő, a városon gyorsan keresztülhaladó kiránduló-turizmus mellett meghatározó szerepe legyen olyan turisztikai elemeknek, amelyek növelik a vendégéjszakák számát, az eladható szolgáltatások számát, komplexitását és színvonalát. Az új turisztikai potenciál feltárása és kiépítése mellett egy magas színvonalú, vonzó, egységes turisztikai kínálat kialakítása a cél.

A turizmusfejlesztésen belül prioritást élvezhet a légúti megbetegedések kezelésére irányuló gyógyturizmus, hiszen az ehhez kapcsolódó további egészségügyi fejlesztések ösztönző hatással vannak a helyi szolgáltatási szektor teljes vertikumára.

Az idegenforgalom fejlődésének nagy előnye, hogy külső és esetleges belső tartalékokból hozza létre a gazdasági növekedést. A város kevésbé feltárt, de az idegenforgalom számára meghatározó területeit és lehetőségeit ki kell hangsúlyozni, fejlesztésükre külön gondot kell fordítani.

Részcélok	Intézkedések
TC I. 1. Színvonalas vendéglátóipari szolgáltatások, kereskedelmi szálláshelyek fejlesztése	- A magán szálláshelyek kereslet alapú fejlesztése, szolgáltatások színvonalának emelése - A turizmust kiszolgáló infrastruktúra fejlesztése, kiépítése, turisztikai marketingstratégia működtetése
TC I. 2. Jellegzetes építésű területek hagyományokon alapuló idegenforgalmi hasznosítása	- Vonzerő és turisztikai szolgáltatások, fenntartható fejlesztése - Épített örökség helyi szintű védelme
TC I. 3. Hagyományokra épülő turisztikai attrakciók	- Helyi és térségi rendezvények szervezése - Néphagyományok, tájjellegű szokások megőrzése, felfrissítése, turisztikai célú integrálása - Tájképi adottságok megőrzése

TC II. A helyi adottságokra épülő gazdaságfejlesztés, a foglalkoztatottsági szint javítása

A megalapozó tanulmányrész vonatkozó fejezeteiben is megállapításra került, hogy Pálházán meghatározó részben a kisvállalkozások túlsúlya jellemző, az ipari termelés bányászat formájában, egy nagyvállalathoz kapcsolódóan van jelen. Igazán meghatározó vállalkozások a város életében nincsenek jelen. A mezőgazdasági vállalkozások erdőgazdálkodás, növénytermesztés és állattenyésztés formájában vannak jelen, utóbbiak javarészt őstermelő formában. Az ipara a bányászaton túl alig haladja meg a kézműipari szintet – igaz, ez esetben több vállalkozás esetében művészi tevékenységről beszélhetünk, amely magas minőségben állít elő kézműipari és műtárgyakat. A szolgáltatási területen a város képes kiszolgálni a turizmus igényeit is, de egyelőre nem sok jel utal arra, hogy a helyi szolgáltatók a helyi gazdaságba a kiránduló-turizmusnál mélyebben beépülő formák szolgáltatás-szükségletét indukálnák, kiszolgálnák. A város tökebevonó képessége a vállalkozások mértékénének és profiljának megfelelő, ezért ezeket együttesen kell fejleszteni.

A város célja egyfelől megtartani a kialakult gazdasági stabilitást, valamint további fejlesztések révén kedvező gazdasági környezetet teremteni újonnan betelepülő vállalkozások számára. A város célja, hogy hosszútávon kiszámítható, jelentős iparűzési adót fizető, a helyi lakosok számára kiegyensúlyozott, kiszámítható megélhetést biztosító vállalkozások működjenek a településen.

A területhasználatban a táj- és környezetalakításban, így a város jövőjében a bányászatnak, erdőgazdaságnak és turizmusnak továbbra is nagy szerepe lesz, tekintettel adottságaira. Ebből adódóan a fejlesztés célja a helyi termékek feldolgozottságának növelése, a piacra jutás feltételeinek megteremtése. A jó minőségű termékek jobb áron eladhatók, ha magasabb hozzáadott értéket képviselnek, valamilyen szintű feldolgozások átesnek.

Részcélok	Intézkedések
TC II. 1. Üzleti infrastruktúra fejlesztése, vonzó infrastruktúrával rendelkező gazdasági környezet megteremtése	▪ Ipari övezet projekt megvalósítása ▪ Információs és szolgáltatási network kialakítása és működtetése
TC II. 2. Kis- és középvállalkozásokra épülő kézművesipar megerősítése – kooperáció	▪ Helyi vállalkozások támogatása ▪ Együttműködések támogatása, hálózatok kiépítése, értékesítési szövetkezet
TC II. 3. A kihasználatlan, ipari tevékenységre alkalmas területre termelő (kézműves és feldolgozóipari) kis- és középvállalatok telepítése	▪ Inkubátorház szolgáltatás fejlesztése
TC II. 4. Vállalkozás -támogatás erősítése	▪ Betelepülő vállalkozások adókedvezménye ▪ Kedvező vállalkozói infrastruktúra megteremtése
TC II. 5. Foglalkoztathatóság feltételeinek javítása, szociális foglalkoztatás elősegítése	▪ Non-profit szervezetek foglalkoztatási programjainak támogatása ▪ Szociális foglalkoztatás elősegítése ▪ Megfelelő számú és minőségű munkahelyteremtés

TC III. Térségi központi szerepkör, térségsszervező funkció megerősítése

Pálháza ellátja mikrokörnyezetének centrum-szerepét, úgy is, mint a vonalas közlekedés csomópontja (főutak találkozása, az úthálózat és a kisvasút találkozása), úgy is, mint közszolgáltatási mikrocentrum (egészségügy, alapfokú oktatás, szociális ellátás), amely társulási formában látja el a környező települések lakosságának szükségleteit is (Hegyközi Területfejlesztési és Alapellátási Társulás fenntartásában). Pálházán és a

vonzáskörzetéhez tartozó településeken a települések tulajdonában, és a KLIK fenntartásában működik a Hegyközi Általános Iskola, a Kovácsvágási Tagintézmény, a Kishutai Tagintézmény, valamint a Füzéri Tagintézmény.

A város fejlesztési stratégiájában központi szerepet kapott az együttműködés fokozása, és a központi szerepkör erősítése. Ez nem csupán Pálháza érdeke, hanem a környező kistelepüléseké is, hiszen számukra nem elérhető a gazdaságosan működtethető, fenntartható, magas színvonalú ellátás biztosítása a települési lakosság számára.

Részcélok	Intézkedések
TC III. 1. Térségi egészségügyi központi szerepkör megerősítése	Egészségügyi intézmények infrastrukturális és szolgáltatásfejlesztése
TC III. 2. Térségi kulturális jelenlét erősítése	- Kulturális intézmények modernizációja, infrastrukturális fejlesztése - Kistérségi kulturális programok szervezése
TC III. 3. Térségi (munkaerő-piaci, turisztikai) szervezői szerepkör kialakítása	- Csatlakozás Turisztikai Desztinációmenedzsment (TDM) szervezethez - Mikrotérségi foglalkoztatási programok megvalósítása - Munkaerő-piaci képzések (soft- és hard-skill fejlesztése)
TC III. 4. Térségi közoktatási feladatok fejlesztése	Közoktatási intézmények infrastrukturális és szolgáltatásfejlesztése
TC III. 5. Kistérségi közszolgáltatások fejlesztése	- Közszolgáltatási intézmények fejlesztése - Együttműködés támogatása, workshopok, konferenciák, találkozók - Integrált szolgáltatások működtetése

TC IV. Társadalmi kohéziót támogató településfejlesztés

A városi funkciók bővítésének fontos eleme az Önkormányzat szerepének növelése a településfejlesztésben, a terület előkészítésben. A városnak törekednie kell arra, hogy megtartsa a lakosságát azáltal, hogy olyan fejlesztési projekteket indít el, amelyek növelik a lakosok komfortérzetét (település-rehabilitáció), olyan intézkedéseket hoz a város vezetése, amelyek elősegítik és ösztönzik a helyi mikro- és kisvállalkozások megerősödését, a nagy- és közép vállalkozások megtelepedését és megtartását. Azon túl, hogy az alapvető közszolgáltatások mindegyike elérhető a településen, bizonyos közösségi funkciók, városi funkciók fejlesztésre szorulnak.

A minőségi városi élet megteremtésének alapvető feltétele az infrastrukturális adottságok fejlesztése. Ez magába foglalja a városi alap-infrastruktúra fejlesztését, a közszolgáltatások minőségének és hozzáférhetőségének javítását, a helyi közlekedési, oktatási, gazdasági, szolgáltatói infrastruktúra fejlesztését, alapvető működési feltételek biztosítását. Az infrastruktúra fejlesztése érinti a gazdasági élet szereplőit, a városi lakosságot, valamint az idelátogatókat egyaránt.

A városnak figyelembe kell venni a városban végbemenő társadalmi változásokat, amelyek a fejlesztések tervezésekor vezérelvként kell, hogy megjelenjenek. A városban számolni kell a lakosság elöregedésével, amely hosszú távon a szociális és egészségügyi ellátórendszer infrastrukturális bővítését és a szolgáltatások minőségi fejlesztését vonja maga után. A fejlesztett idősgondozás a térség igényeinek kielégítésével a helyi munkaerő-piac

fejlesztéséhez is hozzájárul. Ugyanakkor a városnak gondolnia kell a fiatal családok „megtartására”, azaz olyan vonzó feltételeket kell kialakítani számukra, amellyel megakadályozható vagy legalább csökkenthető az elvándorlás mértéke, illetve csábítóan hat a kvalifikált betelepülni vágyók számára.

A város kulturális szerepének megtartásához fokozatosan kell gondoskodni a színvonal növeléséről. Az vonzó, lakosságmegtartó kisvárosi szerepkör betöltése érdekében szükséges az infrastrukturális elemek fejlesztése, és ezen túl olyan szolgáltatások megvalósítása, amely a kulturális szórakozási igényeket elégíti ki, helyi identitást erősítő közösségi élményekkel gazdagítja a helyi lakosságot.

Részcélok	Intézkedések
TC IV. 1. Közösségi kohézió erősítése	- Közösségi felmérés megvalósítása (kutatás) - Közösségi stratégia kidolgozása - Minőségi életfeltételek javítása, lakossági komfortérzet javítása - Közösségi projektek megvalósítása - Település- és közösségtudat erősítését szolgáló tevékenységek
TC IV. 2. Széleskörű szabadidő és sportlehetőségek biztosítása a térség lakosságának és a turistáknak	- Szolgáltatások bővítése, színvonalának emelése - A város érdekeinek hatékonyabb képviselete kistérségi, megyei és regionális fejlesztésekben (pl. kerékpárút fejlesztése, sportlétesítmények bővítése)
TC IV. 3. Közszolgáltatási intézmények fejlesztése, a szolgáltatások minőségének és elérhetőségének javítása	- Egészségügyi ellátás fejlesztése - Sokszínű közösségi és kulturális élet biztosítása - Közszolgáltatások infrastrukturális fejlesztése
TC IV. 4.A lakosság foglalkoztatásának ösztönzése	- Helyi és térségi foglalkoztatási programok megvalósítása - Szociális foglalkoztatás lehetőségének vizsgálata - Non-profit szervezetek foglalkoztatási programjainak támogatása - Megfelelő számú és minőségű munkahelyteremtés
TC IV. 5. A település népességmegtartó-képességének javítása	- További fejlesztések munkaerőpiacra és gyermekvállalási kedvre kifejtett hatásának folyamatos priorizálása - Lakhatási feltételek javítása

TC V. Épített és természeti környezet védelme, fejlesztése, egyedi városarculati elemek kialakítása

Az épített környezet a környezet tudatos építési munka eredményeként létrehozott, illetve elhatárolt épített része, amely elsődlegesen az egyéni és a közösségi lét feltételeinek megteremtését szolgálja. Az építési tevékenység célja és feladata, hogy az ember a mikrokörnyezetében a legkedvezőbb feltételeket biztosítsa magának. Az építési tevékenység jelentősen befolyásolja a környezetet, az elkészült épület fontos környezetformáló tényező, mert összeköti a természetet és a társadalmat. Az épített környezet jelentős részét képezik a nemzeti vagyonnak. A környezet épített és természeti elemei összefüggő egészet alkotnak, melynek megfelelő alakítása, fejlesztése, értékeinek megőrzése és védelme közérdek, a társadalom kötelezettsége – egyben a fenntartható városfejlesztés záloga, amely kihat a gazdaságra, társadalomra, demográfiára egyaránt.

A települések fizikai és mentális megjelenésének definiálására számos kifejezés létezik: ezek közül leggyakrabban a karakter, az arculat és az imázs kifejezések fordulnak elő. Pálháza arculata egyrészt az a városi kép, amelyet természeti és épített környezete kínál, másrészt viszont az a szubjektív kép, amely a városról az ott élőkben, az odalátogatókban, és azokban él, akik csak hallottak a városról. Az üzleti életben a megfelelő (pl vonzó) szubjektív kép kialakításának óriási a tétje, hiszen az a vállalkozás, amelyik nem igyekszik pozitív képet kialakítani magáról, ápolni hírnevét, hosszú távon nem működhet sikeresen. A fokozódó városversenyben a települések is kezdik átvenni a vállalati kultúra tökélyre fejlesztett kommunikációs stratégiáit: ebből Pálháza sem maradhat ki.

Részcélok	Intézkedések
TC V. 1. Színvonalas, egyedi arculatú városközpont kialakítása	- Városközpont esztétikai és közösségi funkció szerinti fejlesztése - Tájazonos növények telepítése a városfejlesztés során
TC V. 2. A településkép megőrzése a TAK alapján	A település egyedi, tájképbe illő arculatának megőrzésének elősegítése, figyelembevétele az építési engedélyek kiadása során
TC V.3. Biztonságos lakókörnyezet kialakítása	- Közlekedés és vagyonbiztonság növelése - Környezeti szennyezés csökkentése - Leszakadó társadalmi rétegek integrációja
TC. V. 4. Területrendezés, a terület kihasználtságának fokozása	- Beépítetlen területek hasznosítása - Tájgazdálkodás
TC. V. 5. A pozitív, vonzó városimázs megteremtése	- A sajátos helyidentitás kialakítása - Városképi stratégia kialakítása - A városimázs megfelelő kommunikációja, városmarketing, médiajelenlét
TC. V. 6. Természetes környezet védelme	Az egyedülálló és vonzó természeti környezet megőrzése

4.1.2.2. Területi célok

A megfogalmazott tematikus célok közül területileg az alábbiak határolhatók le:

Tematikus cél	Kapcsolódó terület
<i>TC I. A központi földrajzi fekvésre, a helyi hagyományokra, kivételes mikroklímára épülő látogató- és pihenő turizmus kialakítása, a város turisztikai vonzerejének növelése</i>	Nincs kiemelten kapcsolódó terület, a fejlesztések többféle formában, bármely területen megvalósíthatók.
<i>TC II. A helyi adottságokra épülő gazdaságfejlesztés, a foglalkoztatottsági szint javítása</i>	Fejlesztési elképzelések az iparfejlesztés vonatkozásában elsősorban az Iparterületet foglalják magukba, turizmushoz kapcsolódó gazdaságfejlesztés vonatkozásában a Belvárosi és Rekreációs területet.
<i>TC III. Térségi központi szerepkör, térség-szervező funkció megerősítése</i>	Az együttműködésben megvalósuló funkcióbővítésre a meglévő intézmények és szolgáltatások bázisán van a legnagyobb esély. Ezek települési elhelyezkedése adja a kapcsolódó területi vonatkozást.
<i>TC IV. Társadalmi kohéziót támogató településfejlesztés</i>	Nincs kiemelten kapcsolódó terület, a fejlesztések többféle formában, bármely területen megvalósíthatók.
<i>TC V. Épített és természeti környezet védelme, fejlesztése, egyedi városarculati elemek kialakítása</i>	Nem határolható le területileg, a település egészére kiterjed, illetve meghaladja azt.

Mivel ezek a területileg is jól lehatárolható célok önálló tematikus célként is szerepelnek (nagyságuk, komplexitásuk indokolja) területi célként való ismételt kibontásuk nem szükséges.

További területi célok kijelölését, amelyek a stratégiai tervezés szempontjából relevánsak lennének, a város vezetése nem tartja indokoltnak.

4.1.2.3. A stratégiai célokhoz kapcsolódó indikátorok

Az alapvető, hosszú távú célok elérése érdekében **öt tematikus cél** került megfogalmazásra, melyekhez további részcélokat rendeltünk. A tematikus célok egyes alapvető, hosszútávú célokhoz kapcsolódnak.

A beavatkozások megvalósulását várhatóan összességében az alábbi output indikátorok számszerűsítik. Az egyes beavatkozások vonatkozásában a releváns indikátorok körét, célértékeit és a célérés időpontját a projektszintű dokumentációk (ITP, megvalósíthatósági tanulmány, pályázati dokumentáció stb.) definiálják a részletes műszaki tartalom ismeretében.

Az indikátorok mérésére kb. évenkénti rendszerességgel kerül sor, az operatív programokban meghatározott Indikátor definíciós adatlapokban előírt módszertan szerint (indikátor számítási módja, mutató forrása stb.).

Stratégiai cél	Tematikus cél	Indikátor	Becsült érték	Adatforrás
1. stratégiai cél: Gazdasági versenyképesség növelése	<i>TC I. A központi földrajzi fekvésre, a helyi hagyományokra, kivételes mikroklímára épülő látogató- és pihenő turizmus kialakítása, a város turisztikai vonzerejének növelése</i>	A természeti és a kulturális örökségnek, illetve látványosságnak minősülő támogatott helyszíneken tett látogatások várható számának növekedése	200 látogatás/év	Önkormányzati adatszolgáltatás
		Fenntartható idegenforgalom, látogatószám növekedés	10 %	Önkormányzati adatszolgáltatás
	<i>TC II. A helyi adottságokra épülő gazdaságfejlesztés, a foglalkoztatottsági szint javítása</i>	A fejlesztett vagy újonnan létesített iparterületek és ipari övezetek területe	79750 m ²	Önkormányzati adatszolgáltatás
		Ipari övezetbe, ipari területre újonnan betelepült vállalkozások száma	2 db	Önkormányzati adatszolgáltatás
		Támogatott vállalkozások által bevezetett új termékek / szolgáltatások száma	2 db	Önkormányzati adatszolgáltatás
		Teremtett új munkahelyek száma	6 db	Önkormányzati adatszolgáltatás

Stratégiai cél	Tematikus cél	Indikátor	Becsült érték	Adatforrás
3. stratégiai cél: A Pálházán élők életkörülményeinek javítása, komfortérzetének növelése	<i>TC V. Épített és természeti környezet védelme, fejlesztése, egyedi városarculati elemek kialakítása</i>	Integrált városfejlesztési stratégiákba bevont területek lakossága	1 088 fő	Önkormányzati adatszolgáltatás
		Városi területeken létrehozott vagy helyreállított nyitott terek	1 db	Önkormányzati adatszolgáltatás
		Városi területeken épített vagy renovált köz- vagy kereskedelmi épületek	5 db	Önkormányzati adatszolgáltatás
		Bel- és csapadék-vízvédelmi létesítmények hossza	9 km	Önkormányzati adatszolgáltatás
		Megújult vagy újonnan kialakított zöldfelület nagysága	1000 m ²	Önkormányzati adatszolgáltatás
		Kialakított kerékpárforgalmi létesítmények hossza	2,175 km	Önkormányzati adatszolgáltatás
		Közlekedésbiztonsági fejlesztést megvalósított települések száma	1 db	Önkormányzati adatszolgáltatás

Stratégiai cél	Tematikus cél	Indikátor	Becsült érték	Adatforrás
2. stratégiai cél: Pálháza a Hegyköz szíve 3. stratégiai cél: A Pálházán élők életkörülményeinek javítása, komfortérzetének növelése	<i>TC III. Térségi központi szerepkör, térség-szervező funkció megerősítése</i> <i>TC IV. Társadalmi kohéziót támogató településfejlesztés</i>	Fejlesztéssel érintett egészségügyi alapellátást nyújtó szolgálatok	1 db	Önkormányzati adatszolgáltatás
		Helyreállított lakóegységek városi területeken	10 db	Önkormányzati adatszolgáltatás
		Jobb egészségügyi szolgáltatásokban részesülő lakosság	1 088 fő	Önkormányzati adatszolgáltatás
		Egészségfejlesztő és betegségmegelőző programokban részt vevő személyek száma	10 fő	Önkormányzati adatszolgáltatás
		Fejlesztéssel érintett egészségügyi alapellátást nyújtó szolgálatok (bennük: háziorvos, házi gyermekorvos, fogorvosi, védőnői szolgálat és kapcsolódó ügyeleti ellátás, iskola-egészségügyi ellátás) száma	4 db	Önkormányzati adatszolgáltatás
		Fejlesztett nevelési-oktatási intézményekben tanuló diákok száma	310 fő	Önkormányzati adatszolgáltatás
		Támogatott programokban résztvevő tanulók száma	20 fő	Önkormányzati adatszolgáltatás
		Kidolgozott, új képzési módszertanok száma	1 db	Önkormányzati adatszolgáltatás
		Képzésben, átképzésben résztvevő pedagógusok száma	3 fő	Önkormányzati adatszolgáltatás
		Közösségi szinten irányított városi helyi fejlesztési stratégiával érintett települések lakosság száma	1 088 fő	Önkormányzati adatszolgáltatás
		HFS keretében tervezett és végrehajtott programok száma	1 db	Önkormányzati adatszolgáltatás
		Helyi társadalmi akciókban résztvevők száma	1 fő	Önkormányzati adatszolgáltatás
		A helyi társadalmi akciókba bevonás érdekében elért hátrányos helyzetű személyek száma	1 fő	Önkormányzati adatszolgáltatás

4.2. A MEGVALÓSÍTÁST SZOLGÁLÓ BEAVATKOZÁSOK

4.2.1. Akcióterületek kijelölése, a kijelölés és a lehatárolás indoklásával

Pálháza Város Önkormányzata helyzetfeltáró munkarészenek összegzésében megtörtént a város helyzetének értékelése, beazonosításra kerültek a város lehetőségei, problémái, és megfogalmazásra került az a kívánatos állapot, amelyben a város a lakossága számára még kedvezőbb feltételeket biztosít.

A városi szintű helyzetértékelésből levezetett, egymással összhangban lévő célok kijelölik azokat a fejlesztési területeket, amelyek középtávon a város részéről beavatkozásokat igényelnek, azaz a városfejlesztés gócpontjai, kiemelkedő fejlesztési részterületei. Az akcióterület azokat a területeket jeleníti meg, ahol az önkormányzat a fejlesztéseket illetően alapvetően befolyásoló pozícióban van, tehát közvetlen ráfordítással vagy más eszközzel vesz részt a fejlesztésben.

Az akcióterületek lehatárolása a helyzetelemzés alapján indokolt fejlesztések jellegének megfelelően történt. Az akcióterületeket a város hosszú távú céljaival összhangban, funkcionálisan határoztuk meg. Az akcióterületek a város területi kiterjedéséből fakadóan átfedésben vannak egymással, a városban városrészek kijelölése nehezen értelmezhető. A gazdaságfejlesztést célzó akcióterület jelenik meg önálló területi egységként, ami az ipari övezet kialakítását célozza. Ezt a város nem a városi szövetbe ágyazottan tervezi megvalósítani, hanem külterületen.

A fejlesztési elképzeléseknek megfelelően Pálházán négy funkcionális célú akcióterület azonosítható be:

- 1. Központi városi/térségi szerepkört erősítő akcióterület**
- 2. Turisztikai szerepkört erősítő akcióterület**
- 3. Lakófunkciót betöltő akcióterület**
- 4. Gazdasági szerepkört erősítő akcióterület**

A központi városi/térségi szerepkört erősítő akcióterület és a turisztikai szerepkört erősítő akcióterület területileg lefedik egymást. Térképi megjelenítésen így csak három különálló akcióterület különül el.

A helyzetfeltáró munkarészben megállapításra került, hogy nincsen szegregátum vagy szegregációval veszélyeztetett terület Pálházán. Ennek ellenére a város hosszú távú fejlődési elképzelései szempontjából fontos a társadalmi szolidaritás erősítése és a társadalmi leszakadás mértékének és veszélyének csökkentése.

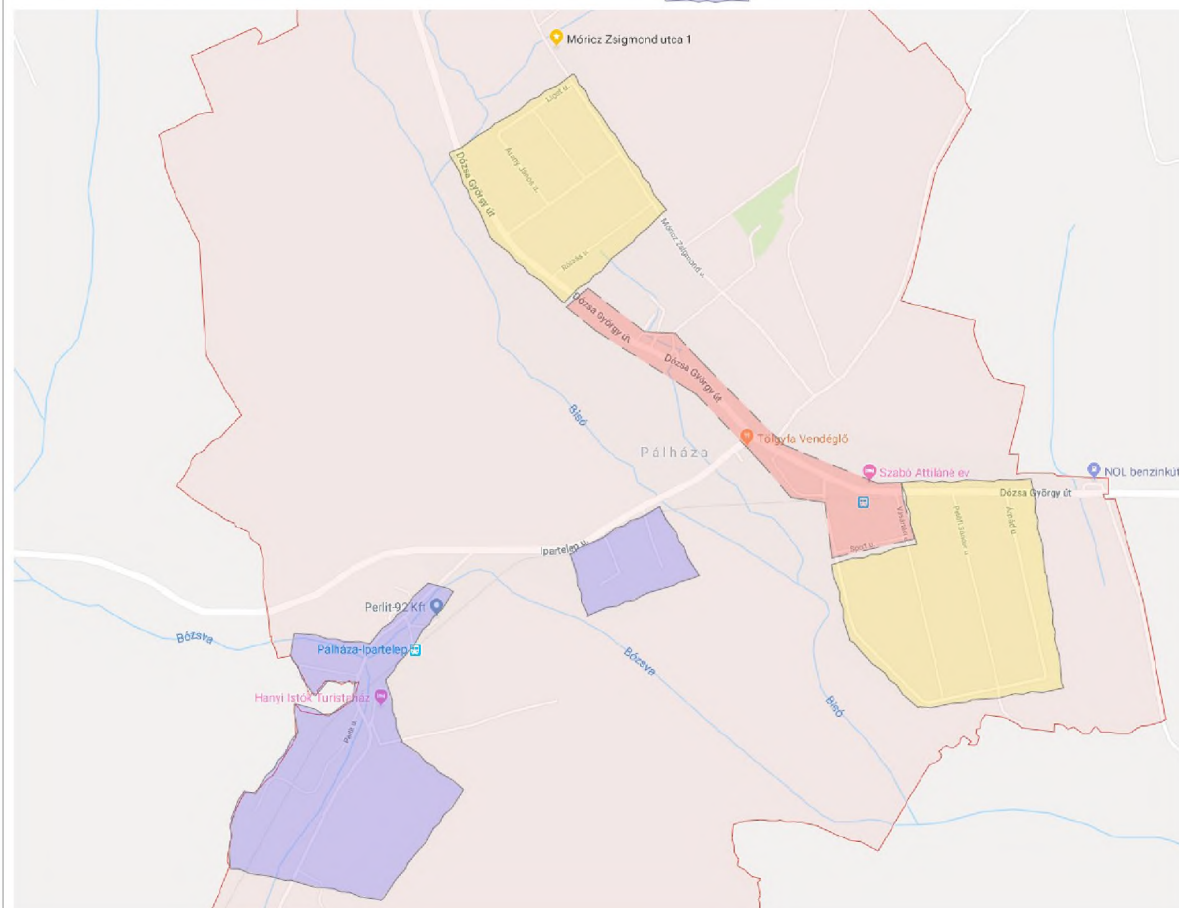
A KSH a 2000 fő feletti településekről tart nyilván éves területi statisztikai adatokat városrészekre és utcákra lebontva. Mivel Pálháza lakossága alig valamivel több, mint 1000 fő, így az akcióterületekről KSH által szolgáltatott adatok nem állnak rendelkezésünkre.

2.1.1. Központi városi/térségi szerepkört erősítő akcióterület

2.1.2. Turisztikai szerepkört erősítő akcióterület

2.1.3. Lakófunkciót betöltő akcióterület

2.1.4. Gazdasági szerepkört erősítő akcióterület

4.2.1.1. Központi városi/térségi szerepkört erősítő akcióterület

A Városházai funkciókat erősítő akcióterület területileg megegyezik a Városházai városrészrel. A városközpont fejlesztései a városi szerep megerősítését célozzák, olyan elképzelések, melyek hozzájárulnak a város gazdasági fejlődéséhez, a helyi társadalom megerősítéséhez, élénkítik társadalmi aktivitását, erősítik a belváros szerepkörét, vonzerejét.

A kulturális és közigazgatási központ a Városháza, amely a régi "kisiskola" helyén épült. Mellette található a park az Indóházzal, ami turisztikai szempontból jelentős, vele szemben pedig a focipálya, amely központi szerepet tölt be a város közéletében. Pálházi jellegzetesség, hogy nem a város szélén van, hanem a központban, így rendezvények helyszínéül is szolgál.

A városnak ebben a részében valamint a lakófunkciót betöltő területen találhatók az önkormányzati intézmények, a közösségi és közszolgáltatási funkciókat ellátó intézmények, kereskedelmi és vendéglátó helyek. A tervezett fejlesztések ugyan területileg részben a lakófunkciót erősítő akcióterületen találhatók, azonban jellegüket tekintve a város térségi, központi szerepkörét valamint a városi szolgáltatási funkciókat erősítik.

Az akcióterület lehatárolása:

Dózsa György út 76.-166. szám, Malom köz

Akcióterület jogosultságának igazolása:

A „Városházai” akcióterület megfelel az alábbi kritériumoknak:

Az akcióterület a település közösségi-társadalmi és gazdasági súlyponti területe:

- ✓ Községi, közigazgatási vagy közszolgáltatási funkciókat ellátó intézmények száma. (min. 3 db)

Közszolgáltatás

- Pálházi Közös Önkormányzati Hivatal (Pálháza, Dózsa György út 151.)

Kultúra

- Térségi Művelődési Ház és Könyvtár (Pálháza, Dózsa György út 151.)

Hitélet

- Református Templom, Görög Katolikus Templom
- ✓ Kereskedelmi, szolgáltató és vendéglátóipari egységek, illetve üzleti szolgáltatóegységek (pl. pénzügyi) száma (min. 6 db):
 - Kereskedelmi üzletek száma: 10
 - Vendéglátó egységek száma: 5
 - Üzleti szolgáltatóegységek száma: 1

4.2.1.2. Turisztikai szerepkört erősítő akcióterület

Az akcióterület lehatárolása:

Dózsa György út, Sport utca, Sport köz, Malom köz által határolt terület

Akcióterület jogosultságának vizsgálata:

- ✓ A területen található turisztikai létesítmény: Keskeny nyomtávú kisvonal induló állomása
- ✓ Szálláshelyek közül itt található: Tölgyfa Panzió, Silvanus Panzió, Megálló Üdülőtér
- ✓ Helyi építészeti értékkel bíró épületek: Inkubátorház
- ✓ Községi funkciókat szolgáló létesítmények: Térségi Művelődési Ház és Könyvtár

4.2.1.3. Lakófunkciót betöltő akcióterület

Az akcióterület leghangsúlyosabb funkciója a lakófunkció. Az akcióterület fejlesztési céljai ennek megfelelően továbbra is azt a célt igyekeznek kielégíteni, hogy a lakosság minőségi életfeltételei javuljanak, az itt élők jussanak hozzá a minél magasabb színvonalú és minél szélesebb körű közösségi és humán szolgáltatásokhoz.

Az akcióterület határai:

Dózsa György út 1-75. és Dózsa György út 168-202.
Arany János u., Móra Ferenc u., Vörösmarty Mihály u., Liget u., Móricz Zsigmond u., Rózsás utca,
Sport u., Sport köz, Vásártéri u., Petőfi Sándor u., Árpád u.

Akcióterület jogosultságának vizsgálata:

Bölcsőde, Óvodák

- Hegyközi Tündérvárás Óvoda és Mini Bölcsőde (Pálháza, Vásártéri u. 15.)

Oktatás, nevelés

- Hegyközi Általános Iskola (Pálháza, Vásártéri u. 13.)

Szociális és egészségügy

- Pálházai Körzeti Alapszolgáltatási Központ (Pálháza, Dózsa György út 33.)
- Dr. Kárpát György Egészségügyi Központ (Pálháza, Dózsa György út 43.)

Kereskedelem

- REÁL ÁBC, Virágbolt
- Posta

Hitélet

- Római Katolikus Plébánia (Pálháza, Dózsa György út 31.)

4.2.1.4. Gazdasági szerepkört erősítő akcióterület

Pálházán belül jól elkülöníthető területen találhatóak az ipari és gazdasági tevékenységek céljára kialakított telepek. Célszerű módon az egykor Sátoraljaúj helyig kiépített vasútvonal mentén jöttek létre, ahol ki tudták alakítani a kitermelt fák feldolgozását kiszolgáló tűzépeket és logisztikai épületeket. Ez egyik ipartelepen található a mai napig az Hegyközi Erdészeti Igazgatóságának épülete.

Az egykor virágzó fafeldolgozó üzem helyén mára csak az üres telek maradt meg, mellette gyümölcsfeldolgozó üzem található. Itt található továbbá a Perlitbánya üzeme is, amely jelentős gazdasági tényező a környéken.

A gazdaságfejlesztési elképzelés Pálházán külterületen tervezett Ipari övezet kialakítása, mellyel a volt fűrészüzem helyén kíván iparterület fejlesztést végrehajtani.

4.2.2. Az egyes akcióterületeken a megvalósításra kerülő fejlesztések összefoglaló jellegű bemutatása, a fejlesztések ütemezése

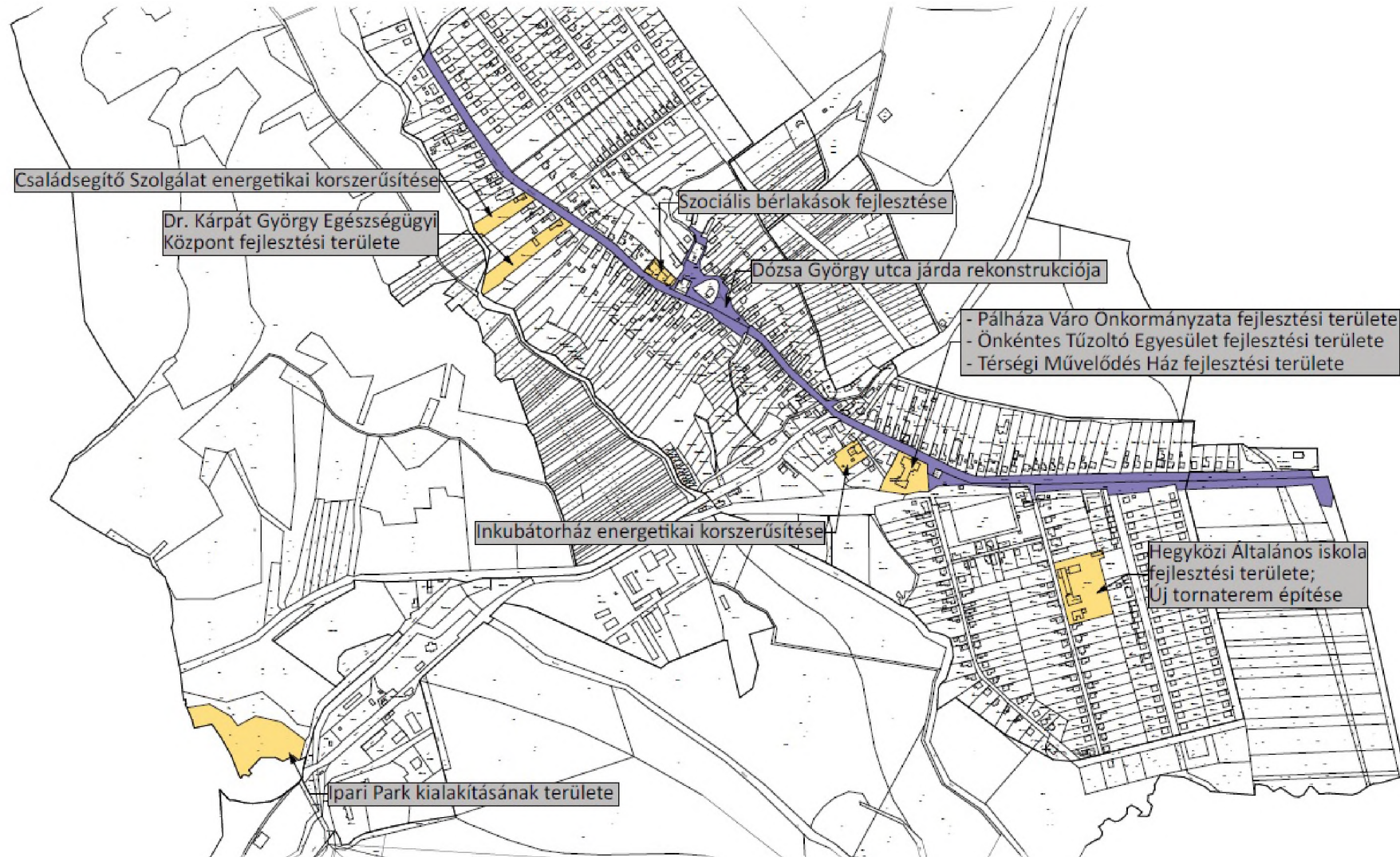
Központi városi/térségi szerepkört erősítő akcióterület						
	Fejlesztés megnevezése	Projektgazda neve	Projekt rövid leírása	Év	Igényli-e a rendezési terv módosítását?	Előkészítettség szintje
1.	Dr. Kárpát György Egészségügyi Központ fejlesztése	Hegyközi Területfejlesztési és Alapellátási Társulás	A fejlesztés keretében az Egészségügyi Központ rekonstrukciójának II. üteme valósul meg. Az I. ütem megvalósítása 2012-ben fejeződött be, melynek során az épület járóbeteg szakellátási része került korszerűsítésre, most pedig az épületben működő, a hegyköz 18 települését kiszolgáló orvosi ügyeleti szolgálathoz kapcsolódó épületrekonstrukció kerül megvalósításra, illetve új garázs épül. Továbbá új orvosi ügyeleti autó kerül beszerzésre.	2018	Nem	Megvalósítás alatt
2.	Társadalmi szerepvállalás erősítése Pálháza városában	"Huták Virágai" - Zemplénért Kulturális és Közéleti Egyesület	A projekt keretében társadalmi összefogás keretében közösség építő és erősítő programok kerülnek megvalósításra 3 év alatt.	2018	Nem	Megvalósítás alatt
3.	Egészséges táplálkozás népszerűsítése a Hegyközi Általános Iskolában	Iskolasegítő Pálházi Alapítvány	A Hegyközi Általános Iskolában az egészséges életmód népszerűsítésre különböző programokon keresztül (főzőversenyek, családi napok, kirándulások stb...). A teljes program szakmai megvalósítását dietetikus koordinálja. Tankönyha, tankert kerül kialakításra.	2018	Nem	Megvalósítás alatt.
4.	Önkéntesség népszerűsítése Pálháza városában	Önkéntes Tűzoltó Egyesület Pálháza	A program 2 éves ciklusa alatt 20 fiatal kerül önkéntesként a programba bevonásra, akik megfelelnek a pályázati feltételeknek. Legalább hat hónap önkéntes munkavégzést vállalnak, ennek alapján jogosulttá válnak képzésekre, természetbeni juttatásokra. A program célja, hogy az önkéntesek az önkéntes munkavégzéssel megismerjék az egyesület tevékenységét, mely pályaválasztási segédletként szolgálhat számukra. Fejlődésüket 2 fő tanácsadó koordinálja.	2018	Nem	Megvalósítás alatt
5.	Pálháza Város Önkormányzata ASP központhoz való csatlakozása	Pálháza Város Önkormányzata	A projekt keretében az ASP csatlakozáshoz kapcsolódó infrastrukturális feltételek valósulnak meg.	2018	Nem	Megvalósítás alatt
6.	A helyi identitás és társadalmi kohézió erősítése Pálháza	Pálháza Város Önkormányzata	A Hegyköz 18 települését érintő, közösséget építő programok kerülnek megvalósításra az érintett településeken.	2018	Nem	Megvalósítás alatt

Központi városi/térségi szerepkört erősítő akcióterület						
	Fejlesztés megnevezése	Projektgazda neve	Projekt rövid leírása	Év	Igényli-e a rendezési terv módosítását?	Előkészítettség szintje
	központtal					
7.	Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése Pálházán	Pálháza Város Önkormányzata	Pálháza Város Önkormányzata tulajdonában lévő 2 db ingatlan (inkubátorház, családsegítő szolgálat épülete) energetikai korszerűsítése kerül megvalósításra.	2018	Nem	Megvalósítás alatt
8.	Művelődési ház felújítása és energetikai korszerűsítése	Pálháza Város Önkormányzata	A település központjában lévő Térségi Művelődési Ház épületének külső rekonstrukciójára és energetikai korszerűsítésére kerül sor jelen fejlesztés megvalósításával.	2018	Nem	Megvalósítás alatt
9.	Pálháza, Dózsa György u. szakaszos járda rekonstrukció	Pálháza Város Önkormányzata	Hazai forrásból finanszírozott fejlesztés, melynek során a település fő utcáját képező Dózsa György út járda rekonstrukciójára kerül sor. A régi aszfalt burkolat felbontásra kerül és helyette –megfelelő alapozási munkát követően- térburkolólap kerül elhelyezésre. A fejlesztés nem érinti az adott úton lévő járda teljes hosszában történő felújítását, azonban ennek megvalósítására vonatkozó II. ütem munkálataira benyújtottunk forrás igényünket.	2018	Nem	Megvalósítás alatt
10.	A Hegyközi Nyelvoktató Szlovák Nemzetiségi Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola infrastrukturális fejlesztése a hátránykompenzáció elősegítése és a minőségi oktatás megteremtése érdekében	Sárospataki Tankerületi Központ	A fejlesztés keretében, a Hegyközi Általános Iskola udvarán új, a mai kor minden igényét kielégítő tornaterem kerül építésre.	2018	Nem	Megvalósítás alatt
11.	Barnamezős területek rehabilitációja	Pálháza Város Önkormányzata	A Barnamezős területek rehabilitációja tárgyú pályázat keretében a jelenlegi kisvonal megálló helyén egy új, a mai modern kor igényeinek megfelelő	2018	Nem	Megvalósítás alatt

Központi városi/térségi szerepkört erősítő akcióterület						
	Fejlesztés megnevezése	Projektgazda neve	Projekt rövid leírása	Év	Igényli-e a rendezési terv módosítását?	Előkészítettség szintje
			épület kerül kialakításra, mely a jövőben mind a vasútállomás mind a buszváró funkcióját betölti, fedett és nyitott terekkel, információs ponttal, kiszolgáló helyiséggel, vizesblokkal. A projekt keretében sor kerül továbbá a szovjet hősi emlékmű valamint a bányász emlékmű áthelyezésére, a kerékpárút nyomvonalának korrekciójára, buszből kiépítésére és gyalogátkelőhely kialakítására.			

Gazdasági szerepkört erősítő akcióterület						
	Fejlesztés megnevezése	Projektgazda neve	Projekt rövid leírása	Év	Igényli-e a rendezési terv módosítását?	Előkészítettség szintje
1.	Roma lányok továbbtanulási esélyeinek növelése a Hegyközi Általános Iskolában	Pálháza Fejlődéséért Alapítvány	A projekt célja a szociálisan hátrányban lévő roma származású, a Hegyközi Általános Iskolában járó 30 fő lány továbbtanulási esélyeinek növelése különböző programokon, tanácsadásokon, képzéseken és természetbeni juttatásokon keresztül. A projekt 24 hónap alatt valósul meg.	2018	Nem	Megvalósítás alatt
2.	Ipari övezet kialakítása	Pálháza Város Önkormányzata	A település külterületi részén lévő régi -használaton kívüli- fűrészüzem (hrs: 041) területén ipari övezet kialakítása (teljes infrastruktúra kiépítéssel és megfelelő úthálózattal ellátva). Funkcióját tekintve kettős hasznosítású lenne, egyrészt az önkormányzat városgazdálkodásának, másrészt a település belterületén működő termelő, illetve -működési jellegéből adódó- szolgáltató vállalkozások telephelye.	-	Nem	Előkészítés alatt

Lakófunkciót betöltő akcióterület						
	Fejlesztés megnevezése	Projektgazda neve	Projekt rövid leírása	Év	Igényli-e a rendezési terv módosítását?	Előkészítettség szintje
1.	Pálháza város népességmegtartó képességének javítása	Pálháza Város Önkormányzata	A projekt keretében Pálháza Város Önkormányzatának tulajdonát képező 5 db szociális bérlakás bútor és eszköz állománya kerül korszerűsítésre, a projekt célcsoportját képező 5 kedvezményezett számára. Cél a fiatalok helyben tartása, számukra nyújtott programokon, képzéseken és juttatásokon keresztül.	2018	Nem	Megvalósítás alatt

Fejlesztési elképzelések térképe

4.2.3. A településfejlesztési akciók összehangolt, vázlatos pénzügyi terve

A költségbecslés elkészítésének célja, hogy a rendelkezésre álló információk alapján megítélhető legyen, hogy az egyes fejlesztések nagyságrendileg mekkora közcélú ráfordítást igényelnek.

A becslés során figyelembe veszi:

- ✓ az önkormányzati városfejlesztés kiadásait
- ✓ a közvetlen városfejlesztési bevételeket
- ✓ a magánbefektetők reálisan tervezhető, esetleges fejlesztéseit (településfejlesztési megállapodások, tervalku előrevetíthető eredményei alapján)

A források becslését az alábbi felosztásban végeztük el:

- ✓ önkormányzat saját forrásai
- ✓ közszférából érkező külső források (vissza nem térítendő, visszatérítendő, kedvezményes fejlesztési hitelek)
- ✓ egyéb magánforrások

A fejlesztések tervezése során a 2014-2020. programozási időszak tervezési irányait és lehetőségeit vettük figyelembe. Az egyes projekteket megfeleltettük az 2014-2020 kohéziós politika beruházási prioritásaival, megjelölve a várható támogatási alapot.

A költségek megadásakor becsült költségekkel kalkulálunk, abból adódóan, hogy a fejlesztési elképzelések előkészítettségi foka számos esetben alacsony, a pontos műszaki tartalom nem ismert pontosan, így a megadott adatok nem tekinthetők kötelezettségvállalásnak.

Központi városi/térségi szerepkört erősítő akcióterület				
	Fejlesztés megnevezése	Projektgazda neve	Költségigény (Ft)	A fejlesztés forrása
1.	Dr. Kárpát György Egészségügyi Központ fejlesztése	Hegyközi Területfejlesztési és Alapellátási Társulás	59 622 810	TOP-4.1.1.
2.	Társadalmi szerepvállalás erősítése Pálháza városában	"Huták Virágai" - Zemplénért Kulturális és Közéleti Egyesület	25 000 000	EFOP-1.3.5.
3.	Egészséges táplálkozás népszerűsítése a Hegyközi Általános Iskolában	Iskolasegítő Pálházi Alapítvány	20 000 000	EFOP-1.8.5.
4.	Önkéntesség népszerűsítése Pálháza városában	Önkéntes Tűzoltó Egyesület Pálháza	30 000 000	EFOP-1.3.8.
5.	Pálháza Város Önkormányzata ASP központhoz való csatlakozása	Pálháza Város Önkormányzata	6 000 000	KÖFOP-1.2.1.
6.	A helyi identitás és társadalmi kohézió erősítése Pálháza központtal	Pálháza Város Önkormányzata	30 000 000	TOP-5.3.1.
7.	Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése Pálházán	Pálháza Város Önkormányzata	56 817 581	TOP-3.2.1.
8.	Művelődési ház felújítása és energetikai korszerűsítése	Pálháza Város Önkormányzata	58 789 413	VP-6-7.4.1.1
9.	Pálháza, Dózsa György u. szakaszos járda rekonstrukció	Pálháza Város Önkormányzata	19 919 604	Hazai forrás
10.	A Hegyközi Nyelvoktató Szlovák Nemzetiségi Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola infrastrukturális fejlesztése a hátránykompenzáció elősegítése és a minőségi oktatás megteremtése érdekében	Sárospataki Tankerületi Központ	341 689 000	EFOP-4.1.2.
11.	Barnamezős területek rehabilitációja	Pálháza Város Önkormányzata	120 152 420	TOP-2.1.1.
Központi városi/térségi szerepkört erősítő akcióterület fejlesztése összesen			767 990 828	

Gazdasági szerepkört erősítő akcióterület				
	Fejlesztés megnevezése	Projektgazda neve	Költségigény (Ft)	A fejlesztés forrása
1.	Roma lányok továbbtanulási esélyeinek növelése a Hegyközi Általános Iskolában	Pálháza Fejlődéséért Alapítvány	30 000 000	EFOP-1.4.4.
2.	Ipari övezet kialakítása	Pálháza Város Önkormányzata		
Gazdasági szerepkört erősítő akcióterület összesen				

Lakófunkciót betöltő akcióterület				
	Fejlesztés megnevezése	Projektgazda neve	Költségigény (Ft)	A fejlesztés forrása
1.	Pálháza város népességmegtartó képességének javítása	Pálháza Város Önkormányzata	84 519 660	EFOP-1.2.11.
Lakófunkciót betöltő akcióterület összesen			84 519 660	

4.2.4. Az akcióterületeken kívül végrehajtandó, a település egésze szempontjából jelentős fejlesztések és ezek illeszkedése a stratégia céljaihoz

A város fejlesztési elképzelései között nem szerepelnek olyan fejlesztések, amelyek a város különböző pontjain találhatóak, és akcióterülethez nem köthetők.

A pontszerű/vonalszerű fejlesztések illeszkednek a település egészére megfogalmazott stratégiai célokhoz.

4.3. ANTI-SZEGREGÁCIÓS PROGRAM (amennyiben a településen található szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett terület)

Összhangban az Egyenlő Bánásmódról és az Esélyegyenlőség Előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény, a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról szóló 321/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet és a helyi esélyegyenlőségi program elkészítésének részletes szabályairól szóló 2/2012. (VI. 5.) EMMI rendelet rendelkezéseivel, Pálháza Önkormányzata 2013. évben, 2015 és 2017. évi felülvizsgálattal Helyi Esélyegyenlőségi Programban (HEP) rögzítette az esélyegyenlőség érdekében szükséges feladatokat.

Pálháza település Önkormányzata az Esélyegyenlőségi Program elfogadásával érvényesíteni kívánja az egyenlő bánásmód, és az esélyegyenlőség biztosításának követelményét, a közszolgáltatásokhoz történő egyenlő hozzáférés elvét, a diszkriminációmentességet, szegregációmentességet, a foglalkoztatás, a szociális biztonság, az egészségügy, az oktatás és a lak-hatás területén, a helyzetelemzés során feltárt problémák komplex kezelése érdekében szükséges intézkedéseket.

Szegregátumnak nevezzük azokat a területeket, ahol az aktív korú népességben belül a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya mindkét mutató tekintetében magasabb, mint 35%.

A 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről az új településfejlesztési stratégia integráns részének tekinti a települési anti-szegregációs programot, amely tartalmában lényegében megfelel a 2003. évi CXXV. törvény szellemében írandó települési esélyegyenlőségi programnak, mely **különösen a lakhatás illetve a szociális szolgáltatásokhoz, és az infrastruktúrához való hozzáférés terén megvalósuló esélyegyenlőség előmozdítását kívánja ösztönözni.** Az ezeken a területeken jelen lévő szegregációs és szelekciós mechanizmusok korlátozzák az egyenlő hozzáférést szolgáltatásokhoz, és tovább mélyítik a társadalmi különbségeket. A jelenség gyengíti a társadalmi kohéziót és rontja úgy a település, mint Magyarország versenyképességét.

A mélyszegénységben élők és a romák helyzete, esélyegyenlősége vizsgálata során Pálházán az alábbi táblázatban összegzett problémákat azonosítja be, valamint az alábbi beavatkozásokat javasolja a HEP.

Beazonosított problémák	Fejlesztési lehetőségek
Munkanélküliség, elhelyezkedési gondok a foglalkoztatáshoz jutás és a foglalkoztatásban való megmaradás	Tanácsadás, figyelemfelhívás az önkormányzat általi közfoglalkoztatásba történő bevonás lehetőségéről, menetéről
	Munkaügyi Központba történő irányítás a további ellátások lehetősége érdekében

Forrás: Pálháza HEP

A HEP megállapítása szerint Pálházán nincsen szegregátum, ezért erre vonatkozóan nem tartalmaz sem megállapításokat, sem beavatkozási lehetőségeket.

A Központi Statisztikai Hivatal szerint Pálházán nem található olyan terület, mely a szegregációs mutató alapján megfelelne a tényleges szegregátum vagy a szegregációval veszélyeztetett terület feltételeinek.

4.4. A STRATÉGIA KÜLSŐ ÉS BELSŐ ÖSSZEFÜGGÉSEI

4.4.1. Külső összefüggések (a stratégia illeszkedése a településrendezési eszközökhöz, az ágazati stratégiákkal, az önkormányzat gazdasági programjával, a települési környezetvédelmi programmal és más környezetvédelmi tervekkel, a területfejlesztési tervdokumentumokkal, védettségekkel való összhang bemutatása)

Pálháza város a 2018-2025-ös időszakra, ezen belül a 2014-2020-as tervezési időszakra vonatkozóan fogalmazza meg fejlesztési céljait, ennek értelmében az ITS-ben megfogalmazott fejlesztéseknek összhangban kell lennie, illeszkednie kell a vizsgált időszakra vonatkozó, hatályban lévő települési valamint magasabb szintű fejlesztési dokumentumok célkitűzéseivel.

Az ITS külső összefüggéseinek vizsgálatakor az alábbi dokumentumokkal való egyezést szükséges áttekinteni:

- Pálháza Város Gazdaságfejlesztési Programja 2015-2019 (2015.)
- Pálháza Város Helyi Esélyegyenlőségi Programja (2013., felülvizsgálva 2015., 2017., új alkotása 2018.-ban)

4.4.1.1. Az önkormányzat gazdasági programjában szereplő célokkal való összhang

Az ITS támaszkodik a város önkormányzata elfogadott, **2015-2019** közötti időszakra megfogalmazott gazdasági program fő célkitűzéseire. A gazdasági program tervezési időszaka a képviselő testület megbízási időszakára vonatkozik. A gazdasági program illeszkedik a megyei, térségi koncepciókhoz.

Pálháza középtávú fejlődése érdekében a Gazdaságfejlesztési programban az alábbi alapelvek kerültek meghatározásra:

A kormányzat gazdaságpolitikája egyértelműen a gazdaságfejlesztés folyamatos fejlesztése illetve a munkahelyteremtés irányába mutat. Feladatunk, hogy a helyi és a térségi sajátosságokat kihasználva minél több pályázaton induljunk ezen a területen, szem előtt tartva, hogy a megnyert fejlesztések rövid időn belül önfenntartóak legyenek azért, hogy a város saját bevételeiből ezek fenntartására ne-vagy csak minimális mértékben – kelljen költeni. Az ITS célrendszere a gazdaságfejlesztési programban meghatározott elvek mentén kerültek meghatározásra.

Az ITS célrendszeréhez való illeszkedés:

TC I. A központi földrajzi fekvésre, a helyi hagyományokra, kivételes mikroklímára épülő látogató- és pihenő turizmus kialakítása, a város turisztikai vonzerejének növelése

- TC I. 1. Színvonalas vendéglátóipari szolgáltatások, kereskedelmi szálláshelyek fejlesztése
- TC I. 2. Jellegzetes építésű területek hagyományokon alapuló idegenforgalmi hasznosítása
- TC I. 3. Hagyományokra épülő turisztikai attrakciók

TC II. A helyi adottságokra épülő gazdaságfejlesztés, a foglalkoztatottsági szint javítása

- TC II. 1. Üzleti infrastruktúra fejlesztése, vonzó infrastruktúrával rendelkező gazdasági környezet megteremtése
- TC II. 2. Kis- és középvállalkozásokra épülő kézművesipar megerősítése – kooperáció
- TC II. 3. A kihasználatlan, ipari tevékenységre alkalmas területre termelő (kézműves és feldolgozóipari) kis- és középvállalatok telepítése
- TC II. 4. Vállalkozás -támogatás erősítése
- TC II. 5. Foglalkoztathatóság feltételeinek javítása, szociális foglalkoztatás elősegítése

TC III. Térségi központi szerepkör, térségszervező funkció megerősítése

- TC III. 1. Térségi egészségügyi központi szerepkör megerősítése
- TC III. 2. Térségi kulturális jelenlét erősítése
- TC III. 3. Térségi (munkaerő-piaci, turisztikai) szervezői szerepkör kialakítása
- TC III. 4. Térségi közoktatási feladatok fejlesztése
- TC III. 5. Térségi közszolgáltatások fejlesztése

TC IV. Társadalmi kohéziót támogató településfejlesztés

- TC IV. 1. Községi kohézió erősítése
- TC IV. 2. Széleskörű szabadidő és sportlehetőségek biztosítása a térség lakosságának és a turistáknak
- TC IV. 3. Közszolgáltatási intézmények fejlesztése, a szolgáltatások minőségének és elérhetőségének javítása
- TC IV. 4. A lakosság foglalkoztatásának ösztönzése
- TC IV. 5. A település népességmegtartó-képességének javítása

TC V. Épített és természeti környezet védelme, fejlesztése, egyedi városarculati elemek kialakítása

- TC V. 1. Színvonalas, egyedi arculatú városközpont kialakítása
- TC V. 2. A településkép megőrzése a TAK alapján
- TC V.3. Biztonságos lakókörnyezet kialakítása
- TC. V. 4. Területrendezés, a terület kihasználtságának fokozása
- TC. V. 5. A pozitív, vonzó városimázs megteremtése
- TC. V. 6. Természetes környezet védelme

4.4.1.2. Helyi esélyegyenlőségi programhoz való illeszkedés

Pálháza Város esélyegyenlőségi programja 2013-ban készült el, felülvizsgálatára 2018-ban került sor. A program feltárja a hátrányos helyzetű célcsoportok helyzetét, és erre vonatkozóan kidolgozásra került az intézkedési terv. Az intézkedések célja a helyzetelemzésre építve olyan beavatkozások részletes tervezése, amelyek konkrét elmozdulásokat eredményeznek az esélyegyenlőségi célcsoportokhoz tartozók helyzetének javítása szempontjából.

Releváns célok a HEP intézkedési területek részletes kifejtésében megfogalmazottak szerint:

Célcsoport	Cél
Romák vagy mélyszegénységben élők	Romák és/vagy mélyszegénységben élők munkaerő-piaci helyzetének javítása
Gyermekek esélyegyenlősége	Drogfogyasztás felbukkanásának, a fiatalok bűnelkövetés és közlekedési szabálytalanságok megelőzése, felvilágosítás A késő estig, éjszaka felügyelet nélküli gyermekek előfordulásának visszaszorítása a településen
Nők	Nők munkavállalásának elősegítése
Idősek	Idősek sérelmére elkövetett bűncselekmények megelőzése, áldozattá válás megelőzése
Fogyatékkal élő személyek	A fogyatékkal élő vagy fogyatékkal élő gyermeket nevelő szülők, ápoló családtagok kapcsolatépítésének elősegítése

Az ITS célrendszeréhez való illeszkedés:

TC I. A helyi adottságokra épülő gazdaságfejlesztés, a foglalkoztatottsági szint javítása

- TC I. 1. Üzleti infrastruktúra fejlesztése, vonzó infrastruktúrával rendelkező gazdasági környezet megteremtése
- TC I. 2. Mezőgazdasági termékek termékpályássá tétele, feldolgozottságuk növelése
- TC I. 3. Foglalkoztathatóság feltételeinek javítása, szociális foglalkoztatás elősegítése

TC III. A társadalmi kohéziót támogató településfejlesztés, közszolgáltatások infrastrukturális fejlesztése

- TC III. 1. Községi, városi funkciók bővítése, a szolgáltatások minőségének és elérhetőségének javítása
- TC III. 2. Lakhatási feltételek javítása
- TC III. 3. Leromlott városi területek rehabilitációja
- TC III. 4. Vonzó városi környezet kialakítása

4.4.1.3. Illeszkedés az országos és megyei területfejlesztési tervdokumentumokhoz

A város fejlesztési céljainak és a tágabb térsége stratégiai céljainak illeszkedése rendkívül fontos. A város és térsége viszonylatában azokat a tématerületeket és területi egységeket vettük figyelembe, amelyek ténylegesen hatással vannak egymásra.

Az ITS-nek az alábbi stratégiai dokumentumokkal való összhangját vizsgáltuk meg:

- Magyarország Partnerségi Megállapodás 2014-2020-as fejlesztési időszakra című dokumentum
- Operatív Programok által támogatni kívánt prioritások, valamint az ágazati operatív programok célrendszere
- Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió (OFTK)
- Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Területfejlesztési Programja

Az országos megyei tervezési dokumentumok releváns céljait és megállapításait emeljük ki.

Magyarország Partnerségi Megállapodás 2014-2020-as fejlesztési időszakra című dokumentumhoz való illeszkedés vizsgálata

Az ITS tervezése során megtörtént a „Magyarország Partnerségi Megállapodás 2014-2020-as fejlesztési időszakra” című dokumentum célrendszerével való egyeztetés. A város hosszú és középtávú céljainak az EU tematikus céljaihoz való illeszkedését az alábbi táblázat mutatja be:

EU TEMATIKUS CÉL	Az ITS célrendszerének illeszkedése
A kutatás, a technológiai fejlesztés és az innováció erősítése	Nem releváns.
Az információs és kommunikációs technológiákhoz való hozzáférés, azok használatának és minőségének javítása	Nem releváns.
A kis- és középvállalkozások, a mezőgazdasági (az EMVA keretében) minőségének javítása	TC II. A helyi adottságokra épülő gazdaságfejlesztés, a foglalkoztatottsági szint javítása
Az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság felé történő elmozdulás támogatása minden ágazatban	TC V. Épített és természeti környezet védelme, fejlesztése, egyedi városarculati elemek kialakítása
Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a kockázat megelőzés és – kezelés előmozdítása	TC V. Épített és természeti környezet védelme, fejlesztése, egyedi városarculati elemek kialakítása
A környezetvédelem és az erőforrás-felhasználás hatékonyságának előmozdítása	TC V. Épített és természeti környezet védelme, fejlesztése, egyedi városarculati elemek kialakítása
A fenntartható közlekedés előmozdítása és a szűk keresztmetszetek megszüntetése a főbb hálózati infrastruktúrákban	TC V. Épített és természeti környezet védelme, fejlesztése, egyedi városarculati elemek kialakítása
A fenntartható és minőségi foglalkoztatás, valamint a	TC I. A központi földrajzi fekvésre, a helyi

EU TEMATIKUS CÉL	Az ITS célrendszerének illeszkedése
munkavállalói mobilitás támogatása	hagyományokra, kivételes mikroklimára épülő látogató- és pihenő turizmus kialakítása, a város turisztikai vonzerejének növelése TC II. A helyi adottságokra épülő gazdaságfejlesztés, a foglalkoztatottsági szint javítása TC IV. Társadalmi kohéziót támogató településfejlesztés
A társadalmi együttműködés erősítése és a szegénység, valamint a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem	TC IV. Társadalmi kohéziót támogató településfejlesztés
Az oktatásba és a képzésbe, többek között a szakképzésbe történő beruházás a készségek fejlesztése és az egész életen át tartó tanulás érdekében	TC IV. Társadalmi kohéziót támogató településfejlesztés
A hatóságok és az érdekelt felek intézményi kapacitásának javítása és a hatékony közigazgatáshoz történő hozzájárulása	TC IV. Társadalmi kohéziót támogató településfejlesztés

Operatív Programok által támogatni kívánt prioritásokhoz, valamint az ágazati operatív programok célrendszeréhez való illeszkedés vizsgálata

Operatív Programok	OP által megfogalmazott cél	Az ITS célrendszerének illeszkedése
Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program (IKOP)	A közlekedés hálózatának és infrastruktúrájának fejlesztése, a transzeurópai közlekedési hálózaton keresztül a városi közlekedésen át, egészen a környezetbarát megoldásokig	TC II. A helyi adottságokra épülő gazdaságfejlesztés, a foglalkoztatottsági szint javítása TC III. Térségi központi szerepkör, térségszervező funkció megerősítése
Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (EFOP)	A humán tőke és a társadalmi környezet javításával járuljon hozzá a társadalmi felzárkózási és népesedési kihívások kezeléséhez,	TC IV. Társadalmi kohéziót támogató településfejlesztés
Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program (KEHOP)	A magas hozzáadott értékű termelésre és a foglalkoztatás bővülésére épülő gazdasági növekedés az emberi élet és a környezeti elemek – hosszú távú változásokat is figyelembe vevő – védelmével összhangban valósuljon meg.	TC V. Épített és természeti környezet védelme, fejlesztése, egyedi városarculati elemek kialakítása
Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP)	Legfontosabb célkitűzése Magyarország foglalkoztatási rátájának 75%-ra való emelése. Ehhez egyrészt új munkahelyeket kell létesíteni, másrészt a munkát vállalni akarók képességeit kell fejleszteni. A program további	TC I. A központi földrajzi fekvésre, a helyi hagyományokra, kivételes mikroklimára épülő látogató- és pihenő turizmus kialakítása, a város turisztikai vonzerejének növelése TC II. A helyi adottságokra épülő

Operatív Programok	OP által megfogalmazott cél	Az ITS célrendszerének illeszkedése
	két fontos célkitűzése az ország innovációs képességeinek és kapacitásainak, valamint a magyar ipari és szolgáltató szektornak a fókuszált fejlesztése.	gazdaságfejlesztés, a foglalkoztatottsági szint javítása
Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP)	Kereteket biztosítson a területileg decentralizált fejlesztések tervezéséhez és megvalósításához. Fejlesztései között helyet kapnak a közvetlenül a közsférára, a helyi társadalomra és környezetre irányuló fejlesztések is.	TC II. A helyi adottságokra épülő gazdaságfejlesztés, a foglalkoztatottsági szint javítása TC III. Térségi központi szerepkör, térségsszervező funkció megerősítése TC IV. Társadalmi kohéziót támogató településfejlesztés
Vidékfejlesztési Program	A mezőgazdasági vállalkozások versenyképességének növelése, az agrárium fenntartható fejlődése, a vidéki térségek és közösségek erősítése, az életminőség javítása a vidéki térségekben, valamint a gazdasági fejlődés támogatása.	TC II. A helyi adottságokra épülő gazdaságfejlesztés, a foglalkoztatottsági szint javítása

Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (OFTK)

A 2014. januárban elfogadott Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (OFTK) 2030-ig szóló célrendszere nemzeti jövőkép elérése érdekében négy hosszú távú, átfogó fejlesztési célt és ezek elérése érdekében tizenhárom specifikus célt, köztük hét szakpolitikai jellegű és hat területi célt fogalmaz meg.

Átfogó célok:

- Értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdasági fejlődés
- Népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom
- Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése környezetünk védelme
- Térségi potenciálra alapozott, fenntartható térszerkezet

Szakpolitikákban érvényesítendő specifikus célok:

- Versenyképes, innovatív gazdaság
- Gyógyító Magyarország, egészséges társadalom, egészség- és sportgazdaság
- Életképes vidék, egészséges élelmiszertermelés és ellátás, az élelmiszer-feldolgozóipar fejlesztése
- Kreatív tudástársadalom, piacképes készségek, K+F+I
- Értéktudatos és szolidáris öngondoskodó társadalom
- Jó állam, szolgáltató állam és biztonság
- Stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata, környezetünk védelme

Területi specifikus célok:

- Az ország makro-regionális szerepének erősítése
- A többközpontú térszerkezetet biztosító városhálózat
- Vidéki térségek népességeltartó képességének növelése
- Kiemelkedő táji értékű térségek fejlesztése
- Területi különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás és gazdaságösztönzés elősegítése
- Összekapcsolt terek: az elérhetőség és mobilitás biztosítása

Az OFTK céljai kijelölik a 2014–2020-as Európai Unió fejlesztési és programozási időszakához kötődő hazai fejlesztéspolitika fő területeit, figyelembe véve az Európai Unió 2014–2020 között meghatározott tematikus célkitűzéseit és prioritásait.

Nemzeti prioritások	Fejlesztési tématerületek	Az ITS célrendszerének illeszkedése
Patrióta gazdaság, kis- és középvállalati bázison, nagyvállalati partnerségben	- Innovatív gazdaságfejlesztés, kis- és középvállalkozások, stratégiai ágazatok, versenyképesség - Elérhetőség, megújuló közösségi közlekedés és tranzitgazdaság - Életképes vidék, bővülő agrár- és élelmiszer-gazdaság, halászat	TC II. A helyi adottságokra épülő gazdaságfejlesztés, a foglalkoztatottsági szint javítása
Fordulat a teljes foglalkoztatottság és a tudásalapú társadalom felé	- Foglalkoztatás növelése - Tudásalapú társadalom	
Útban az erőforrás- és energiahatékonyság, illetve az energiatudatosság felé	- Energia-hatékonyság, fenntartható erőforrás-gazdálkodás - Klíma- és környezetvédelem	TC V. Épített és természeti környezet védelme, fejlesztése, egyedi városarculati elemek kialakítása
Népesedési és közösségi fordulat	- Befogadó és gyarapodó társadalom - Gyermekvállalás ösztönzése, népesedési kihívások kezelése	TC IV. Társadalmi kohéziót támogató településfejlesztés
Területi integráció, térségi és helyi fejlesztések a helyi gazdaság bázisán	- Területi integráció, területfejlesztés, városfejlesztés - Vidéki térségek, vidéki gazdaság és közösségek: Kiemelt fejlesztési területünket képezi vidéki térségeink, településeink sajátos vidéki értékeket megőrző, azokra építő fejlesztése, felzárkóztatása, beleértve a társadalmi, közösségi, gazdasági és infrastrukturális fejlesztéseket. Kulcsfontosságú, hogy falvaink, vidéki településeink népességmegtartó képessége erősödjék. Kiemelten fontos a vidéki térségek gazdaságának megerősítése. Az agrár- és élelmiszer-gazdaságon túl a vidéki térségek jövője szempontjából kulcsfontosságú a vidéki foglalkoztatást biztosító további gazdasági ágazatok fejlesztése, a gazdasági diverzifikáció, a helyi gazdaság megerősítése. - Budapest és térsége fejlesztése - Kárpát-medencei, Duna-menti nemzeti és európai területi együttműködés	TC III. Térségi központi szerepkör, térség-szervező funkció megerősítése TC IV. Társadalmi kohéziót támogató településfejlesztés

Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Területfejlesztési Programja 2014-2020. – Stratégiai program

Borsod-Abaúj-Zemplén Megye fejlesztésének átfogó célja 2020-ig a foglalkoztatás bővítése, a gazdaság teljesítőképességének javítása, a társadalom alkalmazkodóképességének javítása, térségi együttműködések ösztönzése, természeti és kulturális erőforrások hatékonyabb, fenntartható hasznosítása. A stratégiai program az átfogó célhoz hat stratégiai célt és kilenc prioritást rendel.

Stratégiai célok	Az ITS céljainak illeszkedése
1. Gazdasági versenyképesség javítása, munkahelyteremtés és innovációs tevékenységek ösztönzése	TC I. A központi földrajzi fekvésre, a helyi hagyományokra, kivételes mikroklimára épülő látogató- és pihenő turizmus kialakítása, a város turisztikai vonzerejének növelése TC II. A helyi adottságokra épülő gazdaságfejlesztés, a foglalkoztatottsági szint javítása
2. A helyi társadalom munkaerőpiaci igényekhez történő alkalmazkodóképességének javítása	TC II. A helyi adottságokra épülő gazdaságfejlesztés, a foglalkoztatottsági szint javítása TC IV. Társadalmi kohéziót támogató településfejlesztés
3. A munkaerőpiaci központok elérhetőségének javítása	TC III. Térségi központi szerepkör, térségsszervező funkció megerősítése
4. Az egyedi természeti és kulturális erőforrások fenntartható hasznosítása	TC I. A központi földrajzi fekvésre, a helyi hagyományokra, kivételes mikroklimára épülő látogató- és pihenő turizmus kialakítása, a város turisztikai vonzerejének növelése
5. Az energia megújuló forrásokból történő előállításának és helyi felhasználásának ösztönzése	TC V. Épített és természeti környezet védelme, fejlesztése, egyedi városarculati elemek kialakítása
6. Környezeti állapot és környezetbiztonság javítása	TC V. Épített és természeti környezet védelme, fejlesztése, egyedi városarculati elemek kialakítása

A stratégiai programban kilenc prioritás került meghatározásra:

1. Kutatásfejlesztés és innováció
2. Vállalkozások versenyképességének javítása és foglalkoztatás ösztönzése
3. A társadalom alkalmazkodó képességének javítása
4. Közlekedés, a munkaerőpiaci központok elérhetőségének javítása
5. Az energia megújuló forrásokból történő előállításának és helyi felhasználásának ösztönzése
6. Mezőgazdasági termékek feldolgozása, helyi termékek előállítása
7. Turizmus
8. Környezeti állapot és környezetbiztonság javítása
9. Bányászati projektek

Az 1. prioritás célja, hogy ösztönözze a gazdaságban hasznosuló alkalmazott kutatási és kísérleti fejlesztési tevékenységeket, amelyek a vállalkozások, a felsőoktatási intézmények, a kutató intézetek és a hídképző intézmények közötti együttműködések alapulnak. Ehhez teremtdjenek meg a modern és korszerű technológiák telepítésének műszaki és környezeti feltételei, a hálózatosodás lehetőségei, továbbá az innovációs folyamatok eredményeként létrejövő termékek, technológiák, módszerek és eljárások piacra vitelének feltételrendszerei. Az 1. prioritás megvalósításában a város nem érintett.

A 2. prioritás megvalósítása hozzájárul a megyében működő vállalkozások versenyképességének a javításához, illetve a foglalkoztatás bővítésének elősegítése érdekében a termelő kapacitások fejlesztéséhez és új vállalkozások megyébe való letelepedésének ösztönzéséhez. A mikro-és kisvállalkozások fejlesztése területén a városban működő vállalkozások fejlesztésének célja lehet a helyi termékek előállítása: elsődlegesen mezőgazdasági, erdészeti alapanyagok (élelmiszer, faipari termékek) feldolgozása, gyártása. A legfejletlenebb

járásokban tervezett tevékenység - így a Sátorlajújhelyi járásban is – a fejlesztési célú adókedvezmények és foglalkoztatási ösztönzők nyújtása (szociális hozzájárulási adókedvezmény új munkaeö 3 éves foglalkoztatásához) valamint beruházási és munkahely-teremtési támogatások nyújtása, összhangban a leghátrányosabb helyzetű térségek vállalkozási övezeti támogatási programjával.

A megyei fejlesztési programban feladatként fogalmazódik meg az üzleti infrastruktúra fejlesztése. A város tervei között szerepel a vállalkozások infrastrukturális támogatása, ezáltal a termelőüzemek, nagyobb foglalkoztatók Pálházára történő betelepítése, ipari övezet létesítésével.

A társadalom alkalmazkodóképességének javítása területén az alábbi tématerületekhez kapcsolódik szervesen a város:

- Tartós munkanélküliek foglalkoztatása közfoglalkoztatási programok révén;
- Általános iskolai nevelés fejlesztése, a csoportszintű együttműködés módszerének széles körű elterjesztésével, illetve a kevesebb ismeretet, de mélyebb tudást nyújtó tanulási módszerek alkalmazásával;
- A nevelést segítő szolgáltatások biztosításához szükséges infrastrukturális fejlesztések, amelyek az egész napos iskolai nevelés és a mindennapos testnevelés feltételeinek megteremtését szolgáló fejlesztéseket támogatják;
- Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés javítása, például szűrőprogramok szervezésével;
- Közösségfejlesztési programok szervezése, melyek szociális ellátáshoz, kulturális programokhoz, illetve oktatáshoz kapcsolódhatnak;
- Gyermek napközbeni ellátását nyújtó intézmények fejlesztése;
- Rugalmas foglalkoztatási formák bevezetésének ösztönzése érdekében vállalkozások szervezetfejlesztése képzési programok, illetve társadalmi elismerések révén;
- A falugondnoki hálózat további fenntartása, illetve működtetése;
- Szociális alapszolgáltatást nyújtó intézmények épületének/helyiségeinek bővítése, átalakítása, felújítása, állapotjavítása, illetve a funkciójukat veszített épületek szociális célú hasznosítása;
- A bentlakásos, nappali ellátó intézmények lakói életminőségének javítása, az intézményekben uralkodó rossz infrastrukturális adottságok megszüntetése és a hiányos felszereltség megváltoztatása, illetve az életviszonyok humanizálása társadalmi integráció és modernizálás révén (pl. intézmények kitagolása);
- A speciális szükségletű gyermekek teljesen önálló intézményben történő elhelyezése és ennek érdekében a megye területén új speciális gyermekotthon létesítése;
- Egészségügyi alapellátást, szakellátást, fekvőbeteg-ellátást szolgáló intézmények infrastrukturális fejlesztése;
- Települési identitást erősítő, imázs-javító programok megvalósítása az egyedi értéken alapulva;
- Közösségi terek és központok minőségi fejlesztése a helyi közösség bevonásával;
- Helyi kulturális programok, események támogatása, nonformális képzési programok, öntevékeny szakkörök működésének ösztönzése;
- Innovatív megoldások, akciók alkalmazása a helyi társadalom megújulásának, fejlődésének szolgálatában („társadalmi innováció”), illetve a helyi kötődés, lokálpatriotizmus erősítése;

A közlekedés fejlesztése érdekében a város tervezi a belterületi utak, járdák felújítását, illeszkedve a megyei operatív program 4. számú prioritásához.

Az energiatartalom csökkentésére és klímavédelemre irányuló célok megvalósítását a város az épületeinek energetikai korszerűsítésével oldja meg, illeszkedve az 5. számú prioritáshoz.

Mezőgazdasági termékek feldolgozása, helyi termékek előállítása prioritás megállapítása szerint a mezőgazdasági tevékenységek során a térségi hagyományokhoz, meglévő munkakultúrához, és termőhelyi

adottságokhoz igazodó fejlesztések preferálása szükséges. Az erdőgazdálkodás területén további terjeszkedés javasolt, kiemelten az energetikai fejlesztési célkitűzésekhez kapcsolódóan. A mezőgazdasági termékek feldolgozásában különösen fontos a helyi sajátossággal bíró termékek feldolgozottsági szintjének, minőségének és mennyiségének a bővítése, ennek kapcsán ösztönözni kell a helyi termékek térségi, illetve turistáknak történő értékesítését. Ugyanakkor törekedni kell a termékek exportálására is. A helyi termék előállításban prioritást élvez a táji adottságoknak leginkább megfelelő termékek helyben történő feldolgozása. Ehhez kapcsolódó célkitűzés a rossz termőtulajdonságokkal rendelkező területeken a mezőgazdaság diverzifikációja, a feldolgozóipar, kiemelten az élelmiszeripar telepítése és fejlesztése.

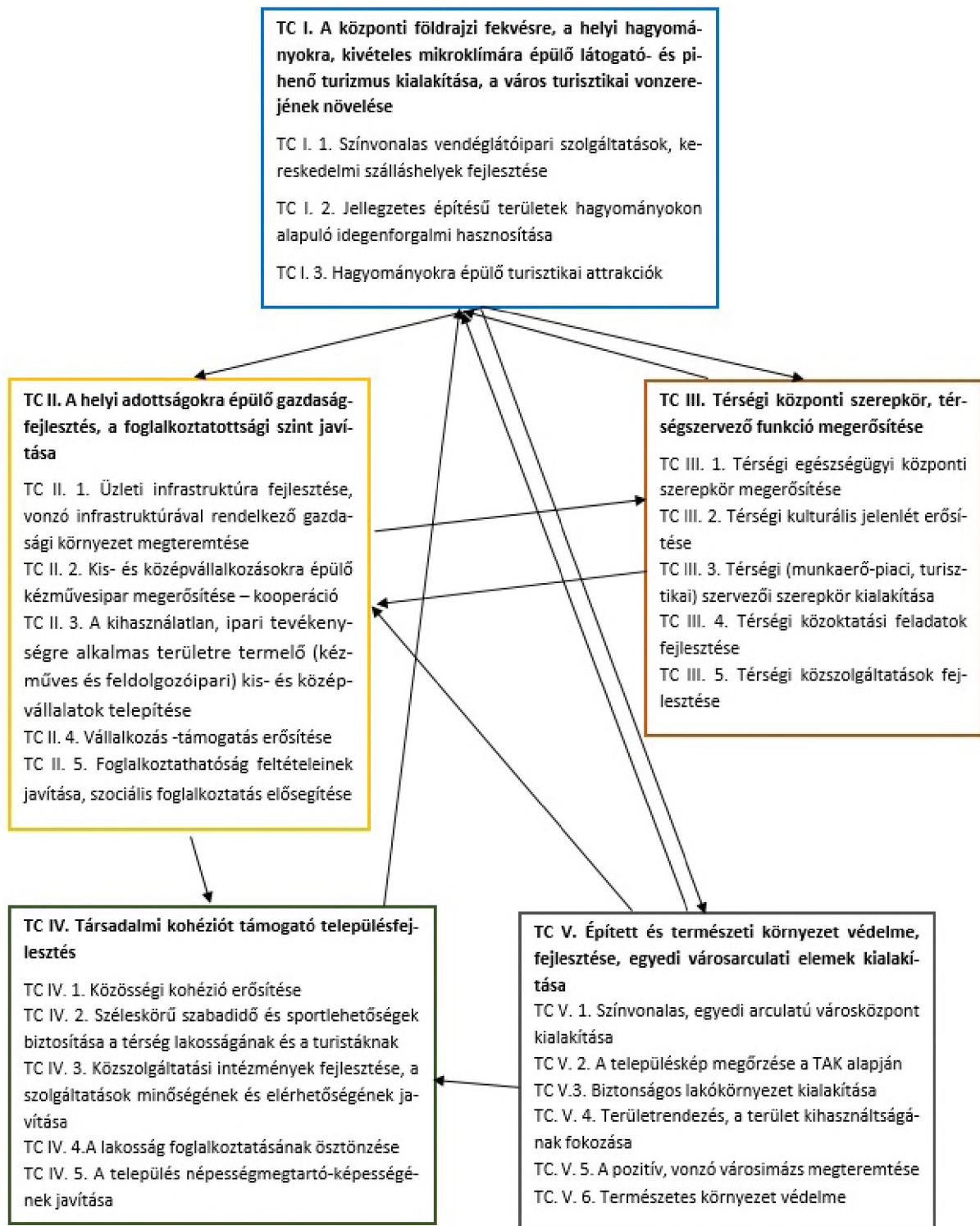
A turizmus fejlesztését célzó prioritás elsődlegesen a belső erőforrások, mint természeti értékek, kulturális örökségek fenntartható hasznosítása révén segíti elő új szolgáltatások létesítését, illetve a turisztikai vállalkozások hatékonyabb működését célozza. A beavatkozások célja a vendégforgalom bővülése, a vendégéjszakák számának növekedése, ami jövedelem és kis mértékben foglalkoztatás bővüléssel is jár a megyében, így Pálházán is.

A környezet minősége, illetve biztonsága (8. prioritás) alapvetően határozza meg a megye fejlődési lehetőségeit, ezért fontos, hogy a környezet állapota megóvásra kerüljön is biztosítottak legyenek a fenntartható fejlődés szempontjai.

A bányászati tevékenység fejlesztése elősegíti a megyében található természeti kincsek felhasználását, illetve energetikai célú hasznosítását, ami hozzájárul a foglalkoztatás bővítéséhez és egy hagyományos szakmakultúra megőrzéséhez. A bányászati tevékenységek újraindítása, illetve folytatása során fokozottan figyelemmel kell lenni a természetvédelmi értékekre, illetve a környezet-szennyezés mérséklésére ezért törekedni kell olyan bányászati technológiák, szállítási módok alkalmazására, amelyek lehetőség szerint legkisebb mértékben terhelik a környezetet. A megyei operatív program a bányászati prioritásoknál a tevékenységek között nevesítve említi Pálházát, az egyéb nemesfém és egyedi kőzetek bányászata és alkalmazásuk fejlesztésének ösztönzése pont alatt.

4.4.2. Belső összefüggések (a célok logikai összefüggései, a helyzetértékelésben beazonosított problémákra ad-e megoldást, a stratégia megvalósíthatósága, a célok megvalósítása érdekében tervezett tevékenységek egymásra gyakorolt hatása)

A célok logikai összefüggésének vizsgálatát a részcélokra bontott célrendszer segítségével végezzük el. Az egyes tematikus célok alá tartozó részcélok erős logikai koherenciát mutatnak.

Pálháza településfejlesztési stratégiája alapvetően nem probléma-központú, hanem fejlődés-orientált, összhangban a város adottságaival, eddigi fejlődésével. A lehetőségek kiaknázása és a korábbi fejlesztési irány továbbvitele mellett természetesen figyelmet kell fordítani – és figyelmet is fordít a város – a leszakadók problémáinak enyhítésére, megszüntetésére, a környezeti terhelés csökkentésére is.

Tematikus cél	Részcél	Beazonosított erősség
<i>TC I. A központi földrajzi fekvésre, a helyi hagyományokra, kivételes mikroklimára épülő látogató- és pihenő turizmus kialakítása, a város turisztikai vonzerejének növelése</i>	TC I. 1. Színvonalas vendéglátóipari szolgáltatások, kereskedelmi szálláshelyek fejlesztése	Turisztikai attrakciók közvetlen közelsége Múzeumok és kiállítóhelyek megléte (az egyetlen perlit-kiállítás) Nemzetközi Kéktúra Útvonal a településen halad át (Kassa-Sátoraljaújhely)
	TC I. 2. Jellegzetes építésű területek hagyományokon alapuló idegenforgalmi hasznosítása	Komolyabb szennyeződésektől mentes természeti környezet A Zempléni Tájvédelmi Körzet mellett található Különleges madárvédelmi Natura 2000 terület érinti, fajokban gazdag madárvilág jellemzi A hegyköz földrajzi középpontja Az országos bicikliút nyomvonala átmegy a városon Turisztikai attrakciók közvetlen közelsége Egyedülálló az ország legrégebbi kisvasútja Múzeumok és kiállítóhelyek megléte (az egyetlen perlit-kiállítás) Nemzetközi Kéktúra Útvonal a településen halad át (Kassa-Sátoraljaújhely) Közel nyitott határok, komplementaritás, nemzetközi együttműködések lehetősége
	TC I. 3. Hagyományokra épülő turisztikai attrakciók	Egyedülálló természeti képződmények közvetlen közelsége Kivételes mikroklima Hagyományokra, vidéki értékekre épülő környezet Turisztikai attrakciók közvetlen közelsége Múzeumok és kiállítóhelyek megléte (az egyetlen perlit-kiállítás) Nemzetközi Kéktúra Útvonal a településen halad át (Kassa-Sátoraljaújhely)
<i>TC II. A helyi adottságokra épülő gazdaságfejlesztés, a foglalkoztatottsági szint javítása</i>	TC II. 1. Üzleti infrastruktúra fejlesztése, vonzó infrastruktúrával rendelkező gazdasági környezet megteremtése	A fejlődés iránt elkötelezett, stratégiában gondolkodó városvezetés Közel nyitott határok, komplementaritás, nemzetközi együttműködések lehetősége Vállalkozásfejlesztésre irányuló települési törekvések (inkubátorház)
	TC II. 2. Kis- és középvállalkozásokra épülő kézművesipar megerősítése – kooperáció	Ásványkincs, megújuló erőforrások jelenléte A foglalkoztatáshoz a településen és vonzáskörzetében az aktív korú munkaerő biztosított Ipari szakmakultúra és hagyományok megléte A fejlődés iránt elkötelezett, stratégiában gondolkodó városvezetés

Tematikus cél	Részcél	Beazonosított erősség
		Kiskereskedelmi központ Erős kulturális intézményi háttér Közeli nyitott határok, komplementaritás, nemzetközi együttműködések lehetősége Vállalkozásfejlesztésre irányuló települési törekvések (inkubátorház)
	TC II. 3. A kihasználatlan, ipari tevékenységre alkalmas területre termelő (kézműves és feldolgozóipari) kis- és középvállalatok telepítése	A foglalkoztatáshoz a településen és vonzáskörzetében az aktív korú munkaerő biztosított Ipari szakmakultúra és hagyományok megléte A fejlődés iránt elkötelezett, stratégiában gondolkodó városvezetés Közeli nyitott határok, komplementaritás, nemzetközi együttműködések lehetősége Vállalkozásfejlesztésre irányuló települési törekvések (inkubátorház)
	TC II. 4. Vállalkozás - támogatás erősítése	A foglalkoztatáshoz a településen és vonzáskörzetében az aktív korú munkaerő biztosított A fejlődés iránt elkötelezett, stratégiában gondolkodó városvezetés Közeli nyitott határok, komplementaritás, nemzetközi együttműködések lehetősége Vállalkozásfejlesztésre irányuló települési törekvések (inkubátorház)
	TC II. 5. Foglalkoztathatóság feltételeinek javítása, szociális foglalkoztatás elősegítése	Ásványkincs, megújuló erőforrások jelenléte A foglalkoztatáshoz a településen és vonzáskörzetében az aktív korú munkaerő biztosított Ipari szakmakultúra és hagyományok megléte A fejlődés iránt elkötelezett, stratégiában gondolkodó városvezetés Erős kulturális intézményi háttér Közeli nyitott határok, komplementaritás, nemzetközi együttműködések lehetősége Vállalkozásfejlesztésre irányuló települési törekvések (inkubátorház)
TC III. Térségi központi szerepkör, térség szervező funkció megerősítése	TC III. 1. Térségi egészségügyi központi szerepkör megerősítése	A Hegyköz földrajzi középpontja Pálháza központi szerepe a szűkebb térségi településhálózatban Hegyközi települések közös feladatellátása Egészségügyi ellátás jó színvonalú A fejlődés iránt elkötelezett, stratégiában gondolkodó városvezetés A elmúlt uniós tervezési ciklusokban a város számos nagyberuházást, fejlesztést valósított meg
	TC III. 2. Térségi kulturális jelenlét erősítése	A Hegyköz földrajzi középpontja Közeli nyitott határok, komplementaritás, nemzetközi együttműködések lehetősége Pálháza központi szerepe a szűkebb térségi

Tematikus cél	Részcél	Beazonosított erősség
		településhálózatban Hegyközi települések közös feladatellátása A legek városa (legészakibb, legkisebb lélekszámú, legrégebb kisvasút) Erős kulturális intézményi háttér A fejlődés iránt elkötelezett, stratégiában gondolkodó városvezetés A elmúlt uniós tervezési ciklusokban a város számos nagyberuházást, fejlesztést valósított meg
	TC III. 3. Térségi (munkaerő-piaci, turisztikai) szervezői szerepkör kialakítása	A Hegyköz földrajzi középpontja Közele nyitott határok, komplementaritás, nemzetközi együttműködések lehetősége Pálháza központi szerepe a szűkebb térségi településhálózatban Hegyközi települések közös feladatellátása A város közműellátottsága jó A legek városa (legészakibb, legkisebb lélekszámú, legrégebb kisvasút) Kiskereskedelmi központ Erős kulturális intézményi háttér A fejlődés iránt elkötelezett, stratégiában gondolkodó városvezetés A elmúlt uniós tervezési ciklusokban a város számos nagyberuházást, fejlesztést valósított meg Ipari szakmakultúra és hagyományok megléte
	TC III. 4. Térségi közoktatási feladatok fejlesztése	A Hegyköz földrajzi középpontja Pálháza központi szerepe a szűkebb térségi településhálózatban Hegyközi települések közös feladatellátása A fejlődés iránt elkötelezett, stratégiában gondolkodó városvezetés A elmúlt uniós tervezési ciklusokban a város számos nagyberuházást, fejlesztést valósított meg
	TC III. 5. Térségi közszolgáltatások fejlesztése	A Hegyköz földrajzi középpontja Pálháza központi szerepe a szűkebb térségi településhálózatban Hegyközi települések közös feladatellátása Egészségügyi ellátás jó színvonalú A város közműellátottsága jó Kiskereskedelmi központ Erős kulturális intézményi háttér A fejlődés iránt elkötelezett, stratégiában gondolkodó városvezetés A elmúlt uniós tervezési ciklusokban a város számos nagyberuházást, fejlesztést valósított meg

Tematikus cél	Részcél	Beazonosított erősség
TC IV. Társadalmi kohéziót támogató településfejlesztés	TC IV. 1. Községi kohézió erősítése	Egyedülálló természeti képződmények közvetlen közelsége Komolyabb szennyeződésektől mentes természeti környezet Kivételes mikroklima A Zempléni Tájvédelmi Körzet mellett található Hagyományokra, vidéki értékekre épülő környezet Egyedülálló az ország legrégebbi kisvasútja Múzeumok és kiállítóhelyek megléte (az egyetlen perlit-kiállítás) Pálháza központi szerepe a szűkebb térségi településhálózatban Hegyközi települések közös feladatellátása Egészségügyi ellátás jó színvonalú A város közműellátottsága jó A legek városa (legészakibb, legkisebb lélekszámú, legrégebbi kisvasút) Kiskereskedelmi központ Erős kulturális intézményi háttér A fejlődés iránt elkötelezett, stratégiában gondolkodó városvezetés Az elmúlt uniós tervezési ciklusokban a város számos nagyberuházást, fejlesztést valósított meg
	TC IV. 2. Széleskörű szabadidő és sportlehetőségek biztosítása a térség lakosságának és a turistáknak	Egyedülálló természeti képződmények közvetlen közelsége Komolyabb szennyeződésektől mentes természeti környezet Kivételes mikroklima A Zempléni Tájvédelmi Körzet mellett található Különleges madárvédelmi övezet mellett fekszik A Hegyköz földrajzi középpontja Hagyományokra, vidéki értékekre épülő környezet Az országos bicikliút nyomvonala átmegy a városon Turisztikai attrakciók közvetlen közelsége (Sáropatak, Füzérradványi kastély, Füzéri vár, stb.) Egyedülálló az ország legrégebbi kisvasútja Múzeumok és kiállítóhelyek megléte (az egyetlen perlit-kiállítás) Nemzetközi Kéktúra Útvonal a településen halad át (Kassa-Sátoraljaújhely) Közele nyitott határok, komplementaritás, nemzetközi együttműködések lehetősége Pálháza központi szerepe a szűkebb térségi településhálózatban A legek városa (legészakibb, legkisebb lélekszámú,

Tematikus cél	Rész cél	Beazonosított erősség
		legrégibb kisvasút) Kiskereskedelmi központ Erős kulturális intézményi háttér A fejlődés iránt elkötelezett, stratégiában gondolkodó városvezetés Az elmúlt uniós tervezési ciklusokban a város számos nagyberuházást, fejlesztést valósított meg
	TC IV. 3. Közfoglalkoztatási intézmények fejlesztése, a szolgáltatások minőségének és elérhetőségének javítása	A Hegyköz földrajzi középpontja Hagyományokra, vidéki értékekre épülő környezet Pálháza központi szerepe a szűkebb térségi településhálózatban Hegyközi települések közös feladatellátása Egészségügyi ellátás jó színvonalú A város közműellátottsága jó Kiskereskedelmi központ Erős kulturális intézményi háttér A fejlődés iránt elkötelezett, stratégiában gondolkodó városvezetés Az elmúlt uniós tervezési ciklusokban a város számos nagyberuházást, fejlesztést valósított meg
	TC IV. 4. A lakosság foglalkoztatásának ösztönzése	Ásványkincs, megújuló erőforrások jelenléte Hagyományokra, vidéki értékekre épülő környezet Közel nyitott határok, komplementaritás, nemzetközi együttműködések lehetősége Pálháza központi szerepe a szűkebb térségi településhálózatban Hegyközi települések közös feladatellátása Kiskereskedelmi központ Erős kulturális intézményi háttér A fejlődés iránt elkötelezett, stratégiában gondolkodó városvezetés Az elmúlt uniós tervezési ciklusokban a város számos nagyberuházást, fejlesztést valósított meg A foglalkoztatáshoz a településen és vonzáskörzetében az aktív korú munkaerő biztosított Ipari szakmakultúra és hagyományok megléte
	TC IV. 5. A település népességmegtartó-képességének javítása	Egyedülálló természeti képződmények közvetlen közelsége Kivételes mikroklima A Hegyköz földrajzi középpontja Hagyományokra, vidéki értékekre épülő környezet Pálháza központi szerepe a szűkebb térségi településhálózatban Hegyközi települések közös feladatellátása

Tematikus cél	Rész cél	Beazonosított erősség
		Egészségügyi ellátás jó színvonalú A város közműellátottsága jó Kiskereskedelmi központ Erős kulturális intézményi háttér A fejlődés iránt elkötelezett, stratégiában gondolkodó városvezetés A elmúlt uniós tervezési ciklusokban a város számos nagyberuházást, fejlesztést valósított meg
<i>TC V. Épített és természeti környezet védelme, fejlesztése, egyedi városarculati elemek kialakítása</i>	TC V. 1. Színvonalas, egyedi arculatú városközpont kialakítása	Egyedülálló természeti képződmények közvetlen közelsége Kivételes mikroklíma A Hegyköz földrajzi középontja Hagyományokra, vidéki értékekre épülő környezet
	TC V. 2. A településkép megőrzése a TAK alapján	Hagyományokra, vidéki értékekre épülő környezet
	TC V.3. Biztonságos lakókörnyezet kialakítása	Nincs beazonosított erősség.
	TC. V. 4. Területrendezés, a terület kihasználtságának fokozása	A fejlődés iránt elkötelezett, stratégiában gondolkodó városvezetés A elmúlt uniós tervezési ciklusokban a város számos nagyberuházást, fejlesztést valósított meg
	TC. V. 5. A pozitív, vonzó városimázs megteremtése	A fejlődés iránt elkötelezett, stratégiában gondolkodó városvezetés A elmúlt uniós tervezési ciklusokban a város számos nagyberuházást, fejlesztést valósított meg Hagyományokra, vidéki értékekre épülő környezet
	TC. V. 6. Természetes környezet védelme	Egyedülálló természeti képződmények közvetlen közelsége Komolyabb szennyeződésektől mentes természeti környezet Kivételes mikroklíma A Zempléni Tájvédelmi Körzet mellett található Különleges madárvédelmi Natura 2000 terület érinti, fajokban gazdag madárvilág jellemzi Az országos bicikliút nyomvonala átmegy a városon Nemzetközi Kéktúra Útvonal a településen halad át (Kassa-Sátorajújhely)

Bár a fejlesztési stratégia lehetőség központú, figyelmet kell fordítani a gyengeségekkel szembeni intervencióra is. Ennek a területnek az összefüggéseit fordított logikával tárjuk fel, a helyzétfeltárásban napvilágra került gyengeségekhez rendeljük hozzá a tematikus célokat.

Beazonosított gyengeségek	Részcélok
Nehézkes, periférikus megközelíthetőség	Nem kapcsolódik területi célhoz.
Nincs „igazi” belvárosa, illetve nem összekapcsoltak az elemei (falusias jelleg jellemzi)	TC V. 1. Színvonalas, egyedi arculatú városközpont kialakítása TC. V. 5. A pozitív, vonzó városimázs megteremtése
Barnamezős területek rehabilitációja megoldatlan	TC II. 1. Üzleti infrastruktúra fejlesztése, vonzó infrastruktúrával rendelkező gazdasági környezet megteremtése
Kevés a terület a zöldmezős beruházásokhoz	Nem kapcsolódik területi célhoz.
Ipara egyfókuszú (nyersanyagkitermelés és feldolgozás), más vonzerő híján a város iparszegény	TC II. 2. Kis- és középvállalkozásokra épülő kézművesipar megerősítése – kooperáció TC II. 3. A kihasználatlan, ipari tevékenységre alkalmas területre termelő (kézműves és feldolgozóipari) kis- és középvállalatok telepítése
Egy-két nap alatt „kimeríthető” turisztikai körzet, a turista igen rövid időt tölt el a térségben	TC I. 2. Jellegzetes építésű területek hagyományokon alapuló idegenforgalmi hasznosítása TC I. 3. Hagyományokra épülő turisztikai attrakciók
A hazai turizmus célpontja, az alacsony vásárlóerő miatt ebből kevés bevétele származik	TC I. 1. Színvonalas vendéglátóipari szolgáltatások, kereskedelmi szálláshelyek fejlesztése
Vállalkozói összefogások hiánya	TC II. 1. Üzleti infrastruktúra fejlesztése, vonzó infrastruktúrával rendelkező gazdasági környezet megteremtése TC II. 2. Kis- és középvállalkozásokra épülő kézművesipar megerősítése – kooperáció
Szakképzési rendszer hiányosságai, nem piacelvű képzések	TC III. 3. Térségi (munkaerő-piaci, turisztikai) szervezői szerepkör kialakítása TC III. 4. Térségi közoktatási feladatok fejlesztése
Tőkeszegény vállalkozások	TC II. 4. Vállalkozás -támogatás erősítése
Külső befektetők hiánya	TC II. 1. Üzleti infrastruktúra fejlesztése, vonzó infrastruktúrával rendelkező gazdasági környezet megteremtése TC II. 2. Kis- és középvállalkozásokra épülő kézművesipar megerősítése – kooperáció TC II. 3. A kihasználatlan, ipari tevékenységre alkalmas területre termelő (kézműves és feldolgozóipari) kis- és középvállalatok telepítése TC II. 4. Vállalkozás -támogatás erősítése
Térségmarketing gyenge	TC III. 1. Térségi egészségügyi központi szerepkör megerősítése TC III. 2. Térségi kulturális jelenlét erősítése TC III. 3. Térségi (munkaerő-piaci, turisztikai) szervezői szerepkör kialakítása TC III. 4. Térségi közoktatási feladatok fejlesztése TC III. 5. Térségi közszolgáltatások fejlesztése
Turisztikai termékek hiánya a kedvező adottságok ellenére	TC I. 1. Színvonalas vendéglátóipari szolgáltatások, kereskedelmi szálláshelyek fejlesztése TC I. 2. Jellegzetes építésű területek hagyományokon alapuló idegenforgalmi hasznosítása

Beazonosított gyengeségek	Részcélok
Kulturális rendezvények, programok ciklikussága, helyi jelentőséggel bírnak	TC I. 3. Hagyományokra épülő turisztikai attrakciók TC III. 2. Térségi kulturális jelenlét erősítése TC IV. 2. Széleskörű szabadidő és sportlehetőségek biztosítása a térség lakosságának és a turistáknak
Előregedő helyi társadalom, fogyó népeség	TC IV. 1. Községi kohézió erősítése TC IV. 2. Széleskörű szabadidő és sportlehetőségek biztosítása a térség lakosságának és a turistáknak TC IV. 3. Közfoglalkoztatási intézmények fejlesztése, a szolgáltatások minőségének és elérhetőségének javítása TC IV. 4. A lakosság foglalkoztatásának ösztönzése TC IV. 5. A település népességmegtartó-képességének javítása
Szakképzetlen és alulképzett munkavállalók jelenléte	TC II. 5. Foglalkoztathatóság feltételeinek javítása, szociális foglalkoztatás elősegítése TC IV. 4. A lakosság foglalkoztatásának ösztönzése
Munkahelyek alacsony száma	TC II. 5. Foglalkoztathatóság feltételeinek javítása, szociális foglalkoztatás elősegítése TC IV. 4. A lakosság foglalkoztatásának ösztönzése
Kényszervállalkozások jelenléte	TC II. 4. Vállalkozás -támogatás erősítése
Kvalifikált munkaerő és a fiatalok elvándorlása	TC IV. 1. Községi kohézió erősítése TC IV. 3. Közfoglalkoztatási intézmények fejlesztése, a szolgáltatások minőségének és elérhetőségének javítása TC IV. 4. A lakosság foglalkoztatásának ösztönzése TC IV. 5. A település népességmegtartó-képességének javítása
Alacsony jövedelmek, gyenge vásárlóerő, kereslet	TC II. 1. Üzleti infrastruktúra fejlesztése, vonzó infrastruktúrával rendelkező gazdasági környezet megteremtése TC II. 2. Kis- és középvállalkozásokra épülő kézművesipar megerősítése – kooperáció TC II. 3. A kihasználatlan, ipari tevékenységre alkalmas területre termelő (kézműves és feldolgozóipari) kis- és középvállalatok telepítése TC II. 4. Vállalkozás -támogatás erősítése TC II. 5. Foglalkoztathatóság feltételeinek javítása, szociális foglalkoztatás elősegítése TC IV. 4. A lakosság foglalkoztatásának ösztönzése
A turisztikai értékek alacsony jövedelemképző ereje	TC I. 1. Színvonalas vendéglátóipari szolgáltatások, kereskedelmi szálláshelyek fejlesztése TC II. 2. Kis- és középvállalkozásokra épülő kézművesipar megerősítése – kooperáció

4.5. A STRATÉGIA MEGVALÓSÍTHATÓSÁGÁNAK FŐBB KOCKÁZATAI

A stratégia megvalósíthatóságát veszélyeztető fő kockázatok feltárására a kockázatelemzés módszerét használjuk. A kockázatelemzés célja a kockázatok beazonosítása, elkerülése, hatásainak mérséklése. A fejezet azokat a kockázatok, történéseket, eseményeket tartalmazza, melyek esetleges bekövetkezése a stratégia céljainak elérését, megvalósulását veszélyezteti. Összeállítását meghatározta a helyzetelemzésben kialakított SWOT - elemzés külső-belső tényezőinek áttekintése, illetve az azokhoz kapcsolódó fő kockázatok azonosítása. Annak érdekében azonban, hogy a kockázatok elemzése a stratégia megvalósítását ténylegesen, hatékonyan segítse, a megvalósulást esetlegesen akadályozó tényezők mellett a bekövetkezésük valószínűségét csökkentő intézkedésekkel, valamint a potenciális bekövetkezésük esetére tervezett intézkedésekkel is kalkulálunk. A jelen fejezetben beazonosított kockázatok időszakonkénti értékelése, felülvizsgálata azonban a stratégia megvalósítása, nyomon követési folyamata, monitoringja során is elengedhetetlen feladat.

Az ITS szempontjából felmerülő kockázat lehet:

Társadalmi kockázat:

- lakossági ellenállás,
- humán erőforrás hiánya

Jogi kockázat:

- Jogszabályi, tervezési környezet változása

Gazdasági kockázat:

- magánforrások, befektetői szándékok

Pénzügyi kockázat:

- pályázati források nem állnak rendelkezésre
- pénzügyi tervezés hiányosságai

Projektmegvalósítás kockázata:

- településközi koordináció elmarad
- Közbeszerzési eljárások sikertelensége, időbeli elhúzódása
- Projektek előkészítése elhúzódik, nem tervezett műszaki tartalomváltoztatások szükségesek
- A tervezett indikátorok teljesítése nem történik meg

Kockázat	A kockázat bekövetkeztének valószínűsége (alacsony – közepes – magas)	A kockázat hatása (gyenge – közepes – jelentős)	A hatás szöveges leírása	A kockázat kezelése
Társadalmi kockázat				
A fejlesztésekkel szemben tapasztalható lakossági és civil ellenállás	alacsony	jelentős	Ha lakosság nem nyitott a fejlesztések iránt, lakossági ellenállás érezhető a települése, ami hosszú távon helyi társadalmi problémák kialakulásához, megerősödéséhez vezethet.	Megfelelő szintű és minőségű lakossági tájékoztatás, partnerségi egyeztetések. Érdekegyeztető fórumok, érdekképviselői szervek bevonása a tervezésbe. Véleménynyilvánítási lehetőségek megteremtése.
A rendelkezésre álló humán erőforrás nem megfelelő/elegendő a fejlesztések végrehajtásához.	alacsony	közepes	A nem megfelelő szaktudással és szakmai tapasztalattal rendelkező humán erőforrás hiánya veszélyezteti a fejlesztések sikerét, megfelelő módon történő megvalósítását.	A stratégiai és operatív menedzsment kapacitások megerősítése, amennyiben szükséges külső partnerek bevonásával. Szakmai megvalósítók tervezéskor történő feltérképezése.
Jogi kockázat				
Jogszabályi, tervezési környezet változása	magas	jelentős	A változó jogszabályi vagy tervezési környezet eredményezheti a fejlesztés többszöri áttervezését (műszaki tartalom, kivitelezhetőség). Az elkészült műszaki, pénzügyi, ütemezési stb. tervek módosításra szorulnak, ami gátolhatja a határidőre teljesítést, illetve egyes fejlesztési elképzelések megvalósulását akadályozhatja.	A vonatkozó jogszabályok, eljárásrendek, operatív programok figyelése. A jogi, tervezési-szabályozási környezetet meghatározó intézményekkel együttműködés kialakítása.
Pénzügyi kockázat				
A pályázati források nem állnak rendelkezésre	magas	jelentős	A fejlesztésekhez tervezett pályázati források elmaradnak, a kiírások feltételrendszere nem felel meg a város fejlesztési elképzeléseinek.	Az előkészítés során a tervezett fejlesztésekhez megtörténik az operatív programokhoz való hozzárendelés és megyei területfejlesztési programhoz

Kockázat	A kockázat bekövetkeztenek valószínűsége (alacsony – közepes – magas)	A kockázat hatása (gyenge – közepes – jelentős)	A hatás szöveges leírása	A kockázat kezelése
			A fejlesztés megvalósítására nem áll rendelkezésre kellő forrás, a fejlesztés elmarad.	illesztés.
Pénzügyi tervezés hiányosságai nem reális költségterv	közepes	közepes	A fejlesztések költsége nem részletes projektelképzések alapján készül (becsült költség), így a betervezett költségek nem reálisak, elmaradnak a megvalósítás idején tapasztalható piaci ártól. Az árkülönbség a fejlesztések elmaradásához, vagy csökkentett műszaki tartalommal való megvalósításához vezet.	Körültékintő és alapos tervezésre van szükség, mely részletes projekttervek megvalósítását eredményezi. Átgondolt műszaki terveken alapuló tervezői költségvetések készítése. Tartalékkeret képzése. Alternatív finanszírozási források bevonása.
Gazdasági kockázat				
A magánforrások nem állnak rendelkezésre, befektetői szándékok megváltoznak	közepes	jelentős	Amennyiben a településnek nem sikerül megvalósítania azt a törekvését, hogy kiaknázza a piaci szereplők által megvalósítandó fejlesztésekben rejlő lehetőségeket, kizárólag községi fejlesztések valósulnak meg, elmaradnak a magánszféra befektetései.	A település törekszik a magán befektetőkkel, piaci szereplőkkel való szervezett és strukturált együttműködésre, mind a kommunikáció mind a konkrét fejlesztési elképzelések megvitatására fórumot biztosít.
Menedzsment kockázat				
Az együttműködésben megvalósítandó fejlesztések esetében a településközi koordináció elmarad.	alacsony	gyenge	Települések közti koordináció hiányában az egyes településeken tervezett fejlesztések elmaradnak, nem a szükséges ütemben és formában valósulnak meg, nem sikerül kiaknázni a közös fejlesztésekben rejlő előnyöket és lehetőségeket.	Szervezett és strukturált együttműködés kialakítása az érintett (környező) településekkel végig a partnerségi folyamat során.

Kockázat	A kockázat bekövetkeztenek valószínűsége (alacsony – közepes – magas)	A kockázat hatása (gyenge – közepes – jelentős)	A hatás szöveges leírása	A kockázat kezelése
Közbeszerzési eljárások sikertelensége, időbeli elhúzódása	közepes	közepes	A közbeszerzési eljárások sikertelensége olyan időbeli csúszást eredményezhet, ami veszélyt jelent a fejlesztéseket finanszírozó pályázati források lehívásában.	Körültekintő előkészítés. Közbeszerzési szakértő alkalmazása.
Projektek előkészítése elhúzódik, nem tervezett műszaki tartalomváltoztatások szükségesek.	közepes	közepes	A projekttervek, fejlesztési elképzelések pályázati kiírásra való fejlesztése, előkészítése elhúzódik, illetve a folyamat eredményeképpen a tervezett elképzelések műszaki tartalma kikristályosodik, a betervezetthez képest módosul.	A projekttervek körültekintő előkészítése (megvalósíthatósági tanulmányok, engedélyes tervek, stb.) szükséges, megfelelő humán-erőforrás biztosításával.
A tervezett indikátorok teljesítése nem történik meg	alacsony	jelentős	A projekt nem éri el a tervezett hatását. A fejlesztés nem vagy csökkentett mértékben járul hozzá a stratégiai célok teljesüléséhez	A célokhoz illeszkedő, reális indikátorok (teljesíthető és mérhető) meghatározása. Az indikátorok teljesülésének mérőföldkövekhez igazított mérése, ellenőrzése. Az indikátorok teljesülését befolyásoló külső és belső tényezők nyomonkövetése.
Megfelelő városmarketing hiánya	alacsony	jelentős	A turisztikai célú fejlesztések nem vonzanak megfelelő számú látogatót, a fejlesztések kapacitáskihasználtsága elmarad a várt eredménytől	Tervezett városmarketing működtetése

4.6. A MEGVALÓSÍTÁS ESZKÖZEI ÉS NYOMON KÖVETÉSE

4.6.1 A célok elérését szolgáló fejlesztési és nem beruházási jellegű önkormányzati tevékenységek

Jelen fejezetben kerülnek bemutatásra az önkormányzat azon fejlesztési és nem beruházási jellegű, jelenlegi és jövőbeli tevékenységei, melyek a kitűzött középtávú célok megvalósulását támogatják, segítik.

A nem fejlesztési jellegű tevékenységek körébe elsősorban azok, az önkormányzat hatáskörébe tartozó eszközök sorolhatók, amelyekkel a döntéshozók a stratégiai elképzeléseknek megfelelően alakítják a beruházások (elsősorban jogi) környezetét. Tehát, ezen tevékenységek a rendeletekre és szabályzatokra épülő helyi szabályozást és annak gyakorlati alkalmazását, illetve a stratégiához kapcsolódó adminisztratív feladatok hatékony ellátását jelentik.

A célirányosan alakított szabályozási környezet jelentős szerepet játszik a fejlesztések, illetve az azokhoz kapcsolódó konkrét beruházások mind időben, mind a rendelkezésre álló források felhasználásának tekintetében történő hatékony megvalósításában. A kiszámítható, a következetes, és a stratégiai célok elérését minél inkább szem előtt tartó szabályozás hiánya, azonban önmagában is igen komoly gátló tényezőt jelenthet.

Fejlesztési dokumentumok

Pálháza Város Önkormányzata fontosnak tartja, hogy kidolgozza azokat a szakpolitikai fejlesztési dokumentumokat, amelyek célkitűzései és beavatkozási javaslatai a város adottságaira és elsősorban erősségeire alapozott a tervezett fejlesztések irányvonalait meghatározzák. A város az alábbi, releváns, ITS-ben meghatározott időszakra vonatkozó fejlesztési dokumentumokkal rendelkezik:

- ✓ Gazdaságfejlesztési program 2015-2019.
- ✓ Helyi Esélyegyenlőségi Program 2018.

A város törekszik arra, hogy a fejlesztési dokumentumokban foglalt célkitűzések megvalósuljanak. A fejlesztési dokumentumok célrendszere és az ITS célrendszere a 4.1. pontban részletes kifejtésre került.

4.6.2. Az integrált településfejlesztési stratégia megvalósítás szervezeti kereteinek meghatározása

Az integrált településfejlesztési stratégia megvalósítása olyan szervezeti működést kíván meg a városoktól, amely biztosítja

1. egyrészt a stratégia egészének folyamatos karbantartását, az elért eredmények visszacsatolását a stratégia tervezési folyamatába (**stratégiai menedzsment**);
2. másrészt a stratégia által kijelölt akcióterületi alapú fejlesztések professzionális és hatékony megvalósítását (**operatív menedzsment**).

A stratégiai menedzsment a „hatások” érvényesüléséért, az operatív menedzsment pedig az eredményekért (mind a közvetlen „kimenetek”, mind a tényleges eredmények) felel. Az eredmények visszacsatolása a program nyomon követéséből („monitoring”) származó adatok alapján történik.

Stratégiai menedzsment szervezet

A stratégiai menedzsment fő feladatai:

- Az ITS megvalósulásának folyamatos nyomon követése, értékelése. Ennek keretében az elhatározott fejlesztések megvalósulásának figyelemmel kísérése, azok elvárt eredményeinek és hatásainak értékelése, az ITS által kitűzött célok teljesülésének nyomon követése.

- A városfejlesztés társadalmi, gazdasági és szabályozási környezete változásának figyelemmel kísérése, a külső feltételrendszer változásainak a stratégiai célokra és eszközökre gyakorolt hatásainak elemzése, értékelése.
- A városi társadalom és gazdaság igényeinek és lehetőségeinek feltárása, azok változásainak beépítése az ITS cél- és eszközrendszerébe.

AZ ITS stratégiai menedzsmentje képes arra, hogy érdemben segítse a város jövőbeni projektjeinek helyi koordinációját, kapcsolatot tartson a város felső szintű vezetésével, a megyei szintre delegált végrehajtó feladatok felelőseivel, a szakmai tartalom tekintetében pedig befolyásolja az egyes projektek végrehajtására irányuló operatív menedzsment tevékenységét. A döntéshozatalért a városvezetés felelős.

A stratégia menedzsment szervezete nem választható el a város önkormányzatának szervezeti rendszerétől. A feladatokat az önkormányzati hivatal szakapparátusa végzi. A stratégiai menedzsment szervezetbe az alábbi szervezeti egységek delegálnak tagokat: képviselő testület, bizottságok, hivatali vezetője munkatársai.

Kiemelt figyelmet kell fordítani a stratégia társadalmi szintű monitoringára. Ennek megvalósítása szintén a stratégiai menedzsment szervezet feladata. Érdemes és szükségszerű lehet éves, rendszeres partnerségi fórum szervezése. A fórum által tárgyalt tematika összeállítását a stratégiai menedzsment, a szakmai anyagok előkészítését, előterjesztéseket a hivatal érintett dolgozói végzi. Mivel a fórum stratégiai kérdésekben segítheti és megalapozhatja a városvezetés döntéseit, évente legalább egyszer szükséges összehívni, ennek kapcsán pedig az ITS egészének és a kulcsfontosságú fejlesztések megvalósulásának áttekintése szükséges. A stratégiai döntéseket a város vezetése hozza meg, a partnerségi fórum szerepe, hogy a döntésekhez információt szolgáltatson, igényeket, szándékokat tudatosítson, javaslatokat tegyen és az érintett közösség is visszaigazolja a döntések megalapozottságát. Ezeket a fórumokat a médián keresztül elérhetővé teszik a település összes lakója számára, és különböző módszerekkel biztosítják a hozzászólás lehetőségét a jelen nem lévők részére is (pl.: az önkormányzat honlapján partnerségi felület).

Operatív menedzsment szervezet

A racionalitás, a szükségesség és a fenntarthatóság elveit szem előtt tartva megállapítható, hogy az integrált településfejlesztési stratégiában nevesített fejlesztési elképzelések megvalósításához nem szükséges városfejlesztő társaság létrehozása és működtetése. Az önkormányzat jelenlegi és jövőbeli racionális és felelős gazdálkodása mellett nem célszerű, hogy hosszú távon fenntartsa és finanszírozzon egy ilyen jellegű szervezetet.

Az operatív menedzsment szervezeti egység tagjai az önkormányzat munkatársai és szükség esetén külső megbízottak. Az operatív menedzsment felelős az egyes projekttevékenységek szakmai, pénzügyi lebonyolításáért, azok megfelelő határidőre történő teljesüléséért. A menedzsment szervezet beszámolókat készít a stratégiai menedzsment szervezetnek, illetve a támogatók felé.

Az egyes beavatkozások sikeres megvalósítása érdekében az alábbi menedzsment pozíciók betöltése, és a hozzájuk tartozó elvárásoknak való megfelelés szükséges:

- Projekt menedzser
 - vezetői-, üzleti tervezési tapasztalatok
 - projekt menedzsment, pályázati menedzsment területen szerzett tapasztalat
 - beruházások (kiemelten EU támogatásból megvalósult, közsféra beruházások) előkészítésében, szervezésében, irányításában szerzett jártasság
 - koordinációs tapasztalatok és készségek együttműködésben, kapcsolattartásban (kiemelten az önkormányzat testülete, intézményei és külső partnerek).
- Műszaki menedzser

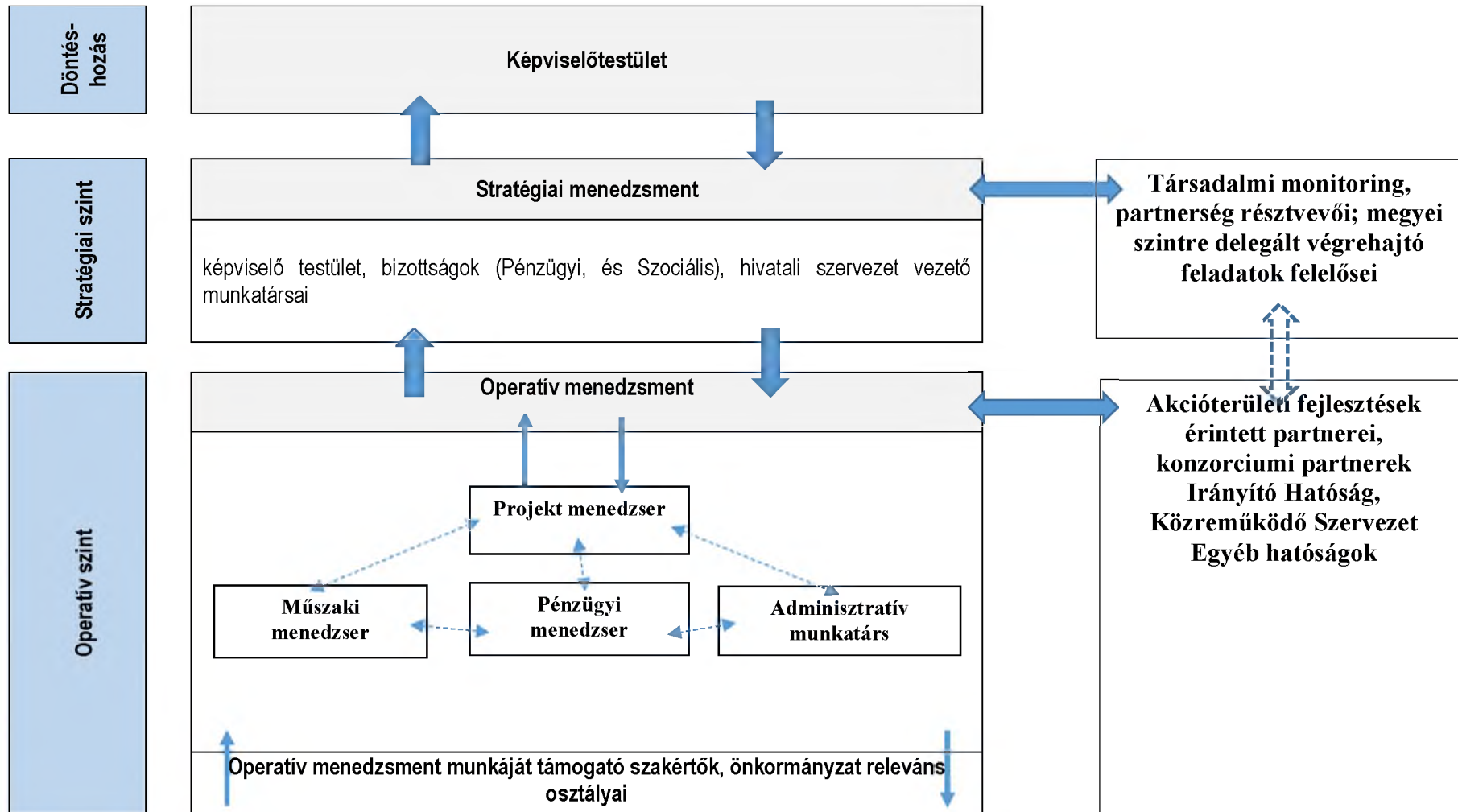
- támogatott beruházási típusú projektek végrehajtásában szerzett gyakorlat
- beruházás műszaki ellenőrzésében vagy lebonyolításában szerzett tapasztalat,
- pályázat készítésben szerzett tapasztalat.
- Pénzügyi menedzser
 - önkormányzati gazdálkodás átfogó ismerete,
 - támogatott beruházások pénzügyi lebonyolításában, elszámolásában szerzett jártasság,
 - az unós támogatások pénzügyi szabályozásának részletes ismerete.
- Adminisztratív munkatárs
 - feladata a projektmenedzser és a pénzügyi menedzser (esetlegesen műszaki menedzser) munkájának támogatása,
 - önkormányzati gazdálkodás ismerete,
 - beruházások pénzügyi lebonyolításában szerzett jártasság.

Operatív menedzsment munkáját támogató szakértők:

- Kommunikációs, marketing feladatokért felelős szakember
- Jogi tanácsadásért és közbeszerzésekért felelős szakember
- Könyvvizsgálatért felelős szakember.

Az önkormányzat részben már rendelkezik a fenti humán erőforrás háttérrel, de a stratégia megvalósítása során várhatóan további kapacitásbővítés és eseti jelleggel külső szakember megbízása szükséges. A beavatkozások zavartalan, a tervezett határidőre történő megvalósítása érdekében a kapacitásbővítés szükségességéről, illetve a külső szolgáltatások igénybevételeéről a stratégiai menedzsment szervezet dönt.

Az operatív menedzsment feladata, hogy beavatkozásonként külön-külön meghatározott időszakonként mérje az indikátorok aktuális értékét, azokról beszámoljon a stratégiai menedzsment szervezetnek. Erről részletesebben a 6.4. fejezet szól.

4.6.3. Településközi koordináció mechanizmusai, együttműködési javaslatok

A tervezés során meghatározásra kerültek a város azon partnerei, amelyekkel kapcsolatban van, vagy kapcsolatba kell lépnie az integrált településfejlesztési stratégia készítésekor. Ez partnerségi terv keretében történt meg. A dokumentumban meghatározásra kerültek a partnerségi egyeztetés eszközei, a módszertan, a kapcsolódó feladatok és felelősök is kijelölésre kerültek.

Mivel Pálháza fejlődése nem csak a helyi lakosság, hanem a környező településeken élők életére is közvetlen befolyással bír, és természetesen a közvetlen környezet is hatással van a város fejlődésére rendkívül fontos, hogy a környező települések is megismerhessék az elkészült integrált településfejlesztési stratégia tervezetét, annak tartalmát velük egyeztessék (314/2012. (XI.8.) Korm. rendelet szerinti partnerségi egyeztetésnek megfelelően).

A város a partnerség elve mellett elköteleződve fontosnak tartja - nem csak a tervezés, hanem a megvalósítás, illetve a majdani ITS felülvizsgálat során is - a partnerség, mint horizontális alapelv érvényesítését. A széleskörű partnerség keretében elengedhetetlen a fentiekben ismertetett településközi együttműködések megvalósítása, fenntartása.

4.6.4. Monitoring rendszer kialakítása (output és eredményindikátorok meghatározása az egyes akcióterületi beavatkozásokra és az integrált településfejlesztési stratégia intézkedéseire, azok mérési módjának, gyakoriságának rögzítése; a monitoring rendszer működtetési mechanizmusának meghatározása)

A város integrált településfejlesztési stratégiája végrehajtásáért felelős menedzsment szervezet egyik legfontosabb feladata egy olyan átfogó és hatékony monitoring rendszer működtetése, mely képes arra, hogy a felállított célrendszer eléréséhez szükséges számszerűsíthető eredmények teljesülését nyomon kövesse. A stratégia monitoring rendszerének működtetéséért a 6.2. fejezetben részletesen bemutatott stratégiai menedzsment, illetve az operatív menedzsment szervezet felelős.

A monitoring rendszer kialakítását számos elv alakította. Fontos szempontként jelent meg az a **tapasztalat**, hogy **a 2007-2013-as időszakban** a célok méréséhez szükséges adatok nem, vagy csak igen korlátozott mértékben álltak a település rendelkezésére. Ez egyrészt nagyban befolyásolta a település számára választott fejlesztési stratégia sikerességének mérését, megítélését, másrészt jelentősen megnehezítette az egyes megvalósuló fejlesztések keretében szükséges adatszolgáltatások teljesítését, csorbította azok összehasonlíthatóságát. Ezen felül pedig számos esetben szükségessé tette az indikátorvállalások felülvizsgálatát, szükség szerinti módosítását, amely jelentős adminisztratív terhet jelentett a kedvezményezettek számára. Ezt tovább tetézte az egyes indikátorok (számszerűsíthető mutatók) nem egyértelmű és egységes értelmezése, számítási módszertanának hiánya.

Ezen tapasztalt nehézségekből fakadóan, továbbá a **2014-2020-as tervezési ciklusban** alkalmazandó „**eredményközpontúság**” elve miatt a monitoring rendszer tervezésekor kiemelt figyelmet kell fordítani az eredmények nyomon követésére. Az indikátorok, célértékük, legfőképpen teljesülésük szerepe különösen hangsúlyossá válik, így elengedhetetlen, hogy a stratégiában szerepeltetett indikátorkészlet egyértelmű és hozzáférhető adatokra épüljön, illetve, hogy a vállalások reálisan teljesíthetőek legyenek.

Az indikátorok tervezése kapcsán fontos elem, hogy minden elvárt információt tartalmazzon a stratégia, így az indikátor típusát, az indikátor bázis és célértékét, az indikátor forrását és a mérésének módját, gyakoriságát is. Mindezek figyelembevételével került kialakításra a járásszékhely stratégiájának monitoring rendszere és működtetési mechanizmusa. A tervezők indikátorokra vonatkozó általános **alapelvei** a következők voltak:

1. Az első kritérium az adatok hozzáférhetősége, hiszen ha egy mutató nem hozzáférhető, akkor kvázi használhatatlan, azaz projekt és programszinten sem alkalmazható érdemben. Célszerű volt tehát olyan indikátorokat meghatározni, amelyek a megvalósítás adott szakaszában bizonyosan kimutathatók.
2. Az indikátor legyen megbízható, azaz a valós állapotot tükrözze.
3. Az információ frissessége nagyon fontos minőségi kritérium, azaz egy adott időponthoz kötött indikátornak valóban arra az adott időpontra vonatkozó információt kell mutatnia.
4. A mutatónak relevánsnak kell lennie, azaz a projekt azon jelenségét kell mérnie, ami érdekes a program egésze szempontjából.
5. A jó mutatónak meghatározottnak kell lennie, hogy bárki, akinek használnia kell, megértse, és valóban arra a jelenségre vonatkozzon, amit mérni szeretnénk. A mutató értelme, jelentése, azonos kell, hogy legyen a döntéshozók, a nyilvánosság és a projektmenedzsment számára, pontosan kell tükröznie a mért, vizsgált fogalmat.

Az operatív menedzsment feladata, hogy beavatkozásokként külön-külön meghatározott időszakonként (évente, féldőben, hosszabb távon) **mérje az indikátorok aktuális értékét**, azokról **beszámoljon** a stratégiai menedzsment szervezetnek.

A korábbi tervezési időszak egyik legfontosabb indikátorokhoz kapcsolódó problematikája volt, hogy nem létezett előre meghatározott indikátor-definíció, ebből adódóan az egyes indikátorok alatt a program végrehajtásában résztvevő más-más szereplők nem ugyanazt értették. Ezen félreértések kiküszöbölése céljából a 2014-2020-as időszakra vonatkozóan már készülnek a vonatkozó, főként a települési önkormányzatok fejlesztéseire fókuszáló **TOP Indikátor definíciós lapok**, így az indikátorok kiválasztása ezek előírásainak (definíció, számítási mód, teljesülés elvárt időpontja, elvárt igazoló dokumentumok stb.) figyelembevételével történt. Azon mutatók esetében, melyek tekintetében a támogató szervezet nem határoz meg előírást, a menedzsment szervezet saját mérési módszertant dolgoz ki, melyeket a monitoring során következetesen alkalmaz.

A stratégiai menedzsment szint feladata a monitoring során az értékelés, **elemzés, visszacsatolás és döntéshozás**. A stratégiai menedzsment szervezet a megadott adatok alapján végez értékelést, melynek célja elsődlegesen a stratégiában kitűzött célok megvalósulásának áttekintése. Az értékelés az elvárt eredmények mértékének, az esetleges akadályok beazonosításának, azok leküzdésének, a végrehajtás eredményességének vizsgálatára terjed ki, melynek során a szervezet az előbbieken felsorolt területeken javaslatokat is tesz. Ebben a szakaszban várhatóan még csak kisebb korrekciók végrehajtása válhat szükségessé.

Amennyiben a fejlesztések előrehaladása ezt indokoltá teszi vagy a támogató szervezet előírja, úgy az önkormányzat gyakoribb, akár negyedéves rendszerességgel is áttekinti, megvitatja, szükség szerint korrigálja a stratégia végrehajtásának menetét.

A stratégia megvalósulásának átfogóbb értékelésére az eredmény és hatásindikátorok vizsgálatával kerül sor, **időközi értékelés** keretében (tervezetten 2020-ban). A vizsgálat nemcsak a számszerűsíthető értékek alakulását vizsgálja, hanem kiterjed a kitűzött célok relevanciájának áttekintésére is. Ebben a fázisban a stratégia érdemi áttekintése során korrekciók történhetnek az elért eredmények, illetve az időközben megváltozott külső körülmények hatásainak tükrében. A jövőkép elérése érdekében esetlegesen módosulhatnak a kitűzött (rövid- és középtávú) célok, az akcióterületek, a konkrét beavatkozások, illetve az indikátorok köre. Ebben az értékelési szakaszban indokolt lehet külső szakértők bevonása is. A hatásindikátorok mérésére hosszabb távon (kb. az 5. évben) kerülhet sor, ezen időpont előrehozható, amennyiben a külső környezetben jelentős változás következik be.

Nemcsak a stratégiai tervezés során, hanem a stratégia megvalósulásának nyomon követésekor is elengedhetetlen a társadalmi részvétel, így a tervezéskor kialakított **partnerségnek** a program végrehajtása során történő továbbvitel, feltételeinek biztosítása továbbra is szükséges. Az együttműködés biztosításáért a stratégiai menedzsment szervezet a felelős.

A visszacsatolások során felülvizsgált és a városvezetés által jóváhagyott, legitim dokumentumok közzétételére a város honlapján kerül sor.

Stratégiai cél	Tematikus cél	Indikátor	Becsült érték	Adatforrás
1. stratégiai cél: Gazdasági versenyképesség növelése	<i>TC I. A központi földrajzi fekvésre, a helyi hagyományokra, kivételes mikroklímára épülő látogató- és pihenő turizmus kialakítása, a város turisztikai vonzerejének növelése</i>	A természeti és a kulturális örökségnek, illetve látványosságnak minősülő támogatott helyszíneken tett látogatások várható számának növekedése	200 látogatás/év	Önkormányzati adatszolgáltatás
		Fenntartható idegenforgalom, látogatószám növekedés	10 %	Önkormányzati adatszolgáltatás
	<i>TC II. A helyi adottságokra épülő gazdaságfejlesztés, a foglalkoztatottsági szint javítása</i>	A fejlesztett vagy újonnan létesített iparterületek és ipari övezetek területe	79750 m ²	Önkormányzati adatszolgáltatás
		Ipari övezetba, ipari területre újonnan betelepült vállalkozások száma	2 db	Önkormányzati adatszolgáltatás
		Támogatott vállalkozások által bevezetett új termékek / szolgáltatások száma	2 db	Önkormányzati adatszolgáltatás
		Teremtett új munkahelyek száma	6 db	Önkormányzati adatszolgáltatás

Stratégiai cél	Tematikus cél	Indikátor	Becsült érték	Adatforrás
3. stratégiai cél: A Pálházán élők életkörülményeinek javítása, komfortérzetének növelése	<i>TC V. Épített és természeti környezet védelme, fejlesztése, egyedi városarculati elemek kialakítása</i>	Integrált városfejlesztési stratégiákba bevont területek lakossága	1 088 fő	Önkormányzati adatszolgáltatás
		Városi területeken létrehozott vagy helyreállított nyitott terek	1 db	Önkormányzati adatszolgáltatás
		Városi területeken épített vagy renovált köz- vagy kereskedelmi épületek	5 db	Önkormányzati adatszolgáltatás
		Bel- és csapadék-vízvédelmi létesítmények hossza	9 km	Önkormányzati adatszolgáltatás
		Megújult vagy újonnan kialakított zöldfelület nagysága	1000 m ²	Önkormányzati adatszolgáltatás
		Kialakított kerékpárforgalmi létesítmények hossza	2,175 km	Önkormányzati adatszolgáltatás
		Közlekedésbiztonsági fejlesztést megvalósított települések száma	1 db	Önkormányzati adatszolgáltatás

Stratégiai cél	Tematikus cél	Indikátor	Becsült érték	Adatforrás
2. stratégiai cél: Pálháza a Hegyköz szíve 3. stratégiai cél: A Pálházán élők életkörülményeinek javítása, komfortérzetének növelése	<i>TC III. Térségi központi szerepkör, térség szervező funkció megerősítése</i> <i>TC IV. Társadalmi kohéziót támogató településfejlesztés</i>	Fejlesztéssel érintett egészségügyi alapellátást nyújtó szolgálatok	1 db	Önkormányzati adatszolgáltatás
		Helyreállított lakóegységek városi területeken	10 db	Önkormányzati adatszolgáltatás
		Jobb egészségügyi szolgáltatásokban részesülő lakosság	1 088 fő	Önkormányzati adatszolgáltatás
		Egészségfejlesztő és betegségmegelőző programokban részt vevő személyek száma	10 fő	Önkormányzati adatszolgáltatás
		Fejlesztéssel érintett egészségügyi alapellátást nyújtó szolgálatok (bennük: háziorvos, házi gyermekorvos, fogorvosi, védőnői szolgálat és kapcsolódó ügyeleti ellátás, iskola-egészségügyi ellátás) száma	4 db	Önkormányzati adatszolgáltatás
		Fejlesztett nevelési-oktatási intézményekben tanuló diákok száma	310 fő	Önkormányzati adatszolgáltatás
		Támogatott programokban résztvevő tanulók száma	20 fő	Önkormányzati adatszolgáltatás
		Kidolgozott, új képzési módszertanok száma	1 db	Önkormányzati adatszolgáltatás
		Képzésben, átképzésben résztvevő pedagógusok száma	3 fő	Önkormányzati adatszolgáltatás
		Közösségi szinten irányított városi helyi fejlesztési stratégiával érintett települések lakosság száma	1 088 fő	Önkormányzati adatszolgáltatás
		HFS keretében tervezett és végrehajtott programok száma	1 db	Önkormányzati adatszolgáltatás
		Helyi társadalmi akciókban résztvevők száma	1 fő	Önkormányzati adatszolgáltatás
		A helyi társadalmi akciókba bevonás érdekében elért hátrányos helyzetű személyek száma	1 fő	Önkormányzati adatszolgáltatás

